

Jaarstukken 2022
Gemeente Hardenberg

Inhoudsopgave

1 Het jaar 2022 in vogelvlucht.....	3
2 Financieel verslag	10
3 Programmaplan Zin in de Toekomst.....	18
4 Financiële verantwoording op programmaniveau.....	114
5 Verplichte paragrafen	115
Jaarrekening 2022	186
6 Balans.....	187
7 Grondslagen	189
8 Toelichting op de balans	194
9 Financiële verantwoording op programmaniveau.....	205
10 Financiële toelichting algemeen	207
11 Overzicht baten en lasten met toelichting.....	209
12 Begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	247
13 Overzicht van incidentele baten en lasten	249
14 Overzicht specificatie algemene dekkingsmiddelen	253
15 Overzicht verloop post voor onvoorziene uitgaven	257
16 WNT-verantwoording 2022	258
17 Bijlagen	260

1 Het jaar 2022 in vogelvlucht

Voor u liggen de jaarstukken van de gemeente Hardenberg over het jaar 2022. Een jaar dat in meerdere opzichten bewogen kan worden genoemd. Zowel mondiaal, nationaal als lokaal. Hoewel wij trots zijn op wat er in 2022 tot stand is gebracht, hechten wij eraan om de resultaten die wij in de jaarstukken beschrijven in het perspectief te plaatsen van de ingrijpende gebeurtenissen die 2022 tekenden.

Coronapandemie

Hoewel inmiddels geen sprake meer is van een coronapandemie maar van “een met griep vergelijkbare seizoensziekte”, begon 2022 nog wel met een harde lockdown met de nodige beperkende coronamaatregelen waaronder sluiting van theater en zwembaden. Deze werden in de loop van het jaar langzaam versoepeld en uiteindelijk vervielen de laatste maatregelen in maart 2022. Desondanks waren de effecten van 1.000 dagen coronapandemie in 2022 nog goed voelbaar in onze samenleving, hoewel inwoners, verenigingen bedrijven een grote mate van weerbaarheid hebben laten zien. Het lokale maatregelenpakket dat de gemeente Hardenberg in het kader van de coronacrisis eerder introduceerde, liep deels ook in 2022 nog door. Onderdeel daarvan was een korting van 100% die ondernemers konden krijgen op hun bijdrage aan de Bedrijven Investerings Zone (BIZ). Ook aan landelijke maatregelen zoals onder andere de afhandeling van de Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers (TOZO) regeling en de tijdelijk verruimde Bijstand voor zelfstandigen (Bbz) is in 2022 uitvoering gegeven.

Oekraïneoorlog

Ongeveer gelijktijdig met het vervallen van de coronamaatregelen, viel Rusland op 24 februari 2022 buurland Oekraïne binnen. Deze invasie veroorzaakte een aanzienlijke vluchtelingenstroom, waarbij meer dan 9,5 miljoen Oekraïners hun land ontvluchtten. Op 1 maart 2022 bood het raadspresidium een pamflet aan de burgemeester aan, dat machthebbers in de wereld oproept tot vrede en veiligheid. Gelijktijdig nam de raad unaniem een motie aan waarmee de gemeente Hardenberg € 5,- per inwoner beschikbaar stelt aan giro 555 voor humanitaire hulp aan vluchtelingen uit Oekraïne. De motie riep tevens op om vluchtelingen uit Oekraïne tijdelijk opvang te bieden. Naast diverse hartverwarmende particuliere initiatieven, werden er in Dedemsvaart en Hardenberg ook twee gemeentelijke opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen ingericht. Voor deze Oekraïense vluchtelingen is naast opvanglocaties ook gezorgd voor onder meer het verstrekken van leefgeld, het begeleiden naar werk en het organiseren van onderwijs. Naast de vluchtelingenstroom uit Oekraïne had de invasie door Rusland ook diverse andere effecten. Zoals de impact op het mondiale voedselsysteem vanwege de positie van Oekraïne als ‘graanschuur’ van Europa. Maar ook de effecten van de aan Rusland opgelegde sancties waren voelbaar en droegen mede bij aan een ongekende inflatie in 2022 van gemiddeld 10%.

Energiearmoede

Een belangrijk deel van de hoge inflatie werd veroorzaakt door extreme prijsstijgingen van energie van meer dan 100% als gevolg van de importbeperkingen op Russisch gas. De hoge energieprijzen leidde tot een toenemende energiearmoede, die zowel op nationaal als op lokaal niveau tot maatregelen noodzaakte. Naast een landelijke energietoeslag en een prijsplafond voor gas en elektriciteit, besloot de gemeenteraad in november tot een aanvullend maatregelenpakket.

Allereerst is bij de verlenging van de energietoeslag gekozen voor een ruimere lokale invulling dan waar landelijk op in werd gezet, waarbij 130% in plaats van 120% van de bijstandsnorm het uitgangspunt was. De raad stelde voor het lokale maatregelenpakket aanvullend een bedrag van € 5 miljoen beschikbaar om een ruimhartig noodfonds in te richten voor inwoners die dreigen te worden afgesloten van energie, dan wel die uit hun huis dreigen te worden gezet. Tevens heeft de raad opgeroepen tot het instellen van een noodfonds voor (sport)verenigingen en instellingen waarbij vanwege de hoge energieprijzen de uitvoering van activiteiten en / of het voortbestaan van organisaties in gevaar komt. Het lokale maatregelenpakket is bedoeld voor situaties waarin het landelijke maatregelenpakket (nog) niet voorziet.

Stikstofvraagstuk

In juni 2022 presenteerde het kabinet de startnotitie van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Dit programma beoogt onder andere de terugdringing van de stikstofuitstoot en de verbetering van de natuurkwaliteit. Op de daarbij opgestelde 'stikstofkaart' staat concreet per gebied aangegeven hoeveel stikstofreductie er gerealiseerd zou moeten worden. Dat loopt op tot reductie tot 70 en 95 procent in en rond Natura2000-gebieden. De hieruit voortvloeiende maatschappelijke onrust leidde tot diverse boerenprotesten en omgekeerde vlaggen tegen het stikstofbeleid van het kabinet, aangezien enig perspectief voor de agrarische sector leek te ontbreken. Voor een gemeente als Hardenberg, waar de landbouwsector één van de drie economische topsectoren is en waar bovendien het natura2000 gebied Engbertsdijkvenen is gelegen, is het stikstofvraagstuk van wezenlijke invloed. Onderdeel van het NPLG is de opdracht aan provincies om vóór 1 juli 2023 een Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) op te leveren waarin de opgaven zijn uitgewerkt. De provincie Overijssel is inmiddels gestart met de voorbereidingen, hetgeen heeft geresulteerd in een houtskoolschets. Vanuit de gebiedsgerichte aanpak vormt het Vechtdal één gebied. De Vechtdal-gemeenten hebben in een gezamenlijke reactie op de houtskoolschets aandacht gevraagd voor een evenredige bijdrage van sectoren naast de landbouw in een oplossing van de stikstofcrisis. Bovendien wordt specifieke aandacht gevraagd voor de positie van de zogenaamde PAS-melders.

De onderlinge relatie tussen en de impact van de hiervoor beschreven gebeurtenissen en opgaven, laat zich kernachtig samenvatten in het volgende citaat uit de troonrede 2022 die Koning Willem-Alexander op 20 september 2022 uitsprak:

"De onzekerheid van mensen over de dag van morgen en de verder weg gelegen toekomst groeit. Over koopkracht en woningnood. Over de opvang van asielzoekers en de oorlog in Oekraïne. Maar ook over de grote veranderingen die op ons afkomen op terreinen als arbeidsmarkt, klimaat, energie en stikstof. Al deze onderwerpen zijn bepalend voor de manier waarop wij en onze kinderen straks wonen, werken, ondernemen en met elkaar samenleven. (...) Daarin staat Nederland overigens niet alleen. Andere landen staan voor vergelijkbare opgaven. Niemand kan voorspellen hoe de wereld eruitziet als de kinderen van nu zelf kinderen hebben. Maar het zal anders zijn, want onze huidige manier van leven stuit op economische, sociale en ecologische grenzen. Dat vergt een andere economie en arbeidsmarkt. Een andere omgang met ruimte en natuur. Andere manieren van wonen, werken, ondernemen en reizen. En andere vormen van samenleven."

Gemeenteraadsverkiezingen en coalitieakkoord

Tegen de achtergrond van hetgeen hiervoor rond de verschillende crises is beschreven, zou bijna vergeten worden dat 2022 ook het jaar was van de gemeenteraadsverkiezingen. Een belangrijk moment, omdat daarmee een nieuwe lokale bestuurlijke omgeving wordt ingericht waarbinnen voor een periode van 4 jaar aan relevante sociaal-economische en maatschappelijke vraagstukken richting wordt gegeven. De gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 leidden tot een nieuwe samenstelling van de gemeenteraad, waar vanuit de coalitieonderhandelingen werden opgestart. Deze onderhandelingen leidden op 14 mei 2022 tot de presentatie door CDA, OpKoers.nu, ChristenUnie en VVD van het coalitieakkoord 2022-2026 'Oog voor elkaar, blik op de toekomst'. Op 24 mei werden vervolgens namens deze partijen de 4 wethouders benoemd, waarna het nieuwe college van start kon met de uitvoering van het coalitieakkoord. Het coalitieakkoord is gestoeld op twee elementen. Het eerste element is de kracht van de samenleving, waarbinnen het noaberschap in het DNA van de inwoners van de gemeente Hardenberg is geworteld. Hardenberg is daarmee een gemeente waar de samenleving centraal staat en waar het draait om ieders welzijn en alles wat van waarde is. Dit element komt tot uitdrukking in 'oog voor elkaar' in de titel van het coalitieakkoord.

Het tweede element is het belang van voortdurende aandacht voor de sociaaleconomische ontwikkeling van de gemeente Hardenberg. Waarbij behoud en versterking van onze (boven)regionale positie van groot belang is, omdat de gemeente vanwege haar ligging de verbindende schakel vormt tussen de regio's om ons heen. Dit element komt tot uitdrukking in 'blik op de toekomst' in de titel van het coalitieakkoord.

Beide elementen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en komen in het coalitieakkoord tot uitdrukking in het streven naar brede welvaart. De in het coalitieakkoord beschreven ambities hebben ondanks hun onderlinge relatie een divers karakter en vormen een mix van het herbevestigen van recent gemaakte beleidskeuzes en het beschrijven van nieuwe beleidskeuzes, al dan niet met een nog nader uit te werken financiële component. Het gaat te ver om alle ambities uit het coalitieakkoord hier te benoemen, maar van een deel van deze ambities zijn de eerste contouren in 2022 reeds zichtbaar geworden.

Woningbouw

In 2022 heeft de gemeenteraad ingestemd met het versnellingsprogramma woningbouw 2022-2025. Met dit programma geven wij een antwoord op de stagnerende woningmarkt. Het programma weerspiegelt een hoge ambitie die ziet op aanzienlijke groei en versnelling. Onze inzet is om de woningbouwproductie verder te versnellen en de plancapaciteit op orde te brengen om jaarlijks 400 woningen te kunnen bouwen in de verschillende kernen. Waar heel Nederland worstelt met effecten van de stikstofcrisis op o.a. woningbouw, zijn in de gemeente Hardenberg de eerste resultaten van het versnellingsprogramma woningbouw reeds zichtbaar. De Hardenbergse aanpak valt op en heeft landelijke belangstelling door de resultaten die zijn bereikt. Zowel in Dedemsvaart, Hardenberg en de overige kernen zijn in 2022 diverse bestemmingsplannen vastgesteld die de realisatie van nieuwe woningen mogelijk maken.

Economische ontwikkeling

De gemeenteraad heeft eind 2020 een nieuwe economische koers vastgesteld voor de gemeente Hardenberg. Een koers waarbinnen economische ontwikkeling maximaal ten dienste staat aan de

welvaart in brede zin voor de inwoners en ondernemers van de gemeente Hardenberg. In het coalitieakkoord 2022-2026 wordt deze nieuwe economische koers van harte onderschreven en het college heeft daar ook in 2022 invulling en uitvoering aan gegeven. Eén van de thema's binnen de nieuwe economische koers is het investeren in de drie economische topsectoren van de gemeente Hardenberg (maakindustrie, agrofood en de vrijetijdseconomie) in de vorm van de ontwikkeling en realisatie van hubs (samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en de overheid). Nadat in 2021 de agrohub FutureFarm is opgericht, is in 2022 de hub voor de maakindustrie, IQ BLVD, daadwerkelijk gestart. Daarnaast mag niet onbenoemd blijven dat de gemeente Hardenberg ook in 2022 door de uitgifte van bouwgrond op bedrijventerreinen weer een bijdrage heeft geleverd aan de groei van de economie. En kon worden voorzien in de ruimtevraag van lokale ondernemers.

Tegelijkertijd wordt relevanter dat Hardenberg onderdeel uitmaakt van regionale sociaal-economische systemen, waarin samenwerking aan belang toeneemt. Onze positie binnen samenwerkingsverbanden zoals Regio Zwolle en de Dutch Techzone wordt daarbij van steeds betekenis. Maar ook het belang van deelname aan de Regio Deals binnen Regio Zwolle en Zuid- en Oost Drenthe is zodanig dat actieve bestuurlijke betrokkenheid voortdurende inzet blijft vragen. Deze betrokkenheid heeft ook in 2022 geleid tot concrete resultaten.

Werkgelegenheid

In 2022 is de werkgelegenheid met bijna duizend arbeidsplaatsen toegenomen, bijna 3,6%. Daarnaast zijn er ook 320 vestigingen bijgekomen, waardoor het totaal op 6.100 uitkomt. De grootste groeisectoren zijn onderwijs, de zorg, vervoer en opslag, overige dienstverlening en industrie.

Onderwijs

In het najaar van 2022 hebben onderwijsinstellingen, kinderopvang en gemeente besloten de bestaande thematische bestuurlijke overleggen meer strategische samenhang te geven en hiervoor een Lokaal Educatieve Agenda (LEA) te realiseren. De LEA is een beleidsagenda op hoofdlijnen, die gaat over onderwerpen op het snijvlak van onderwijs en jeugdbeleid en die erop gericht zijn kinderen een kansrijke ontwikkeling te bieden. In 2022 hebben we ook stappen gezet om de realisatie van nieuwe schoolgebouwen mogelijk te maken en daar gaan we mee verder.

Inclusie

Vanuit ons streven naar een inclusieve samenleving hebben wij in 2022 een actieplan tegen discriminatie opgesteld. Vanuit dit actieplan zijn verschillende activiteiten georganiseerd zoals ontmoetingen tussen verschillende culturen en er wordt momenteel een campagne tegen discriminatie ontwikkeld. Daarnaast is de samenwerking met antidiscriminatievoorziening Vizier versterkt.

Energietransitie

De urgentie om woningen te verduurzamen is door de energiecrisis en de huidige energieprijzen erg groot. De maatregelen om de woningvoorraad te verduurzamen zijn het afgelopen jaar flink geïntensiveerd. Voor een deel gaat om bestaande maatregelen zoals het Energieloket en het startpunt Duurzaam waarvoor de belangstelling vanuit de inwoners sterk is toegenomen. Er is een groot aantal nieuwe maatregelen opgestart met daarin specifiek aandacht voor huishoudens met de

lagere inkomens. Daarnaast is vanuit de samenwerking met Cogas en RENDO gewerkt aan het stimuleren, verkennen en ondersteunen van initiatieven rond de productie van biogas en groen gas bij agrarische bedrijven. En vanuit het belang van zelf het goede voorbeeld geven, zijn er in 2022 verschillende verduurzamingsmaatregelen aan gemeentelijk vastgoed uitgevoerd. Verder wordt bij de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs invulling gegeven aan het belang van duurzaamheid, bijvoorbeeld door het plaatsen van zonnepanelen op schooldaken.

Landbouw

De landbouwsector (agro en food) is één van de drie economische topsectoren in de gemeente Hardenberg en vormt daarmee een belangrijke drager van de economische ontwikkeling van de gemeente. De sector beleeft door diverse actuele ontwikkelingen en omstandigheden echter onzekere tijden. Gelet op de grote maatschappelijke opgaven waar de sector voor staat, verdient de landbouw waardering en versterking. In het afgelopen jaar hebben wij daar concreet invulling aan gegeven door het verstevigen van onze contacten met agro-ondernemers en betrokken overheden. Gestart is met de organisatie van landbouwcafés, afspraken zijn gemaakt over de inzet van de erfcoaches en ondersteuning is geboden aan bijeenkomsten voor agro-ondernemers door het Ondernemershuis (Agro Carrousel). En onze inzet bij de totstandkoming van een Provinciaal Programma Landelijk Gebied is er mede op gericht om een evenredige bijdrage te realiseren van sectoren naast de landbouw in een oplossing van de stikstofcrisis. Bovendien vragen wij voortdurend specifieke aandacht voor de positie van de zogenaamde PAS-melders.

Centrumontwikkeling

In het coalitieakkoord is verwoord, dat de centra van Dedemsvaart en Hardenberg een verdere kwaliteitsimpuls verdienen, waarin sfeer, beleving en ontmoeting centraal staan. Zo is er in 2022 een start gemaakt met het actualiseren van het centrumplan Dedemsvaart. Eerder is input gevraagd aan de gemeenteraad en aan de stakeholders in Dedemsvaart en eind 2022 is een avond georganiseerd voor de bewoners en gebruikers van het centrum in Dedemsvaart. Voor Hardenberg geldt dat in 2022 het plan De Spinde weer een fase dichterbij uitvoering is gebracht en het Badhuisplein is heringericht. De inzet in het centrum beperkt zich niet tot fysieke bouwprojecten. Met de Stichting Centrummanagement werken wij aan een beter en mooier centrum. Met het Actieplan 2021-2023 hebben wij een gedeelde werkagenda en hebben daar ook in 2022 uitvoering aan gegeven.

Recreatie en toerisme

Vrijtijdseconomie blijft van strategisch belang voor de vitaliteit van de regio. In Vechtdal-verband werken we daarom vanuit een meerjarige aanpak met programmalijnen. Daarbij zetten we in op verbetering van de fysieke infrastructuur, op productontwikkeling, op verbetering van de bekendheid en het profiel en op toekomstbestendig ondernemerschap. Inmiddels zijn er 22 ondernemers uit het Vechtdal aangesloten bij de Vakschool 100% Gastvrij en zijn de eerste talenten in september gestart met de BBL-opleiding. Met de businesscase voor de vakschool is met succes gelobbyd voor een financiële bijdrage van de provincie.

Mobiliteit

Na vaststelling van het programma Mobiliteit is gewerkt aan de beleidsmatige uitwerking hiervan, middels het opstellen van het gemeentelijke verkeer- en vervoerplan (GVVP). Het GGVP is in 2022

unaniem door de raad vastgesteld. Bij de vaststelling van het programma Mobiliteit heeft de raad verder hoge prioriteit gelegd bij het realiseren van veilige fietsverbindingen vanuit de kernen naar de kernen met de hoofdvoorzieningen. Dat heeft in 2022 geleid tot het unaniem instemmen met het Fietsplan.

In het coalitieakkoord 2022-2026 is het belang van de Nedersaksenlijn expliciet benoemd. In 2022 hebben alle partners langs de Nedersaksenlijn gezamenlijk gelobbyd voor de realisatie van deze spoorlijn naar het Noorden. Ook de gemeente Hardenberg was in deze lobby intensief betrokken. De Tweede Kamer heeft in 2022 unaniem 2 moties aangenomen, met daarbij € 0,5 miljoen om de plannen met het rijk in 2023 goed in kaart te brengen en uitzicht op een bijdrage van € 63 miljoen zodra realisering van de eerste fase aan de orde is.

Sociaal domein

De impact vanuit de beschreven ontwikkelingen is groot, waarbij een gedeelde zorg bestaat over de gevolgen zoals de toenemende (energie)armoede bij onze inwoners en bij het menswaardig opvangen van vluchtelingen uit Oekraïne. Met veel inzet hebben we de (crisis)noodopvang in Loozen gerealiseerd, uitwerking gegeven aan maatregelen rond energiearmoede en meer mensen naar beschut en betaald werk begeleid.

Afgelopen jaar gaf opnieuw het inzicht dat kwetsbaarheid en veerkracht bij het leven horen. In het Maatschappelijk domein hebben we een flinke inspanning verricht met de lokale inkoop van ambulante jeugdhulp en WMO begeleiding waarmee we hulp en ondersteuning zo dichtbij mogelijk organiseren. Hiermee geven we verder vorm en uitvoering aan ons Hardenbergs model waarin inzet op bestaanszekerheid, veilig opgroeien en veerkracht voor onze inwoners centraal staat. De raad heeft de nieuwe verordeningen voor WMO en Jeugdhulp vastgesteld en unaniem ingestemd met het lokaal plan Beschermd Wonen, waarvoor de gemeente vanaf 2024 de verantwoordelijkheid draagt.

Kernenbeleid en participatie

In het coalitieakkoord is het belang van participatie van betrokken inwoners en ondernemers bij gemeentelijke initiatieven benoemd. Om participatietrajecten ook in de toekomst adequaat te laten verlopen, willen wij gebruik maken van positieve ervaringen die wij in de afgelopen periode hebben opgedaan. Daartoe zijn wij in 2022 een onderzoek gestart om zicht te krijgen op de succesfactoren rond recente participatietrajecten. Ten aanzien van het te ontwikkelen kernenbeleid is het onze ambitie om de samenleving nog meer centraal te stellen en als lokale overheid meer aan te sluiten bij maatschappelijke initiatieven. Een eerste stap in de ontwikkeling van nieuw kernenbeleid is een oriëntatie op succesvolle voorbeelden buiten de gemeente Hardenberg. Deze oriëntatie zijn wij in 2022 gestart.

Met deze – niet uitputtende – bloemlezing van de in 2022 behaalde resultaten verwachten wij u in vogelvlucht enig inzicht te hebben gegeven in de ontwikkeling van de gemeente Hardenberg. Een ontwikkeling die weliswaar gericht is op toekomstbestendigheid, maar die tegelijkertijd laat zien dat door diverse mondiale en nationale omstandigheden de toekomst lastig te voorspellen is. En onze verwachting is dat de hiermee samenhangende onzekerheden eerder regel dan uitzondering zullen blijken. Tegelijkertijd hebben wij er alle vertrouwen in dat de ingezette koers en de weerbaarheid van onze lokale samenleving ons ook door deze roerige tijden leidt.

Financiële positie

Het boekjaar 2022 wordt afgesloten met een positief saldo van € 11,2 miljoen ten opzichte van de prognose. Dit verschil wordt in het volgende hoofdstuk verder toegelicht. Een deel van het saldo is nodig om gestarte werkzaamheden in 2023 voort te zetten.

Door het positieve resultaat stijgt onze algemene reserve. De financiële positie van de gemeente Hardenberg is dan ook goed te noemen. Daar zijn wij blij mee. Het geeft ons mogelijkheden om invulling te geven aan investeringsplannen voor verbetering van de woon- en leefomgeving.

De meerjarenbegroting is omgeven met onzekerheden op sociaaleconomisch en maatschappelijk gebied en is ingericht 'met de kennis van nu'. Vanuit onze stabiele en stevige financiële positie verwachten we deze onzekerheden op te kunnen vangen. Daarbij zijn we afhankelijk van de omvang van de rijksbijdragen. Er is nog onduidelijkheid over een nieuwe manier van financieren door het rijk vanaf 2026.

De ontwikkelingen en onzekerheden zijn voor ons geen belemmeringen om door te gaan met onze dienstverlening en werkzaamheden in het belang van onze inwoners, instellingen en bedrijven en om te investeren in de toekomst. De titel van het nieuwe coalitieakkoord is daarbij leidend: "oog voor elkaar, blik op de toekomst".

2 Financieel verslag

Uitgangspunten financieel beleid

De uitgangspunten voor het financieel beleid van de gemeente zijn:

- de (meerjaren)begroting dient structureel sluitend te zijn
- de algemene reserve dient op voldoende niveau te zijn
- de schuldpositie van de gemeente dient een houdbare schuld te zijn. Hiervan is sprake zolang de netto schuldquote niet meer bedraagt dan 130%
- de belastingtarieven worden alleen met de inflatiecorrectie verhoogd, tenzij dit anders is vastgelegd in het door de raad vastgestelde bezuinigingsprogramma

Vermogenspositie

Activa	31-12-2021	31-12-2022	Passiva	31-12-2021	31-12-2022
Immateriele vaste activa	10.294	10.873	Reserves	88.075	99.223
Materiele vaste activa	180.615	181.860	Resultaat jaarrekening	15.796	21.826
Financiële vaste activa	16.619	16.854	Voorzieningen	12.137	11.647
			Vaste schulden	96.660	100.257
Totaal vaste activa	207.528	209.587	Totaal vaste passiva	212.668	232.953
Vlottende activa	37.836	54.816	Vlottende passiva	32.696	31.450
Totaal activa	245.364	264.403	Totaal passiva	245.364	264.403

Toelichting op de vermogenspositie

Immateriële vaste activa

Deze is in 2022 toegenomen met € 0,6 miljoen (o.a. als gevolg van de bijdrage aan investeringen sportpark De Balk).

Materiële vaste activa

In 2022 is met € 13,8 miljoen aan investeringsuitgaven gedaan, waarin € 2,0 miljoen bijdragen van derden is ontvangen. Tegenover deze investeringsuitgaven staat een bedrag aan afschrijvingen/aflossingen van € 9,2 miljoen. Verder is € 1,3 miljoen aan gronden "overgeheveld" naar de voorraad gronden in exploitatie (onderdeel vlottende activa).

Enkele voorbeelden van grotere investeringsuitgaven die in 2022 zijn gedaan, betreffen de renovatie installaties De Matrix (€ 1,4 miljoen), integrale aanpak Haardijk (€ 1,1 miljoen), vervanging verkeersregelinstallatie Haardijk (€ 0,8 miljoen) en investeringen hoofdinfrastructuur grondexploitatiegebieden (€ 1,2 miljoen).

Financiële vaste activa

De boekwaarde is toegenomen met € 0,2 miljoen. Er is een lening uitgezet van € 0,3 miljoen en € 0,07 miljoen aan aflossingen ontvangen.

Vlottende activa

De boekwaarde voorraad grond is afgenomen van € 9,1 miljoen naar € 8,2 miljoen.

De toename van de vlottende activa wordt vooral verklaard uit een groter bedrag aan uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar, waaronder het saldo dat uitstaat bij het Rijk (het zogenaamde schatkistbankieren).

Per ultimo 2022 bedroeg dit saldo ruim € 17 miljoen.

Eigen vermogen (reserves)

Tot het eigen vermogen worden de reserves en het rekeningresultaat gerekend. Het betreft:

omschrijving bedragen x € 1.000	31-12-2021	31-12-2022
algemene reserve	59.446	70.745
reserve dekking kapitaallasten	28.629	28.478
rekeningresultaat 2021	15.796	
rekeningresultaat 2022		21.826
	103.871	121.049

In 2022 is de algemene reserve toegenomen met € 11,3 miljoen. Deze toename is het saldo van: de toevoeging van:

- het rekeningresultaat 2021 € 15,8 miljoen
- budgetoverheveling 2022 € 0,4 miljoen

de onttrekkingen ten behoeve van:

- de budgetoverhevelingen 2021
waartoe met de 2e bestuursrapportage 2021 is besloten € 1,25 miljoen
- resultaatbestemmingen 2020/2021 € 3,0 miljoen
- WMO hulpmiddelen € 0,5 miljoen
- amendement instellen energiefonds € 0,1 miljoen
- Sustainable goals € 0,05 miljoen

Vaste schulden

In 2022 is een nieuwe geldlening aangetrokken van € 15 miljoen. De reguliere aflossingen bedroegen € 11,4 miljoen. Per saldo is het bedrag aan opgenomen geldleningen met € 3,6 miljoen toegenomen naar zo'n € 99,8 miljoen. Dit bedrag komt overeen met zo'n 37,6% van het balanstotaal (2021 was dit nog 39,2%).

Ratio's

Voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente wordt een aantal ratio's gehanteerd. Het opnemen van deze ratio's in de begroting en het jaarverslag is (landelijk) verplicht en vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording. Doel van de wetgever is, het gemeentebestuur (meer) inzicht te geven in de gemeentefinanciën. Daarbij heeft zij geen normen gesteld. Het is aan elke gemeente(raad) om hier zelf beleid op te formuleren. Dit heeft Hardenberg gedaan als het gaat om de Netto Schuldquote. Deze mag niet hoger zijn dan 130% van de jaarlijkse inkomsten.

In 2022 is de financiële positie verbeterd. We zien vooral een verbetering van de netto schuldquote en van de solvabiliteit. Voor wat betreft de netto schuldquote merken we daarbij wel op dat dit mede wordt verklaard uit het feit dat er vertraging is ontstaan bij de uitvoering van investeringen.

Er is in 2022 weer veel grond verkocht. Dit heeft geleid tot een lagere ratio grondexploitatie. Daarmee wordt tot uitdrukking gebracht dat de gemeente minder financiële risico's loopt als gevolg van het in portefeuille hebben van nog te verkopen gronden. Keerzijde is dat de gemeente inmiddels ook minder harde plannen heeft om invulling te kunnen geven aan de ambitie om de behoefte aan woningen en bedrijventerreinen. Inmiddels zijn er acties ingezet om (meer) gronden te verwerven en dit zal gevolgen hebben voor de grondratio in de komende jaren (deze zal stijgen).

Maar ook met deze kanttekeningen blijft onze conclusie dat de financiële positie van Hardenberg in 2022 is verbeterd.

Jaarrekening 2022	JV 2019	JV 2020	JV 2021	JV 2022	B 2022
Netto schuldquote	72%	64%	52%	41%	72%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	68%	61%	51%	40%	70%
Solvabiliteitsratio	36%	35%	42%	46%	29%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	4%	3%
Grondexploitatie	9%	9%	5%	4%	8%
Belastingcapaciteit	98%	97%	93%	94%	93%
Weerstandscapaciteit	2,73	2,34	2,76	3,14	2,24

Rekeninguitkomsten

In de vergadering van 9 november 2021 heeft de raad de begroting 2022, inclusief de 1e t/m 3e wijziging 2022, vastgesteld. De begroting 2022 liet voor 2022 en volgende jaren structurele overschotten zien. Het begrotingssaldo 2022 is na de genoemde raadsvergadering via bestuursrapportages en beleidsvoorstellen met financiële gevolgen bijgesteld. Daarbij zijn nadelen uit bijvoorbeeld de gestegen energiekosten (€ 1,7 miljoen) gemeld als ook een voordeel uit lagere kapitaallasten (€ 1,9 miljoen). Het zijn vooral de hogere rijksbijdrage gemeentefonds (€ 7,4 miljoen) en het resultaat grondexploitatie (€ 3 miljoen) geweest, die er toe hebben geleid dat voor 2022 een voordelig resultaat werd begroot van € 10,6 miljoen.

Het rekeningresultaat 2022 is uitgekomen op € 21,8 miljoen voordelig. Een verschil van rond € 11,2 miljoen. Deels te verklaren uit ontwikkelingen die al wel met de raad zijn gedeeld, maar nog niet in de begroting 2022 zijn verwerkt, zoals de gevolgen december circulaire 2022 Gemeentefonds. Daarnaast konden diverse beleidsvoornemens om uiteenlopende redenen dit jaar niet worden gerealiseerd, maar zijn uitgesteld.

Op deze - en andere factoren - die hebben bijgedragen aan het toch wel grote rekeningresultaat gaan wij in het vervolg van dit verslag in.

Verklaring op hoofdlijnen

Budgetoverhevelingen

€ 4,3 miljoen voordeel

Evenals voorgaande jaren zijn in de begroting budgetten opgenomen voor diverse projecten, waarvan wij nu bij het opmaken van de jaarrekening constateren dat de uitvoering niet in 2022 is afgerond, maar ook door lopen in 2023 en volgende jaren. In totaal gaat het dan om een bedrag van € 4,3 miljoen aan budgetten dat dit jaar niet is besteed, maar waarvan wij u voorstellen om deze weer beschikbaar te stellen. Voorbeelden hiervan zijn, de uitvoering van het meerjarig programma duurzaam (€ 0,8 miljoen), organisatieontwikkeling (0,2 miljoen), diverse projecten binnenstedelijke vernieuwing (€ 0,5 miljoen), projecten centrum Hardenberg (0,5 miljoen).

Algemene uitkering gemeentefonds

€ 1,7 miljoen voordeel

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de informatie uit de zogenaamde december-circulaire 2022 van het gemeentefonds. Over de uitkomsten van deze circulaire hebben wij u afzonderlijk geïnformeerd. De december-circulaire 2022 leidde tot een verhoging van de algemene uitkering met € 1,7 miljoen, waarvan € 1,3 miljoen betrekking had op de energietoeslag. Wij stellen u voor om deze middelen via een voorstel resultaatbestemming beschikbaar te stellen voor volgend jaar.

Ruimtelijke ontwikkeling

€ 0,8 miljoen voordeel

Via de algemene uitkering uit het gemeentefonds (septembercirculaire 2022) heeft de gemeente ruim € 0,7 miljoen ontvangen als compensatie voor gemaakte kosten voor de invoering van de Omgevingswet. Deze kosten zijn verantwoord in de afgelopen jaren, verspreid over de diverse raadsprogramma's. Het ontvangen bedrag kan vrijvallen ten gunste van het rekeningresultaat. Verder zijn meer leges ontvangen uit aanvragen ruimtelijke plannen, waardoor een meeropbrengst is gerealiseerd van € 0,1 miljoen.

Vennootschapsbelasting (Grondexploitatie)

€ 0,3 miljoen nadeel

Wij verwachten dat de grondexploitatie met ingang van 2022 voor het eerst Vpb-plichtig zal worden. Uit een voorlopige berekening blijkt dat de Vpb last over 2022 € 315.000 bedraagt. Bij de nieuw te openen grondexploitaties onderzoeken we de mogelijkheden om te komen tot een lagere Vpb last binnen de kaders van het BBV.

Voor een nadere toelichting op de uitkomsten grondexploitatie 2022 verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid in deze jaarstukken.

Minimabeleid en schuldhelpverlening (energietoeslag)

€ 0,3 miljoen nadeel

Vanwege ons ruime toekenningsbeleid inzake energietoeslag (voor inwoners tot 130% bijstandsnorm excl. vakantietoeslag) hebben wij €270.000 meer uitgegeven dan begroot (middelen die we van het Rijk hiervoor hebben gekregen).

Jeugdzorg

€ 0,4 miljoen nadeel

Het beroep op de Jeugdwet is in 2022 toegenomen. Dit leidt tot een structureel nadeel van zo'n € 240.000.

De kosten van PGB's hebben de afgelopen jaren een forse daling laten zien. In de begroting was daarom ook een dalende lijn opgenomen. De daling heeft zich in 2022 echter niet verder doorgezet en het kostenniveau is vergelijkbaar met het niveau van 2021. Hierdoor is een nadeel ontstaan van € 120.000.

Programma Samen Door / WMO

€ 0,4 miljoen voordeel

In 2020 is het programma Samen Door vastgesteld, waarbij wordt ingezet op de transformatie in het Sociaal Domein waaronder de WMO. In het programma is een gefaseerde taakstelling op kosten afgesproken, voor 2022 was deze geraamd op € 650.000. Vanuit deze transformatie zien we in 2022 bij de uitgaven voor WMO begeleiding een lichte daling in het aantal cliënten en in het aantal voorzieningen per cliënt ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling vloeit deels voort uit de transformatie en het benoemde potentieel uit het project in 2021 doorstroom WMO naar de WLZ. Daarnaast vermoeden we een effect vanuit het inkooptraject 2023 waarbij de uitfaseringsafspraken invloed hebben op de duur en mogelijk de omvang van de indicaties in 2022. De daling is ook ten dele het gevolg van het effect van corona. Deze ontwikkelingen hebben gezamenlijk geleid tot een voordeel van ongeveer € 850.000. Met de voordelen die in 2022 zijn gerealiseerd, kan geconstateerd worden dat de taakstelling 2022 is behaald. Verder is een bedrag teruggevorderd van een zorgaanbieder (€ 134.000) en waren o.a. de uitgaven voor woonvoorzieningen zo'n € 100.000 lager dan begroot.

Beschermd wonen

€ 0,5 miljoen voordeel

Wij hebben ruim € 0,5 miljoen ontvangen van centrumgemeente Zwolle. Het betreft een extra bijdrage (€ 0,3 miljoen) voor het initiëren van de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis. In 2024 wordt beschermd wonen voor de nieuwe instroom gedecentraliseerd. De middelen zijn naar verwachting nodig in 2023, ter dekking van de voorbereidingskosten. Verder hebben we € 0,2 miljoen ontvangen van de centrumgemeente, omdat zij minder kosten heeft gemaakt dan verwacht).

Opvang vluchtelingen Oekraïne

€ 1,1 miljoen voordeel

Voor de dekking van de kosten opvang vluchtelingen Oekraïne ontvangen gemeenten een normvergoeding van het rijk. In 2022 zijn de kosten voor opvang lager geweest dan de ontvangen normvergoeding. Verwachting is dat het restant in 2023 wel besteed wordt. Daarom wordt ook voorgesteld dit bedrag over te hevelen via resultaatbestemming.

Voorziening APPA

€ 0,6 miljoen voordeel

Op grond van actuariële berekeningen en rekening houdende met het verloop (toevoegingen / onttrekkingen) van de voorziening in 2022, bedraagt het overschot binnen de voorziening € 0,6 miljoen. Dit bedrag is dan ook aanvullend onttrokken uit de voorziening. Het overschot is daarbij vooral te verklaren uit renteontwikkeling (hogere rekenrente).

Voorziening stuwmeer verlof

€ 0,7 miljoen nadeel

Als gevolg van een aanscherping van de begrotingsvoorschriften (BBV) zijn gemeenten verplicht om een voorziening voor het "stuwmeer verlof" te vormen.

BUIG (WWB/IOAW/IOAZ), participatie en werkgelegenheid € 0,1 miljoen voordeel

Het is ons afgelopen jaar gelukt om meer mensen naar betaald werk te begeleiden en daarmee uit de uitkering te helpen. De voornaamste reden hiervoor is de huidige krappe arbeidsmarkt. Ook blijven we zeer succesvol in het plaatsen van mensen die behoren tot de doelgroep beschut werk. We hebben ruim meer personen geplaatst, dan de door het Rijk gestelde taakstelling (54 personen t.o.v. een taakstelling van 36 personen). Dit heeft in sterke mate te maken met ons beleid dat wij maatschappelijke werkgevers tot 100% van de loonkosten vergoeden. Hierdoor kunnen we mensen structureel uit de bijstand houden, dit leidt wel tot hogere kosten voor beschut werk. De personeelsgebonden kosten zijn als gevolg van de SW-CAO hoger uitgevallen.

Energiekosten € 0,5 miljoen voordeel

In verband met de stijgende energiekosten zijn de budgetten voor inkoop van elektriciteit en gas bij de eerste bestuursrapportage fors naar boven bijgesteld. Bij het afsluiten van dit boekjaar blijkt nu dat de werkelijke kosten minder zijn gestegen dan bij de eerste bestuursrapportage werd verwacht. Dit is te verklaren, doordat de stijging van de tarieven minder heeft doorgezet dan verwacht en (versnelde) verduurzamingsmaatregelen hebben bijgedragen aan een forse vermindering van het gasverbruik.

Tegenover het voordeel uit de lagere energiekosten staat dat in 2022 een eenmalige naheffing energiebelasting moest worden betaald van € 260.000 over de periode 2019 tot en met 2021.

In totaal zijn de energiekosten ruim € 7 ton lager uitgevallen. Een deel hiervan heeft betrekking op riolering (€ 0,2 miljoen) en wordt verrekend met de voorziening riolering. Resteert een voordeel van € 0,5 miljoen dat ten gunste van het rekeningresultaat is gekomen.

Voorziening dubieuze debiteuren € 0,3 miljoen nadeel

Aan het einde van het jaar is de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend. Op basis van de jaarlijks werkelijk oninbaar verklaarde posten over de afgelopen 5 jaar kan de hoogte worden berekend. De voorziening moet dit jaar worden opgehoogd met € 290.000.

Bedrijfsvoering € 1,5 miljoen voordeel

De kosten voor eigen personeel en inhuur van derden kwamen in 2022 zo'n € 0,8 miljoen lager uit dan geraamd. Dit komt overeen met 2% van het beschikbaar budget. Dit voordelig verschil valt voor een deel te verklaren uit het feit dat vacatures door (tijdelijk personeel of inhuur) later werden ingevuld als gevolg van een krappe arbeidsmarkt. Ten opzichte van de raming kwamen de kosten voor voormalig personeel voordeliger uit, omdat er minder beroep is gedaan op WW-verplichtingen. Verder konden (meer) kosten worden toegerekend aan projecten of stond daar een vergoeding tegenover van derden of via leges.

Ook zijn de kosten voor ICT ruim € 0,3 miljoen lager uitgevallen onder andere omdat bij de uitvoering van diverse (ICT-)projecten vertraging is ontstaan. Hierdoor zijn de (begrote) jaarlijkse uitgaven voor gebruik en onderhoud later van start gegaan.

Tenslotte hebben ook de lagere uitgaven voor reiskosten, huisvesting, organisatieontwikkeling en facilitaire dienstverlening bijgedragen aan het voordelig verschil op de bedrijfsvoeringskosten.

Overige verschillen

€ 1,7 miljoen voordeel

Voorbeelden van posten die mede dit voordeel verklaard zijn, lagere uitgaven onderwijshuisvesting (€ 0,3 miljoen), lagere bijdrage aan de Omgevingsdienst Overijssel (€ 0,2 miljoen), lagere uitgaven lokale integratie nieuwkomers (€ 0,3 miljoen), de opbrengst verkoop voormalig schoolgebouw De Klimop in De Krim (€ 0,2 miljoen) en de hogere opbrengst OZB (€ 0,2 miljoen).

Voor de toelichting op deze en andere voor- en nadelen die hebben geleid tot het rekeningresultaat verwijzen wij hier naar de jaarrekening 2022.

Dienstverlening aan de gemeente Ommen

Na de opheffing van de Bestuursdienst Ommen – Hardenberg per 1 januari 2019 verlenen wij voor een deel van de gemeentelijke taken diensten aan Ommen. Voor deze dienstverlening zijn overeenkomsten afgesloten.

De tijdelijke uitvoeringscontracten zijn beëindigd

In de uitvoeringscontracten is een looptijd van 1 of 2 jaar afgesproken. Voor de Publieksdienst was nog een contract(verlening) afgesproken tot en 31 december 2022.

De dienstverleningsovereenkomsten hebben een looptijd tot en met 31 december 2024

In deze overeenkomsten zijn afspraken gemaakt over de dienstverlening voor:

- ICT, gegevensbeheer en archief- en postzaken (IAF)
- Openbaar Gebied
- Sociaal domein – backoffice.

Bij beëindiging van de dienstverlening vervalt de bijdrage van Ommen

In 2022 was de bijdrage van Ommen € 6,4 miljoen. Bij beëindiging van werkzaamheden voor Ommen in de komende jaren zal de bijdrage lager worden en zal op de lasten bezuinigd moeten worden.

Er zijn financiële risico's in het proces van de beëindiging van de dienstverlening aan Ommen. Wij verwachten dat er eenmalige frictiekosten zullen zijn. Als voorbeeld noemen we personele capaciteit. En ook ICT- en tractiemiddelen, waar systemen nauw met elkaar verbonden zijn / dezelfde systemen worden gebruikt. In de berekening van het weerstandsvermogen hebben we een risico opgenomen van 20% van de bijdrage van Ommen.

Taakstelling 2022

Per 1 januari 2019, bij de beëindiging van de Bestuursdienst, hebben Ommen en Hardenberg afgesproken dat Om men een deel van de werkzaamheden zelfstandig doet. Voor die werkzaamheden verlenen wij dus geen diensten aan Ommen. Omdat Hardenberg het personeel en de bedrijfsvoeringsmiddelen van de Bestuursdienst heeft overgenomen, was voor die werkzaamheden de personele capaciteit groter dan voor de eigen dienstverlening nodig is. Dit is aanleiding geweest voor het opnemen van een aantal taakstellingen in de begroting:

Bedrage x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024	2025
taakstelling (besparing TUC facilitair/financiën)		-100	-100	-100	-100	-100
taakstelling algemeen	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700
verlaging personeelskosten door natuurlijk verloop		-500	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
totaal aan taakstellingen	-1.700	-2.300	-2.800	-2.800	-2.800	-2.800

De taakstelling is gerealiseerd door een 25% "korting" op de bedrijfsvoeringsbudgetten van de afdelingen, waarvoor (destijds) geen dienstverleningsovereenkomst of tijdelijke uitbestedingscontract is gesloten.

In 2022 is de laatste tranche (€ 0,5 miljoen) van de taakstelling ingevuld, waarmee de totale taakstelling van € 2,8 miljoen is gerealiseerd.

3 Programmaplan Zin in de Toekomst

Algemeen

Op 23 april 2013 stelde de gemeenteraad van Hardenberg de toekomstvisie "De gemeente Hardenberg stapt stevig op de toekomst af" vast, na een evaluatie van de oorspronkelijke toekomstvisie uit 2004. De toekomstvisie bestrijkt het tijdvak 2013 – 2023 en kent drie doelstellingen:

- samenhang in diverse gemeentelijke beleidsvelden ondersteunen;
- een helder profiel naar buiten toe creëren;
- strategische politieke keuzes maken.

De toekomstvisie bevat drie programmalijnen: wonen, werken en welzijn. Hieronder worden deze kort toegelicht. Daarnaast gaat de toekomstvisie in op de rol van de gemeente.

Wonen

Woningbouw vindt bij de kleine en grote kernen plaats op basis van behoefte met speciale aandacht voor jongeren en ouderen, bij voorkeur via inbreiding. De meeste woningbouw vindt plaats in Hardenberg en Dedemsvaart. Ook in de veel kleinere kernen komt de woningbouw op stoom. In veel kernen wordt in goed overleg met de Plaatselijke belangen een woningbouwprogramma samengesteld. De gemeente vindt voorzieningen in de kernen belangrijk, waarbij betrokkenheid van inwoners en particulier initiatief uitgangspunten zijn. In de kleine kernen is een ontmoetingsplek een ondergrens voor het voorzieningenniveau. Bundeling en samenwerking zijn hierbij van belang. Centrale voorzieningen met een uitstraling voor de regio zijn er vooral in de kern Hardenberg gelegen, waarbij Dedemsvaart een aanvullende functie heeft. Eigen verantwoordelijkheid en elkaar aanspreken zijn van groot belang in de openbare ruimte en op het gebied van veiligheid. Bij grote sociale problemen is de gemeente regisseur die partijen bij elkaar brengt.

Werken

De gemeente concentreert bedrijvigheid en voorzieningen in Hardenberg en Dedemsvaart. In de kleinere kernen is binnen bestaande bebouwing en industrieterreinen ondernemerszin mogelijk. De gemeente koestert de bestaande bedrijvigheid en starters en stimuleert de maakindustrie, recreatie & toerisme en de (verbrede) agrarische sector als visitekaartje van de gemeente. Ook de zorg is een belangrijke sector.

Welzijn

Het bevorderen van 'zelfredzaamheid' is de beste manier om kwetsbare groepen te helpen. Indien mensen niet voor zichzelf kunnen zorgen en ook de omgeving geen rol kan spelen, zal de gemeente (tijdelijk) een vangnetfunctie vervullen en ondersteuning bieden. De gemeente stimuleert vrijwilligerswerk en mantelzorg. De gemeente versterkt de kwaliteiten van de groene ruimte met een gebiedsgerichte werkwijze.

Coalitieakkoord 2018-2022 en Zin in de Toekomst

Naar aanleiding van het coalitieprogramma "Verbindingen van betekenis" hebben wij de ambities voor de komende jaren ingedeeld op basis van vier thema's die voor ons college van belang zijn en waarmee wij zichtbaar en aanspreekbaar voor de samenleving willen zijn. We hebben dit "Zin in de Toekomst" genoemd.

De begroting 2021 is opgebouwd naar de vier thema's van Zin in de Toekomst:

- Duurzaam Hardenberg
- Landelijk Hardenberg
- Ondernemend Hardenberg
- Vitaal Hardenberg

Deze naar buiten toe gerichte indeling sluit aan bij de indeling die we gebruiken bij het vormgeven van de Omgevingsvisie. Daarnaast is beschreven hoe wij in de samenleving staan en hoe wij met de samenleving willen samenwerken.

Zin in de Toekomst is bedoeld om meer focus aan te brengen in het uitwerken van het coalitieprogramma en om een zichtbaar en herkenbaar naar buiten te zijn. Qua uitgangspunten heeft geen wijziging plaatsgevonden ten opzichte van de toekomstvisie. Zin in de Toekomst is meer een hernieuwde en frisse focus op de ambities, dan een omwenteling van gemeentelijk beleid.

De programmaverantwoording 2022

In de begroting 2022 leest u in het programmaplan wat onze meerjarendoelstellingen zijn en wat we daarvoor in 2022 gaan doen. Voorafgaand aan de doelstellingen en acties, schetsen we per beleidsveld waar nodig eerst kort de context. In het jaarverslag 2022 hebben wij in de programmaverantwoording toegelicht wat we in 2022 hebben gedaan en wat het heeft gekost.

Leeswijzer

In de paragrafen 4.1 tot en met 4.5 beschrijven we wat we hebben gedaan in 2022. Dat doen we door uit te gaan van de activiteiten die we in de begroting voor 2022 hebben genoemd. Elke paragraaf is onderverdeeld in meerdere onderwerpen (beleidsvelden).

Per beleidsveld is de indeling:

- Een korte inleiding. Dit is dezelfde tekst als in de begroting 2022.
- Wat gaan we daarvoor doen? Dit is dezelfde tekst als in de begroting 2022.
- Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan? In dit onderdeel beschrijven we wat we hebben gedaan en bereikt.

Elke paragraaf wordt afgesloten met een overzicht van de begrote en werkelijke baten en lasten.

ZIN IN DE TOEKOMST

In Hardenberg zorgen we voor een gezonde leefomgeving en passende voorzieningen, zowel in de twee stedelijke centra als in de kleinere kernen. Onze inwoners voelen zich veilig en vitaal. We komen in beweging voor een gezonde leefstijl. We hebben aandacht voor elkaar en zorgen voor elkaar. Als het niet lukt, bieden we een (tijdelijk) vangnet.

VITAAL HARDENBERG

In Hardenberg willen we de wereld goed achterlaten voor onze kinderen. We gaan bewust om met energie. Daarnaast wekken we zoveel mogelijk duurzame energie op. We spelen in op de gevolgen van klimaatverandering. Onze inwoners laten Hardenberg leven, en we hebben aandacht voor planten en dieren.

DUURZAAM HARDENBERG

In Hardenberg bedenken en doen we het samen met onze inwoners. We hebben daarbij oog voor de verscheidenheid aan kernen. We zijn bestuurlijk vernieuwend en hebben het

ZO DOEN WE DAT IN HARDENBERG

vertrouwen dat de samenleving zelf voldoende krachtig en vitaal is. Wij spelen in op ontwikkelingen binnen en buiten onze regio. Hardenberg is een inclusieve gemeente waar iedereen kan meedoen.

In Hardenberg bouwen we aan een toekomstbestendig en leefbaar landelijk gebied. We koesteren onze agrarische ondernemers, de natuur en recreatiemogelijkheden. We willen klaar zijn voor de toekomst. Onze focus ligt daarbij op ontwikkeling, innovatie en verandering.

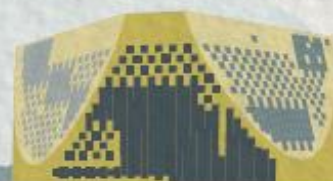
LANDELIJK HARDENBERG

In Hardenberg kunnen alle mensen de kans pakken om te werken en zich te ontwikkelen. We zetten ons ervoor in dat opleidingen in Hardenberg aansluiten op de vragen van werkgevers. Ondernemers krijgen ruimte voor innovatie en groei. Daarbij hoort een uitstekende (digitale) bereikbaarheid.

ONDERNEMEND HARDENBERG

Gemeente
Hardenberg

3.1 Vitaal Hardenberg

In Hardenberg zorgen we voor een gezonde leefomgeving en passende voorzieningen, zowel in de twee stedelijke centra als in de kleinere kernen. Onze inwoners voelen zich veilig en vitaal. We komen in beweging voor een gezonde leefstijl. We hebben aandacht voor elkaar en zorgen voor elkaar. Als het niet lukt, bieden we een (tijdelijk) vangnet.

Ruimtelijke ontwikkeling

Omgevingsvisie Landstad Hardenberg

De omgevingsvisie Landstad Hardenberg (juli 2021) geeft de visie voor het beleid voor de fysieke leefomgeving tot 2040. In de omgevingsvisie wordt beschreven hoe we veranderen van een plattelandsgemeente naar een sterk streekcentrum. De status van streekfunctie in het provinciaal beleid is noodzakelijk omdat andere steden in noordoost-Overijssel op grotere afstand liggen. De nabijheid van stedelijke voorzieningen is essentieel voor het tegengaan van sociaaleconomische achteruitgang en het behoud van het brede welvaartsniveau in zowel onze gemeente als omliggende gemeenten in Twente en zuidoost-Twente. Dat maakt dat Hardenberg een bijzondere, regionale, positie inneemt.

In Hardenberg komt het beste van platteland en stad samen. De combinatie van een omvangrijk en uitgestrekt buitengebied met een compleet stedelijk voorzieningenniveau en een voortdurende groei van economie en bevolking is uniek voor een plattelandsgemeente aan de oostgrens van Nederland. Dat is bepaald geen vanzelfsprekendheid: we hebben hard moeten werken om de nadelen van de ligging aan de grens weg te nemen.

Anno 2022 hebben we een aantrekkelijk buitengebied met bijzondere natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en een sterke agrarische sector. De ontwikkeling van ons platteland is hand in hand gegaan met economische groei, vitale centra, een sterke maakindustrie, een omvangrijke vrijetijdssector en stedelijke voorzieningen met een regionaal verzorgingsgebied. De blik is gericht op het neerzetten van de as Zwolle-Hardenberg als een sterk en herkenbaar onderdeel van de Regio Zwolle en het verder ontwikkelen van Hardenberg als één van de economische en vervoersknooppunten voor noordoost Nederland. Hardenberg verbindt verschillende regio's met elkaar.

We weten dat stimuleren, ontwikkelen en investeren ook in de toekomst hard nodig blijft. De omgevingsvisie beschrijft op strategisch niveau hoe wij als gemeente nog aantrekkelijker en krachtiger willen worden. En hoe wij onze positie van streekcentrum verder uit willen uitbouwen. Vier uitgangspunten staan daarbij voorop.

1. De groei in bevolking en economie vasthouden en doortrekken.
2. Kwaliteiten toevoegen wordt nog belangrijker.
3. Ruimte als troefkaart.
4. Bereikbaarheid en samenwerking als randvoorwaarden.

Groei, het verder uitbouwen van de streekfunctie en de regionale samenwerking en bereikbaarheid zijn geen doel op zich. Het moet bijdragen aan het verder versterken van het woon-, leef- en werkklimaat. En als een vliegwiel werken voor de lokale welvaart en het welzijn van al onze kernen en inwoners.

Invoering Omgevingswet

Voor een adequate invoering van de Omgevingswet richten we ons vooral op informatievoorziening, communicatie en juridische besluitvorming. Na de inwerkingtreding van de wet moet rekening worden gehouden met het opstellen van nieuwe planinstrumenten, waaronder een gebied dekkend omgevingsplan. In 2021 zijn we begonnen in het pilotgebied Balkbrug. Uiteindelijk dient de gemeente in 2029 te beschikken over een gebied dekkend Omgevingsplan. Als de Omgevingswet in werking treedt op 1 juli 2022 worden de noodzakelijke documenten digitaal tussen de verschillende betrokken partijen verstuurd. De gemeente wordt wettelijk verplicht op de landelijke voorziening

(DSO Digitaal Stelsel Omgevingswet) aan te sluiten. De systemen van de gemeente zijn voor 1 juli 2022 daarop aangepast.

Wet Kwaliteitsborging

De inwerkingtreding van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) is samen met de Omgevingswet uitgesteld tot 1 juli 2022. De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen regelt dat de bouwtechnische toets voor de minder complexe bouwaanvragen over gaat naar private partijen.

Stap voor stap wordt gewerkt aan het realiseren van de Omgevingsvisie Landstad Hardenberg. We faciliteren ruimtelijke ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan een vitale en dynamische samenleving en een aantrekkelijke woon en werkomgeving. Met deze ontwikkelingen wordt tegelijkertijd de ruimtelijke kwaliteit benut en versterkt.

Het realiseren van de omgevingsvisie gaat stap voor stap. We gaan van strategie naar uitvoering. In 2022 en volgende jaren zetten we extra in op het verhogen en versnellen van de woningbouwproductie en het tot stand brengen van een voldoende en adequaat aanbod van bedrijfskavels. Ook intensiveren wij onze inspanningen voor het centrum Hardenberg en het centrum Dedemsvaart.

Daarnaast blijven wij onverminderd hard werken aan onder meer passende voorzieningen voor de andere 27 kernen, de transformatie van het buitengebied, de energietransitie, een klimaatbestendige leefomgeving, het stationsgebied Hardenberg en onze positie als streekcentrum.

We willen uitgroeien tot één van de economische en vervoersknooppunten voor noordoost-Nederland. En de regio's Zwolle, zuidoost-Drenthe en Twente nog meer met elkaar verbinden. Onder Ondernemend Hardenberg gaan wij in op het belang van die regionale samenwerking.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

We hebben de ambities en opgaven uit onze Omgevingsvisie Landstad Hardenberg ingebracht in de voorbereiding van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie (Fundament). Dat heeft geleid tot meer aandacht voor het belang van de brede welvaart en de ontwikkelingsmogelijkheden van de kleinere kernen en het landelijk gebied. Voor de woningbouw heeft deze aandacht geleid tot het opnemen van de sleutelprojecten uit ons versnellingsprogramma woningbouw in de eind 2022 gesloten Woondeal West Overijssel. De sleutelprojecten zijn: Hardenberg centrum (inclusief stationsgebied), Hardenberg Marslanden, Dedemsvaart centrum (inbreidingslocaties), Dedemsvaart uitleglocaties, Balkbrug uitleglocaties en Balkbrug inbreiding en transformatie. Door middel van reacties en zienswijzen is aandacht gevraagd voor onze bezwaren op de zoekgebieden voor windenergie in de actualisatie van de provinciale Omgevingsvisie en het provinciale Programma Energie. Deze aandachtspunten worden verder meegenomen in het gebiedsproces voor de provinciale Omgevingsvisie en het Provinciale Programma Landelijk Gebied (PPLG).

Bij de totstandkoming van de Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle zijn we actief betrokken geweest. Onze inzet, veelal samen met ander middelgrote en kleinere gemeenten, heeft geleid tot een programma Vitale kernen waarin de verstedelijkingsstrategie in de kleine kernen programmatisch wordt uitgewerkt in 2023. Ook participeert Hardenberg in de voorbereiding van

een regionaal programma karakteristieke stationsomgevingen. Daarin werken rijk en provincie met de regio Zwolle en de vijf middelgrote steden met een station samen aan de versterking van de stationsgebieden onder andere op het gebied van mobiliteit, wonen, werken, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit .

Uitbreiden en versnellen woningbouwproductie. Voldoende aanbod bedrijfskavels op de markt brengen en houden.

In lijn met de omgevingsvisie is in de kadernota het belang van de opgaven voor wonen en werken als een strategisch thema aangemerkt. De komende jaren willen we de woningbouwproductie van 200/300 woningen per jaar uitbreiden en versnellen naar gemiddeld 400 woningen per jaar. Daarmee kunnen we in onze autonome behoefte voorzien alsmede in een deel van de groeiopgave voor de Regio Zwolle. Bovenal is het cruciaal voor het in stand houden van het voorzieningenniveau en het aantrekken van nieuwe inwoners en (daarmee) de benodigde werknemers voor onze bedrijven.

Voor zowel woon- als werklocaties geldt dat Hardenberg de afgelopen jaren relatief veel kavels heeft verkocht. Onze directe voorraad begint op te raken. Daarom willen we met vaart en ambitie nieuwe woningbouwlocaties en bedrijventerreinen ontwikkelen. Een groot deel van de gronden daarvoor hebben we al in bezit, maar moeten de planologische procedures nog worden gestart. Aanvullend wordt aanvullend op onderdelen een actief grondbeleid gevraagd. Zodat we regie kunnen houden op de voortgang. Dat neemt niet weg dat een deel van de realisatie mogelijk door marktpartijen of in samenwerking met marktpartijen kan plaatsvinden.

De tweede helft van 2021 is daarom gewerkt aan een programma voor intensivering van de woningbouwproductie naar gemiddeld 400 woningen per jaar. Dat gemiddelde wordt in 2021 en 2022 nog niet gehaald. Het versnellen van de woningbouwproductie zal niet vanzelf gaan en het op orde brengen van de planvoorraad kost tijd. Dat betekent voor alle disciplines van gebiedsontwikkeling een intensivering van de inzet. Daar hoort een programmatische aanpak bij. Onderdeel van die aanpak is het twee jaarlijks informeren van de raad over de voortgang van het programma.

Ook in de tweede helft van 2021 is gewerkt aan een nieuwe strategie voor de bedrijventerreinenvisie. Daarmee worden de ambities en acties voor wonen en werken meerjarig inzichtelijk gemaakt. Inclusief een verkenning van de benodigde middelen, kansen en risico's.

Om op korte termijn te kunnen starten is een budget van € 300.000 beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van nader onderzoek of studies (ruimtelijk, milieu etc.), de inzet van het instrumentarium voor grondbeleid, het opstellen van financiële kaders, het begeleiden van (aan- en verkoop)projecten, het opstellen van grondexploitatie, het monitoren en waar nodig bijsturen etc. Deze € 300.000 is te beschouwen als voorfinanciering. De aanvullende middelen worden zoveel als mogelijk gevonden in het kader van het grondbeleid en de grondexploitaties.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Wonen

Door de inzet van het Versnellingsprogramma Wonen 2022 - 2025 is de personele capaciteit vergroot, waardoor processen versnellen en is programmasturing ingericht. De Hardenbergse aanpak valt op en heeft landelijke belangstelling door de resultaten die zijn bereikt.

Over 2022 is het gemiddelde aantal van bijna 400 woningen opgeleverd. Verder liggen we op koers door het vergroten van onherroepelijke bestemmingsplancapaciteit om het gemiddelde aantal woningen per jaar te kunnen realiseren binnen het Versnellingsprogramma.

In nieuwe woningbouwplannen zoeken we aansluiting bij het streven van inzet van het gewenste woningbouwprogramma zoals vastgelegd in de Woondeal West Overijssel. Het gaat dan om 70% betaalbaar programma gemeentebreed, bestaande uit sociale- middenhuur en koop tot NHG-grens € 355.000. Hierbij sluiten we aan op de uitkomsten uit ons woningmarktonderzoek dat in 2022 is vastgesteld, om aan te sluiten bij de lokale behoefte per kern. Vanuit de prestatieafspraken is de opgave sociale huur geborgd om toe te werken naar de fair share zoals genoemd in de regionale Woondeal. Een beperkt deel van deze opgave tot en met 2030 is nog niet gekoppeld aan een locatie.

Door de realisatie van bijna 400 nieuwbouwwoningen zijn in verschillende dorpen / uitleglocaties vele kavels verkocht aan particulieren. Zowel rechtstreeks vanuit de gemeente als vanuit ontwikkelingen van ontwikkelaars. Het gaat dan om kavels in dorpen als Gramsbergen, Dedemsvaart, Slagharen en Sibculo. Ook in het plangebied van Marslanden zijn verschillende kavels verkocht. Tevens zijn in de dorpen Dedemsvaart, Lutten en Sibculo kavels verkocht aan Vechtdal Wonen voor de realisatie van sociale huurwoningen.

Bedrijventerreinen

- We hebben de economische ambities van Hardenberg vertaald naar de verwachte behoefte aan bedrijventerreinen tot 2032. Hieruit blijkt dat de gemeente de komende jaren nieuwe plannen voor bedrijventerreinen moet ontwikkelen met name om de uitbreiding van Hardenbergs bedrijven te faciliteren. Een overzicht van de kwantitatieve vraag aan nieuwe plancapaciteit ingebracht in de voorbereiding van de programmeringsafspraken met de regio west Overijssel. Begin 2023 vindt de besluitvorming daarover plaats.
- In afwachting van de regionale programmeringsafspraken en het daaruit voorkomend inzicht in de mogelijkheden voor uitbreiding van bedrijventerreinen in Hardenberg, wordt een strategiebrieft voor de ontwikkelingen van bedrijventerreinen opgeleverd in eerste helft van 2023.
- Er is gestart met een locatieonderzoek voor 40 hectare nieuw bedrijventerrein voor met name bedrijven in de zwaardere milieucategorie.
- Er is een start gemaakt met een plan van aanpak Toekomstbestendige bedrijventerreinen waar een vitaliteitsfonds voor hergebruik en transformatie mogelijk deel vanuit kan maken.

We faciliteren en ontwikkelen woon- en werklocaties. Een aantal bestaande locaties wordt uitgebreid. En nieuwe woon en werklocaties worden toegevoegd.

Wij zijn op een veelheid aan locaties voor wonen en werken bezig. De plannen daarvoor verkeren in verschillende fases. Soms wordt er onderhandeld, zijn aanvullende studies nodig, spelen financierings- en ontwikkelvraagstukken, is er een bestemmingsplan in procedure, wordt een plan bouw-of woonrijp gemaakt, loopt de verkoop al etc. etc. Het gaat om een forse intensivering op verschillende disciplines van het fysieke domein. In 2022 werken we aan een groot aantal nieuwe plannen, verkenningen en lopende projecten.

Wonen Hardenberg

Marslanden blijft de komende jaren de bouwlocatie voor Hardenberg en dat gaat met name op voor de deelgebieden Marshoogte, Havezate Es, De Ydenhoogte en De Velden. Daarnaast werken we aan binnenstedelijke woningbouwlocaties die bij moeten dragen aan de vitaliteit van het centrum: De Spinde, Slotgraven en Vechthorst.

Wonen Dedemsvaart

Als Bransveen II fase 2 is uitverkocht, wordt het laatste plandeel van dit omvangrijk woongebied ontwikkeld (Bransveen II, fase 3). In 2022 hopen wij de bestemmingsplanprocedure voor de locatie voormalige kwekerij Moerheim af te ronden. En zullen we op zoek moeten naar nieuwe locaties voor woningbouw in Dedemsvaart. Daarnaast wordt er gewerkt aan de binnenstedelijke woningbouwlocatie Gentiaan Noord die bijdraagt aan een vitaal centrum.

Wonen overige kernen

Er wordt ook veel buiten Hardenberg en Dedemsvaart gebouwd. En er komen nieuwe plannen aan voor Garstlanden Gramsbergen, Sluis V Balkbrug, Mollincksvaart Bergentheim, Slagharen Onder de Eiken en 't Refter Sibculo. Daarnaast voeren we locatieonderzoeken uit naar mogelijke nieuwe woningbouwlocaties.

Werken Hardenberg

We continueren de verkoop van kavels in Broeklanden, zullen Heemserpoort verder ontwikkelen en onderzoeken of we de Boskamp in uitvoering kunnen nemen. Ook is onderzoek nodig naar nieuwe werklocaties in Hardenberg.

Werken Dedemsvaart

We gaan de uitbreiding van bestaande bedrijventerreinen in Dedemsvaart onderzoeken.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Wonen Hardenberg

ING locatie

De uitgebreide WABO procedure is doorlopen. De ING locatie wordt nu gebruikt voor tijdelijke opvang Oekraïners. Met initiatiefnemer wordt onderzocht in hoeverre de tijdelijke opvang voor Oekraïners kan worden verlengd op deze locatie.

Blok 4 (Hoek Havenweg-Gedempte haven)

Met de initiatiefnemer is een intentieovereenkomst voor 1 jaar gesloten om te komen tot een haalbare businesscase.

In 2022 is er verder gewerkt aan het uitwerken van de wijk Marslanden.

De Cirkel

Het deelgebied De Cirkel is in 2022 afgerond. De laatste woningen zijn opgeleverd en de bewoning is gestart. Het laatste deel van het woonrijp maken van dit deelgebied is afgerond.

De Marshoogte

De meeste woningen in het deelgebied De Marshoogte zijn in aanbouw genomen. Het openbaar gebied waar de woningen zijn opgeleverd en waar de bewoning is gestart, wordt fasegewijs woonrijp gemaakt.

Havezate Es

Het bestemmingsplan voor Havezate Es is in 2022 onherroepelijk geworden. De werkzaamheden voor het bouwrijp maken van dit deelgebied is aanbesteed en in december is een aanvang gemaakt met de werkzaamheden. De verloting van de eerste 35 kavels heeft plaats gevonden. Naar verwachting zullen in de loop van 2023 de eerste woningen in aanbouw worden genomen.

Marslanden II, Fase II (De Ydenhoogte)

Om aan de vraag naar kavels en woningen te kunnen blijven voldoen, zijn er onderhandelingen gevoerd met Roosdom Tijhuis. Roosdom Tijhuis is de mede-eigenaar van de gronden in Marslanden. Dit heeft er toe geleid dat in december een principe-akkoord is bereikt over een samenwerkingsovereenkomst voor Fase II van Marslanden II. Het betreft de deelgebieden Ydenhoogte, Leehoogte en De Velden. Inmiddels hebben de bestemmingsplannen voor deze deelgebieden als voorontwerp ter inzage gelegen. De opmerkingen en vooroverleg reacties zijn verwerkt en het is de bedoeling om in januari 2023 de ontwerpen ter inzage te leggen. In de loop van 2023 zullen de bestemmingsplannen samen met de Samenwerkingsovereenkomst ter vaststelling worden aangeboden. Ondertussen is en wordt verder gewerkt aan het bestek voor het bouwrijp maken van het eerste deelgebied, De Ydenhoogte.

Mulo locatie, Parkweg 3

Ontwikkelaar Berg en Berg heeft het ontwerp voor 26 appartementen afgerond en een concept ontwerp bestemmingsplan gemaakt. Eind 2022 is door de ontwikkelaar een gecoördineerde aanvraag omgevingsvergunning ingediend. Hiermee is het mogelijk om de benodigde uitvoeringsbesluiten, zoals omgevingsvergunningen Wabo, te coördineren met het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan.

Wonen Dedemsvaart

In 2022 zijn de laatste woningen in Bransveen II opgeleverd. Er resteert nog een vijftal kavels (2 x een 2[^]1 kap en 1 vrijstaand). Deze kavels vallen binnen de hindercirkel van een agrarisch loonbedrijf. Met dit bedrijf worden gesprekken gevoerd over een verhuizing. De verwachting is dat de gesprekken in 2023 kunnen worden afgerond. De kavels in het woongebied Gentiaanstraat zijn toegewezen. Er zijn ook al diverse kavels geleverd. In het voorjaar van 2023 zal de woningbouw worden gestart. Onder andere Vechtdal Wonen heeft een kavel voor 8 huurwoningen afgenomen in 2022. De start van de bouw van deze woningen zal ook in het voorjaar van 2023 zijn.

Locatie voormalige kwekerij Moerheimstraat

Ontwikkelaar Ter Steege heeft in 2022 haar plannen voor de locatie verder uitgewerkt. Het plan bestaat uit een gezondheidscentrum en circa 30 (seniorengeschikte) woningen. De ontwikkelaar en de Mien Ruys Tuinen zijn met elkaar in overleg over de inrichting van de groene buffer tussen

het plangebied en de Tuinen. Na afronding van het overleg kan het exploitatieplan en concept ontwerp bestemmingsplan in procedure worden gebracht.

Wonen overige kernen

Sibculo

In 't Refter komen 24 nieuwe woningen: 5 vrijstaande woningen, 10 twee-onder-een-kapwoningen en 2 rijwoningen (van 5 en 4 huizen) voor starters en senioren. De kavels zijn bouwrijp gemaakt en er is gestart met de bouw. De gemeente is gestart met de voorbereiding voor fase 2 't Refter.

Sibculo Kloosterwonen

In 2022 zijn 10 rijwoningen opgeleverd. De 4 vrije kavels zijn nog in de verkoop.

Lutten

In de Wieken komen ruim 40 nieuwe woningen. Het gaat om vrijstaande woningen, twee-onder-een-kapwoningen en rijwoningen (sociale huur). De kavels voor 14 woningen in de eerste fase zijn bouwrijp en er wordt gebouwd. Voor fase 2 is het uitwerkingsplan voor 29 woningen gereed.

Kloosterhaar

De woningen in de eerste fase van De Meerstal II worden nu gebouwd. Het gaat om 5 vrijstaande en 10 twee-onder-een-kapwoningen. In de volgende fase is plek voor nog eens 20 nieuwe woningen. Het uitwerkingsplan voor fase 2 is gereed.

Mariënberg

In De Marke III komen 22 nieuwe woningen. Het gaat om 11 vrijstaande woningen, 6 twee-onder-een-kapwoningen en 5 rijwoningen. Het bestemmingsplan voor de bouw van deze woningen is vastgesteld, er is gestart met het bouwrijpmaken en ook de verkoop is gestart. Onderzocht wordt of de rijwoningen in CPO uitgegeven kunnen worden aan jonge inwoners van Mariënberg.

Gramsbergen

De bouw van nog eens 11 woningen in de tweede fase van Garstlanden IV is gestart en 14 (8 kavels, 6 2-onder-1 kap) woningen Garstlanden IV zijn in procedure. De gemeente werkt het plan voor de derde fase nu verder uit. Voor de Zuid oost locatie en Noord west locatie wordt een nieuwe stedenbouwkundige invulling gemaakt.

Bruchterveld

Met de eigenaren van de grond rond de Kuilen worden afspraken gemaakt om te komen tot integrale planvorming ten behoeve van woningbouw.

Slagharen

Slagharen Noord

In Slagharen Noord is een plek gevonden voor woningbouw. Slagharen Noord is onderdeel van de pilot Ruimte voor woningbouw waarbij de gemeente Hardenberg en provincie Overijssel samen werken om de woningbouw in de gemeente Hardenberg op een goede manier te versnellen. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd, een duurzaamheidsleidraad opgesteld en er wordt nu gewerkt aan het stedenbouwkundig plan.

De Zwarte Markt

Het bestemmingsplan is vastgesteld en er is gestart met de bouw van 34 appartementen en 14 grondgebonden woningen.

Balkbrug

Fase 2 van Sluis V kan ten gevolge van de geurcirkel van het varkensbedrijf niet in ontwikkeling worden gebracht. Voor de woningen die in fase 2 zouden komen wordt naar een alternatieve locatie gezocht.

Werken Hardenberg

De Boschkamp

De gemeente heeft bij de curator van het plangebied een bieding - onder voorwaarden - gedaan voor de aankoop. Wordt door de curator aan de voorwaarden voldaan dan wordt aan de gemeenteraad een voorstel tot aankoop voorgelegd. Aan de voorwaarde vrij opleveren van verplichtingen is nog niet voldaan. De curator verwacht begin 2023 ook aan die voorwaarde te voldoen.

Vooruitlopend op aankoop is in 2022 een verkavelingsplan gemaakt en zijn enkele onderzoeken (waaronder flora en fauna, stikstofoets) in gang gezet zodat in 2023 het bestemmingsplan (of omgevingsplan) gemaakt kan worden. Vanwege het opheffen van de bouwvrijstelling (stikstof) is een stikstofoets opgedragen.

Heemserpoort

In de programmeringsafspraken met de provincie is nu concreet ruimte voor de ontwikkeling van een eerste fase van 7,1 hectare, bestaande uit werkkavels en woon-werkkavels tot en met categorie 3.1. Vooruitlopend op het in 2023 maken van een bestemmingsplan (of omgevingsplan) is flora en fauna onderzoek gedaan. Voor twee diersoorten is bij de provincie een ontheffingsaanvraag (inclusief mitigerende maatregelen) gedaan. Deze is in behandeling. Vanwege het opheffen van de bouwvrijstelling (stikstof) is een nieuwe stikstofoets opgedragen.

Werken Dedemsvaart

Rollepaal Oost

Eind 2021 heeft de gemeente 25 hectare agrarische grond aangekocht met de inzet om hier het bedrijventerrein Rollepaal in oostelijke richting uit te breiden. In de huidige programmeringsafspraken met de provincie en de regio is vastgelegd dat de gemeente 10 hectare netto mag uitbreiden. De vraag van (bestaande) ondernemers is echter zodanig groot dat Rollepaal Oost (29 hectare bruto) volledig ontwikkeld kan worden. In 2022 zijn hier gesprekken met de provincie en de regio over gevoerd. In het eerste kwartaal 2023 ontstaat hier duidelijkheid over. Vooruitlopend is gestart met de ruimtelijke procedure. Voor de ontwikkeling van Rollepaal Oost is een plan MER vereist als onderdeel van het bestemmingsplan of omgevingsplan. Om te bepalen welke onderzoeken voor de MER nodig zijn en in welke mate, is een Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau opgesteld. Nadat wij de notitie hebben vastgesteld, leggen wij deze ter inzage.

Wet Voorkeursrecht Gemeenten

Wet voorkeursrechtlocaties (Wvg) Balkbrug en Dedemsvaart

Eind 2021 is voorkeursrecht gelegd op locaties in Balkbrug en Dedemsvaart. Met alle eigenaren zijn gesprekken gevoerd en worden nu biedingen voorbereid. Er is hiervoor een grondverwerper aangesteld. Door middel van een meervoudig onderhandse aanbesteding is een stedenbouwkundig bureau geselecteerd die de structuurvisies voor de Wvg locaties gaat opstellen.

We investeren in zowel onze twee stedelijke centra als in passende(centrum) voorzieningen in de andere kernen.

Centrum Hardenberg

De afgelopen jaren is er veel werk verzet en geïnvesteerd in het centrum van Hardenberg. Dat doen we niet alleen. Er wordt samengewerkt met een groot aantal stakeholders waaronder Stichting Centrummanagement, ondernemers, vastgoedeigenaren etc. In de Omgevingsvisie en de kadernota wordt uitgebreid stil gestaan bij het belang van het centrum als visitekaartje, ontmoetingsplek, vestigingsfactor voor inwoners en bedrijven en voor het aantrekken van toeristen. Als we vooruit kijken zien we veel potentie, ambitie, plannen en uitdagingen voor het centrum. In het derde kwartaal van 2022 willen we daarom 'opnieuw' met een integrale (ruimtelijke) blik naar het centrum kijken. Ondertussen blijft alles er op gericht om het centrum nog sterker en vitaler te maken.

Openbare ruimte en fysieke projecten - incidenteel € 250.000

In de openbare ruimte gaan we het Badhuisplein en de Markt (incidenteel € 250.000) verfraaien. Onder wonen Hardenberg staan al vermeld De Spinde, Slotgraven en Vechthorst.

Nieuw actieplan Hardenberg centrum - incidenteel € 100.000

De inzet in het centrum beperkt zich niet tot fysieke bouwprojecten. Het actieplan uit 2015 legt de nadruk op aspecten als ondernemerschap, samenwerking en marketing. De coronacrisis zal naar verwachting het proces van het verminderen van het aantal winkels versnellen. Ook daarom blijft het van belang om te investeren in een compact en levendig centrum. Stichting Centrummanagement en de gemeenten hebben daar een nieuw actieplan (2021-2023) voor opgesteld. Hier wordt in 2022 uitvoering aan gegeven.

Plannen en verkenningen: zuidzijde centrum, theater de Voorvegter, stationsgebied - incidenteel € 100.000

Er wordt gewerkt aan een visiedocument voor de 'zuidzijde' van het centrum. Het gebied vanaf grofweg het gebied vanaf het gemeentehuis tot aan de gedempte Haven. De openbare ruimte verdient een upgrade, de potentie van de Vecht kan krachtiger worden gebruikt en rondom de openbare ruimte bevinden zich een aantal ontwikkellocaties.

Om het nabijgelegen theater De Voorvegter ook in de toekomst goed te laten functioneren zijn investeringen noodzakelijk. Een nadere studie moet tot een besluit leiden over de gewenste investering. Daarbij wordt ook gekeken naar de betekenis van het theater voor het centrum en

ruimtelijke kansen voor het omliggende gebied. De kosten van de studie bedragen € 100.000 incidenteel.

Al een aantal jaren wordt gewerkt aan plannen voor het stationsgebied. De gemeente heeft daarop vooruitlopend middelen gereserveerd, de provincie heeft een subsidie beschikbaar gesteld en ProRail heeft een bijdrage toegezegd. De som van de middelen is nog onvoldoende om te komen tot een uitvoering van het schetsplan uit 2017. Ondertussen zien we, bijvoorbeeld in de omgevingsvisie, dat de stationsomgeving meer en meer een rol kan gaan spelen als een dynamisch knooppunt. Naast mobiliteit liggen er kansen voor wonen, werken, onderwijs en een relatie met het Gezondheidspark. Daarom wordt gewerkt aan een integraal kader waarin al die ruimtelijke aspecten een plek krijgen. Dat moet ertoe bijdragen dat andere partijen meer (financieel) gaan participeren.

Centrum Dedemsvaart

Er is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd om uitvoering te geven aan de Structuurvisie Dedemsvaart Centrum. Daarin trekken we samen op met een groot aantal stakeholders, waaronder de handelsvereniging DMC, ondernemers, vastgoedeigenaren etc. Samen met de gemeenteraad is gekeken naar de resultaten. Daarover voeren we ook gesprekken met alle stakeholders. Op basis van beide sessies gaan we met elkaar kijken wat nodig is om de centrumontwikkeling door te kunnen trekken naar de toekomst. In 2022 komt er over het actualiseren van die koers meer duidelijkheid.

Centrum Balkbrug

De nieuwe kruising is in 2022 volop in gebruik. Voor de nieuwbouw JUMBO supermarkt wordt in 2022 een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Daarna kan de bouw starten. In het gebied rondom de kruising spelen verschillende ontwikkelingen. Deze richten zich voornamelijk op de bouw van appartementen. Met verschillende eigenaren vindt overleg plaats over de wijze waarop dit gestalte kan gaan krijgen. Het tempo van bestemmingsplannen, vergunningen en bouwen is afhankelijk van het moment waarop er overeenstemming wordt bereikt. De visie centrum Balkbrug (2020) is hierin maatgevend.

Centrumvoorziening De Krim

In het eerste kwartaal van 2022 wordt de oplevering van het MFA De Krim verwacht.

Centrumontwikkeling Slagharen

De inwoners van Slagharen hebben op basis van de dorpsvisie zelf het initiatief genomen om ontwikkelingen rondom het centrum aan te jagen. De gemeente en de provincie zijn positief over dit inwonersinitiatief en over de ontwikkelingen in de kern van Slagharen in het algemeen. Om aan te sluiten bij lopende ontwikkelingen zijn de komende jaren investeringen nodig, enerzijds om de ontwikkelingen te helpen faciliteren en anderzijds om daadwerkelijk aan te sluiten bij noodzakelijk infrastructurele aanpassingen aan de openbare ruimte.

Het college gaat ervan uit dat middels cofinanciering diverse ambities aan elkaar zijn te koppelen en waar nodig willen we door werk met werk te maken ook overige ambities een plek in het plan geven, w.o. verkeersveiligheid, klimadaptatie en vergroening. De eerste investeringen worden met ingang van 2023 verwacht. In de aanloop hier na toe is een voorbereidingskrediet nodig. Zie hiervoor de 2^e Berap 2021. De geplande werkzaamheden sluiten aan bij de ontwikkeling om 16

appartementen te realiseren op de hoek Dr. Willemslaan/Herenstraat. Naar verwachting met ingang van 2023 het investeringsbudget nodig.

Kernenbeleid

Het college constateert dat een ontwikkeling als in Slagharen niet op zich zelf staat. Ook in andere kernen kunnen ontwikkelingen gaan spelen welke vanuit de kernen zelf worden geïnitieerd. Het college zou dan ook dergelijke ontwikkelingen binnen kernen onder de aandacht willen brengen van het nieuwe college. Het opstellen van een actueel kernenbeleid kan daarbij helpen. Hier willen wij in 2022 een eerste stap toe zetten.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Centrum Hardenberg

Openbare ruimte en fysieke projecten

De Spinde

Het plan De Spinde is een fase dichterbij uitvoering gebracht. De inrichtingsschetsen van de nieuwe openbare ruimte zijn gereed, er is een begin gemaakt met de sloop van de gebouwen en zijn twee appartementengebouwen vergund.

Vechtzone

Dit plan is belangrijk vanwege de toevoeging van het aantal woningen, maar is in ruimtelijke zin ook bijzonder vanwege de ligging aan de Vecht. Het plan is beeldbepalend voor het aanzicht van Hardenberg. Het bestemmingplan is inmiddels vastgesteld en de marktselectie voor de ontwikkelaar van het gebied is gestart.

Badhuisplein

Het Badhuisplein is heringericht. Daarmee is het gebied tussen nieuwbouw aan de Vecht, Voorveghter en bestaande omgeving weer een eenheid geworden met meer ruimte voor groen.

Markt

Eerste brede participatiebijeenkomst heeft plaatsgevonden. Gewerkt wordt aan een schetsontwerp voor de herinrichting van het plein.

Ook wordt breder gekeken dan het plein zelf. Ook is gestart met een traject om te komen tot meer groen in de winkelstraten.

Nieuw actieplan Hardenberg centrum

De inzet in het centrum beperkt zich niet tot fysieke bouwprojecten. Al jaren zijn wij blijvend in gesprek met het bestuur van Stichting Centrummanagement om te werken aan een beter en mooier centrum. Met het in 2021 opgestelde Actieplan (periode 2021-2023) hebben wij met Centrummanagement een gedeelde werkagenda en hebben daar uitvoering aangegeven.

Uitvoering gegeven aan de volgende zaken:

- Ontwikkeling van de stadsapp met allerlei informatie voor bezoekers en inwoners, waarbij zij ook push meldingen kunnen ontvangen
- Vernieuwing van de huisstijl van stad Hardenberg
- Verkennen van een nieuw evenement als Festival de Vecht

- Save the city app Hardenberg
- Cultuurhistorie meer onder de aandacht door middel van items online (in de app en in de kranten)
- Plan van aanpak seizoen versterking
- Bidbook voor nieuwe ondernemers
- Ondernemersbijeenkomsten voor centrumondernemers (2x georganiseerd)

Plannen en verkenningen: zuidzijde centrum, theater de Voorveghter, stationsgebied

Om de samenhang tussen alle ontwikkelingen in het centrum te bewaken en te duiden wordt gewerkt aan een nieuw Ambitiedocument. Dat document zet een nieuwe stip op de horizon voor de koers en diverse plannen in het centrum. Wij verwachten in het eerste kwartaal 2023 de eerste resultaten te kunnen tonen.

Kastanjehof

De Kastanjehof en omgeving inclusief de openbare ruimte daaromheen is het verbindend gebied tussen De Spinde en de Vecht en verdient meer kwaliteit en eenheid. Ook ligt in dit deel van het centrum een forse uitdaging op het gebied van waterberging. Deze onderwerpen gaan wij combineren en zijn gestart met het opstellen van een nieuw ontwikkelperspectief.

Voorveghter

Om theater De Voorveghter ook in de toekomst goed te laten functioneren zijn investeringen noodzakelijk. Een nadere studie moet tot een besluit leiden over de gewenste investering. De nadere studie naar diverse scenario's is gestart. Daarin wordt niet alleen gekeken naar de toekomst van het theater zelf, maar wordt ook gekeken naar het omliggende gebied.

Stationsgebied

Het ambitiedocument "stationsknooppunt Hardenberg" is opgesteld om het stationsgebied breder te positioneren. Met alle stakeholders is gewerkt aan een second opinion van het ontwerp van het stationsgebied. Dit heeft geleid tot nog meer gezamenlijk draagvlak voor de reconstructie van het station. Het stationsgebied is aangemeld voor een bijdrage voor de verstedelijkingsstrategie en de versnelling van de woningbouw.

De lobby voor de Nedersaksenlijn heeft geleid tot een breed gedragen motie en amendement die is aangenomen door de Tweede kamer om een MIRT-onderzoek te gaan doen naar deze lijn.

Centrum Dedemsvaart

In 2022 is een start gemaakt met het actualiseren van het centrumplan Dedemsvaart. Al eerder is input gevraagd aan de gemeenteraad en de stakeholders in Dedemsvaart. In december is een avond georganiseerd voor de bewoners en gebruikers van het centrum in Dedemsvaart. Er is door veel mensen gebruik gemaakt van deze gelegenheid. De wensen die naar voren zijn gebracht voor het centrum worden vertaald naar concrete voorstellen. Naar verwachting zal voor de zomervakantie van 2023 een geactualiseerd plan ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.

Centrum Balkbrug

Met Plaatselijk Belang zijn afspraken gemaakt over de verdere "vergroening" van de kruising conform de visie dorpschart 2022. Uitvoering wordt in samenhang met de ontwikkeling van de vier kwadranten (elke hoek van de kruising) opgepakt.

Coevorderweg 2 en 4

De ontwikkelaar (Kroon BV) en de gemeente zijn akkoord over de exploitatieovereenkomst. Het ontwerp bestemmingsplan heeft tot eind november ter inzage gelegen. Er is één zienswijze ingediend. Het plan bestaat uit 16 zorgappartementen en 12 reguliere appartementen.

Meppelerweg 2a

Eigenaar/ontwikkelaar Beverwijk heeft een omgevingsvergunning en werkt zijn verkooptekeningen uit. Begin 2023 wil de ontwikkelaar de 9 appartementen in de verkoop brengen.

Ommerweg 1 t/m Zwolseweg 14

Met de eigenaren wordt overlegd over de programmatische-, ruimtelijke- en financiële mogelijkheden om deze strook integraal te herontwikkelen met een mix van wonen en commerciële- en of maatschappelijke functies. Een combinatie van een conceptueel bureau en stedenbouwkundig bureau is ingeschakeld om een aantrekkelijk plan uit te werken. Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO) en Herstructurerings Maatschappij Overijssel (HMO) spelen hierbij een adviserende rol.

Jumbo

Het bestemmingsplan is onherroepelijk geworden. De eigenaar van de Jumbo heeft een omgevingsvergunning voor de nieuwbouw aangevraagd. Deze is in behandeling.

Centrumvoorziening De Krim

In september 2022 is de Multi Functionele Accommodatie (MFA) opgeleverd en draaiende. Parallel zijn wij bezig met uitwerking van de plannen voor de woningbouwlocatie en het kindcentrum. Al deze ontwikkelingen zijn aanvullend aan elkaar en vormen een impuls voor het dorp.

Centrumontwikkeling Slagharen

Samen met inwoners is een plan voor de buitenruimte ontwikkeld dat aansluit bij de ontwikkeling van de nog te bouwen 16 appartementen op de hoek Dr. Willemslaan/Herenstraat. Zodra de bouw hiervoor gestart is zullen de werkzaamheden in de buitenruimte starten.

Kernenbeleid

Er is een oriëntatie op kernenbeleid gestart, waarbij we kijken naar hoe andere gemeenten het hebben georganiseerd. In 2023 wordt hiervoor een beleidslijn ontwikkeld.

We gaan structurele leegstand in de centra van de grote kernen gezamenlijk met andere partijen aanpakken. De detailhandelsstructuurvisie speelt daar een belangrijke rol in.

We kunnen de leegstand bijvoorbeeld aanpakken door het gebruik van leegstaande panden voor andere functies mogelijk te maken. Verbetering moet blijken uit afname van de leegstand. Daarvoor voeren we het uitvoeringsprogramma van de detailhandelsstructuurvisie uit. Hierin is specifiek aandacht voor Hardenberg, Dedemsvaart en de grotere kernen. In 2021 is de detailhandelsstructuurvisie geëvalueerd. Deze actualisatie wordt in 2022 uitgevoerd.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 is de actualisatie van de detailhandelsstructuurvisie uitgevoerd. Samen met het centrummanagement van Dedemsvaart en van Hardenberg is gekeken naar wat er eventueel gewijzigd moet worden. De input van deze overleggen is meegenomen in de actualisatie. De geactualiseerde versie van de detailhandelsstructuurvisie moeten wij nog vaststellen.

We faciliteren ruimtelijke ontwikkelingen waarmee de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied wordt benut en versterkt. En een bijdrage wordt geleverd aan een vitale, dynamische en leefbare samenleving met een aantrekkelijke landelijk gebied.

Het landelijk gebied maakt een transformatie door. Door functieveranderingen en of sloop van vrijkomende agrarische gebouwen ontstaan kansen om de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied te versterken. Hiervoor gebruiken wij het beleid "Erven met kwaliteit". Wij vergroten de bekendheid van Erven met kwaliteit met persberichten, de inzet van erfcoaches en de deelname aan lopende projecten, zoals Veilig IJsselland. Met ons beleid willen wij leegstand zoveel mogelijk voorkomen. En het landelijk gebied tegelijkertijd verrijken met nieuwe functies, goed ingepast in een veelzijdig landschap. Wij passen daarbij de "ja,mits" benadering toe, vanuit de gedachte dat vervolgfuncties moeten bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving, zowel vanuit ruimtelijk als sociaal en economisch oogpunt. Dat doen wij door met initiatiefnemers op locatie in gesprek te gaan. De uitwerking vindt plaats in ruimtelijke procedures en vergunningen. Met ruimtelijke kwaliteitsplannen zorgen wij voor een goede landschappelijke inpassing van nieuwe functies. Met de uitgifte van slooPBewijzen kunnen we de sloop van leegstaande bedrijfsgebouwen stimuleren. Niet alleen voor woningbouw (het traditionele rood-voor-rood), maar bijvoorbeeld ook voor het uitbreiden van bestaande bedrijven in het buitengebied en de bouw van extra bijgebouwen voor hobbyboeren en dergelijke. Bij nieuwe woonfuncties hebben wij oog voor nieuwe woonconcepten voor specifieke doelgroepen zoals ouderen en jongeren. Wij geven landbouwbedrijven de ruimte voor doorontwikkeling binnen de wettelijke en landschappelijke kaders (Landschapsidentiteitskaarten). In het buitengebied van Hardenberg vinden de meer traditionele, de kringloop georiënteerde als experimentele landbouwbedrijven makkelijk hun plek. Zij bestaan naast elkaar. Zie hiervoor ook de paragraaf ondernemend Hardenberg waarin wordt ingegaan op een koers vitale landbouw. Daarbij blijven wij steeds met de sector in gesprek. Denk bijvoorbeeld aan het convenant bollenteelt. Waarin we samen mogelijkheden zoeken om bij te dragen aan een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen tegelijkertijd zoveel mogelijk te voorkomen. Ziekten en plagen krijgen zo minder kans.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Ter uitvoering van het beleid Erven met kwaliteit hebben wij in 2022 aan meerdere planologische principe-verzoeken onze medewerking toegezegd. Bij ruim 10 stoppende boeren wordt rood-voor-rood op eigen erf toegepast en er zijn 5 sloopbewijzen verstrekt, waardoor de bouw van een woning elders mogelijk wordt gemaakt. Verder zijn er meerdere ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt waarop de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving van toepassing is, waardoor initiatiefnemers als tegenprestatie extra moeten investeren in ruimtelijke kwaliteit. Bij elk principeverzoek vindt locatiebezoek plaats, om een goed beeld van de situatie ter plekke te krijgen en met initiatiefnemer in overleg te gaan over de vragen en wensen.

Wij hebben meerdere vergunningen verleend voor doorontwikkeling van landbouwbedrijven voor binnen de wettelijke en landschappelijke kaders (Landschapsidentiteitskaarten). In 2022 heeft het Ondernemershuis voor het Vechtdal, samen met erfcoaches en verschillende adviesorganisaties, de Agro-Carrousel voor agrarische ondernemers georganiseerd. Vanuit onze betrokkenheid bij de onderwerpen die daar werden besproken (innovatie, verbreding, de boer als energiebron etc.) zijn onze medewerkers aanwezig geweest.

Het convenant bollenteelt is in het begin van het jaar, samen met de partners, geëvalueerd en heeft ook dit jaar goed gewerkt.

De kern Hardenberg behoudt haar streekfunctie en we zorgen voor vestigings- en uitbreidingsmogelijkheden in Hardenberg en Dedemsvaart.

De streekfunctie is met de Omgevingsvisie in het gemeentelijk beleid van de gemeente vastgelegd. Hardenberg presenteert zich als streekcentrum. Dat geeft ons de handvatten om waar nodig invloed uit te oefenen en de positie van Hardenberg naar voren te brengen. Dat hebben we gedaan en blijven we doen in bijvoorbeeld de verstedelijkingsstrategie van de Regio Zwolle. In dit verband wordt nog opgemerkt dat Provinciale Staten de provinciale omgevingsvisie- en verordening gaat herzien.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Als gevolg van onze actieve lobby heeft Provinciale Staten aan Hardenberg ook voor de komende jaren de status van Streekcentrum toegekend en deze status opgenomen in het Fundament van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie.

Volkshuisvesting en woningbouw

We hebben ons woonbeleid vastgelegd in het Programma Wonen 2019-2025. Hierin worden de concrete acties en doelen benoemd. Op 20 april 2021 is de Raad geïnformeerd over de stand van zaken en de bijgestelde ambities van het College.

In 2021 wordt aan de Raad de Uitvoeringsagenda Wonen 2021-2023 ter informatie aangeboden.

In de vastgestelde Omgevingsvisie 'Landstad Hardenberg' wordt een groeiambitie uitgesproken van zeker een extra 1.000 woningen tot 2030. Met de autonome behoefte komt daarmee de opgave op ruim 3.000 woningen tot 2030. Hiervoor is een jaarlijkse toevoeging van gemiddeld 400 woningen per jaar noodzakelijk. De tweejaarlijkse uitvoeringsagenda (2021-2023) van het programma Wonen is hierop op aangepast en er komt een aparte versnellingsagenda.

Met realisatie van gemiddeld 400 woningen per jaar geeft Hardenberg haar eigen bevolking, spijtoptanten en nieuwkomers zonder directe binding met Hardenberg de gelegenheid om zich in Hardenberg te vestigen en levert zij een bijdrage aan de opvang van de grote groei waarvoor de regio Zwolle staat. Het is voor de gemeente een uitgelezen kans om de huishoudensgroei vast te houden om draagvlak te houden voor voorzieningen in de kernen van Hardenberg. Het accent van de verhoging van het aantal toevoegingen zal op periode 2022-2026 komen te liggen.

Per kern verschilt de woonbehoefte. Hardenberg en Dedemsvaart zijn in trek als woonlocatie, ook voor huishoudens van buiten onze gemeente. De dorpen en buurtschappen zijn vooral gewild bij de lokale bevolking en rustzoekers van buitenaf. Ook deze vraag faciliteren we binnen de mogelijkheden.

Onze inwoners wonen in een voor hen passende woning, in een omgeving met rust en ruimte, met oog voor elkaar, ook in de toekomst.

- Uitvoeren van de acties uit de Uitvoeringsagenda Wonen 2021-2023.
- We streven ernaar om 200 tot 250 nieuwe woningen op te leveren in 2022. Het bouwprogramma wordt zo veel mogelijk afgestemd op de lokale situatie.
- We streven er naar om de productie vanaf 2023 op te voeren tot de oplevering van gemiddeld 400 woningen per jaar.
- We bereiden ons voor op een hogere productie door meer harde plancapaciteit toe te voegen en lopende projecten te versnellen.
- Bij het bouwen van nieuwe woningen hebben we nadrukkelijk aandacht voor starters, senioren en huishoudens die zijn aangewezen op sociale huur.
- Het grootste deel van de huurwoningen in onze gemeente is in bezit van de woningcorporatie Vechtdal Wonen (5.197 woningen). Met de woningbouwcorporatie vindt frequent overleg plaats over het realiseren van de duurzaamheidsambities van gemeente en corporatie. De afspraken hierover worden vastgelegd in de jaarlijkse prestatieafspraken.

Met de Plaatselijke Belangen verenigingen hebben we periodiek overleg over de woningbouwplanning in de kernen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Waar projecten zijn gestart is het programma vanuit het woningbehoefte onderzoek, afgerond in mei 2022, vertaald naar de projecten.
- Voor het realiseren van 50 flex woningen in de wijk Marslanden is een aanvraag ingediend in het kader van de regeling huisvesting aandacht groepen. Deze aanvraag is gehonoreerd.
- De taakstelling met betrekking tot de huisvesting statushouders is gerealiseerd.
- Met de betreffende Plaatselijke Belangen zijn de convenanten woningbouw 2022 - 2025 geactualiseerd.
- Er is een start gemaakt met een onderzoek naar flankerend instrumentarium om invulling te geven aan de woningbehoefte, waarbij specifiek invulling kan worden gegeven aan de vraag vanuit de doelgroepen starters en senioren. Dit is regionaal met omliggende gemeente in West Overijssel opgepakt. Daarnaast kan in dit verband genoemd worden dat eind december de Woondeal West Overijssel is ondertekend, samen met het ministerie van BZK en de provincie.
- Dit jaar zijn 399 nieuwbouw woningen gerealiseerd, waarvan 47 sociale huurwoningen.
- Per saldo zijn er ongeveer 550 woningen aan de harde plancapaciteit toegevoegd, waarvan netto ongeveer 150 woningen. Daarnaast zijn nieuwe plannen in voorbereiding aan de plancapaciteit toegevoegd, inclusief grondaankopen.
- Eind van het jaar zijn samen met Vechtdal Wonen en de huurdersorganisatie de prestatieafspraken ondertekend. In de afspraken wordt ingegaan op de onderdelen Bereikbaarheid, Betaalbaarheid en Leefbaarheid. In hoofdlijnen hebben we daarin vastgelegd dat:
 - o inspanningsverplichting is vastgelegd voor de realisatie van sociale huurwoningen waarbij aangesloten wordt op de Woondeal West Overijssel.
 - o ingezet wordt om schuldenproblematiek te voorkomen.
 - o naast verduurzaming van huurwoningen ingezet wordt op de plaatsing van zonnepanelen.
 - o deelname aan het project Energiecoach wordt gecontinueerd.
 - o de statushouders met voorrang gehuisvest blijven.
 - o tot en met 2026 20 reguliere woningen geschikt worden gemaakt voor huurders met fysieke beperkingen.

We maken werk van de energietransitie

In de energietransitie heeft de gemeente een belangrijke rol in het informeren, adviseren en bieden van handelingsperspectief aan inwoners die de eigen woning willen verduurzamen. Hardenberg heeft de ambitie de inwoners goed te faciliteren bij de duurzaamheidsmaatregelen die zij in hun woning kunnen doorvoeren. Nederland moet voor 2050 van het aardgas af. In onze transitievisie Warmte geven we aan hoe we in de toekomst de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving in willen richten. Het bewust maken van de inwoners over de duurzaamheidsopgave en hun eigen bijdrage daarin, maakt onderdeel uit van onze aanpak. We helpen onze inwoners daarbij vanuit ons energieloket, Startpunt Duurzaamheid bij de Koppel en met de inzet van energiecoaches.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Voor de uitgevoerde maatregelen duurzaamheid wordt verwezen naar paragraaf 4.2.1.1 van Duurzaam Hardenberg.

Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.

Wij willen een bereikbare, verkeersveilige en leefbare gemeente te zijn. Daarvoor is eind 2020 het Programma mobiliteit vastgesteld. Het programma mobiliteit is een uitwerking van omgevingsvisie Landstad Hardenberg. In 2021 is het programma mobiliteit verder uitgewerkt in het Gemeentelijke verkeers- en vervoerplan (GVVP). In het programma Mobiliteit staan onze ambities op het gebied van bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid. We kijken daarbij verder dan de gemeentegrenzen: hoe houden we samen met onze partners de regio Hardenberg bereikbaar? Het programma geeft richting voor de uitvoering van het verkeers- en vervoersbeleid voor de komende jaren. Aangezien automobility tegen de fysieke grenzen aan loopt, zetten we meer in op de fiets en het openbaar vervoer (spoor en bus). Daarnaast streven we er naar om mobiliteit meer te verduurzamen. In het GVVP ligt de focus vervolgens meer op verkeersveiligheid en leefbaarheid. Met beide plannen ligt er een ambitie om de komende jaren te investeren in de fietsinfrastructuur en het verbeteren van de verkeersveiligheid. Wij doen dit met infrastructurele aanpassingen en door middel van het aanmoedigen van gedragsverandering door educatie en handhaving.

We streven naar een goede bereikbaarheid, het optimaliseren van de regionale stroomwegen en de fietsverbindingen tussen kernen, woonwijken en voorzieningen.

In 2021 hebben we het programma mobiliteit uitgewerkt in een gemeentelijk verkeers- en vervoerplan (GVVP) en in een fietspadenplan. Beide plannen worden eind 2021 aan de gemeenteraad voorgelegd. De projecten, voorkomend uit deze plannen, willen we vanaf 2022 aanpakken.

GVVP

850.000 incidenteel

In het GVVP spreken we de ambitie uit om de verkeersveiligheid en leefbaarheid in onze gemeente te verbeteren. Dit willen we doen door goede verkeerseducatie, adequate handhaving en aanpassingen in de infrastructuur. Om te bepalen welke locaties we dit aan willen pakken hebben we gekeken naar onder andere de weginrichting, geregistreerde ongevallen, locaties die door onze inwoners en gebruikers gevaarlijk worden gevonden en locaties waar in potentie een hoger risico op verkeersonveiligheid kan bestaan. Hiervoor hebben we heel veel informatie opgehaald onder onze inwoners en door gesprekken te voeren met verschillende stakeholders. Deze uitgebreide consultatie binnen de samenleving in combinatie met een verkeerskundige onderbouwing heeft geresulteerd in een knelpuntenlijst met 180 – 200 locaties.

Deze locaties zijn niet veiliger te maken met verkeerseducatie en handhaving alleen. Deze locaties zijn divers van aard. Het gaat hierbij om locaties waar kleine maatregelen een groot effect kunnen hebben, maar ook om locaties waar grote infrastructurele maatregelen wenselijk zijn. Het is de ambitie om de geconstateerde knelpunten in onze infrastructuur de komende 10 jaar actief aan te pakken, wat vraagt om een forse investering. In de Kadernota 2022 is reeds aangegeven dat voor de concrete uitvoering van het nog op te stellen GVVP aanzienlijke financiële middelen

per jaar noodzakelijk zijn. Voor 2022 is destijds een PM post opgegeven maar in de toelichting is al aangegeven dat een investeringsbedrag van ongeveer 850.000 wenselijk is. Tijdens de informele raadbijeenkomst van 18 mei 2021 is door de aanwezige raadsleden aangegeven dat vooruitlopend op de vaststelling van het GVVP het wenselijk is om in deze begroting de financiële middelen voor 2022 reeds beschikbaar te stellen, zodat in 2022 actief uitvoering gegeven kan worden aan het GVVP.

Door gebruik te maken van subsidiemogelijkheden en combinaties met groot onderhoud is het mogelijk om de totale investering in verkeersveiligheid te verhogen naar ongeveer € 1,4 miljoen (per jaar). De noodzakelijke gemeentelijke bijdrage vanuit verkeersveiligheid zal daarmee voor 2022 op € 850.000,- (excl. kosten voor projectbegeleiding) komen.

In 2022 willen we de aandacht leggen bij locaties die op basis van de onderzochte knelpunten een hoge prioriteit hebben. Het lijkt daarbij logisch om locaties als eerste aan te pakken die op basis van weginrichting, ongevallen, ervaren onveiligheid en potentieel risico, hoog scoren. In het concept GVVP dat momenteel ter inzage ligt is een prioritering opgenomen. Het uitvoeringsprogramma van het GVVP (met daarin de definitieve prioritering van de locaties) wordt voorgelegd aan uw raad bij de vaststelling van het GVVP. De financiering voor de projecten in de jaren 2023 en verder zal bij het vaststellen van het GVVP worden voorgelegd aan uw raad, middels een structurele verhoging van het budget in de meerjarenbegroting.

Fietspadenplan

In het kader van het fietspadenplan en de reeds beschikbaar gestelde gelden hiervoor zal in 2022 de eerste verbinding worden geoptimaliseerd. Hierbij zal niet alleen naar financiële middelen worden gekeken maar ook naar haalbaarheid (doorlooptijd project) en effectiviteit (hoeveel fietsers profiteren).

Snelfietsroute

We realiseren een belangrijk onderdeel van de integrale aanpak Haardijk en de snel fietsroute Zwolle - Hardenberg middels de ongelijkvloerse kruising voor fietsers met de Haardijk.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Lokaal

Het GVVP en het Fietsplan zijn door de raad in januari vastgesteld. Wij zijn begonnen met de voorbereiding van projecten in het uitvoeringsprogramma, die hoog scoren op risico en onveiligheid.

Voor de fietsroute Hardenberg-Slagharen hebben we diverse bijeenkomsten gehad met belanghebbenden en zijn alternatieve oplossingen onderzocht. Deze worden op dit moment uitgewerkt.

Voor de Rheezerweg binnen de kom van Hardenberg hebben we ook enkele bijeenkomsten gehouden, zijn individuele gesprekken gevoerd, is een eerste voorlopig ontwerp opgesteld en is naar aanleiding van de inspraakreacties het plan aangepast naar een definitief ontwerp op basis waarvan de weg in de eerste helft van 2023 wordt gereconstrueerd.

- Voor de Rheezerweg buiten de kom (Rheeze) is in 2022 een voorlopig ontwerp opgesteld dat naar aanleiding van de omgevingsdialoog in 2023 wordt uitgewerkt.

- Ook is de planvorming ter hand genomen van De Oostermaat in Gramsbergen. We hebben in overleg met Stadsbelang een brede klankbordgroep samengesteld waarmee we in samenspraak de plannen voor De Oostermaat in 2023 uitwerken.
- Eind 2022 is de veiligheid van de fietsoversteek Floralaan-Oude Beekpad in Baalderveld verbeterd. We hebben de oversteek iets verlegd, waardoor er meer overzicht is ontstaan en alle verkeersdeelnemers gedwongen zijn om vaart te minderen.
- Wat betreft fietsveiligheid is ook de situatie op de Mien Ruyslaan in Dedemsvaart in 2022 opgepakt. Ten behoeve van de fietsers is een fietsbrug gemaakt, die begin 2023 wordt aangelegd. Hierdoor hoeven de fietsers zich niet meer te mengen met het autoverkeer op de bestaande brug.
- Tenslotte hebben we voorbereidingen van de rotonde bij het gemeentehuis ter hand genomen. Deze rotonde is een verkeersveiligheidsknelpunt, die we in de loop van 2023 gaan reconstrueren.

Regionaal

Wat betreft de regionale stroomwegen, heeft onder meer onze gezamenlijke lobby en inzet met buurgemeenten en de provincie Overijssel ertoe geleid dat vanuit het Rijk € 115 miljoen beschikbaar is gesteld voor de verbetering van de verkeersveiligheid op de N36 tussen Almelo en Ommen.

Er is voldoende parkeerruimte op de juiste plaats en voor de juiste prijs voor alle doelgroepen.

In 2022 is het nieuwe parkeerbeleid operationeel. Er kan (de eerste 3 uur) gratis geparkeerd worden in enkele parkeergarages. Aan de rand van de stad kan er op meer plekken langdurig gratis geparkeerd worden. De tarieven voor de abonnementen zijn naar beneden bijgesteld zodat werknemers enz. meer gaan parkeren in de parkeergarages. Met het beleid wordt parkeerruimte vlak bij de winkel vrij gespeeld voor de bezoeker. De bezoeker van het centrum heeft de keus; in het centrum betaald parkeren, iets verder van het assenkruis de eerste 3 uur gratis en aan de rand van het centrum volledig gratis.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 is het nieuwe parkeersysteem geïmplementeerd. Samen met deze implementatie zijn ook de tijden van het gratis kunnen parkeren en de tarieven aangepast aan het nieuwe parkeerbeleid. In 2023 zal het parkeerbeleid worden geëvalueerd. Vooruitlopend daarop hebben we in oktober 2022 een eerste tussenevaluatie laten uitvoeren.

De bereikbaarheid per openbaar vervoer verbetert en sluit goed aan op de regionale ov-hoofdinfrastructuur.

In het programma mobiliteit hebben we de ambities vastgelegd voor het openbaar vervoer. Deze OV-visie zullen we de komende jaren verder uitdragen bij provincie en vervoerders. We zien de Vechtdallijnen daarbij als de hoofdverbindingen waarop het andere openbaar vervoer zo veel mogelijk moet aansluiten. In het programma mobiliteit zijn ook de ambities op het gebied van spoor verwoord. Samen met de regionale partners zullen wij de Vechtdallijnen en de Nedersaksenlijn continu onder de aandacht houden. De gemeente zal daarbij zelf initiatieven

nemen om bijvoorbeeld stations en hubs te verbeteren en/of te realiseren. Zo zullen we voor Bergentheim bekijken welke mogelijkheden er zijn om het (openbaar) vervoer te verbeteren en met name richting station Mariënberg.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Nedersaksenlijn

In 2022 is er gezamenlijk met overheden en organisaties uit Noordoost Nederland en de grensregio gewerkt aan het opstellen van een bidbook van de Nedersaksenlijn. Dit bidbook is in november 2022 gepresenteerd aan de Minister, Staatssecretaris en de Tweede Kamer. Een motie van de Kamer aan de regering om te starten met een zelfstandig onderzoek naar de Nedersaksenlijn en om met betrokken partijen afspraken te maken over de spoorlijn werd begin december unaniem aangenomen.

Publieke mobiliteit

Samen met de provincie Overijssel is in 2022 een onderzoekstraject gestart waarbij we kijken welke mogelijkheden er zijn om het openbaar vervoer te verbeteren. Onder meer wordt nagedacht of en zo ja, hoe we de traditionele vormen van (collectief) openbaar vervoer (trein, bus, buurtbus, vervoer-op-afroep, e.d.) kunnen transformeren naar een geïntegreerd systeem van 'publieke mobiliteit'. Vanuit de gedachte dat het gehele vervoersysteem zo sterk is als z'n zwakste schakel en een geïntegreerd systeem zowel voor de reiziger (meer samenhang, meer keuze, meer flexibiliteit) als voor de overheid (efficiënter) gunstig is.

Bergentheim

Aangezien een heropening van station Bergentheim de komende jaren nog niet mogelijk is, kijken we samen met de provincie Overijssel wat wél mogelijk is aan nieuwe vormen van vervoer (vormen die een bijdrage kunnen leveren aan de behoeften en wensen van de inwoners van Bergentheim). Hiertoe is in 2022 een onderzoek naar de reisbehoeften onder de inwoners van Bergentheim uitgevoerd. Ook is een mogelijk opzet van een mobiliteit-hub uitgewerkt.

De verkeersveiligheid verbetert, waarbij het aantal verkeersslachtoffers met lichamelijk letsel op gemeentelijke wegen de komende vijf jaar daalt.

In het GVVP hebben we ambitieuze doelstellingen geformuleerd die aansluiten bij de nationale doelstellingen om te streven naar nul verkeersslachtoffers. Door te blijven investeren in verkeerseducatie, maar vooral fors te investeren in infrastructuur zal op termijn de realisatie van deze doelstelling in beeld gaan komen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In het in januari 2022 vastgestelde GVVP zijn projecten geprioriteerd op basis van ongevallen, klachten en risico's. Voor de belangrijkste ongevallenconcentratie in de gemeente (rotonde gemeentehuis) is in 2022 een reconstructieplan gemaakt en subsidie gevraagd (met een geplande uitvoering in 2023). Om te komen tot een geïntegreerde en bestendige aanpak van de verkeersveiligheid, is een aanpak ontwikkeld waarbij naast de fysieke ingrepen, er ook veel aandacht is voor educatie, gedrag en voorlichting, onder het motto "Samen veilig op weg". Bij de

projecten die we uitvoeren, betrekken we inwoners, scholen, Plaatselijke Belangen en andere partijen die kunnen bijdragen (bijvoorbeeld transportbedrijven).
Daarnaast is in 2022 een groot aantal verkeersveiligheidsacties van onder andere scholen en Veilig Verkeer Nederland ondersteund, evenals landelijke campagnes als 'wie is de BOB en 'rij mono'.

We houden het onderhoud van wegen op orde met het budget dat hiervoor beschikbaar is en nemen daarin verkeersveiligheidsmaatregelen zo mogelijk mee.

- We voeren de werkzaamheden uit binnen het meerjarig onderhoudsprogramma voor wegen, bermen en sloten. Daarbij grijpen wij kansen aan om verkeersveiligheid, maar ook biodiversiteit te verbeteren.
- In 2022 stellen we een nieuw meerjarig onderhoudsprogramma op voor het groot onderhoud aan de wegverharding. Het plan wordt voor de periode 2023 - 2025 opgesteld.
- We gaan verder met het verduurzamen van onze openbare verlichting door LED-verlichting toe te passen. De raad heeft voor het meerjarig vervangingsprogramma gelden beschikbaar gesteld.
- Op basis van het beleidsplan civieltechnische kunstwerken voeren we onderhoud uit aan kunstwerken zoals bruggen, vlonders en tunnels.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 is het Meerjarenonderhoudsprogramma wegen nagenoeg geheel uitgevoerd.

- We hebben onderhoud uitgevoerd aan de Kanaaldijk (Gramsbergen). Hier zijn in combinatie met de onderhoudsmaatregelen aanvullende snelheidsremmende maatregelen en brede fietsstroken gerealiseerd.
- In combinatie met het onderhoud op de Koningspil hebben we op het kruispunt met de Stelling (Mac Donalds) een linksaf-strook gerealiseerd. Hiermee is een veiliger kruispunt gecreëerd omdat het verkeer op de Koningspil niet meer hoeft te stoppen voor stilstaand afslaand verkeer en er geen gevaarlijke manoeuvres meer ontstaan op de voormalige parkeerstrook.
- Bij de herinrichting van de Haardijk zijn verschillende kleine aanpassingen gedaan in de fietsstructuur, in de haltevoorziening en is het groen aangepakt. De bushalte is met dakbeplanting (sedum) uitgevoerd. De verbeterde oversteekmogelijkheden voor voetgangers en fietsers sluiten goed aan bij de nieuwe bestaande routes en de haltevoorziening.
- De herstelwerkzaamheden bij de kruising J.C. Kellerlaan zijn uitgesteld naar het voorjaar van 2023. Aanvullend is er ook onderhoud uitgevoerd aan de Onderveldsweg en Veldingerveldweg. Ook vanuit de omgeving is daar nadrukkelijk aandacht voor gevraagd.

In 2022 hebben we een nieuw Meerjarenonderhoudsprogramma wegen opgesteld voor de periode 2023-2025. Het eveneens opgestelde Bermverstevigingsprogramma 2023 – 2025 sluit hier op aan. De Plaatselijke belangen en andere belanghebbenden zijn betrokken bij het opstellen van deze plannen.

Voor het uitvoeren van het meerjarig vervangingsprogramma van de openbare verlichting zijn er vier inloopavonden geweest in het buitengebied en zijn de plannen toegelicht. Het verder verduurzamen van de openbare verlichting is een belangrijk onderdeel van de plannen. Aan de

Plaatselijk belangen is gevraagd hierop te reageren en tevens aan te geven waar de omgeving de prioriteiten op het gebied van de openbare verlichting zou wil leggen.

Het uitvoeringsprogramma onderhoud kunstwerken (dit zijn onze bruggen en viaducten) is geheel uitgevoerd. Vanuit het programma zijn bijvoorbeeld in Gramsbergen verschillende oudere houten bruggen vervangen door nieuwe houten bruggen.

In 2022 hebben wij het beleidsplan civieltechnische kunstwerken vastgesteld met een (financiële) doorkijk voor de komende 5 jaar.

Overige onderwijs en educatie

Met een goede opleiding en een diploma op zak sta je sterker in de maatschappij. Daarom werken we samen met de verschillende onderwijs- en educatiepartners aan de opleiding voor onze kinderen. Dat begint al jong op de peuteropvang en voorschoolse educatie. Met ingang van 2022 worden de voorschoolse voorzieningen wettelijk verplicht een pedagogisch beleidsmedewerker in te zetten in de voorschoolse educatie. De extra kosten hiervan kunnen worden gedekt uit de doeluitkering onderwijsachterstanden. Onze ambitie is dat alle peuters uit de doelgroep gebruik maken van de voorschoolse educatie om zo goed voorbereid te starten op de basisschool.

We bieden een kwalitatief en kwantitatief goed aanbod aan voorschoolse educatie waar onze peuters volop gebruik van maken zodat ze goed voorbereid beginnen aan de basisschool.

- We stellen subsidie beschikbaar aan voorschoolse voorzieningen voor peuters in de doelgroep, en voor het basisaanbod peuteropvang voor kinderen waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.
- We gaan voor 100% deelname van peuters in de doelgroep aan voorschoolse educatie. Daarom werken we samen met de voorschoolse voorzieningen en de Jeugdgezondheidszorg aan een goede organisatie van de indicatie voor en toeleiding naar de voorschoolse educatie.
- Om de kwaliteit van de VVE verder te verhogen continueren we ons scholingsaanbod voor pedagogisch medewerkers.
- Vanaf 2022 wordt de wettelijk verplichte pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie ingezet. De taak van deze medewerker is het doorontwikkelen van het beleid binnen de instellingen het coachend ondersteunen van de pedagogisch medewerkers die de voorschoolse educatie uitvoeren.
- In 2022 is een aanbod voorschoolse educatie bij het AZC beschikbaar voor de AZC-peuters met een indicatie voorschoolse educatie.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Er is subsidie verleend voor 89 plaatsen peuteropvang en 130 plaatsen voor doelgroepeuters in de voorschoolse educatie.
- Nagenoeg alle geïndiceerde peuters voor voorschoolse educatie maken gebruik van het aanbod. Slechts in een enkel incidenteel geval besluiten ouders geen gebruik te maken van de indicatie.
- In 2022 hebben weer verschillende pedagogisch medewerkers het scholingsaanbod met goed gevolg afgesloten. Ook zijn er nieuwe trainingen gestart en is er samen met het primair onderwijs een inspiratie bijeenkomst ouderbetrokkenheid georganiseerd.

- Bij alle instellingen die voorschoolse educatie aanbieden is een pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie actief.
- Bij het AZC is een locatie waar peuters uit het AZC een aanbod voorschoolse educatie kunnen volgen om zo hun taalachterstanden zoveel mogelijk in te lopen.

Samen met onderwijs en Jeugdgezondheidszorg werken we aan de ondersteuning van jeugd.

- Samen met onderwijs en de Jeugdgezondheidszorg van de GGD werken we aan de ondersteuning van de jeugd op het gebied van onder andere leerplicht, zorgstructuur in en om school en leerlingenvervoer. Het in 2019 hiervoor vastgestelde uitvoeringsprogramma is hierbij de leidraad.
- De pilot om betere ondersteuning te bieden aan kinderen binnen de schoolcontext op twee VO-scholen in Hardenberg wordt in het schooljaar 2021/2022 gecontinueerd. Deze pilot is onderdeel van het transformatieprogramma Samen Door. Hiermee beogen we jeugdigen binnen het onderwijs hulp te bieden.
- Vanuit de pijler Welzijn van de Regiodeal Zuid Oost Drenthe is gemeente Hardenberg partner in het project Kansens4Kinderen. Samen met het primair onderwijs willen wij onze leerlingen 'Eerlijke Kansen' en een goed opleidingsperspectief dat daadwerkelijk past bij niveau van leerling bieden.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- De Jeugdgezondheidszorg van de GGD onderhoudt contacten met alle instellingen voor kinderopvang en scholen en Samen Doen zodat bij gesignaleerde problemen tijdig noodzakelijke ondersteuning ingezet wordt.
- Het basisonderwijs, Jeugdgezondheidszorg, Samen Doen en Leerplicht geven vanaf de zomer een impuls aan integrale samenwerking door de vorming van een professioneel ondersteuningsteam per school.
- We beperken het schoolverzuim door de inzet van leerplicht- en RMC-consulenten, het aanbieden van leerlingenvervoer en een zorgstructuur in en om de school.
- De pilot Angst en Depressie is op twee VO-scholen met positieve resultaten afgerond en wordt verder doorgezet en vanaf 2023 uitgebreid naar de andere VO-scholen.
- Vanuit de pijler Welzijn van de Regiodeal Zuid Oost Drenthe zijn er vanuit het project Kansens4Kinderen, kansencoaches actief op 7 scholen in onze gemeente. De kansencoaches bieden ondersteuning in (school) ontwikkeling en adviseren onderwijsgeevenden over de manier waarop het partnerschap met ouders voor educatie kan worden verbeterd.

We dringen het aantal vroegtijdige schoolverlaters terug. Jongeren moeten in principe een startkwalificatie (havo of mbo-niveau 2 diploma) behalen.

Binnen de RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) IJssel-Vecht werken 11 gemeenten samen om zoveel mogelijk voortijdige schoolverlaters terug te leiden naar een opleiding of hen te helpen om op een andere manier een startkwalificatie te halen. Om hier maximaal resultaat op te behalen is een meerjarenbeleidsplan opgesteld in de regio. In 2022 richten we ons vooral op het thema 'integrale ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie'. Samen met

onderwijsinstellingen, Samen Doen, team werk en inkomen en andere partners op de arbeidsmarkt voeren we projecten uit om schooluitval te voorkomen. Waar nodig scherpen we ons beleid op schooluitval en thuiszitters aan.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- De ingezette lijn van vaste contactmomenten met de scholen in Hardenberg is doorgezet. Elke school heeft een vast aanspreekpunt. Vanwege deze korte lijnen zijn alle kinderen in beeld. Het contact tussen team leerplicht/RMC en de scholen verloopt goed. Door het directe contact tussen school, Samen Doen BV, JGZ en team leerplicht/ RMC is er ingezet op maatwerk per leerling.
- Ook in 2022 werken wij met Forza. Wij kiezen ervoor om leerlingen, die in aanmerking komen voor een proces verbaal, een laatste kans te geven om "vrijwillig" (met drang) mee te werken aan het verminderen en stoppen van het schoolverzuim. De jongere maakt samen met de Forzamedewerker, school, leerplichtambtenaar, ouders en eventueel andere betrokkenen een plan om het naar school gaan te herstellen.
- Team Leerlicht/ RMC en team Werk & Inkomen hebben hun samenwerking om 'jongeren in kwetsbare positie' in beeld te hebben, te houden en te begeleiden geïntensiveerd. Dit krijgt in 2023 een vervolg.

We pakken laaggeletterdheid aan.

We werken plannen uit in het kader van de Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024, Samen aan de Slag voor een vaardig Nederland en het Regioplan Aan de slag met basisvaardigheden in de Arbeidsmarktregio Zwolle. In de vervolgaanpak staat centraal dat de gemeente de regie neemt in de aanpak van laaggeletterdheid en de verbinding legt met andere beleidsterreinen in het maatschappelijk domein zoals inclusie, armoedebeleid, onderwijsachterstandbeleid en gezondheidsbeleid. In Samen Door nemen we lokale plannen ter verbetering van basisvaardigheden op.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Het Alfa-college heeft in 2022 het formele cursusaanbod verzorgd op het gebied van taal, digitale vaardigheden en taal en werk in opdracht van de gemeente.
- Het Taalpunt – onderdeel van de bibliotheek Hardenberg - zorgt voor het non- formele taalonderwijs. De taaldocenten en de taal coördinatoren van het Taalpunt trainen en begeleiden vrijwillige taalcoaches. De taalcoaches ondersteunen taalvragers individueel of in een groep.
- Het Alfa-college en bibliotheek/ het Taalpunt werken samen en hebben onderwijs op maat geleverd met een mix van formeel en non-formeel onderwijs en iedere deelnemer op de juiste plek. Daarbij wordt extra ingezet op het bereiken van de laaggeletterde met Nederlands als moedertaal (NT1 groep). Beide organisaties zijn onder één dak gehuisvest en werken samen.

We voeren het programma eerlijke kansen uit

In 2021 is samen met het primair onderwijs het programma eerlijke kansen opgesteld. Het programma richt zich op het voorkomen van onderwijsachterstanden. En vooral het bevorderen dat kinderen die niet of in mindere mate kunnen beschikken over een omgeving waarin ondersteuning voor hun (school)ontwikkeling aanwezig is, ook een zo goed mogelijke kans krijgen hun talenten te ontplooien. In 2022 voeren wij dit programma uit. De Nationaal Programma Onderwijs gelden die wij ontvangen om de achterstanden van Corona in te lopen worden in dit programma geïntegreerd.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Met scholen, onderwijsinstellingen, ouders en maatschappelijke organisaties bevorderen we gelijke kansen in het onderwijs. Wij hebben ingezet op verbinding tussen de leefwerelden (school, thuis, en omgeving), op effectieve ingrepen en op kennisdeling.

Aan de hand van 4 thema's hebben wij ons gezamenlijk ingezet voor de kansen van kinderen in onze gemeente: (Doorstroom) anderstalige kinderen, taalachterstanden en taalstimulering, versterking van het gewone leven en doorstroom primair onderwijs naar voortgezet onderwijs. In 2022 is de subsidie Eerlijke Kansen uitgekeerd aan de primair onderwijs scholen. Elke school kan zelf kiezen hoe zij het budget inzetten door middel van een keuze menu van bovenstaande thema's.

In het najaar van 2022 hebben directeur- bestuurders van alle onderwijsinstellingen en kinderopvang en gemeente in een brede Kick-off besloten de **bestaande thematische bestuurlijke overleggen meer strategische samenhang te geven en hiervoor de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) te realiseren.** De LEA is een beleidsagenda op hoofdlijnen, die gaat over onderwerpen op het snijvlak van onderwijs en jeugdbeleid en die erop gericht zijn kinderen een kansrijke ontwikkeling te bieden.

De LEA kent in deze startfase twee sporen. Het eerste spoor is met elkaar een strategische visie formuleren, die richting geeft aan LEA en de lokale ambities die we met behulp van deze agenda willen realiseren. Het andere spoor is de inhoudelijke LEA, waarin actuele ontwikkelingen en thema's in gezamenlijkheid worden besproken en afgestemd, waarin ook ruimte is voor ontmoeting en samen eigenaar worden van de ambities. De uiteindelijke visie gaat de prioriteit bepalen van de inhoudelijke thema's.

We werken samen met het primair en voortgezet onderwijs aan het wegwerken van achterstanden ontstaan door corona

Gemeenten ontvangen extra middelen van het Rijk om scholen te ondersteunen bij de aanpak van leervertraging en andere problemen door corona. Scholen ontvangen hiervoor ook zelf middelen. Dit gebeurt in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs. We bespreken met scholen hoe we hen kunnen helpen met aanvullende programma's, begeleiding en kennisdeling.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In samenwerking met boa, politie, jongerenwerk en de vo-scholen in Hardenberg hebben we een Meer Sporen plan opgesteld om overlast door scholieren op school en in de buurt te verminderen. We richten ons daarbij op interventies op korte, middellange en lange termijn. Een maatregel die is genomen is de inzet van toezichthouders in de schoolzone in Hardenberg en Dedemsvaart.

Sport en accommodaties

In 2022 blijft de gemeente Hardenberg (meer) sporten en bewegen stimuleren. Dat doen we samen met sportverenigingen en andere organisaties. Het Sport- en Beweegakkoord, dat in 2020 is ondertekend door een groot aantal lokale maatschappelijke organisaties, vormt daarvoor de basis. Als we sporten en bewegen willen promoten, dan heeft dat een betere kans van slagen als her en der in de gemeente goede sportvoorzieningen voorhanden zijn. Het op peil houden en verbeteren van de sportinfrastructuur verdient dus blijvend aandacht.

We streven naar passende voorzieningen op het gebied van sport.

We ondersteunen Turn- en Sportcentrum Hardenberg (TSH) en Gymvereniging Gramsbergen in hun zoektocht naar een volwaardige turnaccommodatie. In 2021 zijn een aantal scenario's onderzocht om richting te geven bij de besluitvorming. Hockeyclub GZG gaat verhuizen naar Marslanden. Hierdoor kan hockeyclub GZG uitbreiden met een extra veld en komt er ruimte vrij op sportpark De Boshoeck voor voetbalvereniging HHC.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In september werd een volledig nieuw bestuur voor Turn- en Sportcentrum Hardenberg geïnstalleerd. Het bestuur kampte met een financiële schuld als gevolg van teruglopende ledenaantallen tijdens de Corona pandemie en de hoge accommodatiekosten. We deden op verzoek van het bestuur een éénmalige bijdrage om de schuldenlast te verminderen. Daarnaast zegden we een jaarlijkse bijdrage toe in de accommodatiekosten. De bedoeling is om de zoektocht naar een volwaardige accommodatie op te pakken vanuit het perspectief van een groeiend aantal leden. We hebben de hockeyclub in 2022 ondersteund om de bestemmingsplanprocedure af te ronden en gaan nu verder met de vervolgstappen.

We willen zo veel mogelijk lokale initiatieven om meer te bewegen ondersteunen.

Het Sport- en beweegakkoord (SBA) draait. De eerste projectaanvragen zijn gehonoreerd en zitten in de fase van uitvoering. In 2022 stelt het Rijk ook weer geld beschikbaar voor het SBA, voor zover we nu weten voor de laatste keer. In 2022 willen we het SBA evalueren. Waar mogelijk kijken we of het SBA en het Preventieakkoord qua proces en inhoud geïntegreerd kunnen worden. Sport en gezondheid gaan immers hand in hand.

We willen de samenwerking tussen sportverenigingen, andere sportaanbieders, overige maatschappelijke organisaties en de gemeente ook in 2022 weer tot speerpunt maken. Alleen samen komen we tot een sportiever en gezonder Hardenberg. Lokale initiatieven, dicht bij de mensen om wie het gaat, zijn daarbij van groot belang.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Ook in 2022 hebben wij voor een reeks initiatieven op het gebied van sport en bewegen een financiële bijdrage gegeven. In elk van de drie jaren waarin het Sport en Beweeg Akkoord gold, was er ook steeds animo bij aanvragers om daadwerkelijk projecten aan te dragen. Hardenberg is actief. De aanvragen voor het Sport- en Beweegakkoord zijn in samenhang met de aanvragen voor het Preventieakkoord afgehandeld. Daarmee hebben we het aanvragers zo makkelijk mogelijk gemaakt door projecten aan de uitgangspunten van beide akkoorden te toetsen; als een project niet goed onder het ene akkoord past, dan wellicht wel onder het andere. Jaarlijks worden de projecten belicht met woord en beeld in een digitaal magazine.

Kunst, cultuur en monumentenzorg

Kunst en cultuur zijn onlosmakelijk verbonden met onze samenleving en horen zichtbaar te zijn op verschillende plekken in de gemeente. Kunst en cultuur zijn een belangrijk middel om maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Het zorgt voor cohesie, vitaliteit, weerbaarheid, een goed vestigingsklimaat en voor verbinding.

We hebben verschillende programma's waarmee we onze inwoners verleiden om actief deel te nemen aan kunst en cultuur. Jongeren vormen hierbij een belangrijke doelgroep. Daarnaast willen we onze inwoners kennis laten maken met verschillende culturele activiteiten, en ze uitnodigen om deel te nemen aan een bloeiend verenigingsleven.

De Zeven Koloniën van Weldadigheid werken samen aan het uitdragen van het gezamenlijke verhaal van armoedebestrijding door sociale verheffing en het werk in de landbouw. Delen van vier koloniën (Frederiksoord, Wilhelminaoord Veenhuizen en Wortel) zijn in 2021 erkend als werelderfgoed. De Ommerschans (en het bezoekerscentrum in oprichting) heeft het Europees erfgoedlabel gekregen, en blijft het met de andere zeven koloniën samenwerken om gezamenlijk hun geschiedenis, de zeven verhalen en het beleefbaar maken van de koloniën te stimuleren. De inzet voor 2022 m.b.t. de Ommerschans is het realiseren van een bezoekerscentrum, waarbij het onderzoek zich richt op locatie, haalbaarheid en exploitatie.

Aan de hand van zes thema's willen we de actieve deelname aan culturele activiteiten en evenementen vergroten waarbij we aansluiten bij vragen en behoeften vanuit de verschillende kernen en wijken.

- We zetten de ontwikkeling van jonge en nieuwe organisaties voort. Hierbij zetten we onder andere in op de verbinding tussen creativiteit en techniek, onderwijs en ondernemers.
- De bibliotheek Hardenberg verlegt de focus van o.a. het uitlenen van boeken naar het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare groepen en het ondersteunen van en bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners.
- Samen met lokale partijen werken we het Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs Overijssel 2019-2026 uit tot een lokaal convenant. Hierin maken we concrete afspraken over inhoud, tijd en budget voor cultuuronderwijs. Daarnaast hebben wij in de Kadernota 2022 vanaf schooljaar 2022-2023 € 20.000 per schooljaar gevraagd voor urenuitbreiding van de cultuurcoach voor de uitvoering van het activiteitenplan "Cultuur aan de Basis" 2021-2024.
- We organiseren een cultureel project onder leiding van een kunstenaar op basis van sociale of ruimtelijke vraagstukken. Door inwoners hierbij te betrekken draagt kunst en cultuur bij aan de verbinding in de samenleving en de beleving van de omgeving.
- We intensiveren de samenwerking tussen de partijen in het culturele veld, zowel binnen als buiten de gemeente. Waar mogelijk zetten we in op gezamenlijke programmering van activiteiten.
- Afhankelijk van de behoefte en mogelijkheden zetten we kunst en cultuur in om de levendigheid in het centrum van Hardenberg en Dedemsvaart te versterken.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Stichting Openbare bibliotheek Hardenberg

De bibliotheek heeft naast de uitleenfunctie diverse taken op het terrein van lezen, schrijven, digitale vaardigheden, werk, inkomen en gezondheid. De bibliotheek richt zich speciaal op de kwetsbare inwoners die het lastig vinden mee te komen in de samenleving. Het bevorderen van

leesplezier en informatievaardigheden voor jeugd en jongeren behoort tot een van de belangrijke taken van de bibliotheek. Hierbij wordt nauw samengewerkt met kinderopvang en onderwijs waarbij is ingezet op de doorontwikkeling en verbreding van de bibliotheek op school.

Cultuurkoepel Vechtdal organiseert als organisatieonderdeel van de bibliotheek cursussen en workshops op het gebied van kunst- en cultuureducatie. Fablab richt zich op technologie educatie voor alle doelgroepen.

In 2022 is de hoofdvesting in het LOC verbouwd en opnieuw ingericht waarbij de samenwerking met de overige gebruikers van het LOC is versterkt en geborgd. De fysieke ruimte versterkt de onderlinge samenwerking: leerlingen, bezoekers en gasten van het LOC komen op een laagdrempelige manier in aanraking met het aanbod van de bibliotheek en overig kunst en cultuur(educatief) aanbod.

Verspreid over de gemeente Hardenberg hebben in diverse kernen o.a. de volgende activiteiten plaatsgevonden: diverse cursussen en lezingen, workshops, informatiebijeenkomsten en conversatielessen voor anderstaligen en vluchtelingen, tabletcafé, activiteiten gericht op ontmoeting, infohuis in Dedemsvaart en Hardenberg, leerwerkloket, nationale voorleesdagen, cultuureducatieve (ontdek)cursussen waardoor kinderen en jongeren kennis kunnen maken met de verschillende kunstvormen (muziek, toneel, dans, beeldende kunst, nieuwe media, literatuur en cultureel erfgoed)

Ommerschans

In 2022 heeft er een nadere oriëntatie plaatsgevonden voor de realisatie van een informatiecentrum op een particuliere locatie. Uiteindelijk is geconstateerd dat deze variant niet haalbaar bleek. Wel heeft het traject de onderlinge verbinding van bewoners en betrokkenen vergroot en is een gebiedsoverleg gestart. Vanuit het gebiedspartnersoverleg is het initiatief gekomen voor het opzetten van een werkagenda 2023-2024 om gezamenlijk stappen te zetten in het bevorderen van de zichtbare beleving, toegankelijk maken van de historische informatie en fysieke ondersteuning in het gebied. Deze agenda wordt nu verder uitgewerkt.

Cultuureducatie

In de aanloop naar een lokaal convenant cultuuronderwijs heeft een externe procesbegeleider onderzocht hoe we een vraaggericht afgestemd binnen- en buitenschools cultuureducatief aanbod kunnen realiseren voor kinderen van 0 jaar tot en met de basisschoolleeftijd. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat er draagvlak onder scholen en kinderopvanginstellingen is voor verbinding tussen vraaggerichte binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie, waarbij is gebleken dat er voorkeur bestaat voor de discipline muziek. Twee basisscholen en de daaraan verbonden kinderopvangvoorzieningen hebben zich aangemeld voor een pilot muziekonderwijs. Om in beeld te krijgen wat in de praktijk uitvoering van een dergelijke pilot op inhoudelijk, organisatorisch en financieel vlak betekent, zijn eind 2022 met de betreffende scholen en kinderopvangvoorzieningen, en de stichting Hafabra en een muziekvereniging de eerste oriënterende gesprekken gevoerd.

Culturele projecten

De cultuurmakelaar heeft -als vervolgopdracht- met diverse culturele organisaties, verenigingen, jongerenwerkers en verschillende jongeren in diverse kernen gesprekken gevoerd. De gesprekken maken deel uit van een onderzoek naar de culturele behoefte en wensen van jongeren in de

gemeente. Centraal staat waar de jongeren zich bevinden, waar zit de behoefte en waar liggen kansen en verbindingen. Vanwege corona heeft dit onderzoek vertraging opgelopen. Eind 2022 is dit onderzoek afgerond en worden de bevindingen verwerkt in een documentaire.

Beleidsperiode

In het 4e kwartaal hebben met diverse maatschappelijke en culturele organisatie gesprekken plaatsgevonden ter voorbereiding op een volgende beleidsperiode. Naast deze gesprekken heeft afstemming plaatsgevonden met de verschillende beleidsvelden. Op 15 november 2022 zijn de raadsfracties bevroegd. De gesprekken met de organisaties, beleidsadviseurs en raadsfracties dienen als input voor de volgende beleidsperiode.

Theater De Voorveghter

De horeca van theater De Voorveghter is per 1 juli 2021 in eigen beheer genomen om zowel op operationeel, financieel, conceptueel, maar zeker ook maatschappelijk vlak beter aan te sluiten op de behoeften van de Hardenbergse samenleving en de gebruikers van De Voorveghter. Goede kwalitatieve horeca wordt steeds belangrijker in combinatie met een avondje uit in het theater. De Voorveghter exploiteert de horeca alleen voor 'natte' horeca (drinken) rondom voorstellingen en verhuuractiviteiten. Voor een compleet avondje uit wordt de samenwerking met de lokale horeca voortgezet. We blijven bijvoorbeeld inzetten op het combineren van het theaterbezoek met een hapje eten in restaurants voorafgaand aan de voorstelling. In het nieuwe plan zal ook bij verhuuractiviteiten van het theater, waarbij eten gewenst is, intensief worden samengewerkt met de lokale horeca. 'Droge' horeca (eten) zal namelijk ingekocht worden via hen, zodat ook deze (horeca)ondernemers nog meer kunnen profiteren van de activiteiten van De Voorveghter. Op personeelsgebied wordt samengewerkt met de Bioscoop (BiosHardenberg). Door het intensiveren van de samenwerking tussen theater en bioscoop ontstaan er voordelen op het gebied van o.a. schoonmaak, inkoop, het inrichten van de BHV-organisatie en de wettelijke eisen betreffende Sociale Hygiëne. Daarnaast wordt op activiteitsniveau de synergie versterkt, wat uiteindelijk resulteert in een betere dienstverlening en beleving voor de bezoeker van theater De Voorveghter en de bioscoop. We onderzoeken de mogelijkheid om samenwerkingen aan te gaan met het Alfa College, de nieuwe vakschool horeca/recreatie of voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Per 1 juli 2021 is de horeca van theater De Voorveghter in eigen beheer genomen. De overdracht en de overname van de horeca is succesvol verlopen. Vanaf het begin heeft De Voorveghter de exploitatie goed op orde gekregen. De benodigde investeringen in o.a. apparatuur en keuken zijn conform de eisen en wensen gerealiseerd. Er is geïnvesteerd in een registratiesysteem waardoor de omzet wordt gemonitord en kan worden geanalyseerd. Een upgrade van de bars en de foyers is een forse verbeterslag die zorgt voor meer sfeer en comfort. De kwaliteit van de horeca is verbeterd in uitstraling, product en serviceniveau en sluit aan bij de behoeften van gasten, bezoekers, artiesten en gezelschappen.

De maatschappelijke rol van De Voorveghter is versterkt vanwege de samenwerking met o.a. non profit-organisaties en lokale (horeca)ondernemers: er is met ca. 15 verschillende

horecaondernemers binnen de gemeente Hardenberg samenwerkt. De samenwerking met de Bioscoop is geïntensiveerd en zorgt voor synergie.

Een financiële analyse is bijzonder lastig omdat de omstandigheden door de coronaperiode volledig anders zijn in vergelijking met andere jaren. Een periode met lockdowns, minder capaciteit in de zalen en geen of beperkte horecaomzet rondom voorstellingen kent geen goede benchmark. Dit geldt ook voor gerealiseerde omzetten en marges op (maatschappelijke) verhuur.

Bijstand/gemeentelijk minimabeleid

In Hardenberg kiezen we voor een inclusieve samenleving, waarin mensen zichzelf zoveel mogelijk kunnen redden en zich kunnen (blijven) ontwikkelen. Lukt dat (even) niet, dan helpen we ze daarbij. We willen dat alle inwoners een eerlijke kans hebben om mee te doen. Armoede staat die kans in de weg. Het ontnemt mensen hun toekomstperspectief en zelfredzaamheid. Daarom gaan we als gemeente de strijd aan met armoede. We helpen mensen die door armoede in de problemen zijn gekomen weer op weg. Kinderen hebben daarbij onze bijzondere aandacht: geen kind mag buiten spel staan.

Alhoewel de effecten van de Corona-crisis lijken mee te vallen voor onze gemeentelijke bijstand weten we niet wat er gaat gebeuren als de diverse steunmaatregelen van de overheid worden afgebouwd. Waar nodig zullen we onze dienstverlening en ondersteuning hierop aanpassen.

We willen experimenteren met regelluwe bijstand.

- In 2022 evalueren het Pak je kans-fonds en gaan, waar mogelijk, de werkzame elementen inzetten in onze reguliere dienstverlening. Met het Pak je kans-fonds konden inwoners in 2020 en 2021 investeren in hun eigen ontwikkeling. De regeling kende zo min mogelijk kaders waardoor inwoners veel vrijheid hebben om hun eigen plannen te realiseren. Met het experiment willen we erachter komen of de vrijheid, verantwoordelijkheid en het eigenaarschap zorgt voor meer uitstroom, welbevinden en nieuwe inzichten voor onze reguliere dienstverlening. In 2022 zullen we met de uitkomsten van dit experiment verder aan de slag gaan.
- We geven mensen de ruimte om te ondernemen in een sociale coöperatie. Binnen een sociale coöperatie kunnen mensen met een bijstandsuitkering op een laagdrempelige manier een onderneming starten. Hierbij passen we een regelluwe zone binnen de Participatiewet toe. Gedacht kan worden aan ontheffing van de sollicitatieplicht gedurende deelname en/of het houden of investeren van eigen inkomsten.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we een tussenevaluatie uitgevoerd van het Pak je kans-fonds. We hebben een tussenevaluatie gedaan omdat veel deelnemers het traject nog niet hebben afgerond en dit nog geen volledig beeld geeft van de resultaten die behaald zijn. Daarom zullen we in 2023 een eindevaluatie uitvoeren en een advies opstellen ten aanzien van het fonds in 2024. Door de gemeenteraad zijn inmiddels extra middelen tot een bedrag van €100.000 vrij gemaakt voor een verlenging van het fonds.
- De sociale coöperatie (Together in Company) is begin 2022 gestart en heeft momenteel 12 deelnemers. Elke deelnemer heeft inmiddels een ondernemersplan gemaakt en sommige deelnemers zijn al (voorzichtig) begonnen met ondernemen. Daarnaast zijn er

stappen gemaakt als het gaat om zaken als sociale contacten, weten wie je bent en waar je voor staat etc. 2023 is het tweede en laatste jaar van het project. Eind 2023 zullen we dit project evalueren.

Met onze ketenpartners ondersteunen wij onze inwoners en geven wij hen handvatten om financieel gezonde(re) keuzes te maken. Wij willen de inwoners de vaardigheden leren die noodzakelijk zijn financieel zelfredzaam te worden en te blijven.

- We blijven activiteiten uitvoeren zoals Voor Elkaar, Startpunt Geldzaken, Sam& Overijssel. In samenwerking met de scholen geven we leerlingen voorlichting over omgaan met geld.
- Eén van de actiepunten vanuit het nieuwe beleidsplan is het evalueren van onze minimaregelingen. Deze evaluatie zal in 2022 plaatsvinden, zodat inwoners de hulp krijgen die ze nodig hebben. Wij zullen bij de uitkomst kijken naar de mogelijkheden voor eventuele ambtshalve toekenning, het voorkomen van een armoedeval en nazorg bij uitstroom uit de uitkering.
- Het Budgetloket wordt waar nodig en waar mogelijk verder ontwikkeld om de drempel naar financiële hulp voor inwoners zo laag mogelijk te maken.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- We zijn met diverse partners in gesprek gegaan over het onderwerp Armoede en hebben signalen opgehaald over de impact van de energiecrisis. We hebben op verschillende plekken voorlichting gegeven over de ondersteuningsmaatregelen die we hebben om armoede aan te pakken (o.a. op scholen, het infohuis, wijkbijeenkomsten en werkgevers)
- De evaluatie van onze minimaregelingen is eind 2022 afgerond. Hieruit hebben we belangrijke opbrengsten gehaald die input geven voor het nieuwe minimabeleidsplan dat we in 2023 gaan opstellen. Ook biedt het rapport diverse scenario's om onze minimaregelingen anders in te zetten zodat de armoedeval verkleind wordt en de regelingen gelijkter worden verdeeld.
- In het coalitieakkoord is de wens aangegeven om minimaregelingen ook eenvoudiger te maken. Deze wens wordt nadrukkelijk meegenomen in het nieuwe minimabeleidsplan.
- We hebben in 2022 ieder kwartaal een campagne gedraaid om het Budgetloket goed onder de aandacht te brengen met foldermateriaal, advertenties, aandacht op social media en krantenartikelen;
- De nieuwe Wet Inburgering, die dit jaar in werking is getreden, verplicht gemeenten de statushouders bij de start van hun inburgeringstraject 6 maanden financieel te ontzorgen door: huur, zorgpremie, nutsvoorzieningen vanuit de uitkering te betalen. Deze periode wordt benut om statushouders financieel zelfredzaam te maken door naast de maatschappelijke begeleiding, de interventie Eurowijzer van Vluchtelingenwerk aan te bieden.

We zorgen voor adequate schulddienstverlening, gericht op preventie en het voorkomen van terugval.

- We zetten het project 'Voor Elkaar' structureel voort, om schulden vroegtijdig op te sporen en aan te pakken.
- Naar verwachting zullen, na afloop van de ondersteuningsmaatregelen van het Rijk, sommige ondernemers in financiële moeilijkheden komen. Er zijn al diverse vormen van hulp en ondersteuning maar deze zijn soms moeilijk vindbaar. We hebben in de 2e helft van 2021 gezorgd voor begeleiding van ondernemers bij het vinden van de juiste hulp. Daar waar ook sprake is van schuldproblematiek bij ondernemers hebben wij, met diverse samenwerkingspartners, voor hen een specifiek aanbod ingericht. Dit continueren we in 2022.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Statushouders die zich, na 18 maanden maatschappelijke begeleiding door Vluchtelingenwerk, financieel niet zelfstandig redden, worden door Vluchtelingenwerk overgedragen aan Raad & Recht. De gemeente subsidieert Raad & Recht voor de inzet van een coördinator voor deze overdracht en coördinatie van de betrokken vrijwilligers. Daarnaast kunnen deze statushouders gebruik blijven maken van het inloopsprekuur van Vluchtelingenwerk met (financiële) vragen. Via de gemeente kan budgetbeheer ingezet worden wanneer de statushouders in financiële problemen zitten of dreigen te komen.

WMO Welzijn

Ons uitgangspunt is dat mensen in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor hoe het met hen gaat. Als zelfredzaamheid en omzien naar een ander (tijdelijk) niet meer mogelijk is, bieden we ondersteuning. We hebben aandacht voor mensen voor wie het (om welke reden dan ook) niet vanzelfsprekend is dat ze mee kunnen doen.

We zijn trots op de betrokken en vitale samenleving van de gemeente Hardenberg. Inwoners zien naar elkaar om en noaberschap is ons niet vreemd. Veel mensen zetten zich in als vrijwilliger of mantelzorger. Dat willen we ondersteunen en verder uitbouwen. Hierbij zetten we in samenwerking met de partners in het veld in op de 4V's (vinden, verbinden, verlichten en versterken).

We ondersteunen inwoners zo goed mogelijk met de middelen die ons daarvoor ter beschikking staan. De Samen Doen teams zijn een belangrijk onderdeel van die ondersteuning en daarom bouwen wij daarop verder.

Voorziening daginvulling voor de doelgroep met dementie

Verschillende professionals in onze gemeente signaleren een behoefte onder inwoners met dementie én hun mantelzorgers. Het voorliggend veld biedt hierin nu onvoldoende antwoord, geïndiceerde dagbesteding is nog een stap te ver of sluit onvoldoende aan vanwege de ontwikkelopgave binnen het geïndiceerde aanbod.

Samen met onze ketenpartners binnen het welzijn -en zorgdomein wordt een voorliggende voorziening voor de doelgroep met lichte dementie ontwikkeld. Deze voorziening zit tussen het voorliggend aanbod en geïndiceerde dagopvang.

We willen zorgdragen dat mensen met lichte dementie zoveel mogelijk in de 'eigen' omgeving en laagdrempelig ondersteund kunnen worden, zonder direct een volledige indicatie te krijgen waarbij eigen kracht en eigen regie wordt ingeperkt, daar waar het niet nodig is.

De voorziening levert respijteffecten op voor hun mantelzorgers (verlichting van de zorgtaken). Kortom het is een preventieve, algemene voorziening om de instroom naar (duurdere en soms onnodige) geïndiceerde daginvulling te verminderen cq te beheersen.

De voorziening sluit aan bij de ambitie uit het programma Samen Door, de integrale visie op daginvulling en het uitvoeringsplan respijtzorg en mantelzorgondersteuning.

Naar verwachting levert een dergelijke voorziening op termijn een besparing op in de instroom maatwerkvoorzieningen WMO.

Het realiseren van een dergelijke voorliggende voorziening vergt een investering voor de overbruggingsperiode.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Medio 2022 is in kern Hardenberg en kern Dedemsvaart gestart met de voorliggende voorziening voor de doelgroep met beginnende geheugenproblematiek, onder de naam 'De Hoofdzaak'. De welzijnsorganisatie coördineert de uitvoering van de voorliggende voorziening, waarmee deze in het voorliggend veld is gepositioneerd. Binnen de voorziening wordt zoveel mogelijk ingezet op de talenten, kansen en wensen van onze inwoners met beginnende geheugenproblematiek en het behalen van respijteffecten voor hun mantelzorgers. In het eerste kwartaal van 2023 vindt de eerste tussentijdse evaluatie plaats met de betrokken ketenpartners.

Versterken van de samenleving door inzet op een participerende overheid.

We geven ruimte aan initiatieven uit de samenleving. Waar nodig ondersteunen we dit, bijvoorbeeld door een bijdrage uit het Fonds Maatschappelijke Initiatieven.

Op initiatief vanuit de raad is met ingang van 2021 een nieuwe regeling van het Fonds maatschappelijke initiatieven in werking getreden.

Hiermee willen wij initiatieven vanuit de samenleving een incidentele impuls geven om de leefbaarheid zichtbaar te verbeteren.

Voor de jaren tot 2023 heeft de raad jaarlijks een bedrag van € 330.000 extra beschikbaar gesteld. Met de regeling wordt beoogd deze middelen zo doelmatig mogelijk in te kunnen zetten.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In het jaar 2022 zijn dertig aanvragen gedaan voor een bijdrage uit het Fonds maatschappelijke initiatieven. Aan vijfentwintig initiatieven is een bijdrage verleend. In 2021 bedroegen deze aantallen respectievelijk twintig en zeventien. De stijging van het aantal aanvragen in 2022 verklaren wij uit het feit dat de vermindering van de coronamaatregelen in dat jaar de activiteiten positief hebben beïnvloed.

We werken vanuit het uitgangspunt dat mensen zelf primair verantwoordelijk zijn hoe het met hen gaat. Onze inwoners kijken om naar elkaar... Pas als zelfredzaamheid en omzien naar een ander (tijdelijk) niet mogelijk is, springt de overheid bij. We doen wat nodig is.

-We hebben aandacht voor onze kwetsbare inwoners. Door een integrale samenwerking signaleren we hulpvragen en ondersteunen we hen zo kort en zo licht mogelijk. Vanuit het gedachtegoed normaliseren.

- We verkennen met betrokken partners de verbreding en verdieping van laagdrempelige en praktische ondersteuning, mogelijk zonder indicatie. En helpen om zo onze inwoners in hun eigen kracht te zetten.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Door onder andere de inzet van Samen Doen hebben we aandacht gehad voor de kwetsbare inwoners, medewerkers van Samen Doen zijn laagdrempelig in de vier kernen aanwezig. Samen Doen heeft uitvoering gegeven aan lokale samenwerkingsnetwerken in de kernen en neemt deel aan de netwerken in het onderwijs waardoor we vroegtijdig konden inspelen op signalen/problematiek, wat lichte en kortere interventies mogelijk maakt.

- We hebben in 2022 een inkooptraject uitgevoerd en afgerond waarmee we gewerkt hebben aan een samenwerkingsrelatie voor de komende tijd. Hierbij is het Hardenbergse Model voor Ondersteuning geïntroduceerd. Hierin zit een model aan de hand waarvan we deze vormen van ondersteuning (zonder indicatie) vorm kunnen gaan geven met onze partners. Dit zal in 2023 starten samen met de nieuwe contracten uit de inkoop. Zie ook bij *We onderhouden een stevige samenwerking met onze gecontracteerde zorgaanbieders*.

We bereiden ons voor op de decentralisatie beschermd wonen.

Ingaande 2023 wordt het budget dat nu nog in z'n geheel naar de centrumgemeente Zwolle gaat, stapsgewijs met 10% per jaar gedecentraliseerd naar de afzonderlijke gemeenten. Per 1 januari 2023 is de gemeente Hardenberg zelf verantwoordelijk voor de nieuwe instroom Beschermd Wonen. Vanuit het Rijk blijft er een verplichting om regionaal samen te werken bestaan. De voorbereiding op decentralisatie wordt gedaan op basis van besluiten die eind 2021 zijn genomen over de regionale visie en het lokale plan beschermd wonen van de gemeente Hardenberg. In de begroting hebben we rekening gehouden met de financiële berekeningen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang zoals die nu bij ons bekend zijn. Voor de begroting 2023 kijken we op basis van de actuele ontwikkelingen opnieuw naar de begrote bedragen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

De decentralisatie van beschermd wonen is in 2022 uitgesteld naar 1 januari 2024. Reden is dat door de lange kabinetsformatie invoering per 1 januari 2023 voor het Rijk niet meer haalbaar was.

Vanwege het uitstel zijn de bestaande regionale afspraken verlengd en waar nodig aangepast zodat de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis zo goed mogelijk wordt gemaakt. Voorbeeld is de subsidiëring vanuit de centrumgemeente Zwolle van extra plaatsen begeleid wonen voor inwoners die voldoende hebben aan begeleiding bij wonen in plaats van de 24 uren aanwezigheid van een begeleider.

Op 25 januari 2022 heeft uw raad de regiovisie en het lokale plan beschermd wonen vastgesteld. De regiovisie en het lokale plan blijven richtinggevend en agenderend voor de voorbereidingen in onze gemeente voor de decentralisatie bescherm wonen. De uitvoering hiervan zal in 2023 plaats vinden zodat onze gemeente klaar is voor de decentralisatie beschermd wonen per 1 januari 2024.

Alle inwoners, jong en oud - voor zover die ertoe in staat zijn - leveren op vrijwillige basis een bijdrage aan de maatschappij.

-De ondersteuning van vrijwilligers geven we de komende jaren vorm langs de lijnen stimuleren, faciliteren en waarderen; we willen vrijwilligers werven (stimuleren) en de vrijwilligers en hun organisaties ondersteunen (faciliteren).

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Het vrijwilligerswerk hebben we gestimuleerd via De Stuw en de Hardenbergse Uitdaging.
- Bij het Servicepunt Vrijwilligers van De Stuw konden vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties o.a. terecht voor ondersteuning, informatie, advies, deskundigheidsbevordering, bemiddeling en de digitale vacaturebank.
- Het Servicepunt Vrijwilligers van de Stuw op heeft 7 december een vrijwilligersmarkt georganiseerd waarbij het nieuwe online platform Servicepunt Vrijwilligers is gelanceerd. Verder werd het nieuwe project Hard in Actie onder de aandacht gebracht. Bij dit project worden groepen mensen of individuen gevraagd zich in te zetten voor eenmalige vrijwilligersklussen. Tijdens de avond waren er ongeveer 150 bezoekers.
- Het vrijwilligerswerk bieden we extra ondersteuning door een pagina in weekblad De Toren. Elke twee weken staan hier interessante artikelen over het vrijwilligerswerk, worden vacatures uitgelicht en komt er een overzicht van cursussen en workshops. De invulling voor deze pagina hebben we neergelegd bij Servicepunt Vrijwilligers van de Stuw.
- Op 15 juni 2022 heeft de zesde beursvloer plaatsgevonden in Ruim. Hier vinden vrijwilligersorganisaties en bedrijfsleven elkaar. In totaal zijn er 66 matches afgesloten met een waarde van € 40.115.
- In het najaar hebben 114 vrijwilligers een waardebon voor het theater ontvangen in het kader van de waardering van de vrijwilligers.
- Noodlijdende vrijwilligersorganisaties die door de coronamaatregelen in de financiële problemen kwamen hebben wij tijdelijk financiële ondersteuning geboden om de continuïteit te waarborgen.

We bevorderen participatie en zelfredzaamheid.

Vanaf 1 januari 2022 treedt de nieuwe wet Inburgering in werking. Gemeenten krijgen met deze nieuwe wet de volledige regie op de inburgering van de nieuwe statushouders. Voor de uitvoeringskosten en de ondersteuning van de 'ondertussengroep' ontvangt de gemeente Hardenberg in de jaren 2022 t/m 2026 een bedrag ad +/- € 200.000.

De Rijksbijdrage voor de inburgeringsvoorzieningen (zoals de leerroute, de MAP, maatschappelijke begeleiding) wordt in het najaar van 2021 bekendgemaakt via een specifieke rijksuitkering (SPUK). De SPUK wordt berekend op basis van het aantal inburgeringsplichtige asiel- en gezinsmigranten. Onze prognose, uitgaande van een taakstelling van 42 voor 2022 en 15

gezinsmigranten, verwachten we voor 2022 een Rijksbijdrage van € 235.000 ontvangen voor de inburgeringsvoorzieningen. De verwachting is dat de structurele nieuwe middelen (SPUK) lager liggen dan de huidige structurele middelen. In de 1e berap 2022 informeren wij de raad over de daadwerkelijke hoogte van deze uitkering.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- * Door problemen in het Rijksstelsel (bij DUO) is de uitvoering van de nieuwe Wet inburgering landelijk later op gang gekomen (september 2022). De ervaringen met deze nieuwe wet zijn dus nog heel summier. Na de zomer zijn we met 33 inburgeraars gestart op basis van de nieuwe regierol.
- * Lokaal hebben wij in 2022 de borging van deze nieuwe wet afgerond. Met de onderwijsinstellingen Het Alfa College en Hogeschool Windesheim hebben we een overeenkomst gesloten voor het inkopen van de leertrajecten Inburgering.
- * Met Larcom hebben we een overeenkomst gesloten voor de inkoop van de werkervaringsplekken en de Module Arbeidsparticipatie voor de statushouders.
- * We geven uitvoering aan de wettelijke verplichting om de statushouders de eerste 6 mnd van de inburgering financieel te ontzorgen. Daarnaast zetten we in met interventies om de statushouders financieel zelfredzaam te krijgen.
- * De 'ondertussengroep' (de statushouders die niet vallen onder de nieuwe wet omdat zij voor 1 januari 2022 een verblijfsstatus hebben verkregen) ontvangen de nodige ondersteuning in de vorm van onderwijs en/of een werkervaringsplek.
- * De (voorlopige) SPUK vanuit het Rijk is verleend voor 2022 (€ 371.491 voor 47 asielmigranten en 3 gezinsmigranten). Deze (jaarlijkse) uitkering wordt ieder jaar achteraf bijgesteld op basis van daadwerkelijke aantallen migranten. Het mogelijk teveel uitbetaalde bedrag wordt meegenomen naar het volgende jaar.

We hebben brede inzicht in de ontwikkelingen binnen Wmo

- We hebben in 2022 de eerste inzichten door de inzet van een nieuwe vorm van cliëntervaringsonderzoek. Namelijk een continu cliëntervaringsonderzoek. Dit leidt tot een beter inzicht in het effect van onze dienstverlening. De verdiepende informatie uit dit onderzoek zal leiden tot meer mogelijkheden om onze dienstverlening te verbeteren.
- We kunnen vanuit de inzichten van de Monitor verdiepende analyses maken rondom verschillende voorzieningen. En kunnen zo beter anticiperen op behoeften en signalen. Het versterken van inzicht is onderdeel van het programma Samen Door.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 zijn we gestart met het nieuwe continue cliëntervaringsonderzoek. De eerste resultaten zijn bekend en deze worden in het volgende jaar in verbeter sessies met onder andere Samen Doen en contractmanagement doorgenomen zodat er ingezet kan worden op verbetering van het proces.
- We hebben een Monitor ingericht waarmee contractmanagement de performance van de maatwerk aanbieder goed kan monitoren en bespreken. De huidige Monitor zal verder ontwikkeld moeten worden om verdiepende analyses te kunnen maken rondom de Wmo voorzieningen.

We bieden waar nodig ondersteuning bij het huishouden.

- In 2021 zijn we gestart met een nieuwe contractering. Waarbij de huishoudelijk hulp een mogelijkheid biedt als algemene en als maatwerkvoorziening.

Het nieuwe contract beoogt meer flexibiliteit, nauwere samenwerking met betrokken partners en meer financiële grip.

In 2022 houden we nauwe contacten met de betrokken partners rondom de ontwikkeling van HH inzet in de gemeente Hardenberg.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 hebben wij de huidige contracten voortgezet. We hebben met aanbieders meegedacht over de personele inzet. Ook is in 2022 bekend geworden dat er een inkomensafhankelijk abonnementstarief wordt verwacht in 2025. We hebben nagedacht over mogelijke scenario's om hierop aan te sluiten. Dit wordt verder uitgewerkt in 2023.

We onderhouden een stevige samenwerking met onze gecontracteerde zorgaanbieders

- In 2022 hebben we concrete acties lopen met o.a. betrokken zorgaanbieders rondom de transformatie in het sociaal domein en daarmee mede in de Wmo. Die tevens aansluiten bij onze visie vanuit Samen Door.

- Met contractmanagement zetten we in op de samenwerking met betrokken partners rondom de maatwerkvoorzieningen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we het inkooptraject voor individuele en groepsbegeleiding uitgezet en afgerond (Wmo begeleiding en ambulante Jeugdhulp). Hiermee hebben we voor 2023 en de jaren daarna aanbieders gecontracteerd. In de aanbesteding is nadrukkelijk op kwaliteit en de commitment op de visie van de gemeente Hardenberg (Hardenbergse Model voor Ondersteuning) gegund. Doordat we een beperkter aantal aanbieders hebben gecontracteerd kan er een duurzame samenwerkingsrelatie aangegaan worden. In 2023 zal er gestart worden met het nieuwe contract en daarbij zal ook de door ontwikkeling van het voorliggende veld (transformatie) verder vormgegeven gaan worden vanuit Samen Door en het Hardenbergse Model voor Ondersteuning.

- Contractmanagement heeft de lopende contracten gemanaged en voor de versteviging van de samenwerking heeft het contractmanagement inzet gepleegd op het bovengenoemde inkooptraject. In 2023 zal het contractmanagement dan ook uitvoering kunnen geven aan de nieuwe contracten en de daarbij horende samenwerking.

We regelen efficiënt en effectief doelgroepenvervoer (Wmo en leerlingenvervoer).

- Vervoer vanuit de Wmo en leerlingenvervoer wordt inmiddels aangeboden door één vervoerder. We werken verder aan het versterken van de onderlinge samenhang tussen beide vormen van vervoer.

- We ontwikkelen lokale en regionale vervoersoplossingen die zonder indicatie kunnen worden gebruikt.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 is de vraag naar WMO incidenteel vervoer iets toegenomen ten opzichte van 2021. Het zit nog steeds op ongeveer 60% van voor Corona. Er is in 2022 geen onderlinge samenhang ontstaan tussen het WMO vervoer en het leerlingenvervoer. Er zijn wel chauffeurs die beide type vervoer rijden.

In het eerste half jaar van 2022 hebben we veel problemen ervaren in het leerlingenvervoer. Daarom hebben we de overleggen met de vervoerder op bestuurlijk niveau geïntensiveerd. Het tweede half jaar is het leerlingenvervoer beter gegaan. In 2022 hebben we geëxperimenteerd met andere vervoersvormen dan de taxi. Voor een aantal kinderen heeft dit geresulteerd in zelfstandig reizen van en naar school. Ook hebben we een klankbordgroep voor het leerlingenvervoer opgezet. Met deze groep werken we aan een nieuwe verordening voor dit type vervoer.

In 2022 is een intentieverklaring ondertekend met de provincie Overijssel om het publiek vervoer en het maatwerkvervoer te integreren. Er is onderzoek gedaan naar passende vervoersvormen. Er is een kansrijke vervoersvorm gevonden die effectief is bij de gemeente Rijssen-Holtten. Eind 2022 zijn we gestart met een data onderzoek om te kijken of deze vervoersvorm passend is voor de gemeente Hardenberg. Er is een nauwe samenwerking tussen Openbaar Gebied, Maatschappelijk Domein en de provincie Overijssel.

We streven naar een inclusieve samenleving.

Wij willen een samenleving waarin iedereen volwaardig en naar vermogen kan meedoen, ongeacht leeftijd, opleiding, beperkingen, (seksuele) voorkeuren, afkomst of sociale positie. Hoe we hier aan werken is beschreven in het inclusiebeleid en het Ouderenakkoord. In 2022 geven we verdere uitvoering aan de actiepunten die zijn omschreven in deze stukken. Zo werken we aan de fysieke toegankelijkheid, de toegankelijke informatie en communicatie en toegankelijke dienstverlening. We gaan externe samenwerkingspartners stimuleren en enthousiasmeren om ook aan de slag te gaan. Hierbij kijken we verder dan een toegankelijke samenleving, namelijk een inclusieve samenleving waarin iedereen een eerlijke kans krijgt. Barrières, zoals laaggeletterdheid, dementie, eenzaamheid en etnische of gender-discriminatie willen we zoveel als mogelijk wegnemen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we een actieplan tegen discriminatie gemaakt. Vanuit dit actieplan zijn verschillende activiteiten georganiseerd zoals ontmoetingen tussen verschillende culturen en er wordt momenteel een campagne tegen discriminatie ontwikkeld.
- De samenwerking met antidiscriminatievoorziening Vizier is versterkt.
- Om inzicht te krijgen in de stand van zaken op het gebied van toegankelijkheid is een monitor uitgezet en hebben we bijeenkomsten met inwoners georganiseerd. De uitkomsten gebruiken we in de uitvoering van het beleidsplan 'met z'n allen, heel gewoon'.
- In 2022 is de inclusieve speeltuin in Dedemsvaart gerealiseerd en is het Samen Speelplan geschreven. De uitvoering van dit plan is inmiddels gestart.
- Verder zijn sportparken geschouwd op het gebied van toegankelijkheid, is er een oogcafé gestart, is de hoge nood app verder gevuld en is er veel gepubliceerd om bewustwording voor dit thema te vergroten.

- In 2022 is de samenwerking met de gemeenten Ommen en Dalfsen geïntensiveerd om toegankelijke recreatie te stimuleren. Vanuit deze samenwerking is de toegankelijke lange afstand route geactualiseerd en zijn toegankelijke picknicktafels aangeschaft.
- Ook in 2022 hebben we meegedaan aan campagnes zoals Orange the World, coming-out day en world diversity day.

In Hardenberg kun je waardig en vitaal ouder worden.

- In 2022 zullen we vanuit het ouderenakkoord verschillende initiatieven verbinden zodat inwoners waardig ouder kunnen worden.
- In 2022 breiden we de coalitie tegen eenzaamheid verder uit. Dit omvat niet alleen ouderen, maar ook andere doelgroepen zoals mensen met een beperking.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we in het kader van het ouderenakkoord een campagne opgezet om fraude bij ouderen terug te dringen. Dit is gedaan samen met oudere inwoners en de politie.
- De ontwikkelgroep van het ouderenakkoord is uitgebreid met een afvaardiging van de Samen Doen teams en een afvaardiging vanuit de participatieraad met dossier ouderen. Nu is de ontwikkelgroep volledig in zijn kracht. Deze kracht hebben we gebruikt om de afgelopen tijd te evalueren en plannen te maken voor de komende jaren.
- In 2022 is de ontmoetingsplek De Hoofdzak opgericht in Hardenberg en Dedemsvaart voor mensen met dementie. Ook is het infohuis in Hardenberg gerealiseerd. Hier komen met name oudere inwoners met een diversiteit aan vragen.
- De coalitie één tegen eenzaamheid is in 2022 uitgebreid en vanuit deze coalitie is het actieplan één tegen eenzaamheid gerealiseerd. Dit actieplan is gelanceerd in juni 2022. Er zijn weer volop activiteiten georganiseerd voor mensen die eenzaam zijn. Met name in de week van de ontmoeting. Ook voor specifieke doelgroepen die vaker eenzaam zijn, zoals mensen met een verstandelijke beperking, wordt meer georganiseerd. Het KLIK-project is hiervan een mooi voorbeeld. Het klik-project is voor mensen met een verstandelijke beperking en wordt in samenwerking georganiseerd door de Stuw en zorgaanbieders. In dit project doen inwoners activiteiten zoals wandelen. De bedoeling is om vrienden te maken tijdens deze activiteiten. De activiteiten die worden aangeboden zijn tijdelijk, maar er is altijd een mogelijkheid dat ze ook na de activiteiten binnen dit project door kunnen stromen naar vergelijkbare reguliere activiteiten.

WMO-woonvoorzieningen

De bestaande woningvoorraad van levensloopbestendige (of levensloopbestendig te maken) woningen wordt vergroot, zodat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.

- We stimuleren de bouw van levensloopgeschikte woningen in en rond de centra van de kernen.
- We blijven onze inwoners ondersteunen om zelf aanpassingen te doen in hun woning door bewustwordings-campagnes zoals Lang zult u Wonen. Ook kunnen inwoners gebruik maken van de Verzilverlening.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Op verschillende locaties zijn levensloopgeschikte woningen toegevoegd aan de voorraad of zijn nu in ontwikkeling.
Via de regeling Verzilverlening hebben we in 2022 acht lening verstrekt en wordt nog aan vier aanvragen gewerkt om tot een leningverstrekking te komen. Met behulp van de overwaarde worden woningen verbeterd. In de huidige aanvragen is vooral zichtbaar dat ingezet wordt op het verduurzamen van de woningen.

We stimuleren en bevorderen het bouwen boven de wettelijke norm op het gebied van zorg en duurzaamheid.

- We maken prestatieafspraken met de woningcorporatie en ontwikkelaars over zorg en duurzaamheid bij woningbouw. En zetten in op lokale verbindingen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Eind van het jaar zijn samen met Vechtdal Wonen en de huurdersorganisatie de prestatieafspraken ondertekend. Afgesproken is dat:

- ingezet wordt om schuldenproblematiek te voorkomen
- bewoners zo snel mogelijk de juiste hulp wordt geboden vanuit de samenwerking binnen Vroegsignalering
- naast verduurzaming van huurwoningen ingezet wordt op de plaatsing van zonnepanelen
- bij woningen met een slecht energielabel onderzocht wordt hoe de energielast verlaagd kan worden d.m.v. herstructurering, renovatie of sloop
- deelname aan het project Energiecoach wordt gecontinueerd
- tot en met 2026 20 reguliere woningen geschikt worden gemaakt voor huurders met fysieke beperkingen.

Openbare gezondheidszorg

De gemeentelijke taak op het gebied van volksgezondheid is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). In de Wet Publieke Gezondheid staat een aantal verplichtingen. De wet laat ons echter voldoende vrijheid om lokaal gezondheidsbeleid te maken. Dat hebben we gedaan door aansluitend op de Landelijke Nota van 26 mei 2020 onze eigen nota te actualiseren.

De GGD IJsselland is de uitvoeringspartner voor een groot deel van ons gezondheidsbeleid. Samen met de GGD vormen we netwerken die bijdragen aan realisatie van onze gezondheidsopgave.

De gezondheid en vitaliteit van de inwoners neemt toe. Inwoners doen minder snel een beroep op zorg en ondersteuning. We bevorderen een gezonde leefstijl.

In 2022 richten we ons op de uitvoering van de ambities die we vastgelegd hebben in onze Nota lokaal gezondheidsbeleid 2022-2026. De basis vormt de gezondheidstoestand van onze inwoners die we monitoren via de IJssellandscan (samenwerking GGD IJsselland en Proscop). We werken samen met de partners binnen Vitaal Vechtdal op de scheiding van het gezondheids- en zorgdomein om de monitoring te duiden en evalueren. Vervolgens maken we afspraken over de interventies die werken. Daarnaast gebruiken we het preventieakkoord om partijen te verbinden en verantwoordelijk te nemen voor de uitvoering. We ontsluiten de informatie hierover op twee websites: <https://www.gewoongezond.info/>, (gericht op leefstijl en omgeving) en <https://www.gewoonactief.nl/> (sport, cultuur en beweegaanbod).

Bij de ruimtelijke inrichting van het Gezondheidspark aan de Jan Weikampaan zoeken we partijen die hun dienstverlening richten op het snijvlak van zorg en gezondheid en die complementair aan elkaar zijn.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- De actualisatie van de nota gezondheidsbeleid is voorzien voor 2023 zodat de voornemens van de nieuwe coalitie mee kunnen worden genomen.
- In 2022 was het uitvoeringsjaar van zes projecten uit het preventieakkoord. Daarnaast werden voor drie nieuwe projecten subsidie toegekend.
- We ondersteunen de partners binnen Vitaal Vechtdal bij de uitvoering van het programma "Gezond Gewicht 8.000". Doel van het programma is om inwoners met overgewicht te begeleiden naar een gezonde leefstijl via een Gecombineerde Leefstijl Interventie. Hiervoor richt men "Vitaliteitsteams" in die werken op basis van "positieve gezondheid".
- We zijn gesprekspartner bij een initiatief van lokale partijen over het concept "Gezondheidshuis". Een fysieke plek waar inwoners terecht kunnen met vragen over gezondheid in de volle breedte, waaronder een gezonde leefstijl.

We zetten het alcoholmatigingsbeleid gericht op jongeren voort.

We zijn in 2018 in Dedemsvaart gestart met een aanpak volgens het IJsslandse model. (In IJssland is de aanpak van middelengebruik zeer succesvol.) In 2020 zijn twee Hardenbergse scholen aangesloten. Gezamenlijk met de scholen, welzijnswerk, uitvoerende sport- en cultuur aanbieders en de lokale inwoners werken we in 2022 volgens een activiteitenprogramma (gewoon actief) gericht op preventie zoals vergroten bewustzijn bij ouders en een zinvolle vrije tijdsbesteding. Intussen werken we in samenwerking met Tactus, Halt en het jongerenwerk aan de bewustwording en weerbaarheid bij jongeren via een aanbod op scholen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 konden we voor het eerst in drie jaar een volwaardig, fysiek, uitvoeringsprogramma aanbieden. De uitvoering vond plaats in samenwerking met de Cultuurkoepel, de Stuw en Sportservice Groep.

In het kader van de IJslandse aanpak van middelengebruik (programma heet nu "Opgroeien in een Kansrijke Omgeving, OKO) voeren we tweejaarlijks een meting uit onder klas 4. We startten in 2018 met de twee Dedemsvaartse scholen. In 2022 deden alle zeven scholen voor voortgezet onderwijs mee. De uitkomst verwachten we in februari 2023 en vormen de basis voor de gesprekken met partners over het uitvoeringsprogramma.

We werken samen met lokale partners in de brede school aan het versterken van de ontwikkelkansen van kinderen.

In de brede school werken kinderopvang en primair onderwijs samen aan het versterken van de ontwikkelkansen van kinderen. Afhankelijk van de wens in de diverse kernen schuiven sportverenigingen, culturele instellingen, plaatselijke belangen of welzijnsorganisaties aan.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In diverse kernen wordt het brede school overleg door onderwijs en kinderopvang onderhouden. De vorm en inhoud van de brede school overleggen zullen in 2023 ook in de LEA aan bod komen.

We bevorderen de gezondheid door activiteiten van de combinatiefunctionarissen op scholen en in de wijken en kernen.

Binnen de gemeentelijke organisatie werken de combinatiefunctionarissen aan programma's binnen de BRAVO thema's (Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding en Ontmoeting). We doen dat samen met de inwoners en maatschappelijke organisaties in de kernen. Zo willen we komen tot "gewoon gezond" wijken en kernen.

Buiten de gemeentelijke organisatie zijn de functionarissen werkzaam bij welzijn- en culturele organisaties, in het primair en voortgezet onderwijs. Zij zetten sport en cultuur in om gezondheidsdoelstellingen te bereiken.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- We werkten via twee uitvoeringsprogramma's: Gewoon Actief en Gewoon Gezond. Binnen deze programma's zetten we in op het stimuleren van sporten en bewegen onder zoveel mogelijk inwoners van de gemeente Hardenberg (Gewoon Actief). De nadruk ligt binnen dit programma op een aantal specifieke doelgroepen zoals:
 - jeugd: sport kennismaking (Kies je sport/Ken je kunst), Nationale Sportweek, school kerst-trefbal toernooi, project wereldmeiden, bewegen op straat via "kinderstraten", speeltuinbende.
 - mensen met een beperking, aanbod ontsloten via www.uniekporten.nl. In Dedemsvaart is een inclusieve speeltuin gekomen.
- Binnen het voortgezet onderwijs is er een divers aanbod aan buitenschoolse activiteiten, zoals rolstoelbasketbal, kano varen, padel, en onderlinge sportevenementen als een triatlon en zaalvoetbal.

- Met "Gewoon Actief on tour" bezochten we met onze promotiecaravan hotspots in de gemeente waaronder schoolpleinen met het doel om (jonge) inwoners bewust te maken van de gezonde leefstijl.
- Gewoon Gezond gaat om de gezonde (leef)omgeving. Inzet binnen dit programma richtte zich voornamelijk op scholen (bijvoorbeeld Gezonde Schoolkantine, menukaart van gezonde activiteiten ontwikkeld). In Slagharen is bij SBO de Vonder is een schoolmoestuyn geopend. Elf scholen hebben het ondersteuningsaanbod van de gezonde school aangevraagd waardoor ze werken aan gezondheid op school.
- Inmiddels ondersteunen we de werkgroepen van vijf "Gewoon Gezond kernen". In deze dorpen en wijken wordt van alles georganiseerd voor en door de inwoners, denk aan; wandelgroepen, hardloopgroepen, cursus valpreventie, de gezondheidsweek, samen eten, de sportdag in Slagharen voor groep 3 en 4, de gezondheidsweek en diverse fietstochten in Hardenberg-Zuid. Ook hebben in totaal 30 personen (inwoners en professionals) uit Kloosterhaar en Bergentheim de cursus positieve gezondheid gevolgd. In Slagharen is een eerste inspiratiebijeenkomst geweest.
- Binnen het voortgezet onderwijs is de combinatie gelegd met jongerenwerk. Activiteiten, op school, online en in de wijken, zijn bijvoorbeeld gericht geweest op gezonde leefstijl, tegengaan van middelengebruik, sexting en online pesten, vriendschap, seksualiteit, gericht op de LHBTIQ+ gemeenschap (info en advies), maar ook veel activiteiten gericht op ontmoeting en activering van jongeren (activiteiten niet alleen vóór jongeren, maar ook vooral dóór jongeren).
- De bibliotheek biedt twee projecten aan gericht op taalontwikkeling: de VoorleesExpress en Taalfeesten. Beide zijn gericht op ouders en kinderen.

We voorkomen overgewicht bij jongeren.

Hardenberg is JOGG-gemeente (Jongeren Op Gezond Gewicht). Het JOGG programma helpt ons om gericht te werken aan interventies die gericht zijn op de omgeving van jongeren: gezin, school en vereniging. Omgevingen die verleiden tot (over)consumptie van ongezonde voeding. We werken met scholen en sportverenigingen samen aan het aanbod in de gezonde kantines. Met scholen ontmoedigen we de loop van jongeren naar de supermarkt, bijvoorbeeld door schoolpleinen aantrekkelijk te maken. Aan de andere kant stimuleren we beweging en andere vormen van vrijetijdsinvulling omdat we geloven in de samenhang op deze thema's. Het veranderen van de omgeving kost tijd. Aangezien het percentage kinderen en jongeren met overgewicht schommelt tussen 14 en 18 is werken we samen met maatschappelijke partijen en jeugdgezondheidszorg in een preventieakkoord om overgewicht terug te dringen. De uitvoering ligt in eerste instantie bij de zorgpartijen die gebruik maken van bewezen interventies.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- We geven uitvoering aan de programma's Gewoon Actief en Gewoon Gezond. We ontwikkelden "Joggem Moves", een activiteit die jongeren en hun ouders stimuleert om op een leuke manier op de fiets kennis te maken met de omgeving van Hardenberg. Er zijn inmiddels vijf routes.
- In samenwerking met Team Fit hielpen we verenigingen op weg naar de rookvrije en gezonde sportkantine. Het jongerencentrum in Hardenberg en Dedemsvaart hebben in november het "topprestatiebewijs" ontvangen van Team Fit, zij zijn een gezonde buurtlocatie.

- We voerden eerste gesprekken met JGZ en Vitaal Vechtdal over de aanpak van "Kinderen naar een Gezond Gewicht", een programma dat de komende jaren een antwoord moet geven op het probleem van overgewicht bij kinderen.

We zorgen voor voldoende uitdagende speelmogelijkheden in de wijken en kernen.

In 2021 is een begin gemaakt met het opstellen van een integrale visie op buiten spelen en bewegen. Op basis daarvan willen we investeren in de vernieuwing van speel- en sportmogelijkheden in de openbare ruimte. Daarnaast ondersteunen we en adviseren we bij bewonersinitiatieven. Financieel onder meer via het Fonds Maatschappelijke Initiatieven. Beweegprogramma's om spelen op straat te stimuleren zijn vast onderdeel van sport-, en beweegstimulering.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

We riepen een subsidieregeling "Gezonde schoolpleinen" in het leven, aanvullende op de provinciale regeling. De integrale visie op buiten spelen werd afgerond. Samen met gebruikers werkten we een plan uit voor uitbreiding van skatepark Vechtpark. In Heemse werkten we samen met inwoners een plan uit voor een kleinschalige skatevoorziening.

We hebben een goed netwerk van AED's.

De Stichting Hartveilig Hardenberg zet zich in voor de instandhouding en gewenste uitbreiding van het netwerk AED's in de gemeente Hardenberg. De Stichting is in 2020 gestart met een inhaalslag om de eerste generatie AED's te vervangen. Het gewenste aantal van minimaal 130 AED's in het gemeentelijk netwerk is dan bereikt en moet in 2022 verder worden onderhouden. De gemeente verstrekt subsidie aan de stichting voor de exploitatie van het netwerk en de inzet van de vrijwilligers.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Het aantal AED's steeg van 136 naar 138 (doelstelling is 140). De Stichting is sinds 2018 bezig met de vervanging van de eerste lichting AED's. In 2022 zijn 26 AED's vervangen wat de totaalstand brengt op 93 van de 138.

Jeugdgezondheidszorg

Kinderen en jongeren hebben recht op de beste kansen om zichzelf te ontwikkelen. We zetten ons bestaande beleid voor jeugdgezondheidszorg voort. We geven prioriteit aan het beantwoorden van opvoedingsvragen en het tijdig signaleren van knelpunten waarvoor extra ondersteuning nodig is. We werken hierbij nauw samen met de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD IJsselland. We zetten meer in op preventie. We geven voorlichting over het gebruik van sociale media en stimuleren de weerbaarheid van kinderen en jongeren. Binnen de jeugdhulp zetten we in op het organiseren van praktijkondersteuners bij de huisarts, het voorkomen van (blijvende) schade bij kinderen in een complexe echtscheidings situatie en het anders organiseren van dyslexie-zorg. Bij 'normaliseren' is het uitgangspunt dat kwetsbaarheid bij het leven hoort en dat problemen bij het opvoeden en opgroeien hiervan niet zijn uitgesloten. We willen voor elk kind zo snel mogelijk herstel van het gewone leven.

Alle kinderen hebben vanaf de geboorte dezelfde kansen, in welke wijk of dorp ze ook geboren worden.

- Met de programma's Kansrijke Start en VoorZorg versterken we de preventieve zorg in de periode rond de geboorte. We faciliteren de GGD om deel te nemen in de ketenaanpak rondom de verloskundigenzorg. Vroeg ingrijpen en toeleiden naar de juiste begeleiding en ondersteuning moet resulteren in een betere start voor (kwetsbare) kinderen.
- In samenwerking met Veilig Thuis zetten we in op het bestrijden van kindermishandeling. Door de invoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is het een professionele norm om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute en structurele onveiligheid. Het gaat hierbij niet alleen om vermoedens van fysiek geweld, maar ook om vermoedens van psychisch of seksueel geweld en vermoedens van verwaarlozing van kinderen. In 2021 hebben we de samenwerking met Veilig Thuis herschreven en in een contract vastgelegd. In de praktijk betekent dit dat de professionals van Samen Doen in overleg met de collega's van Veilig Thuis casussen zo lokaal mogelijk oppakken.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In Hardenberg hebben we een lokale coalitie voor de geboortezorg onder de naam 'Vroeg Erbij'. Hier werken diverse partijen die betrokken zijn bij de geboortezorg samen. De Jeugdgezondheidszorg maakt deel van uit deze lokale coalitie. Daarnaast voeren we bij specifieke casuïstiek het programma VoorZorg uit waarbij kwetsbare zwangere vrouwen begeleid worden
- In 2022 zijn de preventieve huisbezoeken bij kwetsbare zwangeren uitgevoerd binnen de kaders van het wettelijk basistakenpakket van de jeugdgezondheidszorg.
- In 2022 zijn 5 kwetsbare zwangeren aangemeld en door de VoorZorg verpleegkundige intensief begeleid in hun zwangerschap en de periode daarna. Er vonden daarnaast vier consultaties plaats door Samen Doen en VroegErbij over een casus.
- In 2022 hebben we de samenwerking met Veilig Thuis geïntensiveerd in situaties waarbij er met name sprake was van acute en structurele onveiligheid. Om dit nog verder te versterken in de toekomst is er een ontwikkelplan opgesteld waarin werkafspraken en doelen zijn vastgelegd tussen Veilig Thuis, Samen Doen en andere relevante maatschappelijke partners.

We versterken het opvoedkundig klimaat rondom een jongere, waarbij er lichtere jeugdhulp kan worden ingezet in de normale omgeving van het kind (normaliseren).

- In de jeugdhulp is het uitgangspunt normaliseren. Dat betekent dat we het opvoedkundig klimaat rondom een jongere willen versterken, zodat er sneller lichtere jeugdhulp kan worden ingezet in de 'normale' omgeving van het kind (thuis, op school, op de kinderopvang, etc.). Hulp wordt in principe niet meer buiten de sociale omgeving van een kind geboden in gespecialiseerde voorzieningen. Het versterken van het opvoedkundig klimaat past binnen het transformatieprogramma Samen Door.
- Dyslexiezorg willen we vanaf 2022 lokaal inkopen. Hiermee brengen we de dyslexiezorg en de preventietaken van de scholen dichterbij elkaar door de inzet van een poortwachter. We zetten in op vroegsignalering en vroeg-interventie van dyslexie om onder andere taalachterstanden te voorkomen. Hiermee wordt de kwaliteit van de dyslexiezorg beter. Er is meer sprake van maatwerk en het resulteert in minder diagnoses bij kinderen.

- We positioneren een praktijkondersteuner bij de huisarts om onnodige doorverwijzingen naar de specialistische jeugdhulp te voorkomen. Door een goede samenwerking tussen Samen Doen en huisartsen kunnen kinderen tijdig de juiste hulp krijgen. Het werk van deze praktijkondersteuner is gericht op een goede doorverwijzing en triage én eventueel kortdurende begeleiding op (psychisch) gezondheidsvlak zodat doorverwijzen naar specialistische hulp minder vaak nodig is. Deze praktijkondersteuner bij de huisarts voor jeugd-casuïstiek is onderdeel van Samen Doen, maar de professional zal voor een deel van de tijd gestationeerd zijn bij de huisarts.
- In 2022 realiseren we - in samenwerking met relevante partners - een lokaal gedragen opzet om de schade bij kinderen te beperken als er sprake is van complexe scheidingen. Vanuit de gezamenlijke visie, die we in 2021 hebben opgesteld, realiseren we een knooppunt waar ouders met vragen terecht kunnen. Een knooppunt waar de kennis beschikbaar is over het lokale hulpaanbod, de mogelijkheden van juridische steun en andere voorzieningen als het gaat om complexe scheiding. Dit knooppunt en de aanvullende mogelijkheden realiseren we samen met de betrokken maatschappelijke partners. Voorts onderzoeken we de mogelijkheden van het implementeren van een leernetwerk echtscheidingen waarin kennis en expertise uitgewisseld en overgedragen wordt tussen de professionals uit de verschillende domeinen. Ook wordt samen met de woningbouwcorporatie en het maatschappelijk werk onderzocht welke mogelijkheden er zijn om tot een oplossing voor de woonproblematiek van gescheiden ouders te komen.
- In 2021 is er door een arbitragecommissie jeugdzorg uitspraak gedaan dat het Rijk over de jaren 2022 tot 2026 structureel middelen moet verstrekken aan gemeenten voor de jeugdhulp. Voor 2022 is er inmiddels een akkoord tussen het Rijk en de VNG voor een bedrag van 1,3 miljard euro. Voor de gemeente Hardenberg betekent dit naar verwachting in 2022 een extra rijksbijdrage van enkele miljoenen. Deze extra middelen voor jeugdhulp willen we onder andere inzetten op bovengenoemde thema's.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2021 is gestart met het project lokale inkoop 2023. In 2022 is het inkooptraject Jeugdhulp afgerond. Gewerkt wordt volgens het 'Hardenbergse Model voor Jeugdhulp' waarbij alle ambulante hulp lokaal is ingekocht. De percelen Wonen en Verblijf zijn ingekocht in regionaal verband met de gezamenlijke gemeenten in regio IJsselland.
- De Verordening en de Beleidsregels Jeugdhulp zijn respectievelijk door de Raad en het College in 2022 vastgesteld.
- Jeugdconsulenten werken bij de meeste van de huisartsenpraktijken in Hardenberg.
- Het traject 'verantwoord ouderschap in echtscheidingssituaties' is in 2022 gecontinueerd.

Jongeren zijn weerbaar genoeg om gezond door het leven te gaan, met speciale aandacht voor het voorkomen van problematisch alcohol- en middelengebruik.

In 2020 zijn we met twee scholen voor voortgezet onderwijs in de kern Hardenberg gestart volgens de aanpak van het IJslandse model. (Sinds 2018 al in Dedemsvaart) We inventariseren de problematiek rond alcohol- en drugsgebruik en we kijken welke partijen een preventief ondersteuningsaanbod bieden. De focus ligt op vrije tijdsinvulling en ouderbetrokkenheid

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 zijn we met 7 voortgezet onderwijs scholen in de gemeente door gegaan met het IJslandsmodel (OKO). Er is een koppeling gemaakt met het nationaal programma onderwijs de zogenaamde NPO gelden.

Er is een pilot gestart op het gebied van welzijn voor de jeugd. Jongerenwerk is structureel op alle scholen te vinden. Er is een onderzoek gestart naar een effectieve, veilige vrijetijdsbesteding voor jeugdigen. Scholen zijn aan de slag gegaan met een naschools aanbod. Er heeft een oudervoorstelling met betrekking tot middelengebruik plaats gevonden.

Jongerenwerk

In de herfst van 2020 is de visie op jongerenwerk ontwikkeld. Deze visie is in 2021 in uitvoering gebracht. De beschikbaar gestelde middelen van €75.000 voor de inzet van jongerenwerk worden structureel ingezet om de formatie van het jongerenwerk op peil te houden.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Uitvoering van het jeugd- en jongerenwerk is door de welzijnsorganisatie de Stuw is in 2022 voortgezet op basis van de met de Stuw gemaakte werkafspraken.

De informatie over en hulp bij het opvoeden en opgroeien is laagdrempelig aanwezig voor de kinderen, jongeren, hun ouders en professional.

- We zorgen dat informatie voor ouders en opvoeders met kinderen in elke leeftijdsfase beschikbaar is, bijvoorbeeld via het consultatiebureau, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, scholen, maatschappelijk werk en jongerenwerk.
- We verstevigen de samenwerking tussen verschillende toegangen voor de jeugdhulp, zoals Samen Doen, huisartsen en kinderartsen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Het verstrekken van informatie door de jeugdgezondheidszorg is als onderdeel van het basistakenpakket door de GGD uitgevoerd.

De jeugdgezondheidszorg werkt daarbij samen met onder andere de kinderopvang het primair, voortgezet en middelbaar onderwijs voor kinderen en jongeren van 0-18.

Met de inzet van jeugdconsulenten werken we aan een effectieve verbinding tussen huisartsen, Samen Doen en de jeugdhulp over het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte van een kind, jeugdige of een gezin. Het opgestelde Plan van Aanpak voor het aanwijzen van een consultant externe verwijzers wordt ingezet. Op die manier wordt meer regie gevoerd op het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte van een jeugdige én de inzet van jeugdhulp door de gecertificeerde instellingen (GI), de jeugdarts en de medisch specialist.

De signalering van zorgen en problemen is zodanig georganiseerd, dat in een vroeg stadium hulp kan worden gegeven. Hierbij gaan we uit van de eigen kracht, de inzet van de hulp in de directe leefomgeving van het gezin en een integrale benadering.

De samenwerking tussen de voorschoolse voorzieningen en onderwijs wordt verder versterkt. Hierbij richten we ons vooral op het vroegtijdig signaleren van problemen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Voor hulp bij zorgen en problemen werkt de jeugdgezondheidszorg samen met onder andere de kinderopvang, het primair, voortgezet en middelbaar onderwijs voor kinderen en jongeren van 0-18

- In december heeft het periodieke afstemmingsoverleg plaatsgevonden over de samenwerking rond de zorg voor het jonge kind waarbij de kinderopvang, de jeugdgezondheidszorg en Samen Doen aanwezig waren.
- Kinderopvangorganisaties en het onderwijs hebben de wens uitgesproken om intensiever samen te werken middels een Lokaal Educatieve Agenda (LEA). De samenwerking tussen voorschoolse voorzieningen en het onderwijs wordt in de LEA geïntensiveerd en verder vorm gegeven.
- Het basisonderwijs, Jeugdgezondheidszorg, Samen Doen en Leerplicht geven vanaf de zomer een impuls aan integrale samenwerking door de vorming van een professioneel ondersteuningsteam per school.
- Samenwerking tussen de Jeugdgezondheidszorg en het primair onderwijs over vroegsignalering is onderdeel geworden van het basistakenpakket van de Jeugdgezondheidszorg. Samen Doen is daar bij betrokken om vorm te geven aan de intensivering van de samenwerking. Ook zijn de afspraken over de samenwerking rond kinderopvang over het aanvragen en afgeven van een Sociaal Medische Indicatie verbeterd.

We willen de ambulante jeugdhulp lokaal gaan inkopen

De afgelopen twee jaar is er in regionaal verband gewerkt aan de doorontwikkeling van het regionale inkoopmodel van de specialistische jeugdhulp. De implementatie van dit regionale inkoopmodel is momenteel niet eerder voorzien dan 1 juli 2022. We zijn in 2021 parallel aan het regionale proces een lokaal traject opgestart met als ambitie om per 1 januari 2023 de ambulante jeugdhulpverlening volledig lokaal in te kopen. Omdat de regionale inkoop van jeugdhulp met name gericht is op de specialistische en geïndiceerde jeugdhulp ervaart de gemeente Hardenberg een spanningsveld met de lokaal geformuleerde uitgangspunten voor het jeugdhulpbeleid en ons transformatieprogramma Samen Door. We zetten met een lokale inkoop van ambulante jeugdhulpverlening in op een Hardenbergs model van jeugdhulp: een ketengerichte aanpak van ondersteuning. Met een lokale inkoop kiezen we daarnaast voor een sociaal domeinbrede aanpak van ondersteuning en zorg en krijgen we meer grip en sturing op de kwaliteit van de jeugdhulp in Hardenberg. We richten hiervoor een projectorganisatie in die in 2022 het lokale traject continueert en de implementatie voorbereid.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Lokale inkoop is gerealiseerd. Ambulante jeugdhulp is hiermee volledig lokaal ingekocht. De percelen Wonen en Verblijf zijn ingekocht in de gezamenlijke inkoop met de gezamenlijke gemeenten in IJsselland. (Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ IJsselland)).

We bieden extra zorg vanuit de JGZ voor nareizigers van statushouders.

- We zien dat nareizende gezinnen van statushouders vaak nauwelijks zijn voorbereid op een leven in Nederland. De kinderen hebben geen jeugdgezondheidszorg ontvangen op een asielzoekerscentrum. JGZ is de partner om zicht te houden op een gezonde ontwikkeling van deze kinderen. Om hier gericht extra zorg aan te kunnen verlenen, gaan we de gezondheidsrisico's minderjarige statushouders in beeld brengen.
- We werken met de inzet van tolken en sleutelpersonen om de doelgroep goed te bereiken.
- We investeren in zorg in de periode van zwangerschap en geboorte.

- We geven voorlichting over het voorkomen van belangrijke gezondheidsrisico's.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Er is ingezet op samenwerking met de GGD IJsselland (Jeugdgezondheidszorg) op extra zorg aan de jeugdige nareizigers (statushouders).

De gezondheidssituatie van de nareizende kinderen van statushouders wordt door de JGZ in beeld gebracht via het consultatiebureau.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Vershil
Baten				
1.1 Ruimtelijke ordening	1.864	2.760	2.961	201
1.2 Volkshuisvesting en woningbouw	119	226	51	-175
1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	1.786	1.500	1.525	24
1.4 Overige onderwijs en educatie	280	269	2.144	1.875
1.5 Sport en accommodaties	1.947	1.965	2.264	299
1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg	1.049	1.049	1.018	-31
1.7 Bijstand / gemeentelijk minimabeleid	13.326	13.421	12.718	-703
1.8 WMO Welzijn	917	2.662	3.303	641
1.9 Welzijn	47	2.147	3.173	1.026
1.10 Openbare gezondheidszorg	506	463	468	5
1.11 Jeugdgezondheidszorg	0	0	0	0
Totaal Baten	21.842	26.462	29.624	3.162
Lasten				
1.1 Ruimtelijke ordening	-1.510	-2.832	-2.040	792
1.2 Volkshuisvesting en woningbouw	-1.583	-2.981	-1.870	1.111
1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	-9.977	-9.949	-10.088	-140
1.4 Overige onderwijs en educatie	-4.292	-4.696	-6.437	-1.741
1.5 Sport en accommodaties	-7.893	-8.718	-8.816	-98
1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg	-2.342	-2.354	-2.271	83
1.7 Bijstand / gemeentelijk minimabeleid	-18.833	-22.884	-21.902	982
1.8 WMO Welzijn	-15.140	-16.452	-15.355	1.097
1.9 Welzijn	-8.220	-11.737	-10.551	1.186
1.10 Openbare gezondheidszorg	-3.529	-3.661	-3.662	-2
1.11 Jeugdgezondheidszorg	-16.935	-16.305	-16.648	-343
Totaal Lasten	-90.255	-102.568	-99.642	2.927
Saldo				
1.1 Ruimtelijke ordening	354	-72	921	993
1.2 Volkshuisvesting en woningbouw	-1.464	-2.755	-1.819	935
1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	-8.191	-8.448	-8.564	-115
1.4 Overige onderwijs en educatie	-4.012	-4.427	-4.293	134
1.5 Sport en accommodaties	-5.946	-6.753	-6.552	200
1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg	-1.293	-1.305	-1.253	52

1.7 Bijstand / gemeentelijk minimabeleid	-5.507	-9.463	-9.184	279
1.8 WMO Welzijn	-14.223	-13.790	-12.052	1.738
1.9 Welzijn	-8.174	-9.590	-7.378	2.212
1.10 Openbare gezondheidszorg	-3.023	-3.197	-3.194	3
1.11 Jeugdgezondheidszorg	-16.935	-16.305	-16.648	-343
Totaal Saldo	-68.413	-76.106	-70.017	6.089

3.2 Duurzaam Hardenberg

In Hardenberg willen we de wereld goed achterlaten voor onze kinderen. We gaan bewust om met energie. Daarnaast wekken we zoveel mogelijk duurzame energie op. We spelen in op de gevolgen van klimaatverandering. Onze inwoners laten Hardenberg leven en we hebben aandacht voor planten en dieren.

Duurzaamheid en milieu

Samen met inwoners, ondernemers en partners bouwt de gemeente al jarenlang aan een duurzame gemeente. We zijn goed op weg om ons aandeel te leveren aan de landelijke doelstelling uit de Klimaatwet en om in 2030 tot 49% CO₂-reductie te komen. Maar we zijn er nog lang niet. Het opwekken van meer duurzame energie en energiebesparing blijven ook de komende jaren belangrijke thema's. Daarnaast spelen we in op de gevolgen van klimaatverandering. Ook het behouden van waardevolle grondstoffen krijgt extra aandacht. De aanpak voor de komende jaren is vastgelegd in het Meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024.

In het Meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024 staan drie kernopgaven centraal:

1. De energietransitie: minder energie gebruiken en meer energie duurzaam opwekken
2. Aan de slag met klimaatadaptatie
3. Werken aan circulariteit

De gemeente Hardenberg bouwt op basis van dit programma voortvarend aan een duurzame toekomst. "Samen bouwen aan een duurzame toekomst" staat centraal in het meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024. Waar mogelijk koppelen we dat aan andere opgaven zoals andere omgevingsopgaven op het terrein van milieu, natuur en landschap.

Voor de energietransitie is onze ambitie:

- We besparen de komende vier jaar minimaal 2% per jaar op het energieverbruik en daarna 1,5% per jaar tot 2030.
- De energie die we in Hardenberg gebruiken wekken we duurzaam op in onze eigen gemeente. In 2030 wekken we 30% van ons energiegebruik duurzaam op binnen de eigen gemeentegrens. In 2050 zijn we 100% energieneutraal

Om dit te bereiken betrekken we onze inwoners en ondernemers, werken we samen met een groot aantal partners en partijen. Denk aan de provincie Overijssel, de netwerkbedrijven, de woningstichting, De Koppel en lokale energiecoöperaties. En we leveren ons aandeel in de Regionale Energiestrategie (RES) West-Overijssel.

We streven naar een duurzame leefomgeving voor alle inwoners en bedrijven met voldoende energiebronnen.

De duurzaamheidsopgave is misschien wel de grootste beleidsopgave voor de komende decennia. Nederland heeft, conform de Europese ambitie onderschreven te komen tot een CO₂-reductie van 55% in 2030. Voor 2050 is de ambitie om tot tenminste 95% reductie van de CO₂-uitstoot te komen. Dit wordt energieneutraal genoemd. In ons meerjarenprogramma duurzaam Hardenberg zijn de gemeentelijke ambities voor de energietransitie vastgelegd en is aangegeven

op welke wijze we daar invulling aan geven. In de RES 1.0 is op basis van het MJP onze bijdrage bepaald. De opgave tot 2030 is stevig, maar de opgave loopt door tot 2050 en verdubbelt over de periode 2030-2050.

Dat doen we door grootschalig stroom op te wekken vanuit zonne-energie, wind en biomassa. Samen met inwoners en initiatiefnemers werken we verder aan het uitwerken en realiseren van de pilotprojecten voor duurzame energieopwekking die we in 2017 hebben vastgesteld. We stimuleren dat daken optimaal worden gebruikt om zonne-energie op te wekken en sluiten voor de ontwikkeling van zon op land aan bij de provinciale Handreiking kwaliteitsimpuls zonnevelden en de afspraken in de RES 1.0. Voor nieuwe zon op land projecten zal opnieuw een afweging worden gemaakt om wel of niet medewerking te verlenen wanneer deze vanuit een lokale energiecoöperatie of lokaal initiatief worden geïnitieerd. We verkennen de mogelijkheden voor windenergie in beide pilotgebieden: Bergentheim-Kloosterhaar-Sibculo en de locatie Diffelen.

In de transitievisie warmte (waarover in de 2^e helft 2021 besluitvorming plaatsvindt) is aangegeven welke warmtebronnen in onze gemeente beschikbaar zijn voor een duurzame warmtevoorziening. Uitgangspunt is dat het voor iedere gebouweigenaar duidelijk wordt wat de mogelijke route naar aardgasvrij is. We doen onderzoek naar potentiële warmtebronnen voor een warmtenet en werken samen met de netwerkbedrijven een strategie uit voor het gebruik van duurzaam gas, inclusief waterstofgas.

We doen dit zoveel als mogelijk in samenwerking met onze inwoners, lokale bedrijven en agrariërs. We ondersteunen lokale energiecoöperaties. We bevorderen lokaal eigendom door het ondersteunen van de ontwikkeling van gebiedscoöperaties.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 is gewerkt aan de verdere uitwerking van de RES 1.0 en de voorbereiding van en uitwerking van het plan van aanpak voor de RES 2.0.
- Na het stopzetten van het gebiedsproces voor de verkenning van de mogelijkheden voor de opwek van windenergie in het gebied Bergentheim-Kloosterhaar-Sibculo is gestart met de evaluatie van het gebiedsproces. De uitkomsten van deze evaluatie komen in de eerste helft 2023 beschikbaar.
- In samenwerking met de gemeente Ommen en de provincie wordt een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot het realiseren van windbossen, zijnde een combinatie van windmolens en bosontwikkeling. Voor het pilotgebied Duffelerveld / N36 is geconstateerd dat voor een betere beoordeling van de mogelijkheden een vergroting van het onderzoeksgebied en onder andere ecologisch onderzoek nodig is. In samenwerking met de gemeente Ommen en de provincie zal daaraan in 2023 verder invulling aan worden gegeven.
- In 2022 is vanuit de samenwerking gemeente, Cogas en RENDO gewerkt aan het stimuleren en verkennen en ondersteunen van initiatieven rond de productie van biogas en groen gas bij agrarische bedrijven. Meest concreet zijn dit:
 - Wij hebben besloten om de Coöperatie "Groen Gas Ommerkanaal" U.A onder voorwaarden een lening te verstrekken voor de financiering van noodzakelijke

onderzoeken en adviezen voor de realisatie van een biogasproject op de grens Hardenberg met Ommen.

- In de omgeving van Ane is eind 2022 een initiatief gestart voor de ontwikkeling van een Groen gas hub. Uit een eerste beoordeling door Cogas blijkt een potentieel van ongeveer 2.500.000 m3 biogas. In 2023 worden de plannen verder uitgewerkt.
- Eind 2021 is de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. Hierin is aangegeven op welke manier we op termijn aardgas, voor het verwarmen van woningen, tapwater en koken, gaan vervangen door een duurzaam alternatief. Op basis van deze visie hebben we een plan van aanpak uitgewerkt waarin is aangegeven hoe we in Hardenberg invulling willen geven aan de regierol die we als gemeente hebben bij de uitvoering van de Transitievisie Warmte. Hardenberg kiest voor een aanpak per woningtype. Voor elke woning willen we inzichtelijk maken welke maatregelen nodig zijn om de overstap naar aardgasvrij te kunnen maken. Samen met inwoners ontwikkelen we hiervoor op woningniveau een routekaart die we in de vorm van een online tool beschikbaar willen stellen.
- Eind oktober 2022 heeft de startbijeenkomst plaats gevonden met een groep inwoners die meewerken aan de ontwikkeling van een routekaart naar aardgasvrij voor het eerste en in omvang grootste woningtype (twee-onder-een kap/hoekwoningen, bouwjaar 1965-1991). De woningen van de deelnemers worden bezocht voor een woninginspectie. De uitkomsten van deze inspecties worden gebruikt voor het ontwikkelen van de routekaart en online tool.
- Met de monitor Duurzaam Hardenberg rapporteren we jaarlijks over de voortgang van de energietransitie. Het afgelopen jaar is een nieuwe verbeterde monitor ontwikkeld. Deze zal begin 2023 beschikbaar zal komen.
- Op bedrijventerrein De Rollepaal in Dedemsvaart is uitvoering gegeven aan het Regiodealproject 'toekomstbestendige bedrijventerreinen'. Een project om ondernemers samen te brengen en de verduurzaming op het bedrijventerreinen verder te brengen. De aanpak is een samenwerking tussen Industrie Combinatie Avereest (IKA), Parkmanagement BMD, gemeente Hardenberg en ondernemershuis Vechtdal. Met ondernemers zijn gesprekken gevoerd over de toekomstbestendigheid van hun bedrijf, verwarmen en koelen, energiebesparing, energieopwekking. Op basis van deze gesprekken worden voorstellen gedaan voor zowel collectieve als individuele oplossingen en maatregelen. Belangrijk thema bij de verdere uitwerking van de aanpak is het verminderen van het probleem van netcongestie.
- Voor de bedrijventerreinen in Hardenberg is voor Bruchterweg, Nieuwe Haven en Broeklanden een data- analyse uitgevoerd waarmee de energievraag, duurzame energieproductie en het potentieel voor zon op dak in beeld is gebracht. Op basis van deze resultaten worden in 2023 in gesprek met de bedrijven de mogelijkheden op deze bedrijventerreinen verder verkend.
- Op Broeklanden is mede geïnitieerd vanuit een aantal ondernemers gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden om coöperatief met een energie-HUB ofwel virtual grid aan de slag te gaan. Dit met als doel om meer ruimte vrij te maken op het energienet voor uitbreiding van bedrijven, meer mogelijkheden voor opwek van duurzame energie en de lokale benutting.

- Voor de Boschkamp is in samenwerking met Wavin een onderzoek gestart naar de warmtevoorziening voor dit nieuw te ontwikkelen bedrijventerrein en de technische, organisatorische en economische haalbaarheid om het terrein aan te sluiten op het warmtenet van Wavin (benutting restwarmte).

Hardenberg blijft voorloper op het gebied van duurzaamheid, met name bij de ontwikkeling van de aanpak voor de bestaande woningvoorraad.

Iedereen krijgt te maken met de energietransitie. Daarom vinden we het belangrijk om iedereen goed te informeren, mensen bewust te maken en inwoners en het bedrijfsleven te betrekken bij het doorvoeren van maatregelen. We willen in Nederland en Europa 55% minder broeikasgas uitstoten dan in 1990. Energiebesparing bij woningen en gebouwen helpt hierbij. Om inwoners en ook bedrijven hierbij te ondersteunen doen we het volgende:

- Vanuit het Energieloket en het nieuwe Startpunt Duurzaamheid bij De Koppel helpen we inwoners bij het verduurzamen van hun woning.
- We maken gebruik van subsidiemogelijkheden om stimuleringsacties richting onze inwoners en het bedrijfsleven te faciliteren.
- We richten ons op het ondersteunen van de energietransitie bij specifieke doelgroepen, zoals: woningeigenaren, bouwbedrijven, huishoudens met smalle beurs, huurders. Voorbeeld hiervan is het pilotproject vanuit de RegioDeal ZO-Drenthe in Heemse, de wijk Norden.
- We ontwikkelen per woningtype transitiepaden voor het duurzaam verwarmen van woningen.
- We zien de energietransitie als economische kans voor bedrijfsleven en landbouw. Daarom ondersteunen we onder meer vanuit ons Ondernemershuis het bedrijfsleven bij het verduurzamen van de bedrijfsvoering en helpen we agrarische bedrijven bij het besparen van energie en het duurzaam opwekken van energie. We zoeken kansen voor duurzame bedrijven en bedrijventerreinen en zien toe op het naleven van de energieregels.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat in 2030 in 25% van alle bestaande wijken de woningen van het gas af zijn. Op lange termijn (2050) moeten alle woningen aardgasvrij zijn. Ons uitgangspunt is dat de kosten voor de inwoners zo laag mogelijk zijn. Hiervoor gaan we het volgende doen:

- In de Transitievisie Warmte staat hoe we, op basis van primair een woningtypebenadering en het benutten van duurzaam gas, komen tot een reductie van onze CO₂-uitstoot. We doen dit door onze woningen en gebouwen (nog) beter te isoleren, de warmtevoorziening in onze woningen en gebouwen efficiënt in te richten en het aardgasgebruik sterk te verminderen tot uiteindelijk nul in 2050.
- Per woningtype ontwikkelen we transitiepaden waarin we aangeven welke maatregelen in het kader van een duurzame warmtetransitie mogelijk zijn en wat daarvan de bijdrage is aan het verder terugdringen van het aardgasverbruik en de CO₂-reductie, en wat dit kost.
- We onderzoeken de mogelijkheden van duurzaam gas voor het verwarmen van woningen. Dit doen we samen met onze netwerkbedrijven.
- We verkennen in het kader van de RES en transitievisie warmte de mogelijkheden voor het benutten van restwarmte industrie en andere lokale warmtebronnen voor de warmtetransitie

in samenhang met het verkennen van de mogelijkheden van een warmtenet voor het centrum en de mogelijkheden voor warmtenetten elders in onze gemeente.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

De urgentie om woningen te verduurzamen is door de energiecrisis en de huidige energieprijzen erg groot. De maatregelen om de woningvoorraad te verduurzamen zijn het afgelopen jaar flink geïntensiveerd. Voor een deel gaat om bestaande maatregelen zoals het Energieloket en het startpunt Duurzaam waarvoor de belangstelling vanuit de inwoners sterk is toegenomen. Er zijn een groot aantal nieuwe maatregelen opgestart met daarin specifiek aandacht voor huishoudens met de lagere inkomens. Maatregelen die zijn ingezet en geïntensiveerd in het kader van de aanpak stijgende energielasten.

- **Energieloket:** Het Energieloket Hardenberg is er voor inwoners die advies willen voor het verduurzamen van de woning en meer willen weten over de mogelijkheden. Het energieloket is telefonisch en online bereikbaar voor inwoners voor informatie en advies via www.energielokethardenberg.nl Ook organiseert het energieloket inkoopacties voor huiseigenaren om bijvoorbeeld isolatiemaatregelen uit te laten voeren voor een goed prijs en kwaliteit.
- **Startpunt Duurzaam:** Fysiek informatiepunt in de Koppel voor mensen die op weg geholpen willen worden bij het verduurzamen van de woning. Het startpunt is sinds half 2021 operationeel. De vrijwilligers die als energiecoach actief zijn, zijn tevens duurzaamheidsgids in het startpunt. Ze hebben een uitgebreide training gehad en goed op de hoogte van acties, regelingen en technische oplossingen.
- **Energiecoaches:** Een energiecoach is een lokale vrijwilliger en geeft gratis, onafhankelijk en vrijblijvend advies aan huis en praktische bespaartips. De groep energiecoaches bestaat op dit moment uit zo'n 10 vrijwilligers. In de loop van dit jaar is het aantal vragen van inwoners sterk toegenomen. Om de vraag aan te kunnen is inmiddels gestart met het werven van nieuwe vrijwilligers.
- **Energieneutraal Verbouwen:** Het project "Energieneutraal Verbouwen" is een samenwerkingsproject van 6 gemeenten in West-Overijssel. Vanuit het project worden woningeigenaren met hoge duurzaamheidsambities geactiveerd en ondersteund bij het maken en uitvoeren van plannen om de woning energieneutraal te maken. Deze samenwerking wordt door de provincie Overijssel in het kader van het programma "Overijssel Verbouwt" zowel financieel als inhoudelijk ondersteund in de komende 3 jaar.
- **Wijk- en straatcampagne:** In opdracht van de gemeente Hardenberg organiseert welzijnsorganisatie De Stuw wijk en straatacties. Door met een mobiel informatiepunt of inloopspreekuur in een buurthuis aanwezig te zijn in de wijk of straat willen we de drempel verlagen om in contact te komen met de energiecoaches.
- **Waardebon:** Begin oktober is de waardebonnenactie gestart. Ruim 6.200 huishoudens hebben gebruik gemaakt van deze regeling waarmee per huishouden voor maximaal € 70 aan energiebesparende producten aangeschaft kon worden. Een groot deel doelgroep van de "kwetsbare huishoudens" in zowel de huur als koop is bereikt.

Proeftuinproject: In Hardenberg is de wijk Norden geselecteerd als voorbeeldwijk. In deze wijk worden woningeigenaren ondersteund bij het verduurzamen van de woning. Het project loopt tot eind 2025. Vanaf begin 2023 komen er regelingen en ondersteuning beschikbaar waarmee we huiseigenaren met een smalle beurs kunnen helpen bij het maken van een plan voor het verbeteren van de woning en het uitvoeren hiervan. Het gaat hierbij om een subsidie, lening en technisch en financiële ontzorging.

We geven zelf het goede voorbeeld, bijvoorbeeld door duurzaamheidsmaatregelen in de eigen gebouwen te nemen en het gemeentelijk vastgoed zo te verduurzamen. Nieuwe gemeentelijke gebouwen zijn met duurzame materialen gebouwd en zijn energieneutraal.

We geven zelf het goede voorbeeld. Daarom zorgen we ervoor dat onze eigen gemeentelijke gebouwen en onze activiteiten duurzaam zijn. Hiervoor doen we het volgende:

- We houden ons eigen energieverbruik scherp in de gaten.
- Op logische momenten, bijvoorbeeld bij nieuwbouw of renovatie, verduurzamen we gemeentelijke gebouwen.
- We passen innovaties toe bij gemeentelijke gebouwen en activiteiten.
- We stimuleren gebruikers van gemeentelijke gebouwen om energie te besparen.
- We maken infrastructuur voor nieuwe energie mogelijk.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Per 1 oktober is de inkoopovereenkomst voor gas met SEFE (voorheen Gazprom) opgezegd, conform het vijfde sanctiepakket van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Vanaf 1 oktober wordt het gas ingekocht bij Greenchoice. De overeenkomst eindigt op 31-12-2023. Greenchoice levert gas in combinatie met CO₂-compensatie (bosaanplant). In een raadsbrief is aangegeven hoe we komende jaren aan de slag gaan met de inkoop van duurzame energie. De raadsbrief gaat tevens in op de motie groen gas c.q. de wijze waarop we de productie van groen gas stimuleren en verhogen in samenwerking met netwerkbedrijven en lokale bedrijven/agrariërs.
- In 2022 is een nieuw energiemonitoringsysteem in gebruik genomen. Energieverbruiken zijn hierdoor beter inzichtelijk. Verdere verbetering van toepassing, waaronder voortgangsrapportages worden in 2023 nader opgepakt. De gegevens worden opgenomen in de Monitor Duurzaam Hardenberg, waarvan de vernieuwde versie begin 2023 beschikbaar komt.
- In de nota vastgoedmanagement 2021-2025, vastgesteld in juni 2021, is vastgelegd hoe we omgaan met en investeren in duurzaamheid in het gemeentelijk vastgoed. In het kader van de begroting 2023 is voor de jaren 2023 tot en met 2026 aanvullend budget van € 800.000,- per jaar toegekend voor verdere versnelling van verduurzaming van gemeentelijk vastgoed. Dit betreft ook accommodaties voor binnensport, wijkcentra en cultuurhistorische gebouwen.
- In 2022 zijn verduurzamingsmaatregelen aan gemeentelijk vastgoed uitgevoerd. Het betreft energiebesparing door aanpassingen in installaties en gebruik en het steeds verder verduurzamen van de benodigde energie voor stroom en warmte. Voorbeelden hiervan zijn de renovatie van sporthal de Meet, de renovatie van de installaties in de Matrix, de renovatie van NEC de Koppel, de renovatie van het Spartelvijvergebouw in Sibculo, het aanbrengen/verbeteren van dakisolatie voor gymzaal Hazenbos en wijkgebouw Baalder en de

plaatsing van warmtepompen in Theater de Voorveghter en de zwembaden Onder Ons en Hattemat. De temperaturen in de eigen gebouwen, zoals gemeentehuis, zijn aangepast, waarbij in de zomer er minder wordt gekoeld en in de winter minder verwarmd. Bij het doorvoeren van verduurzamingsmaatregelen wordt aangesloten bij logische investeringsmomenten en zetten we in op innovatieve technieken en inregel mogelijkheden.

- De werving van een energie coördinator is opgestart en zal in 2023 plaatsvinden. Hiermee komt extra capaciteit beschikbaar voor monitoring van verbruik en het stimuleren van gebruikers om energie te besparen.
- Met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (basisonderwijs) geven we, in aansluiting op logische investeringsmomenten en in overleg met schoolbesturen, invulling aan duurzaamheid, waaronder het plaatsen van zonnepanelen op schooldaken. Voor het voortgezet onderwijs geldt een maatwerk aanpak.
- We zetten in op energiezuinige verlichting en onderzoeken de innovatieve mogelijkheden om lantaarnpalen ook als laadpunt voor elektrisch vervoer in te zetten.
- In 2022 is een laadvisie opgesteld om de laadpaalinfrastructuur in onze gemeente te verbeteren. Deze laadvisie is een uitwerking in het kader van de Regionale Aanpak Laadinfrastructuur (RAL) en de nieuwe aanbesteding voor de aanleg de laadpalen in onze gemeente.
- In de gezamenlijke inkoop van onze energie werken we aan het vergroten van het aandeel duurzame energie. Tot en met 2023 zijn we gebonden aan een overeenkomst met de inkoopcombinatie voor energie-inkoop. Tot die tijd bieden de inkoopcontracten geen ruimte voor het inkopen van lokaal of regionaal geproduceerde duurzame energie.
- Samen met andere gemeentes in de regio is een onderzoek opgestart naar de mogelijkheden voor het oprichten van een regionale energie-leverings-entiteit. Onderzocht wordt of duurzaam opgewekte energie (groen gas en duurzame elektriciteit) rechtstreeks bij regionale producenten kan worden ingekocht, zonder tussenkomst van reguliere energiebedrijven. In 2023 komen de resultaten beschikbaar.

Wat willen we bereiken?

Verduurzaming is niet vrijblijvend:

1. Vanuit de milieuwetgeving bestaat de verplichting om verduurzamingsmaatregelen met een terugverdientijd van kleiner dan 5 jaar uit te voeren.
2. In het klimaatakkoord is afgesproken dat wordt toegewerkt naar een CO₂-reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. Hiervoor is een sectorale routekaart "Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed" opgesteld. Iedere gemeente dient haar eigen routekaart op te stellen, dit is niet vrijblijvend. Gemeenten hebben zich gecommitteerd aan het Klimaatakkoord, verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed is hier onderdeel van.
3. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie voor haar inwoners. Daarbij hoort ook dat de gemeente het voortouw neemt in verduurzaming van haar vastgoed. Een nadere toelichting hierop is opgenomen in het vastgestelde MilieuBeleidsPlan van de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

De afgelopen jaren zijn al veel acties ondernomen om gemeentelijke gebouwen te verduurzamen. Er zijn ruim 3.500 PV-panelen geplaatst op daken en veel gebouwen zijn al voorzien van energiezuinige (LED) verlichting. Op renovatiemomenten wordt ingezet om vergaande verduurzaming van

gebouwen te realiseren, actuele voorbeelden hiervan zijn de renovatie van sporthal De Meet en natuuractiviteitencentrum De Koppel.

Tot 2021 waren maatregelen voor verduurzaming niet opgenomen in het softwareprogramma O-prognose waarin het onderhoud aan vastgoed is geregistreerd. Inmiddels is gestart dit te corrigeren voor de gebouwen die in de jaren 2022 -2025 worden gerenoveerd. Op basis van huidige inzichten is hiervoor € 519.000 voor de periode 2022-2025. Bij het voorbereiden van de renovaties worden nadere uitvoeringsplannen opgesteld die zullen leiden tot definitieve kostenramingen. Als dit nodig is zullen bijstellingen bij (een volgende kadernota) ter besluitvorming worden aangeboden. Nadere toelichting over aanpak en financiering is opgenomen in de nota vastgoedmanagement (zie hoofdstuk 2.5).

Wat gaat het kosten?

Pand	2022	2023	2024	2025
Zwembad De Kiefer	37.500	0	0	0
Zwembad De Krim	0	52.000	0	0
Sporthal De Balk	0	0	75.500	0
Sporthal De Citadel	0	0	0	84.000
Sporthal Gramsbergen	0	0	0	32.000
Sporthal De Kamp	129.500	0	0	0
Gymlokaal Buizerdweg	0	0	0	28.000
Gymlokaal Kloosterhaar	0	0	55.500	0
gebouw de Voorvegter	0	25.000	0	0
	167.000	77.000	131.000	144.000

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Zie de toelichting bij Verduurzaming.

Kanaal Almelo-de Haandrik

De provincie is het eerste aanspreekpunt en opdrachtgever voor de onderzoeken voor het kanaal Almelo-de Haandrik. Ook is de provincie in de communicatie over de schades en het proces leidend en verantwoordelijk voor de afhandeling van de schadezaken. De inwoner staat er niet alleen voor in dit proces. Wij bieden als gemeente namelijk praktische hulp en ondersteuning. En helpen de inwoner graag op weg richting het juiste loket bij de provincie als het gaat om de schaderegeling en afhandeling met betrekking tot de woning. We blijven alert op signalen over de wijze van schadeafhandeling en dat we daarover in gesprek blijven met de provincie en de andere kanaalgemeenten.

Afvalverwijdering/verwerking

We zetten in op het nog beter scheiden van afval- en grondstoffen om zo waardevolle grondstoffen te besparen en zo min mogelijk restafval verbranden. Daarbij wordt het serviceniveau, milieurendement en de kosten nauwlettend gevolgd. In 2022 verwachten we voor de inzameling en verwerking een kostenstijging omdat er nog steeds veel afval- en grondstoffen aangeboden worden. Dit kan Covid gerelateerd zijn maar ook is de verwachting dat structureel meer mensen

thuis blijven werken (het nieuwe werken). Daarnaast wordt het verbranden van restafval extra belast door het heffen van een verbrandingsbelasting, terwijl de landelijke vergoeding voor de ingezamelde grondstoffen gaan afnemen. De uiteindelijke kosten worden gedekt door het innen van de afvalstoffenheffing en de verwachting is dat het huidige budget toereikend is. Het vaste- en variabele tarief van de afvalstoffenheffing wordt jaarlijks door de raad in december vastgesteld.

Duurzaam gebruik van grondstoffen door maximale scheiding van waardevolle grondstoffen en verdere reductie van de hoeveelheid huishoudelijk restafval. De landelijke VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstelling voor 2020 van 100 kilo restafval per inwoner, is in 2019 gehaald en schommelt nu boven de 100 kilo. De doelstelling voor het jaar 2025 is 30 kilo restafval per inwoner. Om dit te kunnen bereiken moeten er aanvullende maatregelen voorgesteld worden.

Ook in 2021 zijn er verschillende communicatiecampagnes en uitingen geweest zodat de vervuiling van de grondstoffen niet verder onder druk komen te staan en minder restafval in de verbrandingsinstallatie terecht komt. Zo zijn er naast de regulier communicatie uitingen ook gestart met het programma 'Aanpak Kwaliteit Grondstoffen'. In de gemeente Hardenberg staat dit project bekend als 'Terugwinnaars'.

In 2021 is er gestart om een meerjaren Gemeentelijk Grondstoffenplan op te stellen en in 2022 deze ter besluitvorming aan de gemeenteraad aan te bieden.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In de raadsbrief van 1 november 2022 is aangegeven om voldoende tijd te nemen om op een goede manier invulling te geven aan een intensief participatietraject om zo te komen tot een Gemeentelijk Grondstoffenplan. Gekozen is om een zorgvuldige marktconsultatie te starten waar drie onafhankelijke adviesbureaus voor benaderd zijn. De opdracht die geformuleerd is; *Het ontwerpen en uitvoeren van een participatie- en communicatietraject, om te komen tot een Gemeentelijk Grondstoffenbeleid dat op acceptatie van onze stakeholders kan rekenen, met als resultaat een Gemeentelijk Grondstoffenplan dat voor besluitvorming aan de gemeenteraad wordt aangeboden. Dat betekent in ieder geval het;*

- *Ontwerpen en uitvoeren van een participatie- en communicatietraject met:*
 - *Interne stakeholders > samen met de raad kaders / uitgangspunten bepalen*
 - *Externe stakeholders*
- *Opstellen van het Gemeentelijk Grondstoffenplan*

De opdracht is in december 2022 gegund aan IPR Normag. De start van dit intensieve participatie traject zal in 2023 plaatsvinden.

Riolering en waterzuivering

In het Gemeentelijk Rioleringsplan Hardenberg 2018-2022 is uitgewerkt hoe we ons riolering- en watersysteem onderhouden en optimaliseren.

Met uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) beschermen we de volksgezondheid, beperken we overlast en hinder, voorkomen we schade en het sparen we het milieu.

Ons huidige GRP loopt eind 2022 af. Het jaar 2022 zullen we daarom gebruiken voor het opstellen van een nieuw GRP. (2023-2027). Dit GRP zal worden opgesteld in de geest van de Omgevingswet. Het GRP zal aansluiten op de Omgevingsvisie Landstad Hardenberg, en is te zien als één van de programma's onder deze visie.

Naar verwachting kan dit GRP eind 2022 aan de gemeenteraad worden aangeboden.

De consequenties van dit GRP voor de meerjarenbegroting 2023-2026 zullen we meenemen in de kadernota voor 2023 en volgende, welke medio 2022 aan de raad zal worden aangeboden.

Eén van de grootste opgave voor de huidige en komende planperioden is het klimaatrobuust maken van onze buitenruimte. Dit is een gevolg van klimaatverandering waarbij de verwachting van deskundigen is dat de komende decennia extreme weersomstandigheden toe zullen gaan nemen. Zo is de verwachting dat in 2050 de extreme neerslagsituaties tot vijf keer zo vaak optreden dan nu het geval is. Daarom is op Prinsjesdag 2017 het DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) gepresenteerd. Dit is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en Rijk waarin concrete acties en doelen zijn benoemd. Het plan moet er toe leiden dat Nederland in 2050 klimaatrobuust is ingericht.

Een en ander betekent dat we ons riolerings- en watersysteem moeten gaan aanpassen, zodat het 'klimaatrobuust' wordt. In de huidige planperiode hebben we hier al een aantal stappen voor gezet. Voor de komende planperiode zullen we dit verder vorm gaan geven. We zullen dit nader uitwerken in de kadernota 2023 en volgende, en het al eerder genoemde GRP 2023-2027.

Verder adviseren we in 2022 onze onderhouds- en optimalisatiewerkzaamheden te continueren. We stellen o.a. voor de volgende werkzaamheden uit te gaan voeren:

- In Balkbrug zullen we het drukrioleringsstelsel gaan optimaliseren;
- De inspectie- en reinigingswerkzaamheden aan de riolering zullen we continueren;
- We zullen een aantal klimaatrobuuste maatregelen treffen, o.a. in de projecten 'Spindeplein' en 'Israel Emmanuelplein'.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In de begroting hebben we aangegeven dat we de opvolger van het huidige Gemeentelijke Rioleringsplan eind 2022 aan de raad zouden aanbieden. Dit plan zouden we opstellen in de geest van de Omgevingswet en het zou een programma worden onder de omgevingsvisie 'Landstad Hardenberg'.

Naar aanleiding van het coalitieakkoord is het onderwerp 'biodiversiteit' in dit programma ondergebracht. Verder zijn de meest relevante Sustainable Development Goals (duurzame ontwikkelingsdoelen) van de Verenigde Naties integraal in het programma opgenomen.

Uw raad is meegenomen in de opzet en de ambities van dit programma, tijdens een aparte raadinformatiesessie in het najaar van 2022. Het afronden van het programma is iets doorgeschoven en wordt in maart 2023 aan uw raad aangeboden. De financiële consequenties van dit programma verwerken we dan in de begroting door middel van een begrotingswijziging. Het programma heeft de naam 'Programma Klimaat, Water en Biodiversiteit' meegekregen.

In het programma werken we uit hoe we onze leefomgeving geschikt maken voor de veranderingen in ons klimaat, en hoe we natuurinclusiviteit daarin een plek geven. Ook werken we uit hoe we ons water- en rioleringsstelsel beheren en onderhouden.

De beheer- en onderhoudswerkzaamheden hebben we in 2022 voor het grootste deel volgens planning kunnen uitvoeren. Ook hebben we stappen gezet in het klimaatrobuust maken van onze leefomgeving. Hierover nog de volgende opmerkingen:

- In 2022 zouden we het drukrioleringsstelsel rondom Balkbrug gaan optimaliseren. Vanwege de complexiteit van het werk en de sterk gestegen kostprijzen hebben we de bijbehorende aanbesteding niet kunnen afronden. We pakken dit in 2023 verder op. De bijbehorende financiële middelen nemen we mee naar het begrotingsjaar 2023, zie hiervoor ook de jaarrekening 2022.
- In 2022 hebben we de grootschalige reparatiewerkzaamheden riolering opnieuw aanbesteed. Tijdens de aanbestedingsprocedure zijn juridische complicaties opgetreden, die het moment van gunnen hebben vertraagd. De geplande grootschalige reparatiewerkzaamheden hebben we in 2022 daarom niet kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden hebben we daarom doorgeschoven naar 2023. De benodigde financiële middelen nemen we mee naar het begrotingsjaar 2023, zie hiervoor ook de jaarrekening 2022.
- Momenteel is het project 'Spindeplein' in voorbereiding. In dit project nemen we integraal een aantal klimaatmaatregelen mee. Hierbij houden we ook rekening met de uitkomsten van de stresstesten.
- Als gevolg van een aantal ontwikkelingen rondom het Israël Emmanuelplein is de uitvoering van dit project wat vertraagd.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Vershil
Baten				
2.1 Duurzaamheid en milieu	0	463	545	82
2.2 Afvalverwijdering/verwerking	6.738	6.916	6.823	-93
2.3 Riolering en waterzuivering	7.501	8.687	8.038	-648
Totaal Baten	14.239	16.066	15.406	-660
Lasten				
2.1 Duurzaamheid en milieu	-2.128	-3.748	-2.710	1.038
2.2 Afvalverwijdering/verwerking	-5.355	-5.535	-5.476	59
2.3 Riolering en waterzuivering	-5.209	-6.392	-5.753	639
Totaal Lasten	-12.692	-15.675	-13.939	1.736
Saldo				
2.1 Duurzaamheid en milieu	-2.128	-3.285	-2.165	1.120
2.2 Afvalverwijdering/verwerking	1.383	1.381	1.346	-35
2.3 Riolering en waterzuivering	2.292	2.295	2.285	-9
Totaal Saldo	1.547	391	1.467	1.077

3.3 Landelijk Hardenberg

In Hardenberg bouwen we aan een toekomstbestendig en leefbaar landelijk gebied. We koesteren onze agrarische ondernemers, de natuur en de recreatiemogelijkheden. We willen klaar zijn voor toekomst. Onze focus ligt daarbij op ontwikkeling, innovatie en verandering.

Landbouw en agribusiness

Onze landbouwsector doet het goed, maar er wordt veel van onze agrariërs gevraagd. Ze moeten balanceren tussen een efficiënte productie, een eerlijk inkomen, milieuzorg, biodiversiteit en maatschappelijk draagvlak. Het blijft een uitdaging om de agrarisch sector vitaal te houden. Niet alleen voor de agrariërs zelf, maar voor iedereen die hier een aandeel en belang bij heeft, ook de overheid. Het Rijk ziet toekomst in de kringlooplandbouw. Hierbij is er minder vee en komt er ruimte voor de teelt van (weerbare) gewassen. Tegelijk moeten agrariërs blijven produceren voor zowel de regionale als wereldmarkt. In het buitengebied van de gemeente Hardenberg is ruimte voor zowel traditionele, moderne als experimentele landbouwbedrijven.

Gemeente Hardenberg zet zich actief in voor een vitale landbouwsector. Onze inzet wordt beschreven in de Koers Vitale Landbouw. Dit is een uitwerking van:

- de Economische koers, waarbij agro&food sector als één van de drie topsectoren is aangewezen;
- de omgevingsvisie Landstad Hardenberg, waarbij de ambities en opgaven voor een vitale, veerkrachtige landbouw zijn geformuleerd.

De agrarische sector is als belangrijkste grondgebruiker van groot belang voor het behoud van een aantrekkelijk en gevarieerd landschap en de biodiversiteit. Daarnaast is de sector ook van groot belang voor de vitaliteit van de kleine kernen en voor het versterken van de plattelandseconomie.

We stimuleren een innovatieve en omgevingsgerichte agro- en foodsector, in samenwerking met partners.

- We concentreren de groei en doorontwikkeling van grootschalige agrarische functies in de agrarische ontwikkelingsgebieden.
- Wij faciliteren innovatie en het tot stand komen van cross-overs met andere sectoren en partijen, onder meer door de samenwerking met het Ondernemershuis voor het Vechtdal en Kennispoort van de regio Zwolle
- We ondersteunen innovatieve projecten en kennisuitwisseling waarin wordt bijgedragen aan een vitale, veerkrachtige landbouw, met name op het gebied van kringlooplandbouw, opwekking van duurzame energie op agrarische bedrijven, bodemgezondheid en biomassa.
- We stimuleren kringlooplandbouw en klimaatneutrale landbouw, door de ondersteuning van proeftuinen en praktijkprogramma's op het gebied van bijvoorbeeld nieuwe gewassen, sluiten van kringlopen, mestverwerking.
- We bevorderen natuurinclusieve landbouw door de ontwikkeling van een instrumentenkoffer voor de gebiedsmakelaar.

- We dragen actief bij aan de versterking van het draagvlak en aan wederzijds begrip tussen boeren, burgers en buitenlui en aan de ontwikkeling van regionale ketens voor de productie, verwerking en consumptie van voedsel.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

De stemming in de agrarische sector werd in 2022 bepaald door de stikstofproblematiek en de opzet van een Nationaal Programma Landelijk Gebied. Dit heeft geleid tot grote onzekerheid en discussie over welke ontwikkelingsrichtingen mogelijk zijn. De inzet in 2022 is gericht geweest op het onderhouden van contacten met ondernemers en betrokken overheden. Gestart is met de organisatie van landbouwcafés, afspraken zijn gemaakt over de inzet van de erfcoaches en ondersteuning is geboden aan bijeenkomsten voor ondernemers door het Ondernemershuis (Agro Carrousel). De proeftuin voor regeneratieve landbouw is dit jaar afgerond en er is verkend of dit in samenwerking met Zuidwest Drenthe kan worden voortgezet.

We spelen in op burgerinitiatieven voor versterking van de vitaliteit van de kleine kernen en het versterken van de plattelandseconomie.

Om het buitengebied leefbaar te houden, zijn initiatieven van ondernemers en inwoners essentieel. Daarom nemen we deel aan het Europese Leader programma. Daarbinnen zijn bijdragen aan lokale initiatieven mogelijk met behulp van Europese- en provinciale middelen, als de initiatiefnemers en de lokale overheid ook bijdragen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Eind 2022 eindigde de Leader periode 2016 - 2022. Er is nog 1 Leader aanvraag ondersteund, voor het project "Circulair en Sociaal Ambachtscentrum De Makelij" in Dedemsvaart. In 2022 is voor het gebied Noord Overijssel een nieuwe ontwikkelingsstrategie ontwikkeld voor een nieuwe periode vanaf 2023.

We streven naar behoud van een gevarieerd en aantrekkelijk landschap en voeren een actief beleid om de zorg en waardering voor onze natuur te vergroten.

- Agrarische ondernemers die binnen hun bedrijfsvoering de zorg voor biodiversiteit en landschap willen versterken, kunnen gebruik maken van bedrijfsspecifiek advies.
- Biodiversiteit begint bij een gezonde bodem. Agrarische ondernemers die hiervan gebruik willen maken, kunnen deelnemen aan een kennisprogramma over de verbetering van het bodemkringloop.
- We spelen in op de mogelijkheden voor agrarisch of particulier landschapsbeheer door nieuwe aanvragen in behandeling te nemen voor groene diensten.
- Met de diverse betrokken partijen verkennen we hoe de omstandigheden voor boerenlandvogels verbeterd kunnen worden.
- Om burgerinitiatieven en investeringen van ondernemers in de biodiversiteit te ondersteunen, voeren we de subsidieregeling Zorg en waardering voor natuur 2019-2022 uit.
- We zorgen voor een actieve en herkenbare communicatie over het belang van de biodiversiteit, met daarbij aandacht voor wat de gemeente Hardenberg hieraan doet en wat de inwoners en ondernemers zelf kunnen doen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 is voor de uitvoering van de regeling Groene diensten een nieuwe dienstenbundel vastgesteld, waarin de vergoedingen voor landschapsonderhoud zijn geactualiseerd. Voor agrariërs wordt binnen het Europees landbouwbeleid een ecoregeling ontwikkeld die deels overlapt met de regeling Groene diensten. In afwachting van duidelijkheid over de Europese regelgeving is niet actief geworven voor de regeling Groene diensten. De laatste subsidies op basis van de regeling Zorg en waardering voor natuur 2019-2022 zijn uitgekeerd.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

We beheren en onderhouden het openbaar groen op een ecologisch verantwoorde manier, met aandacht voor biodiversiteit.

Daarnaast voeren wij dit beheer en onderhoud uit met inzet van medewerkers met een SW-status (Sociale Werkvoorziening) en met een doelgroepenregistratie.

De aanwezigheid van de eikenprocessierupsen geeft bij onze inwoners en bezoekers 's zomers regelmatig overlast. Daarom krijgt de bestrijding hiervan nog steeds veel aandacht.

Wat gaan we daar voor doen?

Bomenbeleidsplan en uitvoeringsprogramma

De raad heeft in 2018 incidenteel geld beschikbaar gesteld (t/m 2022) voor het herplanten van bomen. Daaruit is ook de noodzaak gebleken voor een actueel bomenbeleidsplan. In de loop van 2022 zal het college een concept bomenbeleidsplan, o.a. gebaseerd op een enquête onder onze inwoners en een concept uitvoeringsprogramma, voorzien van een aantal financiële scenario's voorleggen aan de raad. Na besluitvorming over het bomenbeleidsplan c.q. keuze van een scenario, zullen de eventuele financiële consequenties hiervan verwerkt kunnen worden via een begrotingswijziging. Vooralsnog is er geen bedrag opgenomen voor een uitvoeringsprogramma.

Ecologisch bermbeheerplan en circulair toepassen van bermmaaisel

Het college werkt aan een voorstel om het ecologisch bermbeheer over een periode van drie jaar uit te breiden tot minimaal 75% van het areaal. In dit ecologisch bermbeheerplan wordt ook meegenomen, hoe wordt omgegaan met het maaisel van bermen en bermsloten. In de afgelopen jaren hebben we hiermee ervaring opgedaan in o.a. de pilot Berm zoekt Boer en het project Verwaarden Groene Reststromen (VGR) via de Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe (GCZWD). Deze beide projecten lopen in 2022 door.

Samen buiten spelen visienota - uitvoeringsprogramma – €25.000 incidenteel voor 2022

In 2021 wordt een visienota opgesteld om het samen buiten spelen van kinderen met of zonder handicap te stimuleren. Veel speelplekken bieden hiervoor niet de goede mogelijkheden of zijn sterk verouderd. De visienota (beleidsplan) inclusief een voorstel voor een uitvoeringsprogramma worden

met de financiële vertaling begin 2022 ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. Voor een uitvoeringsprogramma zijn nog geen middelen geraamd. Voor 2022 wordt daarom voorgesteld het incidentele bedrag van voorgaande jaren (dat was € 25.000/jaar) nog eenmaal in de begroting op te nemen. Na vaststelling van een uitvoeringsprogramma zal vanaf 2023 middels een voorstel de financiële paragraaf van de visienota worden verwerkt in de begroting.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Bomenvervangingsplannen

Het bomenvervangingsplan voor de Koningsvaren in Dedemsvaart is uitgevoerd. Er is een begin gemaakt met de uitvoering van het bomenvervangingsplan voor de Kanaalweg West (Bergentheim, Gouden Ploeg). Vanuit de incidentele middelen voor opwaardering van de groene omgeving gaan we op meer plekken bomen vervangen, bij planten of de groeiplaats verbeteren om zo invulling te geven aan de vergroeningsambitie van de coalitie.

Ecologisch bermbeheerplan en circulair toepassen van bermmaaisel

Vorbereidend inventarisatiewerk voor het bermbeheerplan is uitgevoerd. Het bermbeheerplan wordt in het nieuwe jaar afgerond. Er is een begin gemaakt met de aanpak van Japanse Duizendknoop en Jakobskruid. De pilot Berm zoekt Boer, waarbij maaisel wordt gebruikt voor bodemverbetering in de landbouw, is voortgezet.

Samen spelen - visienota en buitenruimteplan

De visienota en het buitenruimteplan voor bewegen, ontmoeten, sporten en spelen - kortweg BOSS - hebben we afgerond. En er is een begin gemaakt met de uitvoering.

De werkzaamheden aan de inclusieve speelplekken bij de Kotermeerstal en in de wijk Bransveen in Dedemsvaart hebben we afgerond. Vanuit de incidentele middelen hebben we inwonersinitiatieven ondersteund voor een skatevoorziening in Heemse en vernieuwing van speelplekken aan De Klaproos is Baalderveld.

Realisatie wandelpad Bruchterveld - incidenteel € 50.000

De gemeenteraad heeft een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld om in overleg met grondeigenaren een wandelpad te realiseren in Bruchterveld. Met Plaatselijk Belang, Staatsbosbeheer en eventueel andere betrokken zal de gemeente overleggen hoe de benodigde gronden beschikbaar komen en een bijdrage doen in de aanleg. Uitgangspunt is dat de bevolking van Bruchterveld zorg draagt voor het beheer van het wandelpad.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Een bosperceel is aangekocht. Met omliggende eigenaren zijn verkennende gesprekken gevoerd en er is een ecologische onderzoek uitgevoerd ten behoeve van de aanleg van het wandelpad.

Recreatie en Toerisme

Vrijtijdseconomie is hét visitekaartje voor de gemeente Hardenberg. Het zorgt voor een economische impuls en het vergroot de brede welvaart. Het is daarmee ook een stuwend middel bij bredere vraagstukken zoals het woon- en vestigingsklimaat, imago, leefbaarheid en voorzieningen. Dat de impact van vrijetijdseconomie op het leefklimaat groot is, wordt zowel voor bewoner als bezoeker in deze tijd van pandemie nog eens onderstreept. Juist nu wordt de waarde van de omgeving voelbaar. Daarmee is de vrijetijdseconomie van strategisch belang voor de vitaliteit van de regio.

De impact van maatschappelijke veranderingen, digitalisering en circulaire economie is groot. Dat vraagt om samenwerking. Inzet is om waardeketens in de vrijetijdseconomie te realiseren. Excellent in het eigen segment, maar tevens onderdeel van ketens waarin recreatieve beleving jaarrond tot meerwaarde wordt gebracht binnen een gezamenlijk duurzaam conceptueel model. Innovatie, kwaliteitsverbetering, (gekwaliceerd) personeel, een excellente klantreis en branding zijn daarbij belangrijke aandachtspunten en randvoorwaarden.

Onderdeel van de vrijetijdseconomie zijn ook de minder florerende vakantieparken. De parken aan de onderkant van de markt hebben een negatief effect op het imago van de gemeente als recreatiegemeente. Daarom heeft Hardenberg meegedaan aan een pilot project samen met de Vechtdalgemeenten en de provincie. Dit project heet Vitale Vakantieparken Vechtdal.

We versterken de (verblijfs-)recreatieve functie van onze gemeente door te investeren in ondernemerschap, innovatie, cross-overs en internationalisering.

- We voeren activiteiten uit binnen het jaarprogramma 'Lange Termijn Agenda Gastvrij Hardenberg'. We faciliteren en stimuleren daarin samenwerking, kennisdeling, productontwikkeling, gastheerschap, innovatie en marketing & promotie.
- Vanuit een meerjarige programma-aanpak van de Vechtdal visie met vier programmalijnen wordt ingezet op verbetering van de fysieke infrastructuur (w.o. varen, vissen, wandelen & fietsen), productontwikkeling (Anjerpunten, Verrukkelijk Vechtdal, Zorgeloos Vechtdal, Buiten spelen), verbetering van de bekendheid en het profiel (ontsluiten informatie, promotie, gastheren/-vrouwen). Ook wordt gewerkt aan toekomstbestendig ondernemerschap (bijv. circulair, innovatie, digitalisering, natuur inclusief, vitaliteit, hub, buitenlandse gasten).
- Vanuit vrijetijdseconomie sluiten we aan op de Regio Deal Zwolle: Human Capital Agenda. Inzet is onder andere om de opgerichte Vakschool 100% Gastvrij verder vorm en inhoud te geven om ook in 2022 te kunnen starten met de opleiding.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Het platform Gastvrij Hardenberg heeft het afgelopen jaar vooral ingestoken op samenwerking / verbinding (via meerdere bijeenkomsten), kennisdeling (via nieuwsbrieven), seizoensversterking (opzet Actieplan Seizoensversterking 2023-2025) en marketing & promotie (zoals de opbouw van een nieuwe website).
- In 2022 zijn de vier programmalijnen Gastheerschap & Ondernemerschap, Zorgzaam & Gezond, Verbindende Vecht en Beleefbaar Landschap nader uitgewerkt door co-creaties

sessies met betrokkenen. Er zijn 6 nieuwe projecten aangejaagd en 2 proeftuin projecten opgestart.

- Ondertussen zijn er 22 ondernemers uit het Vechtdal aangesloten bij de Vakschool 100% Gastvrij en zijn de eerste talenten in september gestart met de BBL-opleiding. Met de businesscase voor de vakschool is met gewenst resultaat gelobbyd voor een financiële bijdrage van de provincie.

We zetten in op het versterken van de toeristische gastvrijheid, ons imago en promotie

- Vanuit Gastvrij Hardenberg wordt het Informatiepunt (IP) ondersteund.
- We bieden actuele en toegankelijke informatie voor (potentiële) bezoekers van Hardenberg via de website Visit Hardenberg.
- Binnen Visit Oost/Vechtdal voeren we de citymarketingstrategie Hardenberg uit. We zetten Hardenberg in de markt binnen de Vechtdal-campagnes.
- We stellen een visie voor gastheerschap in het Vechtdal op (verwelkomen en ontzorgen, informatie & inspiratie).

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Door het IP is de informatieve functie vormgegeven.
- De website Visit Hardenberg (2022: 93.967 bezoekers) is ingezet om actuele informatie te bieden en spreiding te bevorderen.
- Met behulp van het project Merkontwikkeling Vechtdal is gezamenlijk met gebiedspartners de specifieke kenmerken van het Vechtdal benoemd en de kernwaarden bepaald. Dit heeft geleid tot een aanscherping van het merkverhaal en de merkgids, waarmee de campagnes in 2023 zullen worden vormgegeven.
- Aan de hand van het opgestelde adviesrapport met een visie op Gastheerschap in het Vechtdal zijn met stakeholders en ondernemers prioriteiten bepaald in de uitvoering op de onderdelen verwelkomen & ontzorgen en informatie & inspiratie.

We bevorderen de recreatieve mogelijkheden.

- We verbeteren de recreatieve mogelijkheden op en langs de Vecht en de Reest vanuit de Vechtdal visie en de netwerkorganisatie Ruimte voor de Vecht (inzet op projecten). Voor Ruimte voor de Vecht wordt samen met de gemeenten in het Vechtdal, de provincie, het waterschap en andere betrokken partijen uitvoering gegeven aan het Masterplan, waarin de thema's klimaatadaptatie en waterveiligheid, natuurontwikkeling en verbeteren biodiversiteit, verduurzaming van de landbouw en sociaaleconomische ontwikkeling en duurzaam gastheerschap & aantrekkelijke leefomgeving terugkomen. De komende jaren mede met een bijdrage vanuit de Regio Deal Zwolle.
- De vaarrecreatie en aanvullende voorzieningen worden gestimuleerd door middel van het uitvoeringsprogramma Ruimte voor de Vecht.
- Opgaven bij gebiedsontwikkelingen zoals Rheezermaten, Engbertsdijkvenen en Gramsbergen combineren we met kansen op recreatieve ontsluiting, optimaliseren van het recreatieve netwerk en voorzieningen en realiseren van ontbrekende schakels.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In het regiodealproject Gidsennetwerk Vechtdal wordt gebouwd aan een netwerk van goed opgeleide, vindbare Vechtdalgidsen. In 2022 zijn diverse locaties geïnventariseerd en is gestart met het vormgeven van de opleiding.
- Binnen het uitvoeringsprogramma van Ruimte voor de Vecht, wordt uitvoering gegeven aan het stimuleren van de vaarrecreatie middels het project Varen op de Vecht.
- Zowel het gebiedsontwikkelingsproject de Rheezermaten als de revisie van het fietsnetwerk is in 2022 afgerond.
- Binnen het project Vechtrijk wordt een nieuwe haven voorzien in de Vecht. Ook worden er nieuwe recreatieve voorzieningen gerealiseerd, waaronder wandelpaden en speelvoorzieningen. In 2022 zijn diverse processtappen gezet voor ontwerpplannen en vergunningen richting uitvoering.

We zorgen dat voor de 4 parken, die hebben meegedaan in de pilot Vitale Vakantieparken Vechtdal, een passende en duurzame oplossing komt, zodat deze parken weer bijdragen aan een goed imago van Hardenberg als recreatiegemeente.

Het project vitale vakantie parken Vechtdal loopt komende jaren door. Voor de vier parken die deelnemen in de gemeente Hardenberg gaat het hierbij om:

- 1) Voor park Moscou wordt komend jaar de mogelijkheid van transformatie naar een woonbestemming verder uitgewerkt.
- 2) Voor de andere drie parken wordt in overleg met de betrokkenen gewerkt aan de toekomststrategie en concrete oplossingen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

1. Voor park Moscou wordt een transformatie naar een permanente woonfunctie voorbereid. Dit vraagt dat, mede in overleg met eigenaren, woningen worden beoordeeld op geschiktheid en waardevermeerdering en dat de infrastructuur ter plaatse zo nodig op niveau wordt gebracht. In dit proces is zorgvuldigheid van groot belang.
2. Voor het bungalowpark Stoetenslagh, chaletpark Stoetenslagh en bungalowpark de Haar ligt de focus op herstel en versterking van de recreatieve invulling. Inmiddels zijn de eerste gesprekken met eigenaren opgestart en wordt een plan van aanpak opgesteld.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Verschil
Baten				
3.1 Landbouw en agribusiness	0	0	5	5
3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie	566	749	910	160
3.3 Recreatie en Toerisme	13	107	72	-35
Totaal Baten	580	856	987	131
Lasten				
3.1 Landbouw en agribusiness	-340	-332	-194	138
3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie	-3.704	-4.237	-4.353	-116
3.3 Recreatie en Toerisme	-321	-401	-306	95
Totaal Lasten	-4.365	-4.969	-4.852	117
Saldo				
3.1 Landbouw en agribusiness	-340	-332	-189	143
3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie	-3.138	-3.488	-3.443	45
3.3 Recreatie en Toerisme	-308	-294	-234	60
Totaal Saldo	-3.786	-4.113	-3.865	248

3.4 Ondernemend Hardenberg

In Hardenberg hebben alle mensen kansen om te werken en zich te ontwikkelen. We zetten ons ervoor in dat opleidingen aansluiten op de vraag van werkgevers. Ondernemers krijgen ruimte voor en ondersteuning bij innovatie en groei. Daarbij hoort een uitstekende (digitale) bereikbaarheid.

We zien demografische en technologische ontwikkelingen, transities en maatschappelijke opgaven op ons af komen. Of beter gezegd, we zitten er middenin. Wat de impact van al deze ontwikkelingen is, is lastig te voorspellen. Daarom is het belangrijk dat we ons voorbereiden op het onzekere en onbekende. Samen met onze lokale en regionale partners werken we aan een vitale economie, voor nu en de toekomst.

Hierbij werken we aan de volgende majeure opgaven die tevens de kern vormen van onze nieuwe economische koers:

- Een antwoord vinden op de grote demografische ontwikkelingen: vergrijzing en een afnemende beroepsbevolking. Dit betekent dat de arbeidsproductiviteit omhoog moet. Innovatie is nodig om alle voorzieningen te kunnen blijven leveren, bijvoorbeeld in de zorg.
- Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de beroepsbevolking. Veel banen op alle niveaus staan onder druk, zeker waar sprake is van vervanging door apparaten en algoritmes. De komende jaren verandert alleen al door de digitalisering 20% van de banen onherkenbaar. Dit betekent een grote opgave als het gaat om om- en bijscholing en een leven lang ontwikkelen. Beleid op de hardnekkige kern in het werklozenbestand zonder startkwalificatie blijft nodig en wordt steeds belangrijker. Gelet op de economische ambities is het zaak meer hooggekwalificeerd talent aan de gemeenten te binden.
- Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de ondernemers. Technologie en de biowetenschap ontwikkelen zich razendsnel en zijn lastig voorspelbaar. Ondernemers moeten in staat zijn om op dergelijke ontwikkelingen in te kunnen spelen om bij de winnaars van de toekomst te blijven horen. Investerings in ondernemerschap, innovatie en internationalisering zijn nodig om de concurrentiekracht van de ondernemers in Hardenberg te verbeteren. Daarnaast werken we aan een economie die mede is gebaseerd op nieuwe waarden (groen en sociaal).
- Het aantrekken en vasthouden van ondernemers en talent vraagt blijvende aandacht voor de attractiviteit van het vestigingsklimaat. Hardenberg moet haar werklocaties en haar centra op orde houden. Om talent en ondernemers aan Hardenberg te binden is integraal beleid nodig: Hardenberg dient deze doelgroepen te verleiden met een attractief woonmilieu, recreatieve mogelijkheden en kwaliteiten, cultuurklimaat en optimale fysieke en digitale bereikbaarheid.

Bedrijven en ondernemers

Een vitale economie is een voorwaarde voor het welzijn van onze inwoners. Economisch perspectief leidt tot grotere financiële zelfredzaamheid en eigenwaarde en is daarmee een belangrijke factor als het gaat om de welvaart (en vaak ook het welzijn) van mensen. Door in te zetten op toekomstbestendige werkgelegenheid willen we dit veiligstellen, ook voor volgende generaties. Een vitale economie draagt bovendien bij aan levendige centra en wijken, aan een bloeiend verenigingsleven, aan ruimtelijke kwaliteit en biedt een oplossing voor een keur aan maatschappelijke vraagstukken. Wij willen bijdragen aan een economie waar de samenleving beter van wordt, waar zij maximaal profijt van heeft. Dat doen wij altijd in samenwerking met partners op lokaal en regionaal niveau. Partners zijn in deze de ondernemers, mede overheden, regionale samenwerkingsverbanden, onderwijsinstellingen en intermediaire organisaties.

Wij werken langs drie lijnen aan onze opgaven:

1. Investeren in de basis op orde houden voor ons MKB: investeren in regionale samenwerking, positionering en profilering, investeren in de basisinfrastructuur voor ondernemers (Startershuis Doen! en Ondernemershuis voor het Vechtdal), investeren in onze eigen kennispositie en events voor ondernemers.
2. Investeren in voor het MKB relevante thema's: human capital, circulaire economie en digitalisering
3. Investeren in versterking van onze topclusters: agrofood, maakindustrie en vrijetijdseconomie, sectoren die stevig bijdragen aan ons verdienvermogen.

Basis op orde: De gemeente Hardenberg investeert in regionale samenwerking, profilering en positionering

- Met de Regio Zwolle werken we aan projecten die van belang zijn voor de regio, zoals de Human Capital Agenda (inclusief het Ontwikkelfonds), versterking van het regionale innovatie ecosysteem (en de positionering van onze hubs daarbinnen) en projecten op het gebied van leefomgeving, bereikbaarheid, logistiek, E-commerce en internationalisering.
- Met de Regio Zwolle hebben we in 2020 een Regiodeal gesloten met de Rijksoverheid, voor de jaren 2020 tot en met 2023, voor totaal 22,5 miljoen euro rijks geld en daarnaast publieke en private cofinanciering. Hierin realiseren we projecten binnen een viertal actielijnen, waarvan de actielijnen één en twee zich met name richten op de economie en arbeidsmarkt. Het jaar 2022 is cruciaal in de uitvoeringsfase.
 - o Actielijn 1: economische structuurversterking door duurzaam groeien en circulair ondernemen van het MKB. Versterking van de concurrentiepositie van het MKB door deze bekwaam te maken in vernieuwde verdienmodellen en productie- en logistieke processen, met een zo'n klein mogelijke ecologische voetafdruk;
 - o Actielijn 2: toekomstbestendig maken van de arbeidsmarkt (Human Capital Agenda). Balans brengen in de arbeidsmarkt door mensen werkzekerheid en ontwikkelingskansen te bieden en door het benutten van talenten van iedereen, door gericht te investeren in skills en vaardigheden van (potentieel) werkenden;
 - o De Actielijnen 3 en 4 van de Regio Deal Regio Zwolle richten zich op Evenwichtige groei van stad en platteland en klimaatoplossingen. Deze komen aan de orde bij

Duurzaam en Landelijk Hardenberg, m.b.t. Ruimte voor de Rivier en het project Brede Welvaart in het Vechtdal.

- Met de Regio Zwolle werken we in 2022 aan verschillende strategische beleidstrajecten, die voor Hardenberg van belang zijn met het oog op de Economische Koers en om de realisatie van de Omgevingsvisie Landstad Hardenberg in de regio en bij de partners (het rijk, provincies, waterschappen en partners in Regio Zwolle) te kunnen borgen. Het gaat om:
 - De Verstedelijkingsstrategie en MIRT (meerjarenprogramma infrastructuur, ruimte en transport) onderzoek;
 - Het Plan van Aanpak voor de uitwerking van de NOVI (Nationale omgevingsvisie) status van de Regio Zwolle;
 - De Investerings- en Ontwikkelagenda van de Regio Zwolle.

In 2022 zal in deze drie trajecten worden meegewerkt zodat de positie van gemeente Hardenberg hier optimaal in wordt meegenomen.

- Binnen de regio Dutch Techzone werken we met de gemeenten Hoogeveen, Coevorden en Emmen samen aan het versterken van de economische structuur en het aantrekken van talent. De focus in deze samenwerking ligt op de versterking van de maakindustrie. In 2021 is de nieuwe DTZ (Dutch Techzone) strategische samenwerkingsagenda 22-25 vastgesteld, waar we vanaf 2022 mee aan de slag gaan.
- Voor de periode 2020-2023 werken we samen met het Rijk, de provincie Drenthe en vijf andere gemeenten in de Regio Deal Zuid Oost Drenthe. Doel van de regiodeal is het versterken van de sociaaleconomische structuur van de regio. Hiervoor voeren we projecten uit binnen de pijlers werken, wonen en welzijn. De projecten worden gefinancierd met co-financiering door het Rijk (€ 20 miljoen), de provincie Drenthe (€ 10 miljoen) en de deelnemende zes gemeenten eveneens voor € 10 miljoen, zodat een gezamenlijk investeringsbudget ontstaat van € 40 miljoen.
- In 2022 wordt verkend wat een samenwerking met Twente kan opleveren voor de economie en ondernemers van Hardenberg.
- In 2022 wordt verkend of de samenwerking in het Vechtdal kan worden versterkt.
- In 2021 hebben het Startershuis Doen! en Ondernemershuis voor het Vechtdal, op basis van een pilot, een aanpak ontwikkeld voor de ondersteuning van startups (kansrijke startende ondernemers) en scale ups (snel groeiende ondernemingen), die in 2022 uitgevoerd gaat worden door deze organisaties. Daarbij zal samenwerking worden gezocht met bijvoorbeeld Kennispoort Regio Zwolle, de regionale ontwikkelingsmaatschappij Oost NL en Novel-T, de kennisvalorisatie organisatie van de Universiteit Twente en Hogeschool Saxion.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we in Regio Zwolle samengewerkt in projecten, bijvoorbeeld in het kader van de Regionale Human Capital Agenda (zie onder wendbare en weerbare beroepsbevolking).
- Op het gebied van Bereikbaarheid hebben we in de regio de gezamenlijke lobby gevoerd voor het verkeersveiliger maken van de N36. Minister Harbers van Infrastructuur en Waterstaat heeft in 2022 laten weten € 115 miljoen uit te trekken voor het verkeersveiliger maken van de N36 tussen Almelo en Ommen.
- De projecten in de Regio Deal Regio Zwolle waar Hardenberg in participeert lopen goed en worden in 2023 afgerond.

- In 2022 is de voorbereiding gestart van de aanvraag Regio Deal Regio Zwolle 2.0.
- In Regio Zwolle is in 2022 gewerkt aan strategische regionale beleidsdocumenten en hebben wij ingezet op een goede positie van Hardenberg hierin. In de Verstedelijkingsstrategie is dit goed gelukt, Hardenberg maakt deel uit van de Strategie van de warme harten, wat betekent dat we onze streekfunctie kunnen versterken en inzetten op een upgrade van de Stationsomgeving. Het plan van aanpak voor de NOVI is opgesteld en wordt opgenomen in de NOVEX, de Nationale Omgevingsvisie Extra. Hardenberg heeft de Intentieverklaring Samen werken aan Ruimtelijke Ontwikkeling Regio Zwolle mee ondertekend, en aangeboden aan minister Hanke Bruins Slot.
- Ook de Investerings- en Ontwikkelagenda Regio Zwolle is in 2022 vastgesteld, waarin onze IQ BLVD, het station en de bestaande spoorverbindingen zijn opgenomen evenals de gezamenlijke lobby voor Universitair onderwijs.
- In 2022 hebben we met de provincies Overijssel en Drenthe en de Drentse gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen en Hoogeveen een nieuwe aanvraag voor een Regio Deal ingediend. Hiermee moet een aanvullende impuls aan de brede welvaart voor de regio worden gerealiseerd, in aansluiting op de Regio Deal Zuid- en Oost- Drenthe (2019-2023), met een nieuw investeringsbudget. Naast een bijdrage van de Rijksoverheid van € 30 miljoen, staat een co-financiering gepland van een zelfde bedrag: van € 10 miljoen van de provincies, € 10 miljoen van de gemeenten en € 10 miljoen van marktpartijen en regionale stakeholders.
- In 2022 hebben alle partners langs de Nedersaksenlijn gezamenlijk gelobbyd voor de realisatie van deze spoorlijn naar het Noorden. Hardenberg was in deze lobby intensief betrokken. De Tweede Kamer heeft in 2022 unaniem 2 moties aangenomen, met daarbij € 0,5 miljoen om de plannen met het rijk in 2023 goed in kaart te brengen en uitzicht op een bijdrage van € 63 miljoen zodra realisering van de eerste fase aan de orde is.
- In 2022 hebben we de eerste stappen gezet in de versterking van de samenwerking met het Twentse innovatie-ecosysteem. We hebben samen met Novel-T (de valorisatieomgeving van de UT en Saxion), het Ondernemershuis en het Startershuis een programma ontwikkeld gericht op innovatiebevordering in ons MKB via innovatie challenges met studenten en ondersteuning van specifieke innovatievraagstukken. Dit programma wordt in 2023 verder uitgevoerd.
- We hebben samen met het Ondernemershuis voor het Vechtdal en het Startershuis Doen! uitvoering gegeven aan de in 2021 ontwikkelde aanpak voor startups (starters die innovatie en of ambitieus zijn en een schaalbaar businessmodel hebben) en scale-ups (snel groeiende ondernemingen) in Hardenberg.

Basis op orde: de gemeente investeert in economische dynamiek en versterking concurrentiekracht MKB. Het ondersteunen en begeleiden van de ondernemers blijft een speerpunt.

- We werken samen met onder andere Startershuis Doen, Ondernemershuis voor het Vechtdal, Vechtdal Projecten, Projectbureau Doen, het Regionaal Techniek Centrum en regionale kennis- en innovatie-instellingen aan het versterken van het ondernemersklimaat (zowel voor starters als het gevestigde MKB) en het verkrijgen van goed, gekwalificeerd personeel. Tevens organiseren we samen met deze partijen ondernemersevents gericht op het

organiseren van ontmoetingen en het leggen van verbindingen, binnen de gemeente Hardenberg en daarbuiten.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- We hebben in 2022 subsidie verstrekt aan het Ondernemershuis voor het Vechtdal voor ondersteuning van ons Hardenbergse MKB op het gebied van ondernemerschap, innovatie en internationalisering.
- Samen met de andere partners van het Ondernemershuis hebben we in 2022 een nieuw meerjarenplan voor het Ondernemershuis voor het Vechtdal ontwikkeld.
- We hebben in 2022 subsidie verleend aan het Startershuis Doen! voor ondersteuning van nieuw ondernemerschap in onze gemeente, zodat meer ondernemers succesvol kunnen starten.
- In 2022 hebben we het platform Ondernemend Hardenberg (dat startte in de Corona-tijd) verder uitgebouwd tot een platform waar ondernemers uit Hardenberg en omgeving relevante informatie vinden en geïnspireerd worden. Hiervoor is een groot netwerk-event georganiseerd (ondernemerscafé), is een maandelijkse nieuwsbrief uitgegeven en zijn op LinkedIn en de website ondernemersverhalen en nieuwsberichten gedeeld.

Thema: uitvoering nieuwe bedrijventerreinvisie.

- Bedrijvigheid met een regionale uitstraling concentreren we bij uitstek in de kern Hardenberg. Dedemsvaart is aanvullend aan de kern Hardenberg.
- We zorgen voor marketing en promotie van de vestigingsmogelijkheden, onder meer door digitale nieuwsbrieven en netwerkevenementen (onder de voorwaarde dat de Covidsituatie dat toelaat).
- Binnen de regio West-Overijssel zijn nieuwe regionale afspraken gemaakt over de programmering van de bedrijventerreinen. Deze afspraken hebben geleid tot nieuwe uitbreidingsmogelijkheden.
- In 2021 is de herziene Bedrijventerreinvisie vastgesteld door de raad. In 2022 geven we verder uitvoering aan dit beleid.
- Hergebruik van leegstand en vrijkomend vastgoed willen we stimuleren door onder meer inzet van een vitaliteitsfonds, zoals uitgewerkt in de Bedrijventerreinvisie.
- De gemeente faciliteert en ondersteunt nieuwe vestigingen en uitbreidingsplannen van gevestigde ondernemers, onder andere door de inzet van het bedrijvenloket, het bedrijvenserviceteam en accountmanagement.

Zie tekst onder 4.1.1. Ruimtelijke ontwikkeling - Bedrijventerreinen

Thema: de gemeente investeert in de wendbaarheid en weerbaarheid van de beroepsbevolking en het aantrekken van talent.

- We werken samen met onder andere Startershuis Doen, Ondernemershuis voor het Vechtdal, Vechtdal Projecten, Projectbureau Doen, het Regionaal Techniek Centrum en regionale kennis- en innovatie-instellingen aan het versterken van het ondernemersklimaat en de economische structuur en het verkrijgen van goed, gekwalificeerd personeel.
- Binnen de Regio Zwolle is een Ontwikkelfonds (uitwerking van Regio Deal Regio Zwolle: Human Capital agenda) opgericht. Voor de komende drie jaar worden hieruit tenders opengesteld om met opleidingen de regionale arbeidsmarkt wendbaar en weerbaar te

maken. De gemeentelijke bijdrage (€ 1,80 per inwoner voor de periode van 5 jaar) wordt gedekt vanuit de middelen Economie.

- In 2021 is (samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen) een gemeentelijke human capital agenda vastgesteld, waar ook het actieplan werk (met als doel het aantrekken en behouden van jong arbeidspotentieel) onderdeel van uitmaakt. In 2022 gaan we verder met de uitvoering van de Human Capital Agenda.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we samen met onze samenwerkingspartners gewerkt aan het behoud van talent in de regio via het project Skills4future, de open bedrijvendag en het enthousiasmeren van de jeugd voor techniek via het event INNOFUTURE.
- Vanuit Hardenberg hebben tot en met het 3e kwartaal 2022 86 ondernemers een aanvraag gedaan in het kader van het Ontwikkelfonds Upgrade Jezelf en 229 inwoners van Hardenberg hebben een aanvraag gedaan voor loopbaanadvies, scholingsadvies of een scholingsvergoeding in het kader van Groei Vooruit.
- We hebben bijgedragen aan de doorontwikkeling van de Vakschool 100% gastvrij.
- We zijn het project Employer Branding / aantrekkelijk werkgeverschap gestart onder de maakbedrijven gericht op het aantrekken en behouden van talent.
- Samen met het Alfa-college zijn we eind 2022 begonnen met de ontwikkeling en implementatie van praktijkleren.

Thema: uitvoering van de gemeentelijke agenda circulaire economie

In 2021 heeft de gemeente een agenda circulaire economie opgesteld waarbij handen en voeten gegeven wordt aan de gemeentelijk ambitie om in 2050 te beschikken over een 100% circulaire economie. In 2022 wordt gestart met de uitvoering van deze agenda..

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we met het krachtteam Circulair Hardenberg in publiek-privaat verband gewerkt aan de circulaire vraagstukken binnen diverse sectoren. Deze activiteiten zullen in 2023 verder worden uitgevoerd en worden doorontwikkeld.
- We zijn gestart met een Reststromenonderzoek onder de bedrijven van de BBNH om inzage te krijgen / verschaffen in beschikbare rest(afval)stromen, ingaande(inkoop)stromen, aanwezigheid van kapitaalintensieve machines, materieel en menskracht om de circulaire en deeleconomie te bevorderen en te ondersteunen.

Thema: ontwikkeling van een agenda digitalisering MKB

De digitalisering van onze economie en samenleving is een belangrijke uitdaging. Het biedt kansen voor ons MKB in de vorm van nieuwe producten, diensten en verdienmodellen die ontstaat door toepassing van bijvoorbeeld kunstmatige intelligentie, big data en internet of things. Digitalisering van productieprocessen wordt ook steeds belangrijker in het kader van snel, flexibel, foutloos en 24/7 produceren. Ten slotte speelt digitalisering ook een steeds grotere rol ten aanzien van de communicatie in de waardeketen en met de markt. De gemeente laat in 2021 een verkenning/analyse maken van wat er allemaal op het gebied van Digitalisering al aan beleid/programma's en organisaties aanwezig is. Vervolgens gaat de gemeente in 2022

verkennen op welke onderdelen van deze transitie zij het verschil kan maken (naast andere partijen die zich daarop richten en hulpstructuren daar reeds voor zijn ingericht. Bij gebleken toegevoegde waarde stelt de gemeente in 2022 een agenda op en start zij met de uitvoering ervan.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 hebben we de volgende projecten opgestart op het gebied van digitalisering:

- Het opstellen van een digitaliseringsagenda en uitwerken van een plan van aanpak voor digitalisering in het MKB.
- Vertaling van het plan van aanpak naar een menukaart voor het MKB samen met kennisinstellingen gericht op het bevorderen van digitalisering binnen het bedrijfsleven. Deze hebben we getoetst bij ondernemers en op basis daarvan is de aanpak aangescherpt.
- We zijn binnen IQ BLVD gestart met een project op het gebied van Cybersecurity.
- We hebben samen met de IQ BLVD de Cobotpool (ter bevordering van cobots in onze maakindustrie) ontwikkeld en daarvoor hebben we vervolgens subsidie beschikbaar gesteld.

Thema: Investing in topclusters. Ontwikkeling en realisatie van hubs, samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en de overheid op de drie speerpuntsectoren van Hardenberg: maakindustrie, agrofood en de vrijetijdseconomie

- De agrohub Future Farm. Deze hub is in 2021 opgericht, mede met middelen vanuit de gemeente Hardenberg en de Regiodeal Regio Zwolle. Dit private initiatief zet op versnelling van de grote transitie in de melkveehouderij sector. De gemeente is subsidient en samenwerkingspartner, in 2022 wordt deze samenwerking gecontinueerd.
- De hub voor de maakindustrie IQ Boulevard. In 2021 is onder meer met middelen vanuit de Regiodeal Zuid- en Oost Drenthe de IQ Boulevard opgericht. De gemeente heeft zelf in 2021 kwartier gemaakt en ondersteuning geboden in de aanloopfase tot aan de opening eind 2021. In 2022 is de gemeente naast subsidient ook samenwerkingspartner in dit samenwerkingsverband van maakbedrijven in de regio Hardenberg, onderwijsinstellingen (ROC's, drie HBO instellingen, RUG, UT) en overheden.
- De hub voor de vrijetijdseconomie House of Hospitality. In 2021 heeft de gemeente een visie op de vrijetijdseconomie ontwikkeld en is de Vakschool 100% Gastvrij opgericht. In 2022 zal van onderop met de sector verkend worden of vanuit deze visie en de vakschool een volwaardige hub ontwikkeld kan worden en welke functionaliteiten daar dan in belegd dienen te worden. Hierbij wordt nauw de samenwerking gezocht met onder meer de provincie Overijssel en regionale kennis- & innovatiepartners.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Medio 2022 heeft de Future Farm gerapporteerd over de behaalde prestaties en op basis daarvan hebben we een 2^e tranche van de toegezegde subsidie versterkt. Hoewel goede resultaten zijn geboekt is de propositie en positionering van de agrohub in de tweede helft van 2022 opnieuw onder de loep genomen (op basis van voortschrijdend inzicht) en is gezocht naar meer en nieuwe lange termijn financieringsmogelijkheden.
- IQ BLVD is in 2022 daadwerkelijk uit de startblokken gekomen. Zowel de vorming van de community (deelnemende bedrijven) als de samenwerking met onderwijspartners is concreet

ingevuld. Ook de samenwerking met het net gestarte Greenwise Campus (Universiteit van het Noorden) heeft de eerste concrete stappen gehad. Eén en ander leidt tot kennisdeling en samen werken aan projecten. In een aantal projecten, zoals bijvoorbeeld Employer Branding, werken IQ BLVD en de gemeente samen. In het Cobotpool-project heeft de gemeente als subsidiënt opgetreden om de digitalisering van productieprocessen en het vertalen van kennis naar de bredere praktijk te versnellen.

- In 2022 zijn we gestart met gesprekken met ondernemers / organisaties in de vrijetijdssector over hun bedrijf, de sector als geheel en de ontwikkelingen in de toekomst (incl. opgaven/dromen). In de komende periode wordt in samenspraak met de sector verder verkend waar gezamenlijke energie / urgentie zit. Ondertussen zijn er 22 ondernemers uit het Vechtdal aangesloten bij de Vakschool 100% Gastvrij en zijn de eerste talenten in september gestart met de BBL-opleiding. Met de businesscase voor de vakschool is met succes gelobbyd voor een financiële bijdrage van de provincie.

Basis op orde: Evenementen in gemeente Hardenberg zorgen voor economische spin-off, PR voor gemeente Hardenberg en een bruisende evenementenkalender. Daarbij streven we naar verrassende en vernieuwende evenementen, die -mocht dat nodig zijn- ook corona proof kunnen worden neergezet.

Vanaf 2022 is het budget voor evenementen jaarlijks structureel verhoogd. Zowel in 2020 als in 2021 is de eventensector achterop geraakt door coronamaatregelen. We willen vanaf 2022 het realiseren van evenementen in de gemeente met een vernieuwde ambitie stimuleren. De baten van de evenementen voor de inwoners en het bedrijfsleven van Hardenberg zijn vele malen groter dan de kosten van de subsidie. Evenementen dragen bij aan de leefbaarheid en inclusie, door de vele partijen en vrijwilligers vanuit de gemeente die zich hiervoor inzetten. De levendigheid in de gemeente draagt bovendien bij aan het vestigingsklimaat, de aantrekkelijkheid van gemeente Hardenberg, de vrije tijds economie en het draagvlak voor voorzieningen in de gemeente.

Evenementen - structureel € 150.000

Evenementen dragen bij aan versterking van de lokale economie, werkgelegenheid, promotie van de gemeente Hardenberg en levendigheid in de gemeente. Deze doelstellingen zijn opgenomen in de criteria van het subsidiebeleid voor evenementen. In de Subsidieregeling Evenementen Hardenberg wordt ingezet op Economische spin-off, PR voor Hardenberg, nieuwe en verrassende evenementen en een bruisende evenementenkalender.

·Vanaf 2022 -daar gaan we van uit- laten we de pandemie achter ons, en kunnen evenementen weer volop georganiseerd worden en dragen bij aan het weer opstarten van de economie. We subsidiëren elk jaar evenementen die voldoen aan de criteria van de Subsidieregeling Evenementen en realiseren jaarlijks een bruisende evenementenkalender.

Een groot evenement om Landstad Hardenberg (inter)nationaal op de kaart te zetten - structureel € 50.000

We verkennen twee mogelijke grote evenementen, die gemeente Hardenberg (inter)nationaal op de kaart zetten. We gaan op zoek naar partners en aanvullende financiering.

·We organiseren jaarlijks of tweejaarlijks een groot evenement dat Hardenberg (inter)nationaal op de kaart zet.

Promotiestichtingen - structureel € 42.000

De promotiestichtingen zijn cruciaal voor de coördinatie, inspiratie, samenwerking en verbinding in de sector. We stimuleren dat de promotiestichtingen vooral die rol steeds meer oppakken, zodat er vernieuwing en professionalisering in de evenementensector in de gemeente Hardenberg ontstaat.

We faciliteren en versterken de rol van de promotiestichtingen met als basis het overleg over de jaarplannen van de drie promotiestichtingen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Er zijn in 2022 in de gemeente 210 evenementen georganiseerd. En in totaal trokken die gezamenlijk een kleine 200.000 bezoekers. Daarmee zitten we nagenoeg weer op de aantallen van voor corona. Het jaar 2022 was het jaar waarin de evenementensector zichzelf gelukkig met veel inventiviteit weer kon herpakken.
- Wij zijn enorm trots op al die inwoners, vrijwilligers, organisaties, ondernemers en sponsors in de gemeente, soms ook daarbuiten, die bijdragen aan al die activiteiten en feestelijkheden. Van al die evenementen kregen er een kleine 30 een subsidie van de gemeente.
- Vooral de kernen van de gemeente zijn actief. Meer dan drie kwart van alle evenementen vindt plaats buiten de stad Hardenberg. Koplopers zijn: Balkbrug, Bergentheim, Dedemsvaart, Gramsbergen en Slagharen.

Onderwijshuisvesting

In 2022 gaan we verder met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) aan de hand van de jongste actualisatie van december 2020. In de kernen Hardenberg, Slagharen en Balkbrug bereiden we de realisatie voor van nieuwe en duurzame schoolgebouwen, waarin scholen gezamenlijk gehuisvest worden. Waar mogelijk nemen ook kinderopvangorganisaties deel aan de plannen, waardoor Integrale Kindcentra (IKC's) ontstaan. Daarnaast voeren de schoolbesturen een aantal renovaties uit. Daarvoor zijn de besturen en de gemeente gezamenlijk verantwoordelijk. In het IHP is daarom vastgelegd dat de gemeente de renovaties voor de helft betaalt.

Ook in het voortgezet onderwijs zijn er ontwikkelingen. Zo maken we vanwege groei van het aantal leerlingen bij de Ambelt extra ruimte vrij in het pand naast de Ambelt, waarin ook de Taalschool gevestigd is.

En ProHardenberg is toe aan vervangende huisvesting voor het verouderde pand aan de Verlengde Korte Steeg te Hardenberg.

We geven uitvoering aan de gemeentelijke zorgplicht voor de onderwijshuisvesting.

- Een van de belangrijkste aandachtspunten voor de onderwijshuisvesting is de uitbreiding van de capaciteit voor het basisonderwijs in Marslanden. In het verlengde van de toename van het aantal woningen groeit het aantal basisschoolleerlingen in dit deel van de gemeente. In samenwerking met de relevante schoolbesturen willen we op een passende manier voorzien in deugdelijke en duurzame onderwijshuisvesting.
- Een tweede aandachtspunt is de gezamenlijke nieuwbouw voor GBS Albertus Risaeus en de OBS Baalder.

- Ook in Balkbrug en Slagharen werken we aan een reorganisatie van het scholenbestand, door CBS Balkbrug en OBS Margriet gezamenlijk in één gebouw onder te brengen en door KBS De Kwinkslag en OBS De Regenboog bij elkaar te huisvesten.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 hebben we de gevolgen van de geïntensiveerde woningbouwambitie voor de onderwijshuisvesting in kaart gebracht, gebaseerd op nieuwe prognoses. Met name in Marslanden zien we zoals verwacht een snel stijgende ruimtebehoefte. In samenspraak met de relevante schoolbesturen hebben we gewerkt aan een routekaart voor de noodzakelijke investeringen in Marslanden op de korte, middellange en lange termijn.
- De voorbereidingen voor de nieuwbouw voor GBS Albertus Risaeus en de OBS De Ontdekking (de voormalige OBS Baalder) zijn in een vergevorderd stadium. Eind 2022 was het definitief ontwerp voor het nieuwe schoolgebouw zo goed als klaar. Het definitief ontwerp vormt de basis voor de besluitvorming en de uitvoering.
- De nieuwbouw van de scholen in Balkbrug en Slagharen zit nog in de voorbereidende fase. En daarnaast staan de nieuwbouw van CBS De Bron in De Krim en van CBS De Groen in Dedemsvaart nog in de planning. Al met al vragen de onderwijshuisvestingsprojecten (6 onder het IHP basisonderwijs plus de nieuwbouw van Pro Hardenberg) een forse inzet van de organisatie. In 2022 hebben we daarom stappen gezet om de realisatie van de nieuwe schoolgebouwen mogelijk te maken en daar gaan we mee verder.
- De uitbreiding van CBS De Fontein is aanbesteed en kan de uitvoeringsfase in.
- Over de volle breedte ondervindt de onderwijshuisvesting de gevolgen van krapte op de markt en stijgende prijzen.

We verbeteren de huisvesting van Praktijkschool Pro Hardenberg.

Praktijkschool ProHardenberg heeft een gebouw dat kwalitatief en kwantitatief onder de maat is. Bestuur en directie roeien met de riemen die ze hebben, maar geven aan dat het steeds moeilijker wordt om passend onderwijs aan hun kwetsbare leerlingen te bieden. Het voortgezet onderwijs in de gemeente is over het algemeen behoorlijk gehuisvest; het gebouw van ProHardenberg is in dit licht duidelijk een dissonant. Een nieuw gebouw voor ProHardenberg, passend bij het toegenomen aantal leerlingen, is nodig. Gesprekken met bestuur en directie over de locatie voor de nieuwe school zijn gaande. Uitgaande van de onderwijskundige visie van de school kijken we wat nodig is om de leerlingen optimaal te kunnen bedienen. Daarbij realiseren we ons terdege dat Pro Hardenberg veel samenwerkt met externe partijen, zoals de overige VO-scholen, het RTC en de lokale arbeidsmarkt. "Huisvesting volgt inhoud" is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

De keuze voor een locatie voor de nieuwbouw van ProHardenberg luistert nauw. De locatie moet voldoen aan een reeks criteria, waaronder bereikbaarheid met openbaar vervoer en een veilige schoolomgeving. In overleg met het schoolbestuur is een aantal locaties onder de loep genomen. Met het oog op externe veiligheid is ook de Omgevingsdienst IJsselland geraadpleegd. Een en ander heeft nog niet geleid tot een eenduidige voorkeurslocatie.

Participatie en werkgelegenheid

Algemeen

Alhoewel het begin 2020 leek dat de Corona-crisis een grote negatieve impact zou hebben op de arbeidsmarkt is gebleken dat, mede door de diverse ondersteuningsmaatregelen vanuit het Rijk, dit erg mee viel. M.n. in de regio Zwolle zijn er medio 2021 nauwelijks effecten herkenbaar. Voor wat betreft de gemeentelijke bijstand lijken de effecten mee te vallen. Nog afgewacht moet worden wat er gaat gebeuren als de steunmaatregelen van het Rijk worden afgebouwd. Om hierop te anticiperen is inmiddels een regionaal Crisis en herstel aanpak ontwikkeld.

Onze lokale dienstverlening sluit hierop aan.

We bevorderen zelfredzaamheid en participatie. Zo vinden meer mensen zonder werk een betere aansluiting tot de arbeidsmarkt.

- Inwoners die kunnen werken, helpen we aan werk (Nieuw beschut werk, garantiebaan of regulier werk) en daarmee aan financiële zelfredzaamheid. We lopen voorop in Nederland met: de inzet van loonkostensubsidies en we laten ook mensen zonder indicatie toe tot Nieuw beschut werk.
- Via Larcom bieden we Nieuw Beschut Werk aan alle mensen met een dergelijke arbeidsbeperking (dus met of zonder formele Beschut werk-indicatie). Daarnaast zoeken we ook bij andere werkgevers de mogelijkheid tot het plaatsen van mensen met een beschut werk-indicatie. Daarmee wordt de kans op een passende plaatsing groter. Inmiddels hebben we enkele andere partijen gevonden.
- We participeren in de regionale Crisis en herstel aanpak. Met het hieraan verbonden Ontwikkelfonds werken we aan een leven lang leren.
- Statushouders vormen een groot deel van onze bijstandspopulatie. Vooruitlopend op nieuwe wetgeving die in naar verwachting in 2022 van kracht wordt, nemen we als gemeente vast de regie. Daarbij begeleiden we statushouders naar fulltime-trajecten waarbij zij inburgeringslessen krijgen of werkzaam zijn.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- We hebben momenteel ongeveer 160 mensen aan het werk met een loonkostensubsidie (garantiebaan) en meer dan 50 mensen (taakstelling is 33) in beschut werk. Hiermee realiseren we 50% meer dan gemiddeld in Nederland.
- Inmiddels zijn er naast Larcom ook diverse andere bedrijven (binnen onze eigen organisatie maar ook bijvoorbeeld bij Baalderborg) gevonden waar we iemand met een beschut werk -indicatie hebben kunnen plaatsen.
- Mede gezien de krappe arbeidsmarkt en onze inspanningen in het begeleiden van mensen naar werk hebben we ons uitkeringsbestand kunnen verminderen van ca. 840 uitkeringsdossiers (december 2021) naar 780 (december 2022)
- De crisis en herstel aanpak is regionaal georganiseerd (Arbeidsmarktregio Zwolle). Alhoewel de effecten van de Corona-crisis mee vielen zitten we inmiddels midden in de Energie-crisis. Daarom is er voor gekozen het ondersteuningsaanbod via Avedis (met expertise doorverwijs- en meedenkkracht op het gebied van bedrijven) in ieder geval tot midden 2023 te verlengen. Meerdere bedrijven in Hardenberg maken gebruik van deze ondersteuning.

- Inmiddels hebben meer dan 229 inwoners en 86 werkgevers een beroep gedaan op het Ontwikkelfonds.
- We hebben binnen het team Werk en Inkomen de formatie Accountmanagers uitgebreid met 1 fte die zich specifiek richt op de doelgroep statushouders/inburgeraars. Hiermee geven we invulling aan de dualiteit van de inburgering (onderwijs en werkervaring).
- We hebben met Larcom een overeenkomst gesloten voor het inzetten van werkervaringsplekken en de Module Arbeidsparticipatie voor de inburgeraars/statushouder.
- Een nieuwe groep nieuwkomers, de Oekraïense vluchtelingen (vallen niet onder de noemer 'statushouder'), hebben wij intensief ondersteund in het vinden van een betaalde baan.

We willen een eenduidige benadering van werkgevers. Daarom geven we onder andere via het team Werk en Inkomen, het Werkbedrijf Regio Zwolle en de één-werkgeversbenadering uitvoering aan de Participatiewet.

We continueren onze dienstverlening in het regionaal Werkbedrijf Zwolle. Waar mogelijk zetten we in op doorontwikkeling om beter te voldoen aan de vraag van de werkgever en de mogelijkheden van onze inwoners.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Hardenberg blijft volop betrokken in het regionaal werkbedrijf. We zitten in het DB van zowel het werkbedrijf als de Human Capital Agenda (HCA) en zijn ook volop betrokken. We zien dat de Economische en de HCA steeds meer onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. Ook richting onze inwoners en werkgevers blijven we volop inzetten.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Verschil
Baten				
4.1 Bedrijven en ondernemers	316	1.212	1.029	-183
4.2 Onderwijshuisvesting	344	344	455	111
4.3 Participatie en werkgelegenheid	368	318	493	175
4.4 Grondexploitatie	16.778	22.834	12.552	-10.281
Totaal Baten	17.806	24.707	14.529	-10.178
Lasten				
4.1 Bedrijven en ondernemers	-3.611	-5.536	-4.446	1.090
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.660	-5.077	-4.831	246
4.3 Participatie en werkgelegenheid	-12.473	-12.624	-13.134	-510
4.4 Grondexploitatie	-16.144	-19.202	-8.893	10.308
Totaal Lasten	-36.887	-42.438	-31.305	11.133
Saldo				
4.1 Bedrijven en ondernemers	-3.295	-4.325	-3.417	907
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.315	-4.733	-4.376	357
4.3 Participatie en werkgelegenheid	-12.105	-12.306	-12.641	-335
4.4 Grondexploitatie	634	3.632	3.659	27
Totaal Saldo	-19.081	-17.731	-16.775	956

3.5 Zo doen we het in Hardenberg

In Hardenberg bedenken en doen we het samen met onze inwoners. We hebben daarbij oog voor de verscheidenheid aan kernen. We zijn bestuurlijk vernieuwend en hebben het vertrouwen dat de samenleving zelf voldoende krachtig en vitaal is. Wij spelen in op ontwikkelingen binnen en buiten onze regio. Hardenberg is een inclusieve gemeente waar iedereen kan meedoen.

Bestuur en bestuursondersteuning

In het coalitieakkoord 2018-2022 'verbindingen van betekenis' heeft de coalitie de wens uitgesproken dat de gehele gemeenteraad gezamenlijk tot de vorming van een raadsagenda komt. Een raadsagenda moet zorgen voor een meer initiërende en stimulerende rol voor de gemeenteraad. Op die manier plaatst de gemeenteraad zichzelf op enkele onderwerpen aan de voorkant van het proces in plaats van het college. Hierdoor kunnen alle partijen hun inbreng vergroten en meer ruimte bieden voor participatie van inwoners en/of overheid. Vanuit de raad is het onderwerp 'bestuurlijke vernieuwing' naar voren gebracht ter gedeeltelijke invulling van deze raadsagenda. Het coalitieakkoord gaat uitvoerig in op het belang om na te denken over de toekomstige verhouding van de lokale overheid ten opzichte van de samenleving en daarbij te investeren in nieuwe vormen van bestuur. Tegen deze achtergrond is in 2019 vanuit de gemeenteraad een werkgroep 'bestuurlijke vernieuwing' opgericht, waarin iedere raadsfractie vertegenwoordigd is. Vanuit het college maakt de burgemeester deel uit van deze werkgroep, aangezien de portefeuille 'bestuurlijke vernieuwing' bij de burgemeester is belegd. De werkgroep wordt ambtelijk ondersteund.

We geven inzicht in de werking van de lokale democratie.

In 2022 ronden we de Quick Scan lokale democratie af. Deze Quick Scan maakt onderdeel uit van het programma "Democratie in Actie". Dit is een samenwerkingsprogramma van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de beroeps- en belangenverenigingen van raadsleden, griffiers, wethouders, gemeentesecretarissen en burgemeesters. Het programma richt zich op het versterken en vernieuwen van de lokale democratie, primair voor gemeenten en waar mogelijk ook voor provincies en waterschappen. De Quick Scan is een instrument om een 'foto' te maken van de lokale democratie. Dit beeld komt tot stand door de input van inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren. De uitkomst is het startpunt om in gesprek te gaan over de lokale democratie. Daarna kunnen er samen stappen worden gezet om het democratische samenspel verder te versterken.

Strategische communicatie

2022: € 75.000 incidenteel

2023: € 75.000 incidenteel

We willen communiceren op een manier die past bij wat de samenleving van ons verwacht, bij wie we zijn en bij de strategische keuzes die we maken. In onze vernieuwde strategische communicatievisie die we in de tweede helft van 2021 afronden, brengen we meer focus aan in onze communicatie en de manier waarop we als gemeente ons verhaal vertellen. En hoe we met onze inwoners, organisaties/instellingen en strategische partners in verbinding blijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met strategische communicatie richten we ons op de focusthema's en prioriteiten die volgen uit de omgevingsvisie Landstad Hardenberg en die bepalend zijn voor de positionering van de gemeente Hardenberg.

De volgende speerpunten uit vernieuwde communicatievisie zijn ons kompas bij strategische communicatie.

- Communicatie is samenkracht - We laten zien dat we onze ambities samen met elkaar en onze partners vorm en inhoud geven en vertellen het verhaal van Hardenberg samen met onze partners. Daarbij laten we zien dat we vertrouwen op de kracht en kwaliteit van initiatieven van uit de samenleving.
- Communicatie is de boodschap - In onze communicatie focussen we op de belangrijkste ambities. De manier waarop we het verhaal van Hardenberg vertellen sluit aan bij onze positionering. Onze (communicatie)uitingen moeten hierbij passen. Ook vertellen we ons verhaal vanuit de belevingswereld van de gemeenschap.
- Communicatie is verbinding - We luisteren naar wat er leeft en speelt in de samenleving en sluiten daarbij aan. Zo maken we van ons verhaal een gezamenlijk verhaal. Dit maken we zichtbaar in zowel de online als de fysieke omgeving.
- Communicatie is direct duidelijk en persoonlijk - Ons taalgebruik is helder en duidelijk. We gebruiken onze huisstijl op een consistente manier. We maken communicatie toegankelijk voor iedereen.

In 2022 geven we concernbreed uitvoering aan de vernieuwde communicatievisie. We vertellen het verhaal van Hardenberg op een consistente manier. Hiervoor is menskracht nodig. Ook ontwikkelen wij vernieuwende communicatie- en participatiemiddelen/-methoden. Daarbij zetten we meer in op online middelen en video en een passende en herkenbare look & feel. Dit doen we aan de hand van een uitvoeringsplan met concrete en uitvoerbare doelstellingen. We gaan aan de slag met acties die we direct kunnen oppakken (quick wins). Actiepunten die vragen om een nadere uitwerking werken we uit in een plan van aanpak. In de geest van onze visie betrekken we bij de uitvoering waar mogelijk de samenleving.

Met strategische communicatie ondersteunen we de lobby richting onze strategische partners.

- Met het verhaal van Hardenberg leggen we verbinding met de Omgevingsvisie Landstad Hardenberg en onze lobby-agenda. We richten ons daarbij op onze strategische partners om vanuit samenkracht onze ambities te verwezenlijken.
- Het op een consistente en herkenbare manier vertellen van het verhaal van Hardenberg, in de geest van onze strategische communicatievisie, kan bijdragen aan het verwerven van externe middelen of het verkrijgen van planologische ruimte voor het behalen van onze ambities.

Openbare orde en veiligheid

Binnen het veiligheidsbeleid kennen we inzet op een aantal vaste onderdelen zoals high impact crimes

(gewelddelicten en woninginbraken), jeugd, het AZC, overlast, drugs en verkeersveiligheid.

Daarnaast is er blijvende aandacht voor de crisisorganisatie en vindt er inzet plaats bij crises en calamiteiten. Dat betreft de integrale aanpak binnen het domein van de fysieke veiligheid zoals grote branden, maar ook besmettelijke ziekten, maatschappelijke onrust en incidenten en casuïstiek binnen het sociaal-maatschappelijk domein. Naast de reguliere werkzaamheden wordt in 2022 extra aandacht besteed aan de thema's ondermijning en veilig buitengebied, en sociale veiligheid en zorg.

Inwoners ervaren een verbetering in de beleving en de veiligheid van hun woon- en leefomgeving.

- Binnen de gemeente vormen de verkoop en het gebruik van drugs een aanhoudend probleem. Om dit aan te pakken werken we samen met verschillende partijen. Om de samenwerking en informatievoorziening tussen de betrokken partijen op een goede wijze vorm te geven en te coördineren wordt hierbij gebruik gemaakt van de procesregisseur Jeugd.
- Vanuit het gemeentelijke ondermijningsbeeld en vanuit de regionale samenwerking binnen IJsselland werken we aan een concretere aanpak van ondermijning. We werken aan het versterken van bewustwording binnen de organisatie op het gebied van ondermijning, evenals bij ketenpartners. Voor het verkrijgen van signalen en het bijeenbrengen van relevante informatie wordt een meldpunt ingericht en wordt verder gewerkt aan een integrale structuur waarbinnen signalen verwerkt en opgewerkt kunnen worden en van waaruit integrale acties en controles opgezet kunnen worden. Daarnaast zetten we in op het vergroten van bewustwording en kennis van inwoners van de gemeente, met name in het buitengebied door middel van het project Veilig Buitengebied. Zo verwachten we de meldingsbereidheid te laten toenemen. Binnen de aanpak van ondermijning richten we ons voornamelijk op drugshandel en -productie, zorgfraude, mensenhandel, uitbuiting en cybercriminaliteit.
- In Dedemsvaart is een succesvolle pilot geweest met het project buurtbemiddeling. Er volgt een nader voorstel voor de verdere uitrol van het project over de gehele gemeente volgens de landelijke methodiek.
- De burgemeestersbevoegdheden zijn in de afgelopen jaren toegenomen. In 2022 werken we aan een verdere integratie van deze bevoegdheden in de ketenaanpak sociale problematiek en drugsaanpak.

Openbare orde en veiligheid

Binnen het veiligheidsbeleid kennen we inzet op een aantal vaste onderdelen zoals high impact crimes (gewelddelicten en woninginbraken), jeugd, AZC, overlast, handel in en gebruik van middelen en verkeersveiligheid. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de crisisorganisatie en vindt er inzet plaats bij daadwerkelijke crises en calamiteiten. Dat betreft zowel fysieke calamiteiten, als risico's en incidenten binnen het sociaal-maatschappelijk domein. Naast de reguliere werkzaamheden, corona en casuïstiek, is in 2022 extra aandacht besteed aan de thema's jeugd en middelen, de aanpak van ondermijning, en sociale veiligheid en zorg. Daarnaast kregen we van doen met de vluchtelingencrisis, bestaande uit het opvangen van vluchtelingen uit Oekraïne als

gevolg van de oorlog aldaar, maar ook bestaande uit het realiseren van een noodopvanglocatie voor asielzoekers gelet op het landelijke tekort aan opvang- en huisvestingsmogelijkheden. Ook was er in 2022 sprake van maatschappelijke onrust, zoals rond de opvang van vluchtelingen en het thema stikstofreducering, die de nodige aandacht vroeg.

Inwoners ervaren een verbetering in de beleving en de veiligheid van hun woon- en leefomgeving.

- De procesregisseur Jeugd heeft de samenwerking en informatievoorziening op het gebied van de aanpak van jeugdproblematiek gecoördineerd en geprofessionaliseerd door de implementatie van een gezamenlijk registratiesysteem en een vernieuwd samenwerkingsconvenant. Daarnaast is er actie ondernomen op jeugdproblematiek die zich in 2022 heeft gemanifesteerd.
- In het kader van het thema 'aanpak ondermijning' zijn we aangesloten op Meld Misdaad Anoniem (MMA). Hierdoor hebben we toegang tot ondermijningsgerelateerde meldingen zodat we signalen efficiënter kunnen oppakken in samenwerking met de politie en andere partners. Daarnaast is er binnen de regionale samenwerking een regionale beleidslijn voor de aanpak van mensenhandel opgesteld en geïmplementeerd. Ook hebben er enkele integrale controles plaatsgevonden en is het project Veilig Buitengebied verder uitgerold, waarbinnen samengewerkt wordt met diverse ketenpartners om ondermijning tegen te gaan. Op het gebied van preventie met betrekking tot ondermijning en drugs zijn diverse activiteiten ontplooid. Hier zijn ook de scholen bij betrokken.
- In 2022 heeft er een veiligheidsonderzoek onder inwoners van de gemeente plaatsgevonden, evenals een weerbaarheidsscan van de gemeentelijke organisatie. De resultaten daarvan worden in 2023 opgeleverd.
- Besloten is om de pilot met buurtbemiddeling uit te rollen over de hele gemeente. In de eerste maanden van 2023 zal hierover gecommuniceerd worden.
- Er is samen met de gemeenten Dalfsen en Ommen veel inzet gepleegd om te komen tot een integraal veiligheidsplan. De verwachting is dat dit plan in 2023 kan worden vastgesteld.

Dienstverlening en burgerzaken

Digitalisering

Digitalisering van processen blijft een speerpunt binnen Publieksdienst. Hiervoor wordt de aanmeldzuil in de wachtruimte vervangen en kunnen de inwoners zich melden met een reisdocument of rijbewijs, waarbij meteen de authenticiteit van het document wordt gecontroleerd. Hiermee gaan digitalisering en fraudebestrijding hand in hand. In gesprekken met onze softwareleverancier is besproken dat Hardenberg als een van de eerste gemeenten nieuwe apps implementeert wanneer deze beschikbaar zijn. Als gevolg van de corona maatregelen is er in 2020 en 2021 veel vanuit huis gewerkt, waarmee digitalisering in een stroomversnelling is gekomen. Dit thuiswerken zal deels en waar mogelijk worden voortgezet.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 zijn de voorbereidingen genomen op het digitaal aanvragen van rijbewijzen (DAR), rechtstreeks bij de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) en deze mogelijkheid wordt inmiddels aangeboden bij onze inwoners.

In 2022 zijn de Gemeenteraadsverkiezingen

De doelstelling ten aanzien van de verkiezingen is om de organisatie en uitvoering conform wet- en regelgeving te laten verlopen, met een vlotte en betrouwbare vaststelling van de uitslag.

Op 16 maart 2022 zijn er Gemeenteraadsverkiezingen. We gaan er van uit dat de corona maatregelen die van kracht waren bij de Tweede Kamerverkiezingen dan niet meer gelden. Voor de organisatie van de verkiezingen wordt een vergoeding vanuit het Rijk beschikbaar gesteld.

Het verkiezingsproces is volop in beweging. Na elke verkiezing wordt er geëvalueerd en gekeken naar mogelijkheden om het reilen en zeilen op de stembureaus op de verkiezingsdag te verbeteren. Zo zal bijvoorbeeld de uitbreiding van 40 naar 48 stembureaus ook in 2022 van kracht blijven.

Als de mogelijkheid zich voordoet, zal Hardenberg deelnemen aan een pilot met een nieuw stembiljet.

De laatste berichten vanuit het Rijk geven aan dat het briefstemmen niet terug zal komen, maar het zogenaamde early voting wel. De ontwikkelingen worden op de voet gevolgd.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

De verkiezingen zijn goed verlopen. Alle stembureaus waren goed bemenst, er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan en de opkomst was 55%. De voorlopige uitslag kon op een druk bezochte politieke avond op het gemeentehuis ruim voor middernacht al worden gedeeld. De benoeming en installatie van de nieuwe raadsleden is goed verlopen, net als de installatie van het college en het invullen van de daardoor ontstane vacatures in de raad.

Rijbewijzen

In de begroting is naast het aantal verlengingen dat voor 2022 verwacht wordt (cijfers RDW) ook rekening gehouden met het aantal verwachte nieuwe aanvragen. (o.b.v. cijfers van de voorgaande jaren).

	Aantal
Rijbewijzen	5.542
Rijbewijzen met spoed	275
Totaal	5.817

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Er zijn meer rijbewijzen uitgegeven dan begroot. De reden hiervan is een inhaalslag vanuit de coronaperiode.

Reisdocumenten

Voor de begroting van 2022 is een verdere uitsplitsing gemaakt van de verschillende reisdocumenten en de daarbij behorende geldigheidstermijn.

	Aantal
NIK 10 jaar	2.200
NIK 10 jaar met spoed	12
NIK 5 jaar	735
NIK 5 jaar met spoed	2
PP 10 jaar	484
PP 10 jaar met spoed	9
PP 5 jaar	87
PP 5 jaar met spoed	-
Totaal	3.565

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

Er zijn meer reisdocumenten uitgegeven dan begroot. De reden hiervan is een inhaalslag vanuit de coronaperiode toen inwoners dichterbij huis op vakantie gingen. We zien daardoor ook een verschuiving van ID-kaarten naar Paspoorten voor documenten met een geldigheid van 10 jaar.

Algemene baten en lasten

Algemeen - Prijsstijging

We zien een prijsstijging op zowel materialen als uren, o.a. als gevolg van de corona crisis. De prijsstijging overstijgt op dit moment de reguliere indexatie. Welke effecten dit heeft voor 2022 is niet bekend. Het is de vraag of het prijspeil zich stabiliseert naar het oude niveau of juist verder aantrekt. Mogelijk effect hiervan kan zijn dat de begroting ontoereikend is en er gaandeweg het jaar bijgeraamd moet worden.

De prijsstijging zien we ook op energietarieven en -belastingen. Op dit moment is er nog geen tarief vastgezet voor 2022, maar liggen de tarieven beduidend hoger dan de tarieven begin dit jaar. Of de budgetten toereikend zullen zijn voor 2022 is dan ook niet duidelijk. We zullen hier in de bestuursrapportage op terug komen.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- In 2022 zijn de prijzen voor materialen en inzet van leveranciers fors gestegen. Dit leidt tot kostenoverschrijdingen voor klein onderhoud, groot onderhoud en renovaties. Waar dit aan de orde is / wordt dit gemeld in bestuursrapportages.
- De kosten voor inkoop van gas en elektriciteit zijn fors gestegen. Een belangrijke oorzaak hiervan is de situatie in de Oekraïne. In de eerste bestuursrapportage zijn daarom budgetten bijgesteld op basis van de verwachtingen op dat moment.
- De totale kosten voor inkoop van elektriciteit op basis van realisatie 2022 liggen in lijn met de begroting na bijstelling in de eerste bestuursrapportage. Onderdeel van de realisatie is een forse naheffing van energiebelasting over de periode 2019 t/m 2021. Zonder deze naheffing was sprake van een onderschrijding van budget.

- De totale kosten voor inkoop van gas op basis van realisatie 2022 zijn lager dan de begroting na bijstelling in de eerste bestuursrapportage. Belangrijkste oorzaken hiervan zijn de eindafrekening van Gazprom over de periode 2019 tot en met 2022, achterblijvende facturering door Greenchoice, de tijdelijke verlaging van btw-tarief op energie en een lager gasverbruik door verduurzamingsmaatregelen.
- Op detailniveau (per gebouw) is in meerdere gevallen sprake van verschillen tussen begroting en realisatie. Voor 2023 wordt in de eerste bestuursrapportage een correctie voorgesteld.
- In lijn met sanctiemaatregelen van het ministerie van EZK is het inkoopcontract met Sefe (voorheen Gazprom) per 1 oktober 2022 beëindigd. Een nieuwe inkoopovereenkomst is afgesloten met Greenchoice. Dit heeft geleid tot een forse tariefstijging. Het ministerie heeft aangekondigd dat gemeentes hiervoor worden gecompenseerd, verwacht wordt dat medio 2023 meer duidelijk is over deze compensatie.

Nota vastgoedmanagement – meerjareninvesteringsplan gemeentelijk vastgoed

De nota vastgoedmanagement 2021-2025 is in april 2021 aangeboden bij het college, daarna zal de nota ter besluitvorming aan de Raad worden voorgelegd. De nota geeft aan op welke manier het gemeentelijk vastgoed in stand gehouden wordt. Onderwerpen in de nota zijn onder meer het verkleinen van de vastgoedportefeuille, verduurzaming van de gebouwen, de implementatie van marktconforme huur en het verlagen van de kosten voor kapitaalslasten en onderhoud. Waar tot voor kort alleen sprake was van een onderhoudsplan wordt voorgesteld om toe te werken naar een meerjareninvesteringsplan. Dit betekent dat naast onderhoudskosten ook voor de lange termijn inzicht ontstaat in de budgetbehoefte voor verduurzaming, voor de upgrade van gebouwen (functioneel opwaarderen van verouderde gebouwen) en aanpassingen die nodig zijn in verband met wet- en regelgeving (bijvoorbeeld valbeveiliging daken).

In het Raadsvoorstel betreffende de nota vastgoedmanagement wordt ook een voorstel gedaan voor de financiering van onderhoud door het treffen van een voorziening.

Voor verduurzaming wordt voorgesteld om kosten te begroten in de kadernota (zie Hoofdstuk 2.1). Maatregelen voor upgrade van de gebouwen en in het kader van wetgeving (valbeveiliging) worden nog nader uitgewerkt en op een later moment ter besluitvorming aangeboden. Deze zijn daarom nog niet opgenomen in deze kadernota.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

- Een voorstel voor het aanbrengen van valbeveiliging op gemeentelijk vastgoed is in 2022 goedgekeurd. De voorbereiding is opgestart. Naar verwachting vindt afronding in 2023 plaats.
- Voorstellen zijn ingediend voor versnelde verduurzaming van gemeentelijk vastgoed in de periode 2023 tot en met 2026. Voor deze periode is € 800.000,- per jaar extra beschikbaar gesteld voor versnelde verduurzaming. De voorbereiding van uitvoering van maatregelen in 2023 is opgestart.
- Voor gemeentelijke gebouwen worden energielabels bepaald en worden voor de gemeentelijke gebouwen verduurzamingsplannen opgesteld. Dit vindt plaats in combinatie met herinspectie van de gebouwen. De resultaten hiervan worden verwerkt in

geactualiseerde onderhoudsplannen. In 2022 is voorbereiding gestart, de aanbesteding voor deze werkzaamheden is opgestart, de uitvoering vindt plaats in 2023.

- Het implementeren van de systematiek marktconforme huur is in 2022 voorbereid. Op basis hiervan wordt in 2023 een voorstel voor aanpassing van het huurbeleid ter besluitvorming aangeboden.
- Voor het uitwerken van visie en strategie voor gemeentelijk vastgoed is aanvullend budget aangevraagd voor de periode 2023-2024. Dit voorstel is gehonoreerd, uitvoering vindt plaats in 2023-2024.
- Voor meerdere gemeentelijke gebouwen is of wordt een vastgoedstrategie nader uitgewerkt. Hierbij wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met andere beleidsvelden, waaronder Ruimtelijk Domein en Maatschappelijk Domein. Voorbeelden zijn:
 - LOC Hardenberg: in 2022 zijn in goed overleg met de overige commandieten (vennoten) afspraken geconcretiseerd over rol en taakverdeling en procesvoering.
 - Brandweerkazerne Hardenberg: in samenwerking met de Veiligheidsregio is onderzoek opgestart naar het toekomstscenario voor dit gebouw: renovatie en verduurzaming of vervangende nieuwbouw. De bevindingen worden naar verwachting in de eerste helft 2023 ter besluitvorming aangeboden.
 - Spartelvijvergebouw Sibculo: op basis van een collegevoorstel wordt dit gebouw onderdeel van de vaste gebouwvoorraad, de renovatie van het gebouw is gepland in Q1 2023.
 - De vervanging van het sanitairgebouw op de Kotermeerstal in Dedemsvaart is onderdeel van het onderzoek naar de versterking van de recreatieve functie van de Kotermeerstal. Voor 2023 wordt gezorgd voor een tijdelijke voorziening, in afwachting van besluitvorming over een definitieve situatie.
 - Voor meerdere gebouwen in de flexibele voorraad wordt momenteel een strategie voorbereid (behoud of afstoten).
 - Een voorstel voor het opstellen van een Integraal HuisvestingsPlan (IHP) voor binnensportaccommodaties is in 2022 voorbereid. Bij positieve besluitvorming zal het IHP in 2023 opgesteld worden.
- In verband met inkomstenderving door COVID en de sterk stijgende kosten zijn regelingen getroffen om maatschappelijke instellingen die ruimtes huren in gemeentelijke gebouwen financieel te ondersteunen.
- In 2022 is de nodige inzet geleverd voor het realiseren van crisisopvang voor Oekraïners in gemeentelijke gebouwen. Deze inzet was niet begroot en heeft geleid tot vertraging in uitvoering van andere projecten en verbetertrajecten.

Wat willen we bereiken?

De extra toegang van de parkeergarage richting het Spindeplein is integraal onderdeel van de totale gebiedsontwikkeling de Spinde.

In het college van 27 juli 2020 is positief besloten over de overeenkomst tussen de Herstructurering Maatschappij Overijssel (HMO) en de gemeente over de gebiedsontwikkeling van de Spinde. In dit voorstel is aangegeven dat de nieuwe entree voor de parkeergarage door de gemeente zal worden bekostigd. Voorgesteld werd deze aanpassing uit de lopende beleidsprogramma's te bekostigen. Een investering als deze mag namelijk geen onderdeel uitmaken van de grondexploitatie en moet verwerkt worden in de kapitaallasten. Mocht dit niet haalbaar zijn, dan kan het maken van de extra toegang heroverwogen worden.

Wat willen we hiervoor doen?

Inmiddels is nader onderzoek uitgevoerd naar de noodzakelijke aanpassingen aan gebouw en installaties. Op basis hiervan blijkt dat een investering van € 300.000 inclusief BTW noodzakelijk zal zijn. Deze investering ligt in lijn met de kostenraming volgens bovengenoemd collegevoorstel. Voor dit bedrag wordt een extra ingang gecreëerd, worden de installaties zoals de sprinklerinstallatie aangepast en wordt een hellingbaan aangelegd.

De aanleg van de parkeerinstallatie maakt geen onderdeel uit van deze kostenraming, deze is separaat begroot als onderdeel van de lopende aanbesteding voor parkeerinstallaties.

De nieuwe buitenruimte voor De Spinde zelf zal onder opdrachtgeverschap van de HMO plaatsvinden.

Wat hebben we daar in 2022 voor gedaan?

In 2022 is het voorlopig ontwerp voor de nieuw te realiseren ingang uitgewerkt. Op basis hiervan zijn ramingen uitgevraagd, deze worden in 2023 uitgewerkt naar een definitief ontwerp. De uitvoering van werkzaamheden vindt plaats in 2023, als onderdeel van de inrichting van het Spindeplein.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Vershil
Baten				
5.1 Bestuur en bestuursondersteuning	0	0	610	610
5.2 Openbare orde en veiligheid	315	392	617	225
5.3 Dienstverlening en burgerzaken	661	627	808	182
5.4 Algemene baten en lasten	-393	379	640	261
Totaal Baten	582	1.397	2.675	1.278
Lasten				
5.1 Bestuur en bestuursondersteuning	-3.703	-3.878	-3.879	-1
5.2 Openbare orde en veiligheid	-5.555	-5.566	-5.627	-61
5.3 Dienstverlening en burgerzaken	-2.465	-2.517	-2.640	-123
5.4 Algemene baten en lasten	-28.747	-27.277	-26.421	856
Totaal Lasten	-40.470	-39.239	-38.568	671

Saldo				
5.1 Bestuur en bestuursondersteuning	-3.703	-3.878	-3.269	609
5.2 Openbare orde en veiligheid	-5.241	-5.175	-5.011	164
5.3 Dienstverlening en burgerzaken	-1.804	-1.890	-1.831	59
5.4 Algemene baten en lasten	-29.140	-26.898	-25.782	1.117
Totaal Saldo	-39.888	-37.842	-35.893	1.949

4 Financiële verantwoording op programmaniveau

De raad stelt de begroting vast. Met dit besluit wordt het college geautoriseerd om verplichtingen aan te gaan tot de in de begroting bedragen. De raad stelt de begroting vast op het niveau van de programma's. Dat wil zeggen dat het college de ruimte heeft om binnen de kaders van het programma te schuiven met budgetten. Daarbij wordt opgemerkt dat deze kaders zowel financieel als beleidsinhoudelijk zijn. Onderstaand wordt een samenvattend overzicht gegeven van de baten en lasten van de programma's. Voorgesteld wordt om onderstaande bedragen voor de baten en lasten vast te stellen.

Bedragen x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo
Programma			
Vitaal Hardenberg	29.624	-99.642	-70.017
Duurzaam Hardenberg	15.406	-13.939	1.467
Landelijk Hardenberg	987	-4.852	-3.865
Ondernemend Hardenberg	14.529	-31.305	-16.775
Zo doen we het in Hardenberg	2.673	-14.391	-11.718
Totaal van de programma's	63.220	-164.129	-100.909
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			
<i>Algemene Uitkering</i>	122.213		122.213
<i>Dividend</i>	2.276		2.276
<i>Lokale heffingen</i>	17.280		17.280
<i>Saldo financierings functie Onvoorzien</i>	492		492
Totaal algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	142.261		142.261
Overhead	2	-23.853	-23.851
Vennootschapsbelasting		-323	-323
Saldo van baten en lasten	205.483	-188.305	17.178
Mutatie reserves	6.481	-1.833	4.648
Resultaat	211.963	-190.138	21.825

5 Verplichte paragrafen

5.1 Lokale heffingen

Inleiding en wettelijk kader

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt voor haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen gebeurt door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening. De belastingverordeningen 2022 zijn vastgesteld op 7 december 2021.

De lokale heffingen kunnen worden ingedeeld in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies.

De algemene belastingen komen ten goede aan algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten niet voor specifieke doelen zijn, maar voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen kunnen worden ingezet. De gemeenteraad bepaalt waarvoor. Onder de algemene belastingen vallen de onroerende-zaakbelastingen, de hondenbelasting, de parkeerbelasting, de forensenbelasting en toeristenbelasting.

Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen waarvoor geldt dat de gemeente niet meer mag heffen dan de kosten die zij voor de betreffende taak of voorziening maakt. Ook de bedrijveninvesteringzone (BIZ) en de reclamebelasting vallen onder deze bestemmingsbelastingen. De belastingopbrengst wordt als subsidie uitgekeerd aan een door de ondernemers opgerichte uitvoeringsorganisatie.

Retributies worden geheven van personen aan wie de gemeente een specifieke dienst verleent die voor die persoon een individueel voordeel oplevert. De belangrijkste retributies zijn de leges: vergoedingen voor een bij de gemeente aangevraagde dienst als het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Net als bij bestemmingsbelastingen mogen de retributies niet meer dan kostendekkend zijn. Hieronder vallen ook de marktgelden en lijkbezorgingsrechten.

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en zijn daarom een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De gemeente Hardenberg haalde in 2022 rond 17% van haar inkomsten uit lokale heffingen. In deze paragraaf informeren wij u over:

- De opbrengsten per heffing;
- De lokale lastendruk in vergelijking met omliggende gemeenten;
- De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid.

De opbrengsten per heffing

In de gemeente Hardenberg werden in 2022 verschillende belastingen geheven. In onderstaande tabel staat de begrote opbrengst 2022 (primair en na wijzigingen via bestuursrapportages) en de werkelijke opbrengst 2022.

Soort heffing	Begrote baten 2022	Begroot na wijziging	Werkelijk (incl. oninbaar)	Verschil
Onroerende-zaakbelastingen woningen	€ 6.552.200	€ 6.852.200	€ 7.009.502	€ 157.302
Onroerende-zaakbelasting niet woningen	€ 8.485.400	€ 8.235.400	€ 8.293.476	€ 58.076
Afvalstoffenheffing	€ 5.713.600	€ 5.738.600	€ 5.731.458	€ - 7.142
Hondenbelasting	€ 185.500	€ 185.500	€ 184.614	€ - 886
Rioolheffing	€ 7.442.300	€ 7.489.800	€ 7.517.370	€ 27.570
Forensenbelasting	€ 332.100	€ 332.100	€ 364.043	€ 31.943
Toeristenbelasting	€ 1.387.500	€ 1.387.500	€ 1.382.824	€ - 4.676
Parkeerbelasting	€ 1.462.810	€ 971.900	€ 963.379	€ - 8.521
Leges	€ 2.567.230	€ 3.468.930	€ 3.891.876	€ 422.946
Marktgeden	€ 54.780	€ 54.780	€ 32.557	€ -22.223
Lijkbezorgingsrechten	€ 485.590	€ 461.700	€ 469.964	€ - 8.264
BIZ	€ 256.000	€ 181.500	€ 141.501	€ -39.999
Reclamebelasting		€ 44.500	€ 45.494	€ 994
Totaal	€ 34.925.010	€ 35.404.410	€ 36.028.058	€ 623.648

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het beleid met betrekking tot de tarieven van alle heffingen en daarmee de opbrengsten van de verschillende heffingen, is dat deze worden verhoogd met de inflatiecorrectie. Deze inflatiecorrectie bedroeg voor 2022 1,5%. Bij het voorstel bij de belastingverordeningen 2022 is aangegeven dat hier in een aantal gevallen van af is geweken. In onderstaande tabel worden de meest voorkomende tarieven voor 2022 vermeld.

Belastingtarieven 2022	
Ozb-tarief eigenaar woning	0,1042%
Ozb-tarief eigenaar niet-woning	0,3108%
Ozb-tarief gebruiker niet-woning	0,2634%
Vastrecht afvalstoffenheffing standaard	166,00
Vastrecht afvalstoffenheffing (hoogbouw en buitengebied i.v.m. ontbreken GFT-container)	145,00
Lediging 240 liter container restafval	10,60
Lediging 240 liter container GFT	0
Lediging 140 liter container restafval	6,50
Lediging 140 liter container GFT	0
Verzamelcontainer restafval 40 liter	1,80
Rioolheffing woning	269,00
Hondenbelasting	

1e hond	41,50
2de en volgende hond	67,00
Toeristenbelasting	1,05
Forensenbelasting	225,00

Kwaliteit uitvoering Wet WOZ

De aanslag onroerende-zaakbelastingen en de aanslag bedrijveninvesteringszone (BIZ) zijn gebaseerd op de WOZ-waarde. De Waarderingskamer controleert of gemeenten de Wet Waardering Onroerende zaken (Wet WOZ) goed uitvoeren. Hiervoor vinden verschillende onderzoeken en inspecties plaats. Het algemene oordeel van de Waarderingskamer over de uitvoering van de Wet WOZ in Hardenberg is 'Goed'. Voor 2022 heeft de Waarderingskamer ingestemd met het bekend maken van de WOZ-waarden.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Hierna wordt ingegaan op de werkelijke opbrengsten uit algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies die de gemeente heft.

Algemene belastingen

Onroerende-zaakbelastingen

Er zijn drie verschillende OZB-tarieven. De tariefsaanpassing voor 2022 is opgebouwd uit twee verschillende onderdelen: de inflatiecorrectie en de correctie in verband met de waardeontwikkeling.

OZB woningen

In de jaarrekening laat de opbrengst van de OZB woningen een positief saldo zien van € 157.000. Bij de 1e Brap was reeds melding gemaakt van een meeropbrengst van € 300.000 in verband met de waardeontwikkeling. Bij de jaarrekening blijkt dit nog iets hoger. Dit betreft een bedrag van € 132.000.

Het overige saldo heeft betrekking op oninbare belastingen. Er is minder oninbaar afgeboekt dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Er is bijna € 18.000 oninbaar afgeboekt, dit is € 25.000 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bezwaar en beroep tegen vastgestelde WOZ-waarden kunnen de opbrengst nog beïnvloeden. Dit komt ten laste van een volgend jaar.

OZB niet-woningen

In de jaarrekening laat de OZB niet-woningen een positief saldo zien van € 58.000. Het afgelopen jaar hebben we een optimalisatieslag uitgevoerd voor de niet-woningen en dit heeft een meeropbrengst op geleverd.

Een klein bedrag hiervan heeft betrekking op oninbare belastingen. Er is € 19.500 oninbaar afgeboekt. Dit is € 3.500 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bezwaar en beroep tegen de vastgestelde WOZ-waarde kunnen de opbrengst nog beïnvloeden. Dit komt ten laste van een volgend jaar.

De gemeente Hardenberg kent een compensatieregeling OZB voor vrijwilligersorganisaties. Eigenaren en gebruikers van maatschappelijke objecten krijgen op grond van een vastgestelde subsidieverordening 50% van de aanslag OZB gecompenseerd. De subsidie is direct op het aanslagbiljet in mindering gebracht.

Hondenbelasting

De opbrengst hondenbelasting is gerealiseerd. In 2022 is voor het laatste jaar hondenbelasting opgelegd.

Toeristenbelasting

Het werkelijk aantal belastbare overnachtingen is de grondslag voor de aanslag toeristenbelasting. Alleen seizoenplaatsen kunnen volgens een vast bedrag per jaar worden afgerekend. De toeristenbelasting wordt geheven door middel van een voorlopige aanslag in het betreffende belastingjaar en een definitieve aanslag na afloop van het belastingjaar. Dit betekent dat de definitieve aanslag over het belastingjaar 2022 wordt opgelegd in april 2023. In 2022 is de definitieve aanslag over 2021 opgelegd. Omdat er veel mensen door corona nog in Nederland zijn gebleven, zijn er in 2021 meer overnachtingen geweest dan begroot. Er zijn ruim 1,4 miljoen overnachtingen afgerekend. Gevolg hiervan is dat de voorlopige aanslag toeristenbelasting 2022 relatief hoog is vastgesteld, 90% van 2021. De definitieve aanslag is echter nog € 275.000 hoger dan werd aangenomen.

Forensenbelasting

Vanaf 2022 geldt er een vast bedrag voor de forensenbelasting in plaats van een tarief afhankelijk van de vloeroppervlakte. Door wijziging in de systematiek is de forensenbelasting in 2022 niet met inflatie verhoogd maar is de baat naar beneden bijgesteld. Hierdoor kon het tarief op € 225,- vastgesteld worden.

De forensenbelasting laat een positief saldo zien van € 32.000. Door intensieve controles zijn er meer aanslagen opgelegd dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden. Daarnaast heeft € 4.500 betrekking op minder oninbaar afgeboekte belastingen.

Parkeerbelasting

De tarieven voor parkeren worden niet jaarlijks met de inflatiecorrectie verhoogd. Hiervoor gelden andere afspraken. De parkeertarieven in 2022 waren hierdoor gelijk aan 2021. In februari 2021 is nieuw parkeerbeleid vastgesteld. Dit nieuwe beleid is ingegaan op 8 december 2021.

Als de parkeerbelasting niet wordt voldaan, kan er een naheffingsaanslag worden opgelegd. In 2022 zijn er 159 naheffingsaanslagen opgelegd.

Bestemmingsbelastingen

Afvalstoffenheffing

Met de afvalstoffenheffing bekostigt de gemeente de inzameling van het huishoudelijk afval. De afvalstoffenheffing en de wettelijke plicht huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen is geregeld in de Wet milieubeheer. De afvalstoffenheffing bestaat uit twee soorten tarieven. Het vastrecht en een variabel tarief. Of een huishouden ook daadwerkelijk afval aanbiedt, is voor de heffing van het vastrecht niet van belang. Voor het variabele tarief is dat wel van belang. Per aanbieding van de

restafvalcontainer moet een bedrag worden betaald. Na afloop van het belastingjaar wordt dit afgerekend op de gecombineerde aanslag gemeentelijke heffingen.

Het uitgangspunt bij de afvalstoffenheffing is kostendekkende tarieven. In 2022 was het tarief voor het vast recht € 166,-

Bij de jaarrekening is de opbrengst op € 7.000 na gerealiseerd. In de 2e Berap was reeds een melding gemaakt van een meeropbrengst van € 25.000 omdat het aantal belastingplichtigen iets hoger is dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Bij de jaarrekening blijkt dat het aantal belastingplichtigen nog iets hoger is geweest. Daarentegen zijn er in 2022 minder aanbiedingen van de 240 liter containers met restafval geweest dan begroot. Via de ondergrondse verzamelcontainer is er meer afval aangeboden dan begroot.

Rioolheffing

De rioolheffing hangt samen met de wettelijke zorgplicht voor drie beleidsvelden op het gebied van water: de afvoer van afvalwater, de afvoer van regenwater (ook wel hemelwater genoemd) en het beheer van het grondwaterpeil. Omdat het overgrote deel van de investeringen in deze zorgtaken gebruik maakt van het afvoerstelsel, spreekt men over de rioolheffing. In het Gemeentelijk rioleringsplan benoemt de gemeente de voorzieningen op het gebied van riolering, hoe deze voorzieningen functioneren, hoe het rioolstelsel beheerd wordt en hoe dit gefinancierd wordt. In 2017 is het geldende Gemeentelijk rioleringsplan vastgesteld.

De rioolheffing laat een meeropbrengst zien van € 27.000. In de 2e Berap was reeds melding gemaakt van een meeropbrengst van € 47.500, omdat de raming van het aantal belastingplichtigen en de hoogte van de aanslagen van de grootverbruikers te laag waren ingeschat. Bij de jaarrekening blijkt dat het aantal belastingplichtigen en de aanslagen voor de grootverbruikers nog iets hoger is.

Bedrijven Investeringszone (BIZ)

Voor de periode 2022-2026 is er een nieuwe BIZ-verordening vastgesteld voor het centrum van Hardenberg.

De volledige opbrengst van deze belasting wordt overgedragen aan Stichting Centrummanagement Hardenberg. Deze stichting heeft als doel de leefbaarheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit in het centrum van Hardenberg te bevorderen.

Reclamebelasting

Vanaf 2022 is er op verzoek van Stichting Centrummanagement Dedemsvaart reclamebelasting ingevoerd in het centrum van Dedemsvaart. Voorheen werd er een BIZ geheven in Dedemsvaart. De inkomsten worden als subsidie uitgekeerd aan de Stichting.

In verband met de coronacrisis konden ondernemers 100% korting krijgen op de BIZ en de Reclamebelasting 2022. De omvang van de gemeentelijke afdracht aan Stichting Centrummanagement Hardenberg en Dedemsvaart blijft voor 2022 gelijk. In 2022 is ruim € 50.000 aan korting verleend. Ruim € 35.000 heeft betrekking op de BIZ en bijna € 15.000 heeft betrekking op Reclamebelasting.

Kostendekking

In het Besluit Begroting en Verantwoording BBV) is voorgeschreven dat wij meer inzicht geven in de kostendekkendheid van de heffingen. Voor de heffingen waarop dit van toepassing is, zijn de lasten-batenoverzichten en specifieke beleidsuitgangspunten vermeld.

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

De gebonden heffingen mogen maximaal kostendekkend zijn. Dit wordt op begrotingsbasis bepaald. In werkelijkheid waren de lasten en baten per heffing:

Afval:

<i>Lasten</i>	<i>Overhead</i>	<i>Kwijtschelding</i>	<i>BTW</i>	<i>Totaal</i>
5.450.010	189.000	217.616	965.700	6.822.325
<i>Baten heffing</i>	<i>Baten overig</i>			<i>Totaal</i>
5.756.095	1.036.432			6.792.527
Verschil lasten - baten				29.798

Het tekort over 2022 is met de voorziening afval verrekend.

Riool:

<i>Lasten</i>	<i>Overhead</i>	<i>Kwijtschelding</i>	<i>BTW</i>	<i>Totaal</i>
5.956.578	837.000	224.862	1.019.900	8.038.341
<i>Baten heffing</i>	<i>Baten overig</i>			<i>Totaal</i>
7.552.461	172.877			7.725.338
Verschil lasten - baten				313.003

Het tekort over 2022 is met de voorziening riolering verrekend.

Retributies

In 2022 heeft de gemeente de volgende retributies geheven; marktgelden, lijkbezorgingsrechten en leges.

Marktgelden zijn retributies voor het ter beschikking stellen van een standplaats op de markt in Hardenberg of Dedemsvaart.

De lijkbezorgingsrechten zijn retributies voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaats. Naast een retributie voor de uitgifte van graven en urnenruimten, regelt de verordening ook de vergoeding voor het gebruik van gemeentelijke diensten in verband met de begraafplaats.

Leges zijn retributies voor diensten die door de gemeente worden verleend. Veel van de retributies gaan over het aanvragen van vergunningen of documenten. Te denken valt aan omgevingsvergunningen, paspoorten of een uittreksel uit het bevolkingsregister. Maar ook bijvoorbeeld activiteiten van het gemeentearchief worden in de legesverordening geregeld.

Voor een toelichting op de verschillende retributies wordt verwezen naar de diverse onderdelen in de jaarrekening.

Een aanduiding van de lokale lastendruk

Een aanduiding van de lokale lastendruk is van belang voor de integrale afweging tussen beleid en inkomsten.

Onder de woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een meerpersoonshuishouden in de gemeente betaalt aan OZB, riool- en afvalstoffenheffing. Over het belastingjaar 2022 is dat volgens het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) in de gemeente Hardenberg een bedrag van € 849. Voor deze berekening van de OZB is uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waarde. Deze is in 2022 voor een woning € 311.233,- (bron: COELO). In 2021 waren de woonlasten € 752. Hiermee staat onze gemeente nu op plaats 94 (in 2021: 76) van de gemeenten met de laagste woonlasten in Nederland (totaal 349 (deel)gemeenten).

Het landelijke gemiddelde is een bedrag van € 904. In de Provincie Overijssel is het gemiddelde € 868. (Bron: COELO, atlas van de lokale lasten 2022).

In onderstaande tabel worden de woonlasten van de omliggende gemeenten vermeld.

Omliggende gemeenten	Woonlasten per huishouden	Landelijke rangorde (aantal (deel) gemeenten 349)
Zwolle	800	46
De Wolden	802	48
Ommen	812	55
Dalfsen	822	65
Staphorst	829	78
Hardenberg	849	94
Hoogeveen	885	144
Twenterand	957	230
Coevorden	1.004	349

Uit de COELO-atlas 2022 blijkt dat COELO uitgaat van een tarief afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens in de gemeente Hardenberg van € 255. COELO geeft aan dat gewerkt wordt met aannames omtrent de aangeboden hoeveelheid afval. Dit doen zij om de verschillende gemeenten goed met elkaar te kunnen vergelijken. In Hardenberg blijken de werkelijke cijfers echter te verschillen met de gedane aannames door COELO. In 2022 betalen huishoudens aan vastrecht € 166,-. Daarbij komen de kosten per aanbidding van restafval. Het gemiddeld aantal aanbiddingen van de restafval 240 liter-container bedroeg in 2021 gemiddeld 7 aanbiddingen. Dit aantal is voor 2022 gelijk. Dit resulteert in een totale gemiddelde aanslag afvalstoffenheffing van € 240,20 (166 + 74,20).

De werkelijke gemiddelde woonlasten bedragen in 2022 in de gemeente Hardenberg voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde van € 311.233,- (bron: COELO) en 7 aanbiedingen van de 240 liter restafvalcontainer: Tarief 2022:

Onroerende-zaakbelastingen	324
Afvalstoffenheffing (vastrecht en variabel)	240
Rioolheffing	269
Totale gemiddelde aanslag 2022	833

Voor de woonlasten voor huurders met een meerpersoonshuishouden is de gemeente Hardenberg gedaald van plek 259 naar 268. De woonlasten voor huurders volgens COELO in 2022 dus hoger dan in 2021.

Het verschil in ranking ten opzichte van eigenaren is te verklaren door de rioolheffing. Deze wordt in veel gemeenten (deels) aan de eigenaar opgelegd, waardoor de lasten voor huurders lager zijn. De door COELO berekende woonlasten voor huurders van € 524,- liggen ruim boven het landelijk gemiddelde van € 424,-. Ook als rekening gehouden wordt met de verrekening naar de werkelijke gemiddelde voor de afvalstoffenheffing. Wel is er in Hardenberg volledige kwijtschelding mogelijk van de woonlasten voor huurders.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor inwoners die niet in staat zijn bepaalde gemeentelijke belastingen te betalen, is kwijtschelding mogelijk. Dit was in 2022 mogelijk voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de onroerende zaakbelasting en voor hondenbelasting (voor één hond). Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingplichtigen. Bij de bepaling daarvan houden we rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid. Dit is in overeenstemming met het kwijtscheldingsbeleid dat door de raad is vastgesteld. In 2022 zijn er 1025 kwijtscheldingsverzoeken ontvangen. Hiervan zijn er 823 toegekend. Dit is op het niveau van vorig jaar.

5.2 Weerstandvermogen en risicobeheersing

Inleiding en wettelijk kader

In deze paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing geven we informatie over:

- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit, het weerstandvermogen en de risico's
- een overzicht van de risico's
- een berekening van de weerstandscapaciteit
- de verplicht op te nemen kengetallen (de netto schuldquote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit)
- een beoordeling van de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Met de informatie in deze paragraaf geven wij uitvoering aan artikel 11 lid 2 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

De *weerstandscapaciteit* is in het BBV omschreven als

'de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken'.

De beschikbare weerstandscapaciteit berekenen wij op basis van:

- De omvang van de algemene reserve (vrij aanwendbaar gedeelte);
- De eventueel ongebruikte belastingcapaciteit;
- De omvang van stille reserves (indien aanwezig);
- De ruimte in de structurele begroting.

Het uitgangspunt voor ons *weerstandvermogen* is:

'Wij streven naar weerstandvermogen dat groter is dan de omvang van de risico's. Daarvoor willen we inzicht in en beheersing van de risico's en een goede balans tussen de bestuurlijke ambitie en de daarmee gepaard gaande risico's'.

Onze doelstelling is:

- het handhaven van een gezonde financiële positie;
- het voorkomen dat ingrijpende beleidswijzigingen noodzakelijk worden bij niet afgedekte risico's.

Een *risico* definiëren wij als: een kans op een gebeurtenis dat een nadelig effect kan hebben op de organisatie, de doelen die zijn gesteld en / of de financiële positie.

De risico's zijn onderverdeeld naar drie categorieën:

- Mogelijke financiële tegenvallers die samenhangen met de uitvoering van bepaalde activiteiten. Voorbeelden zijn het ondernemersrisico bij grondexploitaties en het risico op overschrijding van budgetten bij opneemde-regelingen.
- Voorzienbare tekorten op reguliere budgetten. De tekorten zijn min of meer duidelijk. Zeker waar de tekorten een structureel karakter hebben, heeft het vanuit bedrijfseconomisch oogpunt de voorkeur dit op te lossen binnen de exploitatie.
- (Ongewenste) schommelingen van budgetten, waardoor behoefte ontstaat in egalisatie van jaarlasten. Riolerings- en wegen zijn hiervan de belangrijkste voorbeelden. Als de noodzakelijke

onderhoudslasten structureel in de begroting zijn geraamd is er geen sprake van een risico dat relevant is voor het weerstandsvermogen.

Voor de berekening van de benodigde omvang van het weerstandsvermogen is alleen de eerste categorie van belang voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen.

Risicoprofiel

Wij hebben de mogelijke risico's, inclusief hun oorzaken en gevolgen in beeld gebracht. De totale omvang van de risico's bedraagt bruto € 60,5 miljoen.

Voor de berekening van het benodigde weerstandsvermogen houden we rekening met de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en het financieel gevolg van een gebeurtenis (= kans * financiële impact). Niet alle risico's zullen zich tegelijkertijd en in dezelfde omvang voor doen. Het resultaat is dat met een beschikbare weerstandscapaciteit van € 23 miljoen het voor 90% zeker is dat de risico's zijn afgedekt.

Ontwikkeling van het risicoprofiel

De bruto omvang van de risico's is € 32 miljoen hoger dan de omvang van de risico's in de begroting 2022. Deze stijging is grotendeels toe te schrijven aan de toevoeging van risico's op gewaarborgde geldleningen en deelnemingen. Dit zijn geen nieuwe risico's. Tot nu toe was hiermee in de berekening geen rekening gehouden.

De omvang van het benodigde weerstandsvermogen is € 2,3 miljoen hoger dan bij de vorige inventarisatie. Het opnemen van de risico's op gewaarborgde geldleningen en deelnemingen heeft dus geen grote gevolgen voor de benodigde weerstandscapaciteit. De kans dat deze risico's zich voordoen hebben we ingeschat op onwaarschijnlijk, waardoor ze maar voor 10% meetellen in de berekening.

Ook zijn een paar risico's vervallen. We noemen met name het risico op het niet realiseren van een bezuiniging bij de Publieksdienst voor het beëindigen van de dienstverlening aan Ommen. Dit is geen risico meer, omdat hiervoor (tijdelijk) budget in de meerjarenbegroting 2023-2026 is opgenomen.

Toelichting risico's

We hebben 55 risico's met een financieel gevolg. De risico's hebben we ingedeeld. Daarbij zijn we uitgangaan van de mogelijke omvang van een risico en de kans dat een risico zich voordoet. In de tabel ziet u de verdeling van de risico's.

Impact						
Enorm	> 1 miljoen	3	1	1	0	5
Substantieel	> 250.000 en < 1 miljoen	0	5	4	2	1
Matig	> 100.000 en < 250.000	4	6	6	1	0
Gering	> 50.000 en < 100.000	2	2	3	3	0
Minimaal	> 0 en < 50.000	1	3	1	1	0
Kans		Onwaarschijnlijk	Mogelijk	Aannemelijk	Waarschijnlijk	Zeer waarschijnlijk
		10%	30%	50%	70%	90%

We beschrijven de mogelijke risico's met een enorme of substantiële impact en waarbij de kans dat die zich voordoet groter is dan 50%.

Grondexploitaties

€ 4.612.000

In de Nota Grondexploitatie 2023 en de paragraaf Grondbeleid worden de risico's beschreven in de grondexploitaties. De grootste risico's zijn:

- Hogere kosten voor de aanleg van het openbaar gebied.
- Vertraging in de uitgifte als gevolg van marktontwikkelingen.
- Het tot stand komen van de verschillende bestemmingsplannen binnen Marslanden II.
- Extra kosten in verband vervuiling binnen het centrumplan Hardenberg.

In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 90% meegenomen.

In deze risicoberekening is niet opgenomen dat de prijs die is betaald voor aangekochte gronden niet wordt terugverdiend als de uitgifte voor woningbouw of bedrijfskavels niet doorgaat. Voor een goede inschatting van zo'n risico is een analyse nodig. Gelet op de huidige vraag naar woningen en bedrijfskavels lijkt het risico beperkt.

<i>Grondexploitatie</i>	<i>Benodigde risicoreserve</i>
Centrumplan Hardenberg	€ 1.206.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 317.000
Hardenberg Wonen	€ 140.000
Hardenberg Werken	€ 1.383.000
Marslanden II	€ 969.000
Overige projecten	€ 597.000
Totaal	€ 4.612.000

Beëindigen dienstverlening aan gemeente Ommen

€ 1.200.000

Vanaf 1 januari 2025 doen wij geen werkzaamheden meer voor de gemeente Ommen. Wij ontvangen dan ook geen vergoeding meer voor werkzaamheden. Wij werken er aan om de kosten terug te brengen naar het benodigde niveau voor Hardenberg. Wij verwachten dat de verlaging van de kosten niet (direct) gelijk is aan de vergoeding die Ommen tot en met 2024 betaald. We nemen een risico op van 20% van de bezuinigingsopgave. De omvang van het risico is verlaagd van 33% naar 20% door ervaringen met al beëindigde diensten.

In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 90% meegenomen.

Afbouw dienstverlening aan gemeente Ommen

€ 2.000.000

In de periode tot 31 december 2024 wordt de dienstverlening aan Ommen afgebouwd en overgedragen. In die periode zijn er extra kosten om de dienstverlening, de informatie en de systemen over te dragen aan Ommen en voor onze gemeente opnieuw in te richten. In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 90% meegenomen.

Informatiebeveiliging

€ 3.900.000

Als gemeente werken we veel met waardevolle en privacygevoelige informatie, die steeds meer tijd- en plaats onafhankelijk beschikbaar moet zijn. Daarvoor gebruiken we allerlei systemen. Door

maatschappelijke- en technologische ontwikkelingen is het belangrijk de risico's op uitval en van de veiligheid van informatie onder ogen te zien. We zorgen voor bewustwording van de risico's en nemen beheersmaatregelen. Desondanks blijft het risico dat onze systemen uitvallen.

Door cybercrime of een technische storing. Als vervanging of herstel van systemen nodig is buiten de reguliere vervangingsperiode zijn extra investeringen nodig. In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 50% meegenomen.

Uitvoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning € 4.700.000

De Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn opneideregelingen. Het aantal mensen dat zorg nodig heeft, kan toenemen. Wij hebben de plicht inwoners te ondersteunen. Een overschrijding van het budget in de begroting is geen reden om deze ondersteuning niet te bieden. Als meer zorg nodig is, stijgen de kosten. Wij werken aan maatregelen om de stijging van de kosten te beheersen en zo mogelijk kosten te verlagen.

In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 90% meegenomen.

Budgetoverschrijding Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz € 1.000.000

Wij ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Wij zijn zelf verantwoordelijk voor het beleid rondom de uitkeringen en de loonkostensubsidie, en voor de uitvoering ervan. De financieringssysteem sluit hierbij aan. Het Rijk stelt jaarlijks een macrobudget vast dat volgens een vaste verdeelsysteem onder de gemeenten wordt verdeeld. Dat budget is niet geoormerkt: een gemeente mag een overschot vrij besteden en moet een tekort in beginsel zelf opvangen. In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 70% meegenomen.

Stijging loonkosten en (pensioen)premies € 500.000

De onderhandelingen voor een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) zijn nog niet afgerond. Omdat de inflatie in 2022 hoog is geweest vragen de vakbonden om een (grote) stijging van de lonen. Een stijging zal deels gedekt kunnen worden door een stijging van de rijksbijdrage. De verwachting is dat die dekking niet volledig zal zijn.

Een stijging van de lonen zal ook als gevolg hebben dat meer (pensioen)premies moeten worden betaald.

In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 90% meegenomen.

Onvoldoende gekwalificeerd personeel € 750.000

Er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Daardoor bestaat de kans dat vacatures niet kunnen worden ingevuld. En er meerkosten zijn omdat personeel moet worden ingehuurd. In de berekening van het benodigde weerstandsvermogen hebben we dit risico voor 70% meegenomen.

Niet gecalculeerde risico's

Economische ontwikkelingen leiden tot stijging van kosten van goederen en diensten. De duur en de omvang van die ontwikkelingen zijn nog niet goed in te schatten. In de berekening van het

risicoprofiel is hiermee geen rekening gehouden. Wij zullen deze ontwikkelingen verwerken in de (meerjaren)begroting.

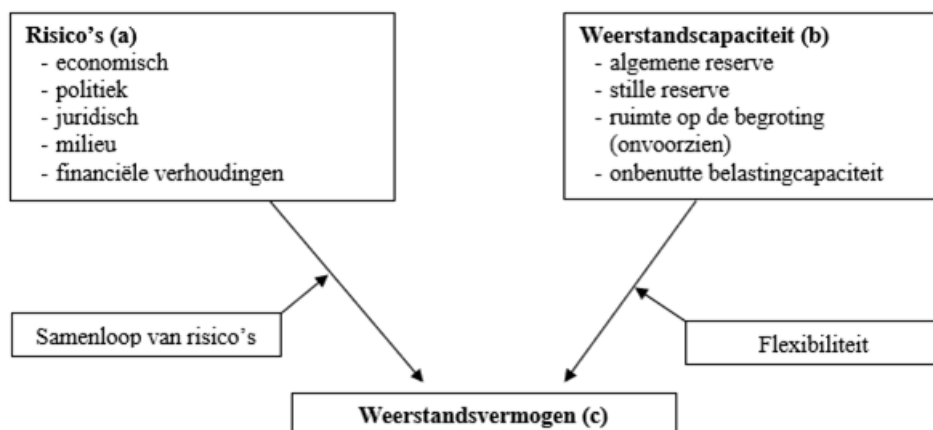
Beschikbare weerstandscapaciteit

Met de beschikbare weerstandscapaciteit bedoelen we 'de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken'. Deze uitleg staat in het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 11.1). De volgende financiële middelen vormen samen de beschikbare weerstandscapaciteit:

Beschrijving	Bedrag per 31 december 2022
De algemene reserve	€ 70.745.000
De ongebruikte belastingcapaciteit	€ 1.000.000
De stille reserves (indien aanwezig)	€ 0
De ruimte op de structurele begroting	€ 0

Beoordeling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Dit verband is in onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Naast het aanwezige weerstandsvermogen zijn er andere mogelijkheden om de gevolgen van risico's op te vangen. We denken dan aan het aanpassingsvermogen van de organisatie, extra inkomsten en de kans dat tegenslagen zich gelijktijdig voordoen.

Het benodigde weerstandsvermogen voor de opvang van de risico's is € 23 miljoen.
Per 31 december 2022 is de verwachte omvang van het weerstandsvermogen:
€ 70,7 miljoen algemene reserve + € 1 miljoen belastingcapaciteit = € 71,7 miljoen.

De ratio is:

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 71.745.000	= 3,14
	Benodigde weerstandcapaciteit		€ 22.850.000	

Deze ratio ligt ruim boven de door de raad vastgestelde factor van 1,4.

De ruimte tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 71,7 miljoen) en de gewenste weerstandscapaciteit ($1,4 * € 22,85 \text{ miljoen} = € 32,0 \text{ miljoen}$) is € 39,7 miljoen per 31 december 2022.

De in de meerjarenbegroting 2023 – 2026 begrote toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve zijn niet in de berekening meegenomen. Ook hebben wij in deze berekening geen rekening gehouden met (grote) investeringen die nodig zijn om de ambities in het coalitieakkoord uit te voeren.

Door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement en de Universiteit Twente is een waarderingstabel opgesteld, die aangeeft hoe de ratio beoordeeld kan worden. Daaruit blijkt dat een ratio van meer dan 2,0 als uitstekend wordt gezien. Zie onderstaande tabel:

Ratio	Betekenis
> 2	Uitstekend
1,4 – 2	Ruim voldoende
1 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Continuïteit

Op basis van de door ons uitgevoerde risico-inventarisatie, de weerstandratio van 3,14 en het beeld van onze meerjarenbegroting zijn wij van mening dat de normale bedrijfsvoering financieel kan worden voortgezet.

Indicatoren DEPLA

Door de commissie DEPLA is een aantal indicatoren ontwikkeld, die de raad kunnen helpen in het verkrijgen van inzicht in de gemeentefinanciën, namelijk:

- de netto schuldquote inclusief de quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- solvabiliteitsratio
- kengetal grondexploitatie
- structurele exploitatieruimte
- belastingcapaciteit.

Voor onze gemeente is het beeld als volgt:

Jaarrekening 2021	JV 2019	JV 2020	JV 2021	JV 2022	B 2022
Netto schuldquote	72%	64%	52%	41%	72%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	68%	61%	51%	40%	70%
Solvabiliteitsratio	36%	35%	42%	46%	29%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	4%	3%
Grondexploitatie	9%	9%	5%	4%	8%
Belastingcapaciteit	98%	97%	93%	94%	93%
Weerstandscapaciteit	2,73	2,34	2,76	3,14	2,24

De schuldquote ligt ruim onder de afgesproken norm. De ratio's voor solvabiliteit en grondexploitatie liggen stabiel in de buurt van het landelijk gemiddelde liggen. Naar onze indruk zijn dit indicatoren die er op wijzen dat Hardenberg financieel gezond is.

Hieronder treft u per genoemd kengetal een uitleg aan:

1. Netto schuldquote (gecorrigeerd)

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. In het verlengde hiervan kennen we ook de zogenoemde "Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen". Bij deze specifieke quote wordt er gekeken naar het effect van door de gemeente verstrekte leningen op de schuldenlast van de gemeente. De gemeente Hardenberg heeft een maximale netto schuldquote van 130% vastgesteld.

2. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage Eigen Vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

3. Kengetal grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de boekwaarde van de gronden in exploitatie te delen door de totale baten van de programmabegroting of jaarrekening.

4. Structurele exploitatie ruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

In de jaarrekening wordt voor dit kengetal het structurele begrotingsaldo na de tweede bestuursrapportage 2022 gehanteerd.

5. Belastingcapaciteit

Definitie:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Dit kengetal wordt berekend door de lokale lasten (OZB/afval/riool) voor een gemiddeld huishouden in de gemeente te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Het Coelo publiceert jaarlijks deze gegevens.

5.3 Financiering

Korte omschrijving

In het Treasurystatuut staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De uitvoering van het treasurybeleid komt in de financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening aan de orde. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is vastgelegd, welke informatie in ieder geval in de financieringsparagraaf moet worden opgenomen. Het gaat daarbij om de beleidsvoornemens die relevant zijn voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Het geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Risicobeheer

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de liquiditeitsrisico's, renterisico's, kredietrisico's en koersrisico's.

Treasurybeheer/ Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico's worden beperkt door treasury-activiteiten te baseren op een middellange termijnplanning. Dit gebeurt met behulp van een zogenaamde liquiditeitsbegroting, waarin de belangrijkste (grote) geldstromen zijn opgenomen. In 2022 hebben wij verdere stappen gezet in de doorontwikkeling van onze liquiditeitsprognose.

De administratieve organisatie van de treasuryfunctie is georganiseerd conform het door ons in 2017 vastgestelde Treasurystatuut. Het Treasurystatuut is in de tweede helft van het huidige begrotingsjaar geactualiseerd en zal per 2023 in werking treden.

Renterisicobeheer

Renterisico is het gevaar van ongewenste veranderingen van de (financiële) resultaten van de gemeente door rentewijzigingen en renteherziening. Ook bij het afsluiten van nieuwe leningen loopt de gemeente een renterisico. Een stijging van de rentetarieven ten opzichte van de begroting leidt namelijk tot hogere rentelasten. Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen, namelijk de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en betreft de maximale omvang van de kortgeldpositie in enig jaar. In 2022 bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% van het totaal van de begrote lasten, namelijk € 16.090.000 ($€ 189.295.000 \times 8,5\%$). Als de kasgeldlimiet drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, dient de gemeente de provinciale toezichthouder te informeren en een plan op te stellen om binnen de kasgeldlimiet te blijven. In 2022 is in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden. Daarmee is voldaan aan de vereisten uit de Wet fido.

Renterisiconorm

Met deze norm wordt tot uitdrukking gebracht tot welk bedrag de gemeente renterisico's mag lopen. Renterisico's kunnen voortvloeien uit de noodzaak om bijvoorbeeld leningen af te lossen of

door renteherzieningsmomenten. Het totale renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal van de oorspronkelijke begroting. In 2022 bedroeg de renterisiconorm € 37.859.000. De gemeente Hardenberg had in 2022 een leningenportefeuille zonder renteherziening en een lineair aflossingschema. De aflossing bedroeg in 2022 €11,4 mln. en zit daarmee onder de renterisiconorm. De renterisiconorm is niet overschreden. In onderstaande tabel staat weergegeven dat we ruimschoots aan de risiconorm voldoen.

Rente risicobeheer / -norm	2022
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	
2. Aflossingen	€ 11.402
3. Renterisico (1+2)	€ 11.402
4. Renterisiconorm	€ 37.859
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4-3)	€ 26.457
5b. Ruimte boven renterisiconorm	

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2022
4a. Begrotingstotaal	€ 189.295
4b. Percentage regeling	20%
Renterisiconorm (4a x 4b)	€ 37.859

Ontwikkeling leningenpositie

Onze externe financieringsmiddelen bestaan uit korte- en langlopende leningen.

Kortlopende geldleningen

Op 31-12-2022 hadden wij geen schuld op korte termijn (kasgeldlening). In het kader van schatkistbankieren was ons tegoed op 31-12-2022 € 17,2 miljoen.

Langlopende geldleningen

Op 1 januari 2022 bedroeg de totale hoofdsom van de vaste geldleningen € 96,2 miljoen en per 31 december 2022 is het schuldrestant opgelopen naar € 99,8 miljoen.

Schuldrestant:

- acht lineaire geldleningen van de BNG Bank;
- een lineaire geldlening van de NWB Bank.

Het afgelopen jaar hebben we € 11,4 miljoen betaald aan aflossingen voor langlopende leningen. Hiertegenover staat een nieuwe aangetrokken geldlening van € 15 miljoen bij BNG Bank, looptijd 20 jaar en rentepercentage 1,188%. Er is geen sprake geweest van vervroegde aflossingen en er zijn geen leningen herzien. In onderstaand schema worden alle mutaties van de leningenportefeuille in 2022 weergegeven.

Mutaties in leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)	2022
Stand per 1 januari	€ 96.216
Nieuwe leningen	€ 15.000
Reguliere aflossingen	-€ 11.402
aflossing nieuwe leningen	€ 0
Vervroegde aflossingen	n.v.t.
Rente aanpassing (oud percentage)	n.v.t.
Rente aanpassing (nieuw percentage)	n.v.t.
Stand per 31 december	€ 99.814

Ontwikkeling rente leningenportefeuille	2022
Rente	€ 3.785
Gemiddeld rentepercentage	3,40%

Het gemiddelde rentepercentage van 3,28% is gunstig ten opzichte van het gemiddelde rentepercentage zoals opgenomen bij de begroting van 2022 (3,48%)

Financieringsbeleid

Wij hanteren bij het financieren het systeem van totaalfinanciering. Dit betekent dat alle uitgaven worden opgeteld ongeacht om wat voor soort uitgave het gaat. Hiertegenover worden dan alle inkomsten gezet. Als blijkt dat de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten, dan is sprake van een financieringsbehoefte. Bij totaalfinanciering zijn leningen niet gekoppeld aan specifieke uitgaven of investeringen, maar aan het saldo van wat wij in totaal uitgeven en binnen krijgen. De twee belangrijkste voordelen van deze manier van financieren zijn:

1. de administratieve verwerking is eenvoudiger en efficiënter dan bij projectfinanciering. De administratieve kosten zijn daarmee ook lager;
2. er wordt pas geleend als het totaal van alle 'bankrekeningen' een negatief saldo vertoont. Hierdoor zijn de rentekosten zo laag mogelijk.

Leningverstrekking en garantieverlening

Gemeenten mogen volgens de Wet fido uitsluitend geldleningen verstrekken en garanties verlenen uit hoofde van de publieke taak. We spreken van een publieke taak wanneer overheidsingrijpen noodzakelijk is om een maatschappelijk belang te realiseren. De gemeenteraad bepaalt wat tot de publieke taak behoort. Bij het verstrekken van geldleningen en garanties is een motivering van de overwegingen vereist. Een belangrijke overweging voor de gemeenteraad hierbij is of de betreffende activiteiten direct of indirect van belang zijn voor de eigen inwoners.

In 2022 hebben wij één nieuwe fixe lening verstrekt. € 300.00 met een looptijd van 18 maanden, rentepercentage 0,5%.

Restant verstrekte leningen:

- nul verstrekte leningen woningcorporaties;
- twee verstrekte leningen deelnemingen;
- nul verstrekte leningen sportverenigingen;
- zeven verstrekte leningen overig.

Restant verstrekte garanties

- vier verstrekte garanties waarborgfonds (WSW), indirect 50%;
- één verstrekte garantie particulieren (NHG), indirect 50%;
- zeven verstrekte garanties overig direct 100%.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

Het jaar 2022 is een onrustig jaar geweest voor de geld- en kapitaalmarkt. Mede door de oorlog in Oekraïne lieten de Nederlandse publieke sectorrentes het eerste kwartaal flinke stijgingen zien die in lijn zijn met de crash in bredere rente. De 30-jaars IRS rente stond op het hoogste niveau in jaren! Doordat wij vroegtijdig onze verwachte financieringsbehoefte hebben bepaald, hebben we goed kunnen reageren op de renteontwikkelingen. Hierdoor hebben wij een langlopende lening kunnen sluiten tegen een gunstig rentepercentage. Medio augustus was het tijdperk van de negatieve rente in de eurozone ten einde. Het depositotarief was medio september 0,75 procent. Er heeft een verhoging van de herfinancieringsrente van 0,5 procent naar 1,25 procent plaatsgevonden. Dit waren de consequenties van de verhoging, medio augustus van 50 basispunten in plaats van de verwachte 25 basispunten door de Europese Centrale Bank (ECB). Deze renteverhoging was de eerste in elf jaar van de ECB. Nederlandse publieke sectorrentes liepen in het derde kwartaal verder op waardoor de aan het eind van het tweede kwartaal ingezette rentedaling bijna in zijn geheel was teruggedraaid. De Nederlandse publieke sectorrentes schommelden in november en december. Een daling in november was het gevolg van de markt die een minder agressieve verkrapping van het monetaire beleid van de ECB had ingeprijsd. De ingezette daling was eind december teniet gedaan door een behoorlijke rente stijging in de laatste twee weken van deze maand. Met betrekking tot de geld- en kapitaalmarkt volgen wij, de adviezen van de grote banken en beleggers. Daarnaast passen wij onze eigen visie en waarneming toe.

Renteresultaat

De rentelasten worden aan de programma's/producten doorberekend op basis van het zogenaamde renteomslagpercentage. De omslagrente wordt berekend door de aan de programma's/producten toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal gefinancierd zijn.

Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. Indien de werkelijke rentelasten, die over een jaar moeten worden doorbelast, met meer dan 25% afwijken van de rentelasten die op basis van de voorcalculatie zijn doorbelast, is de gemeente verplicht tot correctie van het omslagpercentage. In onderstaand overzicht hebben wij de bepaling van de financieringsbehoefte, als grondslag voor de berekening van het rente omslagpercentage, opgenomen.

activa					passiva			
Bedrag x € 1.000	Begr. 2022	Werk. 2021	Werk. 2022		Bedrag x € 1.000	Begr. 2022	Werk. 2021	Werk. 2022
activa integraal gefinancierd	217.901	207.659	204.162	eigen vermogen	71.766	104.411	103.870	
voorraad gronden	28.058	20.837	20.864	voorzieningen	24.035	25.741	25.742	
				geldleningen o/g	111.216	96.216	99.814	
				totaal financieringsmiddelen	207.017	226.068	229.426	
				financieringsbehoefte kort	15.629	2.428	-4.428	
				financieringsbehoefte lang	23.313			
totaal	245.959	228.496	224.998	totaal	245.959	228.496	224.998	

Uit dit overzicht volgt een werkelijke financieringsbehoefte van € 4.428.028 negatief.

De afgelopen jaren bleek uit de jaarrekeningen dat de werkelijke financieringsbehoefte aanmerkelijk afweek van de begrote financieringsbehoefte. Dit blijkt in 2022 niet anders dan voorgaande jaren. Ook in 2022 was de langdurige financieringsbehoefte enorm lager dan begroot. Om beter grip te krijgen op de werkelijke financieringsbehoefte starten we in 2023 met een actie op investeringskredieten. Hierbij gaan wij het uitgavenpatroon scherper in de tijd wegzetten.

Rente omslag	bedrag x € 1.000	percentage
geldleningen o/g	3.785	3,79%
geldleningen kortlopend	-2	0%
Rentebaten	-226	0%
totaal	3.558	
waarvan toe te rekenen aan:		
programma grondexploitatie	469	2,25%
overige programma's	3.089	1,51%

Uit bovenstaande opstelling volgt een rente-omslagpercentage van 1,51%. Het begrote rentepercentage van 2022 is afgerond op 1,75%. Hieruit volgt een (voordelig) renteresultaat van € 484.000. Volgens het BBV zijn gemeenten verplicht tot nacalculatie van het omslagpercentage als de afwijking groter of gelijk aan 25% is (beneden deze grens is dit optioneel). Over 2022 is niet tot correctie overgegaan omdat de afwijking binnen het percentage van 25% is gebleven.

Cashflow

Bedragen x € 1.000	Begroot 2022	Werkelijk 2022	
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Saldo van baten en lasten	€ 594		let op! aanpassen
<i>Aanpassingen voor</i>			
- afschrijvingen	€ 10.823	€ 11.776	
- mutaties voorzieningen / reserves	-€ 884	-€ 5.290	let op! aanpassen
<i>Verandering in vlottende middelen</i>			
- voorraden	€ 5.462	€ 9.809	
- mutatie vorderingen			
- mutatie kortlopende schulden			
Totaal operationele activiteiten	€ 15.995	€ 16.295	
<i>Kasstroom uit investeringen</i>			
Immateriële vaste activa			
Materiële vaste activa*	-€ 28.387	€ 554	let op! aanpassen
Financiële vaste activa			
Totaal investeringsactiviteiten	-€ 28.387	€ 554	
Mutaties liquide middelen	-€ 12.392	€ 16.849	
Beginstand liquide middelen	€ 0	€ 456	
Nieuw opgenomen leningen lang	€ 15.000	€ 15.000	
Nieuw opgenomen leningen kort	€ 10.000	€ 0	
Aflossingen langlopende leningen	-€ 12.152	-€ 11.402	
Eindstand liquide middelen	€ 456	€ 20.903	
* exclusief financieringsbehoefte uit restantkredieten.			

Normen schatkistbankieren

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn drie wettelijke normen opgenomen waaraan de gemeente moet voldoen. Decentrale overheden zijn ten eerste verplicht hun tijdelijk overtollige liquide middelen op een rekening aan te houden in 's Rijks schatkist. Ten tweede mag bij het aantrekken van korte leningen (met looptijd tot één jaar) het gemiddelde saldo de kasgeldlimiet niet langdurig overschrijden. Het saldo aan aflossingen en renteherzieningen op de bestaande portefeuille lange leningen (met looptijd van één jaar of langer) mag ten derde in enig jaar niet hoger zijn dan de renterisiconorm.

Drempel schatkistbankieren

Om de staatsschuld te beperken moeten gemeenten liquide middelen aanhouden in de schatkist bij het Rijk of uitzetten bij medeoverheden. Om te voorkomen dat onverwachte ontvangsten en uitgestelde betalingen direct leiden tot onrechtmatigheid mag er bij gemeenten een beperkt positief saldo op de bankrekeningen aanwezig zijn. Gemiddeld per kwartaal mag dit saldo niet meer zijn dan een vastgesteld drempelbedrag.

De drempel voor het overhevelen van middelen naar de schatkist voor gemeenten met een begroting van < € 500 miljoen is vastgesteld op 2% van het begrotingstotaal (met een minimum van 1 miljoen). Voor onze gemeente is die drempel € 3,7 miljoen. Zolang de middelen onder deze drempel blijven is het niet verplicht deze over te hevelen. Wij kijken dagelijks naar de aanwezige liquide middelen en het te hanteren drempelbedrag. Indien deze wordt overschreden, wordt er automatisch overgeboekt naar de schatkist. Dit draagt bij aan een doelmatig kasbeheer en we voldoen daarmee aan de verplichting.

5.4 Grondbeleid

Grondbeleid

Met grondbeleid kan de gemeente invloed uitoefenen op de grond- en vastgoedmarkt. Op basis van haar rol en inzet van instrumenten kan de gemeente hiermee uitvoering geven aan gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij is grondbeleid geen doel op zich maar ondersteunend aan uitvoering van gemeentelijke doelstellingen.

In november 2019 is de Nota Grondbeleid 2020-2024 vastgesteld waarin als algemene koers is opgenomen dat 'situationeel grondbeleid' wordt toegepast. Dat houdt in dat per geval wordt afgewogen welke rol en houding de gemeente toepast. Als algemene richtlijn is opgenomen dat in geval van maatschappelijk belang, de rol van de gemeente meer actief dan facilitair zal zijn.

Inzet actief grondbeleid in 2022

In 2022 is actief grondbeleid ingezet voor uitbreidingsmogelijkheden voor nieuwe woningbouwlocaties om te voorzien in de woningbehoefte.

"In Omgevingsvisie 'Landstad Hardenberg' wordt een groeiambitie uitgesproken van 1.000 woningen extra voor de bijdrage aan de regionale woonopgave Zwolle, bovenop de autonome groei. De totale woningbouwopgave voor Hardenberg komt hiermee uit op circa 3.200 woningen tot en met 2031. Om dat te kunnen realiseren moet de gemeente nieuwe locaties aanwijzen, de ontwikkeling van bestemmingsplannen voor woongebieden en daaraan ten grondslag liggende gebiedsprocessen voortvarend oppakken. Dat moet leiden tot een versnelling van de woningbouwproductie tot een gemiddelde van jaarlijks 400 woningen per jaar voor de periode 2022 t/m 2025".

Binnen deze opgave is in 2021 de Wet voorkeursrecht (Wvg) gevestigd op een locatie in Balkbrug en twee locaties in Dedemsvaart met een totale omvang van circa 75 hectare. Binnen dit kader vinden verwervingsstappen plaats waarbij gesprekken met eigenaren hebben plaatsgevonden in 2022. Dit heeft in 2022 nog niet geleid tot aankopen in 2022.

Nota Grondexploitatie 2023

De Nota Grondexploitatie 2023 is in november 2022 vastgesteld door de Raad. Hierin zijn de actuele resultaten van de grondexploitaties opgenomen en is een prognose afgegeven van de (tussentijdse) winstverwachting van de grondexploitaties en meer specifiek voor 2022. Voor verliesgevende grondexploitaties zijn voorzieningen getroffen op basis van de actuele resultaten. Tevens zijn de risico's geactualiseerd. De uitkomst hiervan bepaalt de omvang van het benodigde weerstandsvermogen. Met deze Nota Grondexploitaties 2023 heeft de raad het actuele inzicht gekregen in de stand van zaken van de grondexploitaties.

In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over afwijkingen tussen de verwachtingen uit de Nota Grondexploitatie en de werkelijke realisatie.

Geprognosticeerde versus gerealiseerde verkopen van de grondexploitatie

Onderstaande tabel geeft op totaalniveau de vergelijking van de geprognosticeerde en gerealiseerde verkopen voor bedrijventerrein en woningbouw in 2022:

	Prognose 2022	Werkelijk 2022
Bedrijventerrein in Ha	3,4	3,9
Woningbouwkavels	234	184

Uit de tabel volgt dat de prognose voor bedrijventerrein ruim is gehaald. Voor woningbouw is sprake van een lagere uitgifte van circa 20% ten opzichte van de prognose. De lagere uitgifte wordt met name veroorzaakt door de centrumplannen Hardenberg (Mulolocatie) en Dedemsvaart. Voor deze deelgebieden zijn reeds overeenkomsten afgesloten maar zullen in 2023 passeren. De fasering in de grondexploitaties houdt geen rekening met economische pieken en dalen maar gaat uit van een gemiddeld uitgiftetempo.

Onderstaande tabel geeft een onderbouwing van de uitgifte van bedrijfgrond uitgewerkt per bedrijventerrein:

	Nota grex 2023	2022 in m2
Broeklanden	4.000	7.347
Broeklanden De Kop	5.000	
Broeklanden Zuid	15.000	10.012
Rollepaal Zuid en Oost		11.421
Katingerveld	10.000	10.559
Slagharen Moeshoek		275
Totaal	34.000	39.614

Onderstaande tabel geeft een onderbouwing van de uitgifte van woningbouwkavels uitgewerkt per woningbouwlocatie:

	Nota grex 2023	2022 in aantallen
Bransveen II	18	18
CPH Mulo locatie	20	
CPD	30	14
De Meerstal	3	3
De Meerstal II	7	6
t Rafter Sibculo	19	19
Garstlanden IV	48	34
Slagharen Moeshoek wonen	1	1
Sluis V	3	2
De Marke III		1
Marshoogte	64	69
Havezate Es	5	
De Kuilen III	2	4
Locatie Hofsteeweg		2
De Wieken	14	11
Totaal	234	184

Tussentijdse winstneming op basis van de POC methodiek

In de notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (Commissie BBV, 2019) is met betrekking tot tussentijds winstnemen het volgende opgenomen:

Volgens het realisatiebeginsel dient in de situatie dat voldoende zekerheid is over de winst, de winst te worden genomen. Hierbij dient de percentage of completion methode (POC) te worden gevolgd. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst naar rato van de realisatie genomen).

Bij de berekening van de winstneming op basis van de POC methode worden vervolgens de aanwezige project specifieke risico's betrokken. De commissie BBV beveelt aan om de wijze waarop met (project-specifieke) risico's wordt omgegaan bij het bepalen van de tussentijdse winstneming en de omvang van het benodigde weerstandsvermogen, uit te werken in bijvoorbeeld de paragraaf grondbeleid of de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, één van beide gelijknamige nota's of de financiële verordening.

In de Nota Grondbeleid 2020-2024 is opgenomen op welke wijze jaarlijks de project-specifieke risico's in beeld worden gebracht en gekwantificeerd. Deze worden volgens de formule 'bedrag risico x kans op voordoen' in mindering gebracht op de becijferde tussentijdse winstneming per afzonderlijke grondexploitatie.

Als aanvulling op de Nota Grondbeleid 2020-2024 kan worden aangegeven dat de gemeente hiervoor genoemde methode heeft toegepast bij het opstellen van de Nota Grondexploitaties (en jaarrekening). Per grondexploitatie worden hierbij de risico's in beeld gebracht. Hierbij wordt vervolgens onderscheid gemaakt tussen algemene risico's en project-specifieke risico's.

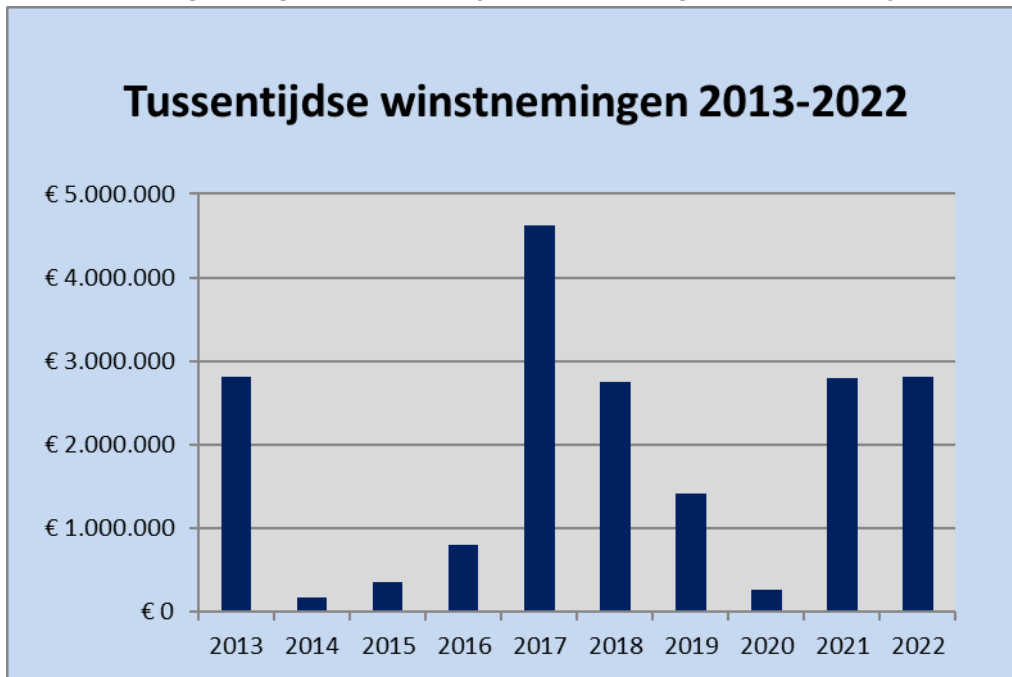
Op basis van de POC methodiek betreft de tussentijdse winstneming 2022 een bedrag van € 2.818.000.

Onderstaande tabel geeft de opbouw van de tussentijdse winstneming 2022:

Tussentijdse winstneming 2022	
De Meerstal	-€ 130.000
Katingerveld	-€ 1.090.000
Rollepaal	-€ 210.000
Bransveen	-€ 70.000
Garstlanden III	-€ 70.000
Broeklanden	-€ 18.000
Sluis V	-€ 110.000
De Marke II	-€ 10.000
De Kuilen III	-€ 70.000
Meerstal II	-€ 50.000
Bransveen II	-550.000
Garstlanden IV	-390.000
Hofsteeweg	-10.000
't Refter Sibculo	-30.000
De Marke III	-10.000
Totaal	€ -2.818.000

De becijferde tussentijdse winstnemingen worden volgens bestendig beleid toegevoegd aan de Algemene Reserve. In de 2^e Berap 2022 hebben wij een tussentijdse winst berekend via de POC-methodiek gebaseerd op de werkelijke kosten en opbrengsten medio 2022. Die sloot destijds op € 2,60 miljoen. Het verschil van ruim € 1,0 miljoen kan met name worden toegeschreven aan de hogere verkopen op het bedrijventerreinen.

Onderstaande grafiek geeft de tussentijdse winstnemingen weer over de jaren 2013-2022

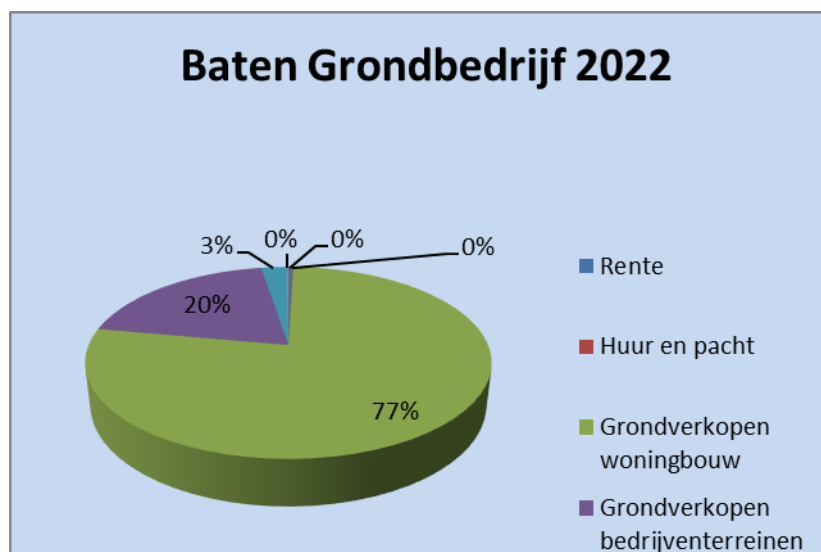
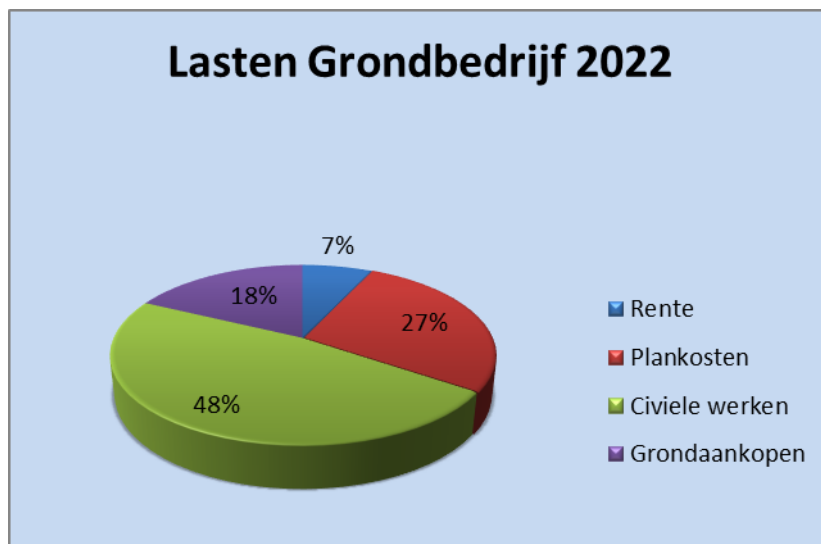
Verloop boekwaarde grondbedrijf en resultaten 2022

Het jaar 2022 was evenals 2021 een positief jaar voor de resultaten van de grondexploitaties voor het Hardenbergse Grondbedrijf. Door gerealiseerde grondverkopen kon net als in 2021 op het geïnvesteerde vermogen terugverdiend worden. In 2022 is de bruto boekwaarde van het Grondbedrijf met circa € 1,47 miljoen afgenomen naar € 19,24 miljoen.

De totale lasten in 2022 bedroegen € 10,67 miljoen, de inkomsten waren in totaal €12,15 miljoen.

Het verminderen van de bruto boekwaarde wordt veroorzaakt door kavelverkopen, minus rentebijbeschrijving, de gemaakte plankosten en gemaakte kosten van civiele werken. Door de vaststelling van nieuwe grondexploitaties is in 2022, ruim 70.000 m2 vanuit MVA tegen een boekwaarde van € 1.249.000 toegevoegd aan de grondexploitaties. Dit bedrag is als vermeerdering van de totale boekwaarde opgenomen.

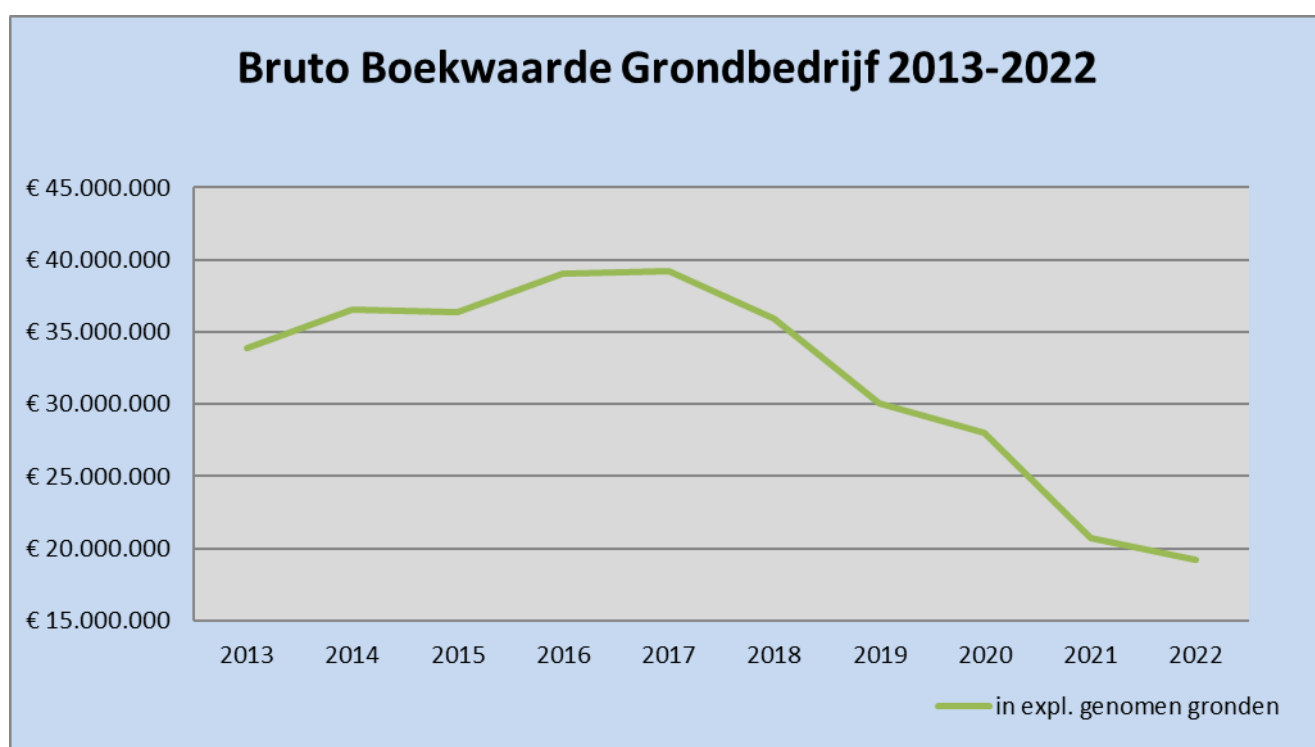
Onderstaande diagrammen tonen de percentuele onderverdeling van baten en lasten 2022 van het Grondbedrijf:

Het verloop van de boekwaarde van het Grondbedrijf in 2022 is in onderstaande tabel cijfermatig weergegeven.

Verloop Boekwaarde	1-1-2022	31-12-2022
Bruto boekwaarde	€ 20.714.000	€ 19.240.000
Af: Voorzieningen	-€ 11.570.000	-€ 10.993.000
Netto boekwaarde	€ 9.144.000	€ 8.247.000

Terugziend naar de afgelopen 10 jaren ziet het verloop van de bruto boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden van het Grondbedrijf er als volgt uit:

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de in exploitatie genomen grondexploitaties weer, inclusief het verwachte resultaat van deze grondexploitaties. Tevens is het vergelijk gemaakt met 2021. De tussentijdse winstneming geven een drukkend effect op de positieve grondexploitaties. Dit verklaard ook grotendeels het verschil tussen de jaren 2021 en 2022.

	werkelijk 2021	werkelijk 2022
Bruto Boekwaarde	-€ 20.714.000	-€ 19.240.000
Nog te maken kosten	-€ 52.841.000	-€ 46.656.000
Nog te ontvangen bijdragen	€ 1.622.000	€ 368.000
Nog te realiseren grondopbrengsten	€ 73.540.000	€ 65.228.000
Resultaat op eindwaarde	€ 1.607.000	-€ 300.000
NCW resultaat 31 december	€ 176.000	-€ 1.253.000

Voorzieningen

De voorzieningen in 2022 worden net zoals in voorgaande jaren getroffen voor grondexploitaties met een verwacht negatief resultaat op Netto Contante Waarde (NCW). Ter informatie zijn in onderstaande tabel de voorzieningen weergegeven op basis van zowel de netto contante waarde als de eindwaarde.

Voorzieningen stand per 31-12-2022	netto contante waarde	eindwaarde
Broeklanden Zuid	€ 344.000	€ 395.000
Centrumplan Hardenberg	€ 4.875.000	€ 5.174.000
Gezondheidspark	€ 4.086.000	€ 4.251.000
Moeshoek wonen	€ 1.254.000	€ 1.304.000
Moeshoek werken	€ 84.000	€ 86.000
Lutten de Wieken	€ 37.000	€ 39.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 312.000	€ 325.000
	€ 10.992.000	€ 11.574.000
Mollincksvaart	€ 197.000	€ 205.000
Marslanden I	€ 231.000	€ 235.000
	€ 428.000	€ 440.000
Totaal	€ 11.420.000	€ 12.014.000

Het verloop van de voorzieningen in 2022 is weergegeven in de volgende tabel

verloop voorzieningen 2022		Mutaties		Stand 31-12-2022	Stand op eindwaarde
		Nota Grex 2023	Jaarrekening		
Voorzieningen grondexploitatie (incl.rente)	€ 11.801.000	-€ 398.000	-€ 410.000	€ 10.993.000	11.574.000
Voorzieningen exploitatieovereenkomsten (incl.rente)	€ 382.000		€ 45.000	€ 427.000	440.000
Totaal 1 januari 2022	€ 12.183.000	-€ 398.000	-€ 365.000	€ 11.420.000	12.014.000
Mutaties nota grondexploitatie 2023	-€ 398.000				
Mutaties jaarrekening 2022	-€ 365.000				
Vrijval voorzieningen	€ 0				
Stand per 31 december 2022	€ 11.420.000				
Stand op eindwaarde	€ 12.014.000				

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het resultaat 2022 grondexploitaties:

Het totale resultaat bedraagt € 3.659.000, hiervan is een bedrag € 2,6 miljoen al verantwoord in de tweede berap 2022. Het resultaat is onder te verdelen in € 2.818.000 aan tussentijdse winstneming, € 763.000 mutaties op voorzieningen, afgesloten complexen € 9.000 en overige mutaties € 69.000.

Resultaat 2022	begroot	werkelijk	restant
<i>Tussentijdse winstneming</i>			
De Meerstal	-€ 180.000	-€ 130.000	-€ 50.000
Katingerveld	-€ 510.000	-€ 1.090.000	€ 580.000
Rollepaal	€ 0	-€ 210.000	€ 210.000
Bransveen	-€ 140.000	-€ 70.000	-€ 70.000
Garstlanden III	-€ 220.000	-€ 70.000	-€ 150.000
Broeklanden	-€ 15.000	-€ 18.000	€ 3.000
Broeklanden De Kop	-€ 15.000	€ 0	-€ 15.000
Sluis V	-€ 120.000	-€ 110.000	-€ 10.000
De Marke II	-€ 75.000	-€ 10.000	-€ 65.000
De Kuilen III	-€ 70.000	-€ 70.000	€ 0
Marslanden II	-€ 115.000	€ 0	-€ 115.000
Meerstal II	-€ 55.000	-€ 50.000	-€ 5.000
Bransveen II	-440.000	-550.000	110.000
Garstlanden IV	-625.000	-390.000	-235.000
Hofsteeweg	-5.000	-10.000	5.000
't Refter Sibculo	-15.000	-30.000	15.000
De Marke III	-	-10.000	10.000
<i>Aanpassen voorzieningen</i>			
Moeshoek werken	€ 0	€ 2.000	-€ 2.000
Rollepaal Oost	-€ 45.000	-€ 189.000	€ 144.000
Broeklanden Zuid	-€ 374.000	-€ 573.000	€ 199.000
Marslanden I	€ 0	€ 36.000	-€ 36.000
Mollincksvaart	€ 0	€ 9.000	-€ 9.000
Moeshoek wonen	€ 1.000	-€ 21.000	€ 22.000
Gezondheidspark	€ 0	€ 1.000	-€ 1.000
Centrumplan Hardenberg	€ 28.000	-€ 20.000	€ 48.000
Centrumplan Dedemsvaart	-€ 5.000	-€ 16.000	€ 11.000
Lutten de Wieken	-€ 3.000	€ 8.000	-€ 11.000
<i>Afsluiten complexen/winstneming:</i>			
afsluiten complex Bakkersland	€ 0	-€ 9.000	€ 9.000
afsluiten complex Pluimswijk	€ 0	€ 0	€ 0
afsluiten complex Werkgebied Moeshoek	€ 81.000	€ 0	€ 81.000
<i>Overige resultaten</i>			
bedrijfsvoeringskosten	-€ 1.089.000	-€ 355.000	-€ 734.000
bespaarde rente	€ 329.000	€ 239.000	€ 90.000
voorbereidingskosten toekomstige exploitaties	€ 45.000	€ 47.000	-€ 2.000
Totaal resultaat	-€ 3.632.000	-€ 3.659.000	€ 27.000

Het hoge bedrag aan mutaties op voorzieningen komt voornamelijk door vrijval van voorzieningen binnen Broeklanden Zuid en Rollepaal. Het verschil in de bedrijfsvoeringskosten wordt veroorzaakt doordat de grondexploitatie budgettair neutraal moet lopen binnen de begroting.

Weerstandsvermogen en Risicomanagement

Volgens de methodiek van de Monte Carlosimulatie zijn risicoanalyses opgezet voor de geclusterde gemeentelijke bedrijventerreinen en de grotere woningbouwlocaties.

Dit heeft geleid tot een volledige risicoanalyse van de belangrijkste grondexploitaties van de gemeente Hardenberg. De risicoanalyses zijn gesplitst in de volgende onderdelen:

- Wonen, bestaande uit Bransveen II, Moeshoek woongebied, Garstlanden IV, Sluis V;
- Werken, bestaande uit Broeklanden, Broeklanden de Kop, Broeklanden Zuid en Katingerveld;
- Marslanden II;
- Centrumplan Hardenberg;
- Centrumplan Dedemsvaart.

Voor de overige (kleine) grondexploitaties is een algemene risicoanalyse opgesteld.

In de Nota Grondexploitatie 2023 is het totaalbeeld van de risicoanalyse voor grondexploitaties opgenomen. De onderliggende berekeningen zijn gebaseerd op de resultaatsverwachtingen naar peildatum 1 januari 2023. De actualisatieslag die is uitgevoerd voor de jaarrekening 2022 heeft zich beperkt tot Marslanden II, hiervan is het risicoprofiel afgenomen. Verder is, behoudens enkele marginale aanpassingen in de overige grondexploitaties, vrijwel hetzelfde beeld te zien als in de Nota Grondexploitatie 2023.

Daar komt nog bij dat, vanwege goede verkoopresultaten, enkele grondexploitaties verder verbeterd zijn. Om die redenen is afgezien van een volledige hernieuwde doorrekening van het risicoprofiel voor het nu te schetsen beeld en hanteren we de cijferopstelling uit de Nota Grondexploitatie 2023.

In onderstaand overzicht zijn de risicoresultaten van de genoemde grondexploitaties verzameld:

Benodigde risicoreserve per grondexploitatie	nota grex 2023	Te alloceren nota grex 2023	Jaarrekening 2022
Centrumplan Hardenberg	€ 1.206.000	€ 1.206.000	€ 1.206.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 317.000	€ 317.000	€ 317.000
Hardenberg Wonen	€ 1.773.000	€ 140.000	€ 140.000
Hardenberg Werken	-€ 1.022.000	€ 1.383.000	€ 1.383.000
Marslanden II	€ 5.542.000	€ 1.227.000	€ 969.000
Overige projecten	€ 597.000	€ 597.000	€ 597.000
Totaal	€ 8.413.000	€ 4.870.000	€ 4.612.000

Uit de tabel blijkt dat een totaal risicoreserve benodigd is van € 8,41 miljoen. Hiervan kan bijna € 3,80 miljoen worden afgedekt door de positieve resultaten van de grondexploitaties.

Het op te nemen risicobedrag is € 4,46 miljoen. Ten opzichte van de risicoanalyse in de Nota Grondexploitatie 2023 is dit bedrag afgenomen met € 0,26 miljoen.

Uiteraard zijn niet al deze risico's als even "hard" te bestempelen en ook doen de risico's zich veelal niet tegelijkertijd en in volle omvang voor. Zoals eerder gemeld worden deze risico's in samenhang beoordeeld met de overige gemeente financiële risico's. Het is hierbij gewenst de risico's uit de grondexploitatie afzonderlijk inzichtelijk te houden en te onderkennen en ze in de Algemene Reserve op adequate wijze af te dekken.

De berekende benodigde risicoreserve betekent per definitie niet dat de gemeente dit geld nu al kwijt is. Het is juist de bedoeling om de reserve niet of zo beperkt mogelijk aan te wenden door gedurende de planperiode en planuitvoering beheersmaatregelen te treffen waardoor risico's worden geneutraliseerd of gereduceerd. In het geval dat risico's werkelijkheid worden, dient de aanwezige buffer in de vorm van de Algemene Reserve toereikend te zijn.

Wet Venootschapsbelasting

Voor de grondexploitatie is op dit moment de verwachting dat de grondexploitatie met ingang van 2022 voor het eerst Vpb-plichtig zal worden. We onderzoeken wat de financiële impact hiervan zal zijn. Uit een voorlopige berekening blijkt dat de Vpb last over 2022 € 315.000 bedraagt. Dit bedrag is als last opgenomen in het jaarrekeningresultaat. Bij de nieuw te openen grondexploitaties onderzoeken we de mogelijkheden om te komen tot een lagere Vpb last binnen de kaders van het BBV.

5.5 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn investeringen die de gemeente doet in wegen, gebouwen, riolering, openbare verlichting en groen. Deze goederen worden vaak intensief gebruikt en het is belangrijk om ze goed te beheren, zodat ze aan de gestelde eisen kunnen blijven voldoen. Ze hebben daarom ook op gezette tijden onderhoud nodig.

Op deze manier dragen we bij aan de bereikbaarheid en leefbaarheid van onze gemeente.

Het is juist vaak de kwaliteit van de openbare ruimte die door de inwoners intensief wordt beleefd.

Deze paragraaf geeft inzicht in hoe de gemeente omgaat met haar kapitaalgoederen. Het laat zien dat het noodzakelijk onderhoud is geborgd. Dit is grotendeels vastgelegd in allerlei meerjarenplannen, nota's, visies en regelingen. In deze beheerplannen zijn ook de financiële middelen en het gewenste kwaliteitsniveau opgenomen.

Hieronder wordt per kapitaalgoed kort aangegeven welk plan of beleid er momenteel geldt.

Het actuele beleidskader en de financiële vertaling worden samengevat in de tabel aan het eind van deze paragraaf.

Het gaat om de volgende categorieën kapitaalgoederen:

1. Wegen, bermen en sloten
2. Kunstwerken
3. Openbare verlichting
4. Riolering en water
5. Openbaar groen
6. Speelvoorzieningen
7. Begraafplaatsen
8. Gemeentelijke gebouwen

1. Wegen, bermen en sloten

Elke drie jaar wordt het beheerplan wegen geactualiseerd voor het wegennetwerk in onze gemeente. Het huidige kader staat beschreven in de nota meerjaren onderhoudsprogramma wegen 2020-2022. Op basis van een landelijk toegepaste methodiek van de CROW (nationaal kennisplatform voor infrastructuur, verkeer & vervoer en openbare ruimte) wordt het gemeentelijke wegennet van Hardenberg geïnspecteerd, beheerd en onderhouden.

De omvang van het beheergebied bestaat uit ruim 950 km aan verharde wegen en 185 km aan fietspaden.

De raad heeft geen specifieke kwaliteitsnormen vastgesteld, maar wel 10 bestuurlijke uitgangspunten om tot verantwoorde afwegingen en prioritering te komen.

Als uitgangspunt voor de kwaliteit wordt de CROW norm genomen, die naar de Hardenbergs situatie wordt vertaald ("de Hardenbergse norm"). We streven naar een goede balans tussen de vraag naar onderhoud aan gemeentelijke wegen, esthetische waarden en de beschikbare (financiële) middelen. De exploitatielasten die in de begroting zijn opgenomen zijn voldoende voor sober en doelmatig onderhoud.

Naast het uitvoeren van een kwaliteitsinspectie wordt twee keer per jaar een wegenschouw gehouden. De gemeente Hardenberg beschikt over een gecertificeerd geautomatiseerd wegbeheersysteem. Dit systeem geeft de basis voor de onderhoudsmaatregelen die genomen moeten worden.

Daarnaast worden signalen uit het "veld" en meldingen van gebruikers en van de plaatselijke belangen meegenomen in de afweging. Het onderhoud wordt zoveel mogelijk gecombineerd met andere werkzaamheden, zoals riolerings- en herinrichtingsprojecten, als mede verkeerskundige en mobiliteit opgaven.

Het beheer en onderhoud van wegen begint met het bewust ontwerpen van de infrastructuur en de keuze voor duurzame materialen van degelijke kwaliteit. Dat heeft op de lange termijn positieve effecten op het beheer en onderhoud. De afstemming tussen ontwerp en uitvoering is onderdeel van ons dagelijkse werk.

2. Kunstwerken (bruggen en tunnels)

De gemeente Hardenberg heeft 162 civiele kunstwerken in beheer. Dit zijn onder andere bruggen, viaducten en tunnels. Om deze kunstwerken te beheren heeft de gemeenteraad het beleidsplan kunstwerken 2018 - 2030 vastgesteld. Het beleidsplan geeft een integrale visie met inzicht in de maatregelen en bijbehorende kosten die nodig zijn deze kunstwerken in stand te houden en, wanneer nodig, te vervangen. In het plan zijn 3 onderhoudsscenario's uitgewerkt, waarbij het scenario "veilig" past bij de Hardenbergse visie op het beheer en onderhoud. De uitstraling en het comfort zijn gebaseerd op onderhoudsniveau B (basis CROW). De financiële basis (onderhoud en investeringen) is geactualiseerd opgenomen in de begroting en is gebaseerd op het scenario "veilig". Alle kunstwerken zijn opgenomen in een beheersysteem (iASSET) De kwaliteitsinspectie vindt eens in de 5 jaar plaats. De kwaliteitsinspectie wordt normaliter eens per 5 jaar gehouden. Een keer per jaar worden de kunstwerken geschouwd. Op basis van de uitkomsten van inspectie, herberekeningen en de schouw wordt het meerjarig onderhouds- en vervangingsprogramma opgesteld.

3. Openbare verlichting

Inzichten en technieken rondom openbare verlichting worden de laatste jaren nadrukkelijk langs de duurzaamheidslat gelegd. Daarnaast blijft het veiligheidsdenken hierin belangrijk (verkeer en sociale veiligheid). Het beleidsplan Openbare Verlichting geeft de basis voor het implementeren van nieuwe ontwikkelingen, zoals technische innovaties met o.a. LED verlichting.

We zitten momenteel midden in een uitvoeringsprogramma waarbij het vervangen van de minder energie efficiënte verlichting door LED centraal staat. Bij de onderhoudsmaatregelen, die voor de komende jaren aan de openbare verlichting zijn geprogrammeerd, houden we rekening met deze ontwikkelingen.

4. Riolering en water

In 2017 is het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2018-2022 voor de gemeente Hardenberg opgesteld en vastgesteld. Dit GRP heeft een doorlooptijd van 5 jaar. Het inhoudelijke proces is samen met de partners uit de waterketen Noordelijke Vechtstromen opgepakt (Gemeenten Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden, Hardenberg, Ommen en waterschap Vechtstromen en waterleidingbedrijf).

In dit GRP, waarin ook onze zorgplichten voor hemelwater en grondwater zijn meegenomen, staat hoe ons rioolstelsel (vrijvervalriool o.a. gemengd en gescheiden rioolstelsel, regenwaterriolering, drukriolering en pompen en gemalen) worden beheerd en onderhouden en welke rioleringen worden vervangen gedurende de GRP-periode 2018-2022. Daarnaast zijn er duurzaamheidsambities uitgewerkt en willen wij ons riolering- en watersysteem klimaatrobuust maken. Sinds 2018 hebben we ons gehele vrijvervalstelsel geïnspecteerd. Op basis van deze informatie beheren we ons riool functiegericht. Dit houdt in dat we ons riool op basis van kwaliteit zo lang mogelijk in stand houden, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten (sober en doelmatig). Functiegericht rioolbeheer is één van de speerpunten van de samenwerking in de waterketen. Alle waterketenpartners hebben afgesproken hun riool in de toekomst functiegericht te gaan beheren.

Ons rioolstelsel bestaat o.a. uit circa 186 km gemengd stelsel, 137 km gescheiden stelsel en 520 km drukriolering. Daarnaast zijn er kolkaansluitingen (21.175), grote gemalen (85 van de gemeente en 15 van het waterschap) en pompen en gemalen in het buitengebied (ca. 2.100).

De uitgaven voor de rioleringszorg zijn niet elk jaar exact gelijk, deze kunnen fluctueren. Het is onwenselijk om het rioolrecht mee te laten fluctueren. Daarom schrijft het BBV voor dat gemeenten een reserve en een voorziening moeten hebben, deze zorgen er voor dat grote schommelingen in het tarief niet nodig zijn.

De fluctuaties in de investeringen voor groot onderhoud worden opgevangen binnen de voorziening. Het exploitatieresultaat wordt verrekend op de reserve.

5. Openbaar Groen

Er is geen meerjarig onderhoudsplan beschikbaar. Voor het reguliere onderhoud zijn voldoende middelen beschikbaar in de exploitatie. De technische staat is over het geheel genomen voldoende (CROW niveau B/C). Er is een inventarisatie beschikbaar van objecten waarvan de technische staat niet in orde is (CROW niveau D). Dit betreft circa 8% van het areaal beplantingen. Voor renovatie zijn in de meerjarenbegroting 2023-2026 middelen opgenomen.

6. Speelvoorzieningen

Er is tot en met 2022 geen meerjarig onderhouds- en vervangingsplan beschikbaar. Het regulier onderhoud voorziet in het veilig bruikbaar houden van de bestaande voorzieningen en in beperkte mate vervanging. De technische staat is over het geheel genomen voldoende, maar een deel is niet meer bruikbaar, doordat het niet meer aansluit op de samenstelling/ behoeften van de inwoners.

In 2022 is het buitenruimteplan afgerond, waarin ook de onderhouds- en vervangingsbehoefte voor op langere termijn inzichtelijk zijn gemaakt. De benodigde investeringen hiervoor zijn vanaf 2023 opgenomen in de begroting.

7. Begraafplaatsen

Er is geen meerjarig onderhoudsplan beschikbaar. Voor het reguliere onderhoud zijn voldoende middelen beschikbaar in de exploitatie. De technische staat is over het geheel genomen voldoende. Behoeftes aan wat op langere termijn noodzakelijk is aan groot onderhoud, renovatie of vervanging is nog niet in beeld gebracht. Voornemen is om deze de komende jaren wel in beeld te brengen.

8. Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Hardenberg is eigenaar van diverse gebouwen en bouwwerken en is verantwoordelijk voor het onderhoud en het beheer daarvan. Het huidige vastgoed is verdeeld in objecten die behoren tot:

- de vaste voorraad, zoals gemeentehuis en werf, brandweer, sportvoorzieningen, theater, begraafplaatsen;
- de flexibele voorraad met maatschappelijke waarde (voorheen semi-permanente voorraad), zoals wijkgebouwen, een clubgebouw voor een sportvereniging en woningen t.b.v. noodhuisvesting;
- de flexibele voorraad, zoals woningen die zijn aangekocht in verband met GREX en kantoor-/bedrijfspanen.

In juni 2021 is de nota vastgoedmanagement 2021-2025 door de Raad vastgesteld.

De nota gaat in op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan de instandhouding van het gemeentelijk vastgoed. Speerpunten uit de nota zijn:

1. Er zal aandacht zijn voor het verder verminderen van ons gemeentelijk vastgoed.
2. Voor ieder gebouw wordt een strategie voor toekomstig gebruik uitgewerkt.
3. In de toekomst zal alleen sprake zijn van de vaste gebouwvoorraad en een flexibele gebouwvoorraad.
4. Het onderhoudsplan wordt uitgebreid tot een meerjareninvesteringsplan. Naast de onderhoudsbehoefte van gebouwen ontstaat hierdoor ook inzicht in benodigde middelen voor verduurzaming en de midlife-upgrade van gebouwen.
5. Voor uitvoering van groot onderhoud aan de vaste gebouwvoorraad is een voorziening ingesteld.

De gebouwen die behoren tot onze vaste voorraad worden onderhouden op een acceptabel niveau. Voor gebouwen die tot de flexibele voorraad met maatschappelijk waarde en flexibele voorraad behoren wordt uitgegaan van minimaal onderhoud (veiligheid & gezondheid); de strategie is gericht op afstoten van deze gebouwvoorraad.

De onderhoudsbehoefte voor het gemeentelijk vastgoed is vastgelegd in de onderhoudsapplicatie O-prognose. Voor ieder gebouw is het uit te voeren onderhoud vastgelegd in onderhoudsregels, de financieringsbron is per onderhoudsactiviteit gedefinieerd. Jaarlijks vindt actualisatie plaats.

Voor de vaste gebouwvoorraad is verduurzaming en toegankelijkheid van het vastgoed een belangrijk doel. Hiervoor worden nadere plannen uitgewerkt.

Door sturing op de verlaging van de energiebehoefte en door het lokaal opwekken van energie (bijvoorbeeld door PV-panelen, zonneboilers of warmte-terugwin installaties) zijn verbruik van en vaak ook de kosten voor energie te verlagen. Ook worden gebruikers van vastgoed gestimuleerd om mee te denken en te helpen om de vraag naar energie, door bewust gebruik, structureel te verlagen. Door de aanwezigheid van slimme meters en een energiemonitoringssysteem zijn de ontwikkelingen en resultaten goed te volgen en te analyseren.

Bij aanpassingen aan gebouwen wordt tevens gekeken of de toegankelijkheid verder te verbeteren is.

Financiering voor onderhoud vindt plaats vanuit de volgende budgetten:

1. Vaste gebouwvoorraad
 - Klein onderhoud: exploitatiebegroting
 - Groot onderhoud: voorziening
 - Vervangingsonderhoud: VVI (vervangingsinvestering via kadernota)
2. Flexibele gebouwvoorraad
 - Klein onderhoud: exploitatiebegroting
 - Groot onderhoud: exploitatiebegroting
 - Vervangingsonderhoud: VVI (vervangingsinvestering via kadernota)

Deze voorziening is de financiële basis voor een evenwichtige verdeling van onderhoudswerkzaamheden die over de jaarschijven heen worden verdeeld. De noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden zijn zo planmatig uit te voeren. De methodiek van deze voorziening is vastgelegd in de nota vastgoedmanagement.

Beleidskader en Financiën

Tabel: beleidskader en financiën

Programma	Kapitaalgoed	Actueel beleidskader	Exploitatielasten 2021 x €1.000
05 Vitaal Hardenberg	Wegen, bermen en sloten	Nota meerjaren onderhoudsprogramma wegen 2020-2022	4.092
	Kunstwerken	Collegebesluit strategische visie kunstwerken (april 2017) Beleidsplan kunstwerken 2018	289
	Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting (2011)	786
02 Duurzaam Hardenberg	Riolering en water	Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 (www.hardenberg.nl/rioleringsplan)	4.829
01 Zo doen we het in Hardenberg	Gemeentelijke gebouwen	Nota Vastgoedmanagement 2021-2024	1.165

5.6 Bedrijfsvoering

Verder bouwen aan een organisatie die de samenleving centraal stelt.

Wij hebben in 2022 verder gewerkt aan het versterken en uitbouwen van de regionale positie van Hardenberg. Dit vraagt om een strategische oriëntatie en het kunnen maken van verbindingen met relevante partners. We willen meer gebruik maken van de kracht van de samenleving. Als gemeente minder alles voor willen schrijven. Dit vraagt om een organisatie die flexibel inspeelt op de snel veranderende vraag vanuit de samenleving. Die een betrokken, uitnodigende en slagvaardige uitstraling naar buiten heeft. Die intern een omgeving creëert waarin feedback geven als normaal en opbouwend wordt ervaren.

In de ontwikkelagenda van de organisatie, hebben wij zoals u weet, uitgewerkt hoe wij in samenwerking en samenhang de organisatie de komende jaren doorontwikkelen en welke accenten wij daarin willen leggen. We zijn op weg naar een organisatie die de samenleving centraal stelt, een organisatie van samen met elkaar en anderen, ontwikkelgericht en met overtuiging een aantrekkelijke werkgever willen zijn. We hebben we in 2022 stappen weten te zetten (de eerste maanden ondanks corona): de basis komt op orde. Onder meer: uitwerking visie op dienstverlening in bereikbaarheid, de Hardenberg Academie staat, inzetten van acties duurzame inzetbaarheid, formuleren van uitgangspunten arbeidsmobiliteit, uitvoeren leiderschapsprogramma, start maken met datagedreven werken en het werken conform de herijkte medewerkerscyclus. De medewerkers die opgeleid zijn tot Ynnovator en procesbegeleider helpen de organisatie te komen met vernieuwende ideeën en werkwijzen en zorgen dat de ontwikkelactiviteiten aangejaagd worden. Grensoverschrijdend gedrag werd een landelijk thema waaraan we ook in onze organisatie via met name de werkoverleggen aandacht besteed hebben en blijven besteden.

De coronacrisis heeft geleid tot een blijvend andere manier van samenwerken (binnen de gemeente). We willen de goede ontwikkelingen als meer focus, meer flexibiliteit, minder reisbewegingen en betere balans werk-privé vasthouden uit de tijd van verplicht thuiswerken. De visie op het nieuwe thuis- en samenwerken was reeds vastgesteld. Evenals de vertaling van uitgangspunten van deze visie naar werkbaar praktijkvormen en passende afspraken. In het afgelopen jaar hebben we aanvullende ervaringen op kunnen doen met de nieuwe manier van werken (kantoor en elders waaronder thuis) en hybride vergaderen. Eind 2022 hebben we opdracht gegeven aan een bureau om met ons beeld te krijgen van benodigde werk- en ontmoetingsplekken en vierkante meters op kantoor. We combineren deze eventuele herinrichting met de vervangingsvraag op meubilair.

Naast de ambities op wonen hebben we ook te maken met de gevolgen van de coronacrisis, de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in opvang en hoge (energie) prijzen, de uitdagingen in het sociaal domein op Jeugd en WMO, de ontvlechting met onze buurgemeente en het willen tonen van een ambitieuze meerjarig sluitende begroting. De aanpak stikstof vereist ook aandacht en actie. Dit alles vraagt om een organisatie die efficiënt en effectief werkt en ook zo is ingericht. Een wendbare organisatie die klaar is voor de toekomst en de samenleving centraal stelt. Het gehouden formatie onderzoek biedt handvatten voor de inrichting. In 2022 is de inrichting uitgewerkt. Begin 2023 volgt besluitvorming.

Versterken van sturing, beheersing en verantwoording

Er zijn in 2022 mooie stappen gemaakt in het verbeteren van de sturing, beheersing en verantwoording. Wij hebben gezorgd, dat de juiste informatie tijdig bij de juiste personen komt,

zodat tijdig de juiste en de beste beslissingen konden worden genomen. Het project is daarmee afgerond.

Afbouw dienstverlening Ommen

De dienstverlening met de gemeente Ommen wordt op een zorgvuldige wijze afgebouwd. Per 1 januari 2023 is de dienstverlening aan Ommen vanuit de Publieksdienst beëindigd. In 2022 zijn de voorbereidingen getroffen. De ontbinding van de ICT omgeving vindt stapsgewijs plaats. Het loskoppelen van omgevingen wordt uitgevoerd zonder onderbrekingen in de dagelijkse werkzaamheden binnen de organisatie. De uitvoering van deze opgave vraagt de komende twee jaren een grote inspanning van ICT.

Juridische kwaliteit en kwantiteit

In samenwerking hebben juridische medewerkers een begin gemaakt met het uitwerken van de aanbevelingen uit het eindrapport van een intern onderzoek naar de juridische kwaliteit en kwantiteit in de organisatie. Dit heeft geleid tot een visie over wat van de juridische functie mag worden verwacht, het voorstel om het juridisch kernteam door te laten ontwikkelen tot een juridisch platform met diverse concernbrede juridische taken en een voorstel voor het vaststellen van criteria voor het (meer) objectief meten van juridische kwaliteit.

Verder is het afgelopen jaar gewerkt aan de voorbereiding van de invoering – en de uitvoering - van de in dat jaar in werking getreden Wet open overheid (Woo). Deze wet heeft als doel overheidsinformatie voor iedereen openbaar beschikbaar te maken.

Frauderisico's

Wij zijn ons bewust van het risico dat er gefraudeerd kan worden. In 2022 is een beleid voor het voorkomen en ontdekken van frauderisico's vastgesteld. Uitgangspunten van ons beleid zijn:

1. Bewustwording: Wij zijn ons bewust van de frauderisico's die er zijn. Wij ondernemen acties om fraudes te voorkomen en het risico op fraude te beperken.
2. Bewijs: We kunnen aantonen dat we goede maatregelen hebben genomen.
3. Verantwoording: In onze controlerapporten doen we verslag van ons onderzoek naar frauderisico's.

In ons frauderisicobeleid hebben wij de onderwerpen genoemd, waarin het risico van fraude het grootst is. Wij verliezen daarbij de risico's bij andere onderwerpen niet uit het oog.

Het voorkomen en ontdekken van frauderisico's hebben wij meegenomen in de inrichting van de administratieve organisatie. Wij hebben beheersmaatregelen getroffen om fraude en corruptie te voorkomen en te ontdekken:

- Maatregelen gericht op de motivatie, loyaliteit, integriteit, inspiratie en normen en waarden van medewerkers (kortom: houding en gedrag). Concrete maatregelen zijn het indienen van een verklaring van goed gedrag (medewerkers), het laten uitvoeren van een integriteitsonderzoek (bestuurders), het afleggen van de ambtseed of ambtsbelofte, een vastgestelde integriteitsregeling, gedragscodes (onder andere op het gebied van nevenwerkzaamheden en financiële belangen), een regeling "melden vermoeden misstanden" en de aanwezigheid van vertrouwenspersonen.
- Maatregelen die gewenst en ongewenst gedrag direct of indirect afdwingen. Voorbeelden hiervan zijn het werken met functiescheidingen in onze processen, een duidelijke

besluitvormings- en verantwoordingsstructuur en periodieke interne en externe controles op naleving van beheersingsmaatregelen en aandacht voor informatieveiligheid.

Met ons frauderisicobeleid, de analyse van de risico's en de controles op de uitvoering van de beheersmaatregelen zijn de risico's inzichtelijk en krijgen die op een zorgvuldige manier aandacht. Wij hebben geen concrete aanwijzingen of vermoedens dat zich fraudes hebben voorgedaan in het afgelopen boekjaar.

Het gezicht van Hardenberg

Met "het gezicht van Hardenberg" willen we vanuit een eenduidig en helder profiel ons positioneren en profileren binnen en buiten de regio. Met aandacht voor onze public affairs doen we dit met een krachtig verhaal, steekhoudende argumenten in de voor ons relevante netwerken. Vanuit de omgevingsvisie werken we aan het verder definiëren van "Landstad Hardenberg" en samenkracht. Duidelijke communicatie is en blijft een speerpunt. De campagne "direct duidelijk" heeft continu onze aandacht en is hiervan een voorbeeld. De inzet van sociale media neemt verder toe. Ook hebben we te maken met wettelijke eisen die worden ingevoerd voor de toegankelijkheid van websites. Deze onderwerpen hebben we in 2022 verder opgepakt.

Goede informatievoorziening wordt steeds belangrijker...

In 2021 is de informatievisie vastgesteld. In 2022 is een meerjarenplan gemaakt om meer datagedreven te werken, zodat we beslissingen op basis van betrouwbare feiten en cijfers kunnen nemen. Komend jaar starten we met de uitvoering. We pakken het stap voor stap maar koersvast op.

...en het belang van informatiebeveiliging groeit mee

In 2022 is gewerkt aan het strategisch informatiebeleid van onze gemeente. In lijn met dit beleid stellen we voortaan ieder jaar een informatiebeveiligingsplan op en realiseren we jaarlijks verbeteringen om nog pro-actiever in te spelen op dreigingen.

Starten met een E-depot

In een E-depot kun je documenten zoeken en raadplegen binnen een digitale omgeving. Met een E-depot voldoen we aan de wettelijke eisen van duurzame toegankelijkheid van de Archiefwet. Naar verwachting is het E-depot in 2024/2025 operationeel. In de tussentijd werken we met de voorloper, het zogenaamd PRE-depot. Het PRE-depot is in 2022 in de basis afgerond. Begin 2023 wordt het PRE-depot getest en start de volgende fase voor het verder inrichten van het E-depot.

5.7 Informatiebeveiliging & Privacy

Als gemeente werken we veel met waardevolle en privacygevoelige informatie, die steeds vaker tijd- en plaats onafhankelijk beschikbaar moet zijn. Informatiebeveiliging en dus ook het nemen van allerlei beheersmaatregelen om de risico's te beperken, wordt daarom steeds belangrijker. We committeren ons aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Deze bestaat uit diverse informatiebeveiligingscontroles en –maatregelen die een verplichtend karakter hebben. Zo wordt de beveiliging van informatie op orde gebracht.

In 2022 waren onze acties op het gebied van informatiebeveiliging met name gericht op:

- **Bewustwording:** De mens is en blijft de meest cruciale schakel in de informatiebeveiliging. Daarom is regelmatig aandacht geschonken aan het vergroten van het risicobewustzijn van de medewerkers, bestuurders en raadsleden.
- **Verantwoording:** We willen aan de steeds aangescherpte normen van de ENSIA (een optimaal proces voor de horizontale verantwoording richting de gemeenteraad en verticale vertegenwoordiging richting het ministerie) blijven voldoen. Ook onderzochten we of we voldoen aan de uitvoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet politiegegevens (Wpg).
- **Ontwikkeling:** Maatregelen ter bevordering van o.a. de fysieke-/ toegangsbeveiliging, personele beveiliging, beheer van bedrijfsmiddelen en incidentenbeheer.

1.1 Bewustwording

De gemeenteraad is en blijft actief betrokken bij informatieveiligheid, zowel in haar controlerende rol als de individuele bewustwording van raadsleden. Op 28 juni heeft er een raadsbijeenkomst plaatsgevonden, waarin werd stilgestaan bij het rekenkameronderzoek naar digitale weerbaarheid en de rol van de gemeenteraad in deze. Ook heeft in deze bijeenkomst een ethisch hacker iets verteld over zijn werk om de bewustwording bij de raadsleden te vergroten.

De bewustwording bij ons college is ook vergroot doordat we samen hebben geoefend met cyberaanval-scenario's, zoals ransomware, zodat we bij een ransomware-uitbraak weten wat ons te wachten staat en de schade kunnen beperken. Dit is onderdeel van bedrijfscontinuïteitsbeheer. De bewustwording in de organisatie is vergroot door de rol van procesverantwoordelijke te benadrukken zoals dit in de BIO voorgeschreven is.

Plannen maken en maatregelen nemen zijn belangrijk om bedrijfscontinuïteit te waarborgen en daarmee o.a. een cybercrisis te kunnen voorkomen, toch kunnen we uitval van systemen nooit 100% uitsluiten. Daarom is het belangrijk om rekening te houden met scenario's waarbij we niet of beperkt kunnen beschikken over onze ICT-omgeving of zelfs dat "onze" informatie in verkeerde handen valt, met alle gevolgen van dien.

Deze scenario's kunnen we met elkaar nabootsen. Er zijn diverse crisisgames en -simulaties die proberen de werkelijkheid, of in ieder geval ons werkelijk gedrag tijdens een crisis te benaderen. In de eigen Hardenberg Academie is een continue aanbod van e-learnings die de bewustwording en kennis op het gebied van informatieveiligheid en privacy vergroten.

1.2 Verantwoording

Ook in 2022 zijn wij volop bezig geweest met de verdere implementatie van informatiebeveiliging en privacy. Het privacybeleid uit 2018 is herschreven naar een privacy beleidskader. Op basis van dit vernieuwde beleidskader worden onze meest risicovolle processen onderworpen worden aan een data privacy impact analyse (DPIA). Dit leidt mogelijk tot aanpassingen van de primaire processen op basis van de procesplannen als output van deze DPIA's.

Met de komst van de BIO is de verantwoordelijkheid voor informatieveiligheid en privacy-maatregelen nog nadrukkelijker bij de verantwoordelijke proceseigenaren gelegd. Alle processen worden geclassificeerd en de proceseigenaar wordt als risico-eigenaar aangemerkt. Hij/zij is degene die per proces bepaalt wat voor maatregelen er genomen worden en legt hiervoor verantwoording af middels audits en rapportages.

In het eerste kwartaal heeft het college verklaart dat in 2021 aan de meeste normen van de ENSIA is voldaan. Dit geldt niet voor de normen voor de Basisregistratie Ondergrond (BRO). Daarvoor zijn verbetermaatregelen afgesproken, waaraan in 2022 invulling is gegeven.

In 2022 is voor het eerst onderzoek gedaan naar de uitvoering van de Wpg. Dit heeft met name betrekking op de werkzaamheden van onze boa's handhaving en leerplicht. Het rapport van deze audit is eind december opgeleverd en ingediend bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De uitkomsten van de audit gebruiken we als een nulmeting. Op basis daarvan maken we een verbeterplan.

1.3 Ontwikkeling

Bedrijfscontinuïteitsbeheer is een proces waarbij de gemeente de nodige maatregelen treft om ongeacht de omstandigheden de continuïteit van de meest (kritische) bedrijfsprocessen te garanderen en de impact van verstoringen op de dienstverlening van de gemeente te minimaliseren. Met bedrijfscontinuïteitsbeheer is er aandacht voor preventieve en oplossingsgerichte maatregelen. We onderzoeken kwetsbaarheden in de beveiliging en nemen maatregelen om verdacht gedrag in een vroeg stadium te signaleren. In geval van een onderbreking van een of meerdere bedrijfsprocessen moeten we snel en besluitvaardig op te treden, zodat activiteiten binnen deze bedrijfsprocessen binnen afgesproken termijn op basis van prioriteit kunnen worden hervat. In 2022 hebben we een bedrijfscontinuïteitsplan vastgesteld. Ook is het wachtwoordbeleid aangepast. De aanbevelingen vanuit het rekenkameronderzoek naar digitale weerbaarheid, dat in 2021 werd uitgevoerd, zijn opgevolgd of onderdeel geworden van het beleid. In december 2022 hebben wij een nieuw strategisch informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld.

We hebben aanvullende maatregelen op gebied van informatieveiligheid genomen. Onder andere is een pentestplan opgesteld en beoordeeld de accountant de automatiseringsomgeving voor wat betreft de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

1.4 Disclaimer

Een virusuitbraak of datalek kan de beste overkomen. Ook bij ons. Het is geen kwestie meer van of wij te maken krijgen met digitale criminaliteit, maar wanneer. Met dit in het achterhoofd is het belangrijk om te weten wat te doen bij een bedreiging, aanval of datalek. 100% veiligheid bestaat niet. Dat betekent, bewust zijn van de risico's en nadenken over de gevolgen.

5.8 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Een financieel belang is aanwezig wanneer een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement, dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt (artikel 1 BBV). Bestuurlijk belang is aanwezig, indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie.

Deelnemingen in Gemeenschappelijke regelingen	Cijfers op basis van
EuRegio	Jaarrekening EUREGIO 2021
GGD IJsselland	GGD IJsselland jaarstukken 2021
Omgevingsdienst IJsselland	Jaarrekening 2021
Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland	Jaarrekening 2021
Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek	Jaarrekening 2021
Veiligheidsregio IJsselland	Jaarrekening 2021

Deelnemingen in Vennootschappen bijdrage	Cijfers op basis van
Beheersmaatschappij LOC+	Jaarrekening 2021
Samen Doen Hardenberg B.V.	Jaarrekening 2021

Deelnemingen in Vennootschappen ontvangst	Cijfers op basis van
Bank Nederlandse Gemeenten	Jaarrekening 2021
Cogas Holding	Jaarrekening 2021
CSV Amsterdam B.V.	Jaarrekening 2021
Enexis Holding	Jaarverslag 2021
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Jaarrekening 2021
Rendo Holding	Jaarverslag 2021
Rova	Jaarverslag 2021
Vitens	Jaarrekening 2021
Wadinko	Jaarrekening 2021

Deelnemingen in Verenigingen en stichtingen	Cijfers op basis van
VEGANN (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Noord Nederland binnen Enexis Holding N.V.)	Jaarrekening 2021
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Financieel jaarverslag VNG 2021

Gemeenschappelijke regelingen

EuRegio	Gronau / Enschede	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	131 Duitse en Nederlandse gemeenten en Duitse 'Kreise'.	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in de Euregioraad	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De Euregio wil een bijdrage leveren aan de welvaart en het welzijn in het grensgebied en het bevorderen van wederzijdse begrip tussen de mensen. De Euregio houdt daarbij rekening met mogelijke culturele verschillen tussen de Nederlandse en Duitse samenleving.	
Website	www.euregio.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	2.305	2.305
Vreemd vermogen	23.389	12.189
Resultaat boekjaar	218	
Financiële bijdrage van gemeente	18	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Onder het vreemd vermogen is de Certificeringsautoriteit in de balans opgenomen. Deze instantie beheert de gelden van het INTERREG V-Programma. Op de balans staat hiervoor een verplichting van € 10.572.812. Hier tegenover staat aan de activa-zijde op de balans een post van liquide middelen van gelijke hoogte.</p> <p>Duurzame ruimte ontwikkeling: Onder het speerpunt Duurzame ruimte ontwikkeling zijn vier thema's en doelstellingen voor de komende jaren gedefinieerd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Infrastructuur en verkeer. 2 Water en milieu. 3 Energie; 4 Ruimtelijke ordening. <p>De EUREGIO huisvest al enige jaren het coördinatiebureau van het Grensoverschrijdend Platform voor Regionaal Waterbeheer. De overige drie themagebieden zijn in vergelijking met eerdere jaren niet drastisch gewijzigd, maar worden in de komende jaren niet meer gezien in het licht van de overkoepelende onderwerpen Digitalisering, Demografische verandering, Overdracht van kennis en Klimaatadaptatie. Naast de algemene activiteiten op dit speerpunt steekt de EUREGIO daarnaast samen met haar Nederlandse en Duitse partners in op het verder verstrekken grensoverschrijdende mobiliteit en doet dat actueel specifiek via het project "Euregio Rail" waarbij één van de vitale trajecten wordt geoptimaliseerd.</p>	
Bron	Jaarrekening EUREGIO 2021	

GGD IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle.	
Bestuurlijk belang	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	<p>GGD IJsselland: "Gezond centraal: van crisis naar kans" (Missie december 2020).</p> <p>Gezondheid wordt gezien als het vermogen van mensen om zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. Gezondheid is een belangrijke voorwaarde om te kunnen meedoen in de maatschappij.</p> <p>We zetten ons in voor publieke gezondheid. Dat wil zeggen de gezondheid van alle inwoners in onze regio van jong tot oud. We maken mogelijk dat mensen individueel en als groep meer grip hebben op hun eigen gezonde leven en leefomgeving. We werken aan gelijke kansen op een gezond leven voor iedereen. Dit doen we door beleid, advies, onderzoek en ondersteuning en een vangnet voor mensen die (tijdelijk) niet zelfredzaam zijn.</p> <p>We opereren in de publieke gezondheid op het snijvlak van zorg, markt en politiek en kiezen daarbinnen welke specifieke waarde we kunnen toevoegen.</p> <p>We werken voor én met de elf gemeenten in IJsselland en samen met diverse organisaties: voor een gezonde samenleving.</p> <p>GGD IJsselland werkt voor ruim 530 duizend inwoners.</p> <p>GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland en voert taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen.</p>	
Website	www.ggdijsselland.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	2.916	2.546
Vreemd vermogen	17.477	18.302
Resultaat boekjaar		
Financiële bijdrage van gemeente	2.321	

<p>Risico's, kansen en ontwikkelingen</p>	<p>Risico's inclusief genomen beheersmaatregelen GGD Elke gemeente geeft een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonerbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Aanvullende producten en diensten worden gefinancierd door de gemeenten die deze afnemen. Voor de risico's voor incidentele aanvullende diensten (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor structureel aanvullende producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten – naar rato van het inwonertal - worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort.</p> <p>Op basis van de meerjarenraming van GGD IJsselland is het risico voor de deelnemende gemeenten klein .</p> <p>In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de risico's en netto impact beschreven. Voor de financiële impact is een bedrag van € 500.000,- opgenomen. De netto schuldquote is opgelopen van 11% in 2020 naar 24% in 2021.</p> <p>In de VNG-uitgave 'Houdbare Gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (100%) dit als voldoende kan worden bestempeld, dit was tot de komst van COVID-19 ruimschoots het geval bij GGD IJsselland. In het jaar 2021 is de exploitatie (niet-structureel) ruim drie keer hoger dan structureel, wat een negatieve invloed heeft op de netto schuldquote. Als de inkomsten te zijner tijd weer structureel verlagen naar het niveau van voor COVID-19 zal de netto schuldquote positie ook herstellen.</p> <p>Ontwikkelingen in de begroting 2021 Ten opzichte van de primitieve begroting is de aangepaste begroting 2021 verdrievoudigd. De uiteindelijke exploitatie wijkt ruim € 70 miljoen af van de primitieve begroting. Dit komt voor het overgrote deel, voor € 68,5 miljoen, door extra kosten en baten als gevolg van COVID-19. De overige stijging van de begroting wordt grotendeels verklaard door het actualiseren van aanvullende diensten en projecten die bij het opstellen van de begroting nog niet bekend waren.</p> <p>Algemene ontwikkelingen Er zijn een beperkt aantal investeringen. De investeringen voor ICT zijn ondergebracht bij de Veiligheidsregio IJsselland. Dit biedt voordelen voor de financieringsruimte binnen de kasgeldlimiet.</p>
<p>Bron</p>	<p>GGD IJsselland jaarstukken 2021</p>

Omgevingsdienst IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle, Provincie Overijssel en Veiligheidsregio IJsselland.	
Bestuurlijk belang	Deelname in AB/DB	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	<p>We vormen een moderne uitvoeringsorganisatie die voorop wil lopen met vernieuwende werkmethoden, actuele expertise en moderne ICT-voorzieningen.</p> <p>De Omgevingsdienst IJsselland wil een hoogwaardige bijdrage leveren aan een veilige, gezonde, aantrekkelijke en duurzame omgeving om in te wonen, werken en leven. Onder het motto 'Lokale binding, regionale bundeling' combineert de Omgevingsdienst nabijheid met schaalvergroting. De verbinding van kwaliteitsverbetering en efficiencywinst komt zo binnen bereik.</p> <p>De Omgevingsdienst is een betrouwbare partner in de keten met het Openbaar Ministerie (OM), politie, Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en Veiligheidsregio (VR) en een samenwerkingspartner van de waterschappen in Overijssel. De Omgevingsdiensten die zijn ontstaan hebben het doel om meerwaarde te creëren op het gebied van de fysieke leefomgeving. De Omgevingsdienst IJsselland wil van toegevoegde waarde zijn voor het bedrijfsleven, de inwoners en de leefomgeving van IJsselland.</p>	
Website	www.odijsselland.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	316	316
Vreemd vermogen	1.883	1.751
Resultaat boekjaar	108	
Financiële bijdrage van gemeente	1.161	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Risico's</p> <p>Het beschikbare weerstandsvermogen bedraagt € 315.689 en is gelijk aan 3% van de begroting.</p> <p>Er heeft geen risico-inventarisatie plaatsgevonden.</p>	
Bron	Jaarrekening 2021	

Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland		Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle	
Bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De elf samenwerkende gemeenten in de regio IJsselland hebben een gemeenschappelijke bedrijfsvoerings organisatie opgericht, genaamd Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland. Het RSJ regelt namens hen de inkoop en het contractmanagement en levert managementinformatie. De administratie en de facturatie doet Hardenberg vanaf 2018 zelf.	
Website	www.rsj-ijsselland.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen	2.713	2.064
Resultaat boekjaar		
Financiële bijdrage van gemeente	199	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Ontwikkelingen inkoop Het eerste half jaar is de focus bij Inkoop gelegd bij de doorontwikkeling inkoop en het realiseren van de toen geldende planning. Doordat gemeenten en aanbieders niet tijdig genoeg op een lijn konden komen, is besloten de planning van de doorontwikkeling inkoop aan te passen en de ingangsdatum van het doorontwikkelde inkoopmodel te verzetten van 1 januari 2022 naar 1 januari 2023.</p> <p>De aanpassing van de ingangsdatum inkoop, leidde tot het onvoorziën verlengen van raamovereenkomsten in 2021, met het doorvoeren van generieke en aanbieder-specifieke wijzigingen. Samen met contractmanagement is dit verlengingsproject geslaagd en zijn 182 raamovereenkomsten verlengd naar 2022</p> <p>Ontwikkelingen ambulantisering De bovenregionale samenwerking is een thema dat vraagt om voortdurend schakelen op ontwikkelingen, die voor een deel buiten de invloedssfeer van de regio IJsselland liggen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling van het Expertise Netwerk Overijssel (Enschede) - Specifieke uitkeringen gemeenten en provincies (SPUK) <p>Vastgoedtransitie Jeugdzorg+; regionaal plan van aanpak vermindering instroom JZ+ (ingeleverd in december) (Regio Oost)</p> <ul style="list-style-type: none"> - SPUK voor de ombouw van de 3-milieus voorzieningen is in oktober gestart. - Uitbreiding crisiscapaciteit acute Jeugd GGZ (Enschede) 	
Bron	Jaarrekening 2021	

Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Dronten, Hardenberg, Hattem, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Zwartewaterland, Zwolle.	
Bestuurlijk belang	Deelname in het Algemeen Bestuur	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Door deelname in de verbonden partij 'Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek' wordt in regionaal verband gewerkt aan de bestrijding van sociale zekerheidsfraude en handhaving. Bij fraude met een uitkering of zorggelden is de Sociale Recherche de opsporingsinstantie. Deze instantie, veelal gehuisvest bij gemeenten, is gespecialiseerd in het opsporen van fraudezaken, zoals zwartwerken, werken zonder inkomsten te melden, het verzwijgen van vermogen, woonfraude, fraude met persoonsgebonden budget (PGB) en andere vormen van zorgfraude.	
Website	www.zwolle.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat boekjaar	75	
Financiële bijdrage van gemeente	118	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2021	

Veiligheidsregio IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle.	
Bestuurlijk belang	Deelname in het Algemeen Bestuur	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	In oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's in werking getreden. Op basis hiervan zijn in Nederland 25 veiligheidsregio's ingesteld waaronder Veiligheidsregio IJsselland (VRIJ). Veiligheidsregio IJsselland richt zich op het voorkomen en bestrijden (van de gevolgen) van branden, ongevallen, rampen en crises. Dit gebeurt in het gebied van de elf, via een gemeenschappelijke regeling, aangesloten gemeenten.	
Website	www.vrijsselland.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	4.617	5.887
Vreemd vermogen	32.545	34.691
Resultaat boekjaar	3.071	
Financiële bijdrage van gemeente	3.732	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Risico's</p> <p>Er is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. In deze inventarisatie zijn vanuit de verschillende teams risico's aangedragen met een mogelijk belangrijk financieel gevolg. Navolgend zijn de tien risico's met de meeste invloed op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit gepresenteerd. De risico's met de hoogste kans zijn: Het Veiligheidsberaad neemt besluiten met financiële en personele gevolgen voor Veiligheidsregio IJsselland. De financiële impact van deze risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen is klein.</p> <p>Ontwikkelingen</p> <p>Binnen de brandweer en crisisbeheersing is een aantal ontwikkelingen gaande die ook in 2023 een vervolg zullen krijgen. Met Europese regelgeving als directe aanleiding en goed werkgeverschap als drijvend motief, wordt de organisatievormen, waarbij brandweervrijwilligers gekazerneerd of geconsigneerd tegen het licht gehouden. Ook worden er nieuwe keuzes over de organisatievorm en/of de aanstelling van vrijwilligers gemaakt. Met het nieuwe dekkingsplan als uitgangspunt wordt ook de gehele regionale uitrukorganisatie beoordeeld en worden er nieuwe scenario's uitgewerkt. Dit met als doel om de huidige uitrukorganisatie te verbeteren. Op het gebied van crisisbeheersing wordt o.a. de integrale sturing versterkt, de informatievoorziening en een permanente risicomonitoring. Deze ontwikkelingen worden ingegeven door de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's, door meer bovenregionale en andersoortige crises en door meer aandacht voor een integrale voorbereiding op een eventuele crisis en nafase.</p>	
Bron	Jaarrekening 2021	

Verenigingen en stichtingen

VEGANN (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Noord Nederland binnen Enexis Holding N.V.)	Nijverdal	
Rechtsvorm	Vereniging	
Betrokken partijen	Gemeenten Noord Nederland	
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering.	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De vereniging behartigt de belangen van de kleine Enexis-aandeelhouders. Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de Vereniging. Het beheer van de middelen is eind 2022 door de gemeente Hellendoorn overgedragen aan de gemeente Hardenberg.	
Website	Geen	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	38	29
Vreemd vermogen		30
Resultaat boekjaar	-9	
Financiële bijdrage van gemeente		
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2021	

Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Den Haag	
Rechtsvorm	Vereniging	
Betrokken partijen	Alle gemeenten van Nederland	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in ledenvergadering en zitting in VNG commissie gemeentefinancien	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden. Tweede Kamer, Kabinet en maatschappelijke organisaties zijn belangrijke gesprekspartners. Advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen (pro actief) en advisering aan individuele leden (op verzoek). De platformfunctie wordt uitgeoefend via de VNG-commissie, Provinciale Afdelingen, congressen, studiedagen en ledenraadplegingen. De gemeente Hardenberg is ook lid van de VNG afdeling Overijssel.	
Website	www.vng.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	62.377	63.912
Vreemd vermogen	94.719	115.952
Resultaat boekjaar	-53	
Financiële bijdrage van gemeente		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Risico's De risico's waarvan sprake kan zijn, zijn bedrijfs- en kredietrisico's. Bedrijfsrisico's welke relevant zijn, zijn projecten, subsidies en beleggingen. Bij beleggingen loopt men koersrisico over het belegd vermogen. De bedrijfsrisico's worden voornamelijk beperkt door monitoring van deze risico's. Kredietrisico's zijn als laag te kwalificeren. De baten die de vereniging genereert, zijn nagenoeg alle afkomstig van overheidsinstellingen.</p> <p>Ontwikkelingen De vereniging heeft ten doel te werken aan een krachtige lokale overheid door agenderend te zijn op voor gemeenten relevante vraagstukken en ontwikkelingen, en door de lokale uitvoering centraal te stellen bij maatschappelijke opgaven.</p>	
Bron	Financieel jaarverslag VNG 2021	

Vennootschappen

Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Nederlandse overheden (50% rijk / 50% gemeenten, provincies en waterschappen)	
Bestuurlijk belang	64.935 aandelen is 0,117% stemmen in de AVA	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.	
Website	www.bngbank.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	5.097.000	5.062.000
Vreemd vermogen	155.262.000	143.995.000
Resultaat boekjaar	236.000	
Ontvangen dividend	148	
Begroot 2022 dividend	148	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	De nettowinst van BNG Bank over 2021 bedraagt EUR 236 miljoen (2020: EUR 221 miljoen). De aandeelhouders hebben tijdens de Algemene Vergadering op 21 april 2022 ingestemd met het voorstel om 60% (2020: 50%) van de beschikbare winst na belasting en na aftrek van de compensatie voor de verschaffers van hybride kapitaal uit te keren. Dit komt neer op een dividendbedrag van EUR 127 miljoen (2020: EUR 101 miljoen). Het dividend bedraagt EUR 2,28 per aandeel van nominaal EUR 2,50 (2020: EUR 1,81).	
Bron	Jaarrekening 2021	

Beheersmaatschappij LOC+	Hardenberg	
Rechtsvorm	Commanditaire vennootschap	
Betrokken partijen	De gemeente Hardenberg, AOC de Groene Welle, Alfa-college.	
Bestuurlijk belang	Deelname als commandite voor 53,27% in eigendom opstallen	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De CV beheersmaatschappij LOC+ draagt namens eigenaren en bewoners zorg voor de inrichting en instandhouding van een professionele facilitaire beheerorganisatie die zich richt op (facilitaire) ondersteuning van de primaire processen van de bewoners.	
Website		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	23.098	22.819
Vreemd vermogen	181	370
Resultaat boekjaar	-28	
Ontvangen dividend		
Begroot 2022 dividend		
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2021	

Cogas Holding	Almelo	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Gemeente Almelo, Borne, Dinkelland, Hardenberg, Hof van Twente, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand, Wierden	
Bestuurlijk belang	650 aandelen is 12,8% stemmen in de Ava	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Cogas wil een belangrijke rol spelen in het voor de klant toepasbaar maken van nieuwe technieken op het gebied van communicatie en (duurzame) energie.	
Website	www.cogas.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	199.111	144.771
Vreemd vermogen	95.877	116.694
Resultaat boekjaar	5.492	
Ontvangen dividend	1.095	
Begroot 2022 dividend	1.300	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>1e halfjaarcijfers 2022</p> <p>Het groepsresultaat na belastingen bedroeg per 30-6-2022 € 625.000, tegen begroot € 3.002.000. De belangrijkste oorzaken voor het fors lagere resultaat dan begroot zijn de extreem sterk gestegen energiekosten voor de inkoop van netverliezen van Coteq en de sterke koersdalingen op de aandelen- en obligatiemarkten welke tot ongerealiseerde beleggingsverliezen hebben geleid. Deze worden veroorzaakt door economische onrust en onzekerheden samenhangend met de oorlog tussen Oekraïne en Rusland, hoge inflatie en sterk opgelopen rentekoersen ter bestrijding van de inflatie.</p> <p>Naar verwachting zullen deze ontwikkelingen ook impact hebben op het dividendbeleid. Cogas wil graag de mogelijkheid bespreken van het herzien van de afspraak met betrekking tot de uitkering van een vast dividendbedrag en de mogelijkheden om te komen tot een uitkering op basis van een percentage van de winst.</p> <p>Het dividendafbouwfonds zal niet in het geding komen.</p>	
Bron	Jaarrekening 2021	

CSV Amsterdam B.V.	
Rechtsvorm	's-Hertogenbosch
Betrokken partijen	Zes Nederlandse provincies en 130 gemeenten.
Bestuurlijk belang	1.296 aandelen is 0,0648% stemmen in de Ava
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	CSV Amsterdam B.V.. vervult drie doelstellingen volgens de statuten: a. namens de Verkopende Aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; b. namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. de verkoop van Attero is gestort.
Website	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	392 312
Vreemd vermogen	27 22
Resultaat boekjaar	-42
Ontvangen dividend	
Begroot 2022 dividend	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	
Bron	Jaarrekening 2021

Enexis Holding	s'-Hertogenbosch	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Zes Nederlandse provincies en 130 gemeenten	
Bestuurlijk belang	96.993 aandelen is 0,0648% stemmen in de AVA	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	<p>Enexis beheert (via haar dochtervennootschap Enexis Netbeheer BV) het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.</p> <p>De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren.</p> <p>Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld; • Betrouwbare energievoorziening; • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten; • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. <p>De gemeente Hardenberg tracht met haar aandeelhouderschap in Enexis de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving.</p>	
Website	www.enexis.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	4.241.000	5.441.000
Vreemd vermogen	5.154.000	4.907.000
Resultaat boekjaar	199.000	
Ontvangen dividend	36	
Begroot 2022 dividend	44	

<p>Risico's, kansen en ontwikkelingen</p>	<p>De lange termijn credit rating afgegeven door Standard & Poor's (S&P) voor Enexis Holding N.V. en Enexis Netbeheer B.V. is gewijzigd naar A+ met een negative outlook (was A+ stable outlook). Door de lagere regulatorische vergoeding voor vermogenskosten gedurende 2022-2026 acht S&P het namelijk niet waarschijnlijk dat Enexis de financiële ratio FFO/netto rentedragende schulden zonder extra maatregelen binnen de komende 24 maanden boven de drempelwaarde kan houden die past bij de huidige credit rating. Door Moody's wordt alleen een credit rating afgegeven voor Enexis Holding N.V. en deze bleef ongewijzigd op Aa3 stable outlook. De lange termijn credit ratings eind 2021 van Aa3/A+, voldoen aan de interne eisen voor het behoud van een A credit rating-profiel. De korte termijn credit rating van Enexis Holding N.V. is per ultimo 2021: P-1 (Moody's) en A-1 (Standard and Poor's) zijn ongewijzigd.</p> <p>In 2022 is door de aandeelhouders van Enexis een nieuw strategisch plan vastgesteld. Daarin wordt gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wij sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes 2. Wij bieden iedereen altijd toegang tot energie 3. Klanten weten wat ze aan ons hebben <p>Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving) en digitale transformaties</p> <p>De energietransitie leidt voor Enexis tot een grote investeringsopgave en kapitaalbehoefte, die op lange termijn waarschijnlijk niet door de huidige aandeelhouders kan worden ingevuld. Enexis en haar aandeelhouders zijn in gesprek over de ontwikkelingen en mogelijke maatregelen om te zorgen dat Enexis een financieel solide basis behoudt. Ook het Rijk heeft overleg met de regionale netbeheerders en hun aandeelhouders over een eventuele participatie door het Rijk. Op basis van de huidige inzichten is de prognose dat Enexis voor de middellange termijn (huidige reguleringsperiode / tot 2027) aan de vastgesteld ratio's blijft voldoen.</p>
<p>Bron</p>	<p>Jaarverslag 2021</p>

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	's Hertogenbosch	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Betrokken partijen	Zes Nederlandse provincies en 130 gemeenten	
Bestuurlijk belang	1.296 aandelen is 0,0648% stemmen in AVA	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders Essent)	
Website		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	1.569	1.532
Vreemd vermogen	19	7
Resultaat boekjaar	-37	
Ontvangen dividend		
Begroot dividend 2022		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Beleidsvoornemens: Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen met betrekking tot het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009 nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan of deze contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.</p> <p>Financiële risico's: Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal in deze vennootschap.</p>	
Bron	Jaarrekening 2021	

Rendo Holding		Meppel	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Betrokken partijen	Gemeenten Hogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden		
Bestuurlijk belang	57 aandelen is 5,75% stemmen in de Ava		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	N.V. RENDO Holding streeft er naar om haar huidige sterke positie als energienetwerk-organisatie voortdurend te verbeteren. Waar mogelijk probeert zij in niches in de energiemarkt een toonaangevende speler te worden. De nabijheid van het eigen betrouwbare en veilige energienetwerk is steeds weer het vertrekpunt. Daarnaast wordt duurzaamheid een steeds belangrijker thema. Belangrijke bedrijfswaarden zijn: een snelle response, laagdrempeligheid en duurzaam ondernemen.		
Website	www.rendo.nl		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december	
Eigen vermogen	76.899	76.024	
Vreemd vermogen	99.281	101.110	
Resultaat boekjaar	6.589		
Ontvangen dividend	244		
Begroot 2022 dividend	431		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Dividendbeleid 2022-2026</p> <p>RENDO keerde in de periode 2014 t/m 2020 een jaarlijks dividend aan haar aandeelhouders uit van EUR 7,5 mln. Dit ging dan om ruim 75% van het jaarlijkse resultaat. Resultaten lagen in de periode 2014 t/m 2020 jaarlijks op EUR 9 à 10 mln. Het ging om hogere resultaten dan begroot, in verband met bijzondere baten vanwege afwikkeling van de fraude.</p> <p>In 2021 bedroeg het resultaat van RENDO EUR 6,5 mln. Afgesproken werd om een dividend uit te keren van EUR 5 mln. Hiernaast werd afgesproken om een interim dividend uit te keren van EUR 1,5 mln. Dit betreft dan de laatste bijzondere bate in verband met afwikkeling van de fraude.</p> <p>Voor het dividendbeleid 2022-2026 is het volgende voorgesteld: Bij een resultaat van EUR 5 mln. in 2022, kan in 2023 een dividend worden uitgekeerd van EUR 4 mln. (80%). Uitgangspunt is vervolgens dat bij een resultaat hoger dan EUR 5 mln., 50% van het resultaat boven EUR 5 mln. als additioneel dividend wordt uitgekeerd. Mocht door allerlei onverwachte tegenvallers en ontwikkelingen het resultaat de komende jaren uitkomen onder EUR 5 mln., dan wordt het dividend op dat moment bepaald.</p>		
Bron	Jaarverslag 2021		

Rova	Zwolle	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Gemeente Dalfsen, Hardenberg, Hattem, Heerde, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Twenterand, Zwartewaterland, Zwolle, Meppel, Steenwijkerland, Urk, Amersfoort, Aalten, Oost Gelre, Winterswijk en Apeldoorn	
Bestuurlijk belang	816 aandelen A is 9,54% stemmen in de Ava	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Voortdurend wordt gestreefd naar optimalisatie in drie centrale thema's, te weten: duurzaamheid (verbetering milieurendement; bijdrage aan gemeentelijke klimaatdoelstellingen), financiën (lagere tarieven voor de inwoners; dus geen winstmaximalisatie) en maatschappij (een leefbare omgeving voor wonen en werken).	
Website	www.rova.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	38.966	40.320
Vreemd vermogen	53.383	52.029
Resultaat boekjaar	5.133	
Ontvangen dividend	286	
Begroot dividend 2022	350	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Risico's Er is sprake van financiële risico's, juridische risico's en ondernemersrisico's. De belangrijkste risico's met de grootste impact voor Rova zijn: beschikbaarheid personeel en tegenvallende kosten voor afdekken en opleveren stortplaats,</p> <p>Ontwikkelingen bedrijfslocaties In het verslagjaar heeft Rova veel tijd en energie gestoken in de ontwikkeling van hun bedrijfslocaties. Drie locatie zijn onder aandacht. Amersfoort, verkenning naar een complete bedrijfsverplaatsing. Zwolle, totale revitalisering terrein. Lichtenvoorde, tijdelijke huurlocatie voor de huisvesting van de BBR ploeg.</p> <p>Ontwikkelingen op gebied van duurzaamheid. Al enige jaren is Rova bezig om geleidelijk aan haar eigen bedrijfsvoering te verduurzamen. Tastbare voorbeelden daarvan zijn de voortschrijdende elektrificatie van het wagenpark, de opwekking van groene stroom op diverse bedrijfsgebouwen en het waar mogelijk circulair inkopen. In 2021 zijn er een aantal bedrijfsvoertuigen vervangen door volledig elektrische voertuigen. 2021 was het eerste volle jaar van productie op zonnepark Bovenveld . In totaal werd ruim 6 miljoen kWh opgewekt en aan het net geleverd.</p>	
Bron	Jaarverslag 2021	

Samen Doen Hardenberg B.V.	Hardenberg	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Betrokken partijen	Gemeente Hardenberg	
Bestuurlijk belang	Eigenaar –enig aandeelhouder, 100% risico dragend.	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Samen Doen Hardenberg bv draagt bij aan het preventie en ondersteuning aan inwoners van de gemeente Hardenberg om zo hogere kosten als gevolg van inzet van Maatwerk te voorkomen. Samen Doen Hardenberg bv is tevens de ingang en toegang voor door de gemeente gefinancierde zorg in het kader van de jeugdwet of wet maatschappelijke ondersteuning.	
Website	www.hardenberg.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen	648	566
Resultaat boekjaar		
Ontvangen dividend		
Begroot dividend 2022		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	Financiële bijdrage: 3.256	
Bron	Jaarrekening 2021	

Vitens		Utrecht	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Betrokken partijen	Provincies en gemeenten in Friesland, Overijssel, Flevoland, Drenthe, Utrecht, Noord-Holland en Gelderland		
Bestuurlijk belang	63.007 aandelen is 1,13% stemmen in de AVA		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Vitens werkt voortdurend aan het winnen, zuiveren en leveren van drinkwater van topkwaliteit.		
Website	www.vitens.nl		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december	
Eigen vermogen	559.200	600.300	
Vreemd vermogen	1.340.100	1.387.800	
Resultaat boekjaar	19.400		
Ontvangen dividend			
Begroot 2022 dividend			
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Netto resultaat</p> <p>De winst bedroeg over 2021 € 19,4 miljoen en is lager dan de winst over 2020 (€ 23,9 miljoen). In 2021 namen kosten voor personeel, inhuur en uitbestede werk fors toe als gevolg van uitgebreide inzet op automatiseringsprojecten en verhoogde investeringsopgave.</p> <p>Solvabiliteit</p> <p>De solvabiliteit geeft op de balans de verhouding weer van het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. Volgens de continuïteitsdoelstellingen in het financieel beleid streeft Vitens naar een solvabiliteit van minimaal 35 procent. In 2021 bedroeg de solvabiliteit 30,2 procent (2020: 29,4 procent), waarmee ze niet hebben voldaan aan de doelstelling. Het financieel beleid stelt dat bij een solvabiliteit lager dan 30 procent Vitens in beginsel geen dividend uitkeert. Hoewel de solvabiliteit van 2021 net hierboven ligt, maken de onzekerheid van de WACC en de enorme investeringsopgave waarvoor Vitens gesteld staat, het niet verantwoord om over 2021 dividend uit te keren.</p> <p>Investeringsopgave</p> <p>Vitens staat de komende jaren voor een enorme investeringsopgave. Klimaatverandering, groeiend watergebruik, vervangingsinvesteringen en thema's als cybersecurity hebben hun impact op de infrastructuur. In 2021 hebben ze voor in totaal circa € 180 miljoen bruto aan investeringen gerealiseerd. Dat bedrag ligt hoger dan de jaren ervoor (2020: € 163,6 miljoen, 2019: € 146,4 miljoen, 2018: € 129,5 miljoen euro, 2016 en 2017: circa € 100 miljoen). De investeringen zijn hoofdzakelijk gericht op leveringszekerheid, zodat ze de klanten nu en in de toekomst voldoende en schoon drinkwater kunnen leveren.</p>		
Bron	Jaarrekening 2021		

Wadinko	Zwolle	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	De provincie Overijssel en 24 gemeenten in de regio Zuidwest Drenthe, de Noord-Oostpolder en Overijssel	
Bestuurlijk belang	136 aandelen is 5,69% stemmen in de Ava	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Wadinko is een regionale participatiemaatschappij, die de bedrijvigheid - en daarmee de werkgelegenheid - wil bevorderen in Overijssel, de Noord-Oostpolder en Zuidwest Drenthe.	
Website	www.wadinko.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	65.496	74.147
Vreemd vermogen	5.454	6.923
Resultaat boekjaar	8.651	
Ontvangen dividend	145	
Begroot dividend 2022	68	
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Ook het jaar 2021 stond in teken van de coronapandemie. In de vergaderingen van de Raad van Commissarissen zijn de mogelijke gevolgen van de pandemie voor bedrijfsvoering, verstoring in de supply chain en oplopende grondstofprijzen van de Wadinko participaties regelmatig het onderwerp van gesprek geweest. In tegenstelling tot eerdere verwachtingen bleek liquiditeit nauwelijks een issue. Bedrijven die getroffen werden door omzetverlies als gevolg van de pandemie beschikten over voldoende buffer, mede als gevolg van een door Wadinko gewenste conservatieve financiering, en/of maakten gebruik van steunmaatregelen van de overheid. Bij veel bedrijven was er sprake van omzet behoud of verbetering. Over de gehele portefeuille bezien is er zelfs sprake van een aanzienlijke verbetering van het resultaat.</p> <p>In 2021 is voor €9,6 miljoen geïnvesteerd in nieuwe participaties en werd door uitbreiding van het aandelenkapitaal en verstrekte leningen €1,8 miljoen geïnvesteerd in bestaande participaties; in totaal werd dus €11,4 miljoen geïnvesteerd.</p>	
Bron	Jaarrekening 2021	

5.9 Corona

Inleiding

Begin 2022 werden de coronamaatregelen versoepeld na een harde lockdown. Eind maart waren bijna alle maatregelen vervallen. Corona ging een steeds kleinere rol spelen in het dagelijks leven. De nadelige gevolgen van de coronacrisis voor de lokale samenleving bleven nog wel een rol spelen. In de programma's hebben we de invloed van de coronacrisis beschreven. In de jaarrekening zijn de financiële gevolgen verwerkt.

Het coronavirus is een gebeurtenis die niet aan één programma of taakveld is toe te rekenen. In deze paragraaf beschrijven we kort welke gevolgen de coronacrisis in 2022 op onze gemeente heeft (gehad). En welke maatregelen we hebben genomen.

Landelijke en lokale maatregelen

In de eerste maanden waren nog financiële regelingen van de rijksoverheid van toepassing. Vanaf april waren er steunmaatregelen voor herstel en vernieuwing. Onder andere voor het onderwijs, ondernemers, de culturele- en de creatieve instellingen.

Voor het bestrijden van de negatieve economische effecten van de coronacrisis heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld. De besteding van het geld moet door ons worden verantwoord (via de SiSa-verantwoordingsinformatie). Het gaat om de volgende regelingen:

- Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen;
- Regeling specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen;
- Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen;
- Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen.

We hebben lokale maatregelen genomen en zijn in gesprek gegaan met de samenleving. We noemen de volgende maatregelen in 2022:

- o Korting op de bijdrage voor de bedrijven investeringszone (BIZ) en de reclamebelasting. Ondernemers konden 100% korting krijgen op de BIZ en de reclamebelasting. Er is ruim € 50.000 aan korting verleend. Ruim € 35.000 heeft betrekking op de BIZ en bijna € 15.000 heeft betrekking op reclamebelasting.
- o Uitstel van betaling belastingen, uitstel van huurbetalingen, versnelde betaling van rekeningen.
- o Lokale culturele voorzieningen (dorpshuizen en verenigingen) en vrijwilligersorganisaties hebben bijdragen gekregen voor lagere inkomsten en voor extra lasten.
- o We hebben het platform Ondernemend Hardenberg (dat startte in de Coronatijd) verder uitgebouwd. Ondernemers kunnen er relevante informatie vinden en geïnspireerd worden.

Invloed op dienstverlening en beleidsontwikkeling

De dienstverlening aan inwoners en ondernemers kon tijdens de coronamaatregelen doorgaan. Met name door digitale mogelijkheden.

Na het vervallen van de maatregelen zijn er weer fysieke bijeenkomsten geweest. In die bijeenkomsten zijn we in gesprek geweest met inwoners en ondernemers. Tegelijk blijven we gebruik maken van digitale mogelijkheden.

Verbonden partijen

Verbonden partij hebben ook te maken (gekregen) met de gevolgen van de coronacrisis. De impact is, zowel voor de werkzaamheden als financieel, bij de GGD het grootst geweest. De GGD kan de meerkosten declareren bij het rijk. Bij andere gemeenschappelijke regelingen is het financiële gevolg klein(er). Er is geen sprake van een hogere gemeentelijke bijdrage. Wel is sprake van uitstel van uitgaven.

Er is geen onderzoek gedaan naar het risico bij de vennootschappen, waar de gemeente aan deelneemt. Het risico dat de gemeente hier loopt is beperkt tot lagere dividenduitkeringen. De uitkeringen zijn in de jaarrekening verantwoord.

Financiële gevolgen van de coronacrisis en de coronamaatregelen

We hebben de financiële gevolgen van de coronacrisis zoveel als mogelijk geïnventariseerd. We hebben gekeken naar extra lasten, extra baten, niet gerealiseerde lasten en niet gerealiseerde baten.

1. Extra lasten en baten

In 2022 zijn de extra lasten € 598.000 (2020: € 5.737.000, 2021: € 1.852.000).

De extra baten in 2022 zijn € 534.000 (2020: € 6.291.000, 2021: € 4.402.000).

Overzicht extra lasten en baten (in duizenden euro's):

Taakvelden	Lasten	Baten
Bestuur en ondersteuning (met name burgerzaken)	55	
Veiligheid (crisisbeheersing)	61	67
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	17	
Sport, cultuur en recreatie	17	
Samenkracht en participatie	18	
Inkomensvoorzieningen inclusief Tozo		139
Wmo en Jeugdzorg	280	172
Volksgesondheid	150	
Algemene Uitkering		156
Totaal	598	534

2. Niet gerealiseerde lasten

Dit betreft lagere uitgaven dan begroot. Totaal is € 361.000 minder uitgegeven (2020: € 2.173.000, 2021: € 1.137.000).

Overzicht niet gerealiseerde lasten per taakveld (in duizenden euro's):

Taakvelden	bedrag
Bestuur	29
Wmo en Jeugdzorg	291
Grondexploitatie (kerkenvisie)	41
Totaal	361

3. Niet gerealiseerde baten

Dit zijn minder baten ten opzichte van de vastgestelde begroting. Totaal is € 295.000 minder ontvangen (2020: € 1.319.000, 2021: € 1.621.000).

Overzicht niet gerealiseerde baten per taakveld (in duizenden euro's):

Taakvelden	bedrag
BIZ en reclamebelasting	51
Veiligheid	20
Parkeerbelasting	224
Totaal	295

Tenslotte

Er is geen sprake meer van een de coronapandemie. En er zijn geen (beperkende) maatregelen meer. Daarom zal deze paragraaf vanaf 2023 niet meer in de jaarrekening staan.

5.10 Wet open overheid

Inleiding

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) gedeeltelijk in werking getreden. Daarmee is gelijktijdig de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) ingetrokken. In het jaar 2022 zijn tot 1 mei 2022 informatieverzoeken afgehandeld als Wob-verzoeken; na 1 mei 2022 als Woo-verzoeken

Alle bepalingen van de Woo zijn in werking getreden, behalve de kern van de Woo: het verplicht actief openbaar maken (zonder dat daarom wordt verzocht) van diverse categorieën documenten, is niet per 1 mei 2022 in werking getreden. Deze verplichting treedt in werking op een bij Koninklijk Besluit of ministeriele regeling nader te bepalen datum. Bovendien zal de verplichting in fases over een periode van acht jaar in werking treden.

De Rijksstuurgroep Platform Open Overheidsinformatie (afgekort: PLOOI) had eerder besloten begin 2023 te starten met vier informatiecategorieën, bij wijze van vingeroefening. Ons college stond in de startblokken om aan dit programma deel te nemen.

Op 7 december 2022 echter, kwam van de VNG het bericht dat het Adviescollege ICT-toetsing een advies heeft uitgebracht aan de minister van BZK over PLOOI. De belangrijkste conclusie is dat het programma PLOOI een richting heeft gekozen waardoor een bruikbaar centraal platform voor de Woo nog ver weg is. Eén van de adviezen is om te starten met een minimale oplossing op basis van een herzien ontwerp en parallel te bepalen wat het centrale platform moet worden. Wij zijn met het VNG in contact over de volgende te nemen stappen.

Mandaat

Vóór 1 mei 2022 werden besluiten op informatieverzoeken genomen door het voltallige college. De inwerkingtreding van de Woo op 1 mei 2022 was een natuurlijk moment om mandaat in te voeren. De bevoegdheid om besluiten te nemen werd daarmee lager in de organisatie gelegd. Op die manier is de doorlooptijd van afdoening versneld en de agenda van b&w ontlast. Deze aanpassing was ook in praktisch opzicht gewenst, omdat de Woo ten opzichte van de Wob een kortere beslistermijn kent.

Wat gebleven is, is dat de Woo-contactpersoon vanaf de binnenkomst van Wooverzoeken tot de afdoening daarvan bestuur en management informeert en consulteert.

Jaarcijfers 2022

In 2022 zijn 48 informatieverzoeken geregistreerd. Hoewel verzoekers geen belang hoeven stellen bij hun verzoek is het achterliggende motief soms toch interessant om te weten, om verzoekers zoveel mogelijk behulpzaam te kunnen zijn. Er zijn globaal drie categorieën verzoekers te onderscheiden.

1. Een categorie verzoekers heeft een geschil met de gemeente. Er worden bijvoorbeeld contracten opgezegd, er is vermeend foute informatie verstrekt, of er vinden ontwikkelingen in de woon- of leefomgeving van verzoekers plaats. Daarnaast kunnen concurrentieoverwegingen een rol spelen of een ander persoonlijk of bedrijfsbelang.

2. Verder is er een categorie verzoekers die het functioneren van de overheid in de openbaarheid willen brengen en het democratisch proces willen controleren (onderzoekers, journalistiek).
3. Resteert een categorie verzoekers, waarbij onduidelijk is waarom zij op zoek zijn naar bepaalde informatie.

De motieven kunnen door elkaar lopen. Een verzoeker die bijvoorbeeld een geschil heeft met de gemeente kan zijn kwestie ook via de journalistiek in de openbaarheid aan de kaak willen stellen. Het overgrote deel van de verzoekers valt in categorie 1 (31 van de 48 verzoeken).

Informele afdoening

Niet alle Wobverzoeken werden formeel (met een beschikking) afgedaan. Als wel een beroep op de Woo wordt gedaan, maar duidelijk is dat geen openbaarmaking voor iedereen wordt beoogd, wordt contact opgenomen met de verzoeker of het verzoek informeel kan worden afgedaan.

Wat ook bij informele afdoening van belang blijft, is dat bestuur en management ook over binnenkomst van niet-Wooverzoeken worden geïnformeerd en bij de afdoening daarvan worden meegenomen, afhankelijk van mogelijk politieke implicaties.

Bezwaarschriften

In 2022 zijn tegen drie Woobesluiten bezwaarschriften ingekomen (windmolenparken, handhaving Semmelinksdijk en afvalscheiding).

Het bezwaarschrift over windmolenparken is ingetrokken na toezending van gegevens die evident ontbraken. Het bezwaarschrift over handhaving Semmelinksdijk is om onbekende redenen ingetrokken.

Het bezwaarschrift over afvalscheiding is op advies van de commissie bezwaarschriften ongegrond verklaard. Tegen dit besluit op bezwaar is geen beroep ingesteld.

Vergelijking cijfers met voorgaande jaren

2019: 10 geregistreerde verzoeken.

2020: 16 geregistreerde verzoeken.

2021: 16 geregistreerde verzoeken.

2022: 48 geregistreerde verzoeken.

Termijnen

In de Woo geldt een beslistermijn van vier weken na ontvangst van het verzoek. De Woo geeft de mogelijkheid om een beslissing op het verzoek te verdagen met twee weken. De gemiddelde doorlooptijd bedroeg in 2022 5,33 weken.

Actieve openbaarmaking

Zoals gezegd is de verplichte actieve openbaarmaking nog ver weg, omdat de ontwikkeling van een centraal landelijk platform voorlopig is stopgezet. Wel is er de inspanningsverplichting om zoveel mogelijk op eigen initiatief actief documenten openbaar te maken.

Ons college heeft er voor gekozen om de Wooverzoeken over opvang van asielzoekers en opvang van Oekraïners, de besluiten daarop en de gevraagde documenten actief op de gemeentelijke website openbaar te maken.

Verder werden al de nodige documenten openbaar gemaakt, al dan niet verplicht op grond van andere wetgeving, zoals de Wabo. Het gaat om:

- algemeen verbindende voorschriften (met name verordeningen);
- beleidsregels;
- verkeersbesluiten;
- officiële publicaties;
- ruimtelijke plannen
- raadsagenda's en -voorstellen.

Jaarrekening 2022

6 Balans

GEMEENTE HARDENBERG BALANS 2022 / 2021

ACTIVA				
(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Vaste activa				
<i>Immateriële vaste activa</i>	10.873		10.294	
- Kosten onderzoek en ontwikkeling	66		27	
- Bijdrage aan activa in eigendom van derden	10.807		10.267	
<i>Materiele vaste activa</i>	181.860		180.615	
- overige investeringen met een economisch nut	147.953		145.229	
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	21.563		22.056	
- inv. in de openb. ruimte met uitsluiten een maatschappelijk nut	12.344		13.330	
<i>Financiële vaste activa</i>	16.854		16.619	
- Kapitaalverstrekkingen aan:				
- deelnemingen	13.039		13.039	
- Leningen aan:				
- deelnemingen	214		214	
- Overige langlopende leningen u/g	3.601		3.366	
Totaal vaste activa	209.587		207.528	
Vlottende activa				
<i>Voorraden</i>	8.247		9.144	
- onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	8.247		9.144	
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>	38.097		20.629	
- Vorderingen op openbare lichamen	13.126		9.991	
- Schatkistbankieren	17.258		753	
- R.C.-verhouding niet financiële instellingen	2.002		2.259	
- Overige vorderingen	5.711		7.626	
<i>Liquide middelen</i>	1.617		1.697	
- Kassaldi	45		15	
- Banksaldi	1.572		1.682	
<i>Overlopende activa</i>	6.490		6.366	
- Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	1.450		0	
- Nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	1.246		886	
- Nog te ontvangen bijdragen overige instellingen	0		6	
- Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	3.794		5.474	
Totaal vlottende activa	54.816		37.836	
Totaal-generaal	<u>264.038</u>		<u>245.364</u>	

PASSIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Vaste passiva				
<i>Eigen vermogen</i>	121.049		103.871	
- Algemene reserve	70.745		59.446	
- Bestemmingsreserve dekking kap.lasten	28.478		28.629	
- Gerealiseerd resultaat	21.826		15.796	
<i>Voorzieningen</i>	11.647		12.137	
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.057		8.312	
- Door derden beklemd middelen	3.590		3.825	
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer</i>	100.257		96.660	
- Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	99.814		96.216	
- Overige binnenlandse sectoren				
- door derden belegde gelden			1	
- waarborgsommen	443		443	
Totaal vaste passiva	232.953		212.668	
Vlottende passiva				
<i>Netto vlottende schulden met rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>	15.586		17.057	
- Kasgeldleningen			5.000	
- Banksaldi	1.061		1.177	
- Overige schulden	14.525		10.880	
<i>Overlopende passiva</i>	15.499		15.639	
- Nog te betalen bedragen	6.139		6.332	
- Nog te besteden uitkeringen Rijk	4.645		4.938	
- Nog te besteden uitkeringen overige overheden	3.591		3.594	
- Nog te besteden uitkeringen overige instellingen	87		78	
- Vooruitontvangen bedragen	1.037		697	
Totaal vlottende passiva	31.450		32.696	
Totaal-generaal	<u>264.038</u>		<u>245.364</u>	
Garantstellingen:				
Gewaarborgde geldleningen		86.833		92.130

7 Grondslagen

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Dividendopbrengsten worden als bate opgenomen op het moment waarop de algemene vergadering van aandeelhouders daarover een besluit heeft genomen.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken e.d.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Impact corona crisis

In februari 2020 kregen we te maken met een uitbraak van het COVID-19 (Corona) virus. Deze uitbraak heeft maatschappelijke en economische effecten, waardoor van een crisis kan worden gesproken. De uitbraak van dit virus had financiële gevolgen voor de jaarrekeningen 2020 en 2021, maar ook voor 2022. De financiële impact voor 2022 is inzichtelijk gemaakt. We blijven onze risico's en die van onze partners voortdurend monitoren. Er is geen risico voor de continuïteit van onze gemeente. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende een crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren. Wij hebben de eventuele verdere gevolgen van de Corona uitbraak in de paragraaf risico's en weerstandsvermogen betrokken.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling

Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden op grond van het BBV(artikel 6o) als immateriële activa aangemerkt. Deze kosten worden geactiveerd, als aan de volgende vier voorwaarden wordt voldaan:

1. Het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
2. De technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
3. Het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut zal genereren;
4. De uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.

De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende voorwaarden:

1. de kosten passen binnen de kostensoortenlijst (artikel 6.2.4.) van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro); en
2. de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, dan wel worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en
3. plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming, blijkend uit een raads- of - indien gedelegeerd- collegebesluit.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De (te) activeren bijdragen aan activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa met economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG).

In verband met wijziging/aanpassing voorschriften BBV ingaande 2016 worden de NIEG-gronden opgenomen onder de materiële vaste activa 'voorraden en gronden'. Deze gronden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs (aanschaffingskosten) van de gronden dan wel zijn gewaardeerd tegen de lagere marktwaarde.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De afschrijving start in het eerstvolgende boekjaar na het moment dat het actief door de gemeente is verworven of in gebruik is genomen. Hierbij worden de in de afschrijvingstabel (opgenomen als bijlage in nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017') vermelde afschrijvingstermijnen aangehouden. Uitgangspunt is dat alle activa wordt afgeschreven op basis van de lineaire methode. Uitzonderingen op deze regel worden ter goedkeuring aan de raad voorgelegd.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggedraaid als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2008 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Operational leasing wordt niet als actief in de balans verwerkt. Wel wordt de omvang van de langjarige verplichtingen die uit hoofde van leasing, huur en anderszins zijn aangegaan in de toelichting vermeld. Tevens

kunnen deze worden betrokken in de paragraaf met betrekking tot het weerstandsvermogen. Financial lease heeft in het begrotingsjaar niet plaatsgevonden.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Overeenkomstig de in oktober 2017 door de gemeenteraad vastgestelde nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017' worden infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken geactiveerd en afgeschreven. De afschrijving start in het eerstvolgende boekjaar na het moment dat het actief door de gemeente is verworven of in gebruik is genomen. Hierbij worden de in de afschrijvingstabel (opgenomen als bijlage in nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017') vermelde afschrijvingstermijnen aangehouden. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven). Voor zover in het verleden (t/m 2016) in voorkomende gevallen een snellere budgettaire dekking mogelijk was, werd op dergelijke activa overigens (resultaatafhankelijk) extra afgeschreven. De boekwaarden van investeringskredieten t/m 2016 moeten dus nadrukkelijk alsnog te dekken investeringsrestanten worden gezien.

Een van de wijzigingen voorschriften BBV is dat met ingang van 2017 alle investeringen (die vanaf het begrotingsjaar 2017 of later gereedkomen) met een maatschappelijk nut geactiveerd en over de verwachte levensduur afgeschreven moeten worden. Vanaf 2017 is er dus geen versnelde afschrijving meer mogelijk. Uitgangspunt is dat alle activa wordt afgeschreven op basis van de lineaire methode. Uitzonderingen op deze regel worden ter goedkeuring aan de raad voorgelegd.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Afwaardering zal plaatsvinden indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel daalt tot onder de verkrijgingsprijs. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een N.V. of B.V.

Plottende activa

Voorraden, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4. van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; en
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; en
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd)

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra deze bekend zijn. De voorziening wordt gewaardeerd op contante waarde. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (2%)

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten die bij het maken van de herziening bekend waren en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. De uitgangspunten en parameters worden elk jaar vastgesteld bij de nota grondexploitaties. En voor de risico's verwijzen de naar de paragraaf grondbeleid.

Stelselwijziging.

Voor wat betreft de waardering van de gronden in exploitatie wordt nog melding gemaakt van een in het verleden doorgevoerde stelselwijziging (per 1-1-2012). Dit betekent nu dat investeringen in de openbare ruimte die t/m 2011 jaarlijks werden verantwoord binnen de grondexploitaties ingaande 1-1-2012 worden geactiveerd. Nader verklaard gaat dit uit van het activeren van investeringen in de openbare ruimte zoals de aanleg van wegen, riolering, openbare verlichting en brandkranen.

De begrotingssystematiek voor deze in de grondexploitaties begrepen investeringen in de openbare ruimte wordt hiermee gelijk aan de werkwijze binnen de Algemene Dienst, zoals deze al wordt toegepast bij onder meer de aanleg van riolering en ook is vastgelegd in de nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017'.

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incurant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Vorderingen en overlopende activa

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar; waardering vindt plaats onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De debiteurenpositie is bij het opmaken van de jaarrekening gescreend. Conclusie is dat ultimo 2022 de posten debiteuren en de post dubieuze debiteuren juist in de jaarrekening zijn gewaardeerd. Het benodigde niveau van de voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2022 berekend o.b.v. gescreende posten debiteuren.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Reserves, Voorzieningen en Doeluitkeringen.

De kaderstelling voor de reserves, voorzieningen en doeluitkeringen is geformuleerd in de nota 'reserves, voorzieningen en doeluitkeringen 2017' zoals is vastgesteld in de raadsvergadering van 31 oktober 2017. De ingangsdatum van deze nota is met terugwerkende kracht bepaald op 1 januari 2017.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting in kader van de wet APPA is echter tenminste tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De voorziening verlof is gebaseerd op de laatste uitspraken van de commissie BBV. Het totaal aantal uren verlofsparen is 'voorzien'. Voor bovenwettelijk verlof is rekening gehouden met alle verlofuren bij medewerkers vanaf 100 uur, minus een redelijke norm van 72 uur.

Doeluitkeringen worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rent typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling van de balans het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Grondslagen resultaatbepaling

Het resultaat is bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen.

Uitgangspunt is dat baten en lasten tegen de nominale waarde worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en lasten die zich manifesteren nadat de administratie is afgesloten, worden in het volgende boekjaar verwerkt. De verdeling van de kosten van de verschillende kostenplaatsen over de diverse functies/producten geschiedt via de kostenverdeelsleutels welke ook bij de begroting zijn toegepast. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend (voorzienbaar) zijn geworden.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Behalve in de balans opgenomen verplichtingen, kunnen er ook verplichtingen bestaan die naar hun aard (nog) niet voor opname in de balans in aanmerking komen. Hierbij kan gedacht worden aan langlopende huur- en leasecontracten, aanspraken personeel op vakantiegeld en vakantiedagen, voorwaardelijke verplichtingen, bijvoorbeeld uit hoofde van verstrekte garanties aan derden (bijv. garantstellingsrente en aflossing van aangegane geldleningen door derden).

Gebeurtenissen na balansdatum

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

8 Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling	2022	2021	Toel.
Vorbereidingskosten toekomstige exploitaties	66	27	1) 2)

Verloop kosten onderzoek en ontwikkeling	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	27	371
Inbreng in exploitatie genomen gronden	39	-344
Boekwaarde per 31 december	66	27

- 1) De overschrijding op dit investeringskrediet past binnen het door het gemeenteraad uitgezette beleid.
 2) Betreft voorbereidingskosten toekomstige grondexploitaties welke conform de per 1 januari 2017 geldende regelgeving Besluit Begrotinge en Verantwoording (BBV) zijn geactiveerd. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie, dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.

Bijdrage activa in eigendom derden	2022	2021
Bijdrages	10.807	10.267

Verloop bijdrage activa in eigendom van derden	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	10.267	8.104
Investeringen	913	2.474
Afschrijving	-370	-243
Bijdragen derden	-3	-68
Boekwaarde per 31 december	10.807	10.267

De belangrijkste investeringen zijn	Totaal Krediet	Werkelijk in 2022	Besteed t/m 2022	Toel.
Gemeentelijke bijdrage N34	2.426	19	2.406	
Renovatie sporthal De Meet	483	26	415	
Padelbanen Tennisvereniging De Reest		103	103	1)
Privatisering sportpark De Balk	1.047	749	1.016	
Privatisering sportpark De Boekweit	828	19	19	
Totaal	4.784	916	3.959	

Materiële vaste activa

Onderdelen materiële vaste activa	2022	2021
Investeringen met een economisch nut	147.953	145.229
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	21.563	22.056
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	12.344	13.330
Totaal	181.860	180.615

Verloop van de totale materiële vaste activa	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	181.671	175.120
Overheveling 1)	-1.258	-299
Investeringen	13.795	17.258
Desinvesteringen	-17	-130
Afschrijving / aflossing	-9.292	-9.185
Bijdragen derden	-1.983	-1.093
Afwaarderingen		
Boekwaarde per 31 december	182.916	181.671
Afwaardering gronden Heemserpoort	-1.056	-1.056
Totaal	181.860	180.615

1) Overheveling betreft:

Gronden (NIEGG) over naar gronden in exploitatie (GREX) 1.258 299

Investerings met economisch nut	2022	2021
Gronden en terreinen	25.356	24.910
Afwaardering gronden Heemserpoort	-1.056	-1.056
Woonruimte en bedrijfsgebouwen	92.590	93.709
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	16.103	11.472
Vervoermiddelen	1.402	1.512
Machines apparaten en installaties	11.415	12.233
Inventaris	1.206	1.383
Overige materiële vaste activa	937	1.066
Totaal	147.953	145.229

Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	2022	2021
Riolering	21.563	22.056
Totaal	21.563	22.056

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	2022	2021
Grond, weg- en waterbouwkundige werken voor 2017	11.477	12.404
Grond, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	748	797
Overige materiële vaste activa	119	129
Totaal	12.344	13.330

Totaal materiële vaste activa 181.860 180.615

De belangrijkste investeringen zijn	Totaal Krediet	Werkelijk in 2022	Besteed t/m 2022	Toel.
Parkeerplaats sportpark Gramsbergen	476	544	660	1)
Aankoop gronden hockey	490	378	378	
Aankoop strategische gronden	2.000	406	1.494	
Uitbreiding CBS De Fontein	332	360	360	1)
Renovatie CBS De MarsWeijde/Matrix	300	156	167	
Gymzaal Hazenbos; renovatie	199	159	171	
Wijkgebouw Baalder; dakrenovatie	94	102	102	
De Matrix; renovatie installaties	1.672	1.407	1.602	
Stuwconstructie Balkbrug	400	424	433	1)2)
Riolering GREX 2022	509	394	394	2)
Klimaat robuust; hemelwatertransport van Oldenburgstraat	170	161	161	2)
Integrale aanpak Haardijk te Hardenberg	1.000	1.111	1.432	1)
Herinrichting Broekdijk en omgeving	750	483	840	1)
Verbetering drie woonstraten	1.045	539	1.277	1)
Hoofdstructuur GREX 2022	1.100	756	756	
Bouw/woonrijp en infrastructuur school/hockey	870	138	142	
Verlichting GREX 2022	200	93	93	
Vervanging verkeersregelinstallaties Haardijk	1.200	832	841	
Realisatie fietssnelweg Zwolle-Hardenberg	938	306	456	
Verkeersveiligheidsmaatregelen rondom Matrix	646	289	592	
Opwaardering fietsverbindingen 2022	1.090	116	130	
Vechtpark Gramsbergen	1.384	408	718	
Varen op de Vecht	593	144	144	
Vervanging Fendt smalspoor	129	139	139	1)

Parkeerinstallaties	1.155	290	1.113	
Vervanging top laag kunstgrasvelden	250	434	434	1)
Tractie grafdelven	185	140	140	
Totaal	19.177	10.709	15.169	

1) De overschrijdingen op deze investeringskredieten passen binnen het door het gemeenteraad uitgezette beleid.

2) Betreft investeringen met maatschappelijk nut welke conform de per 1 januari 2017 geldende regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) (art.59) zijn geactiveerd.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Aantal	2022	2021
Certificaten Dataland		3	3
Aandelen Cogas	650	74	74
Maatschappelijk kapitaal N.V. Rendo	57	26	26
Maatschappelijk kapitaal BNG	23.164	78	78
Aandelen Rova	816	93	93
Aandelen BNG	64.935	85	85
Aandelen Vitens	136	13	13
Aandelen EPZ	96.993	1	1
Aandelen Enexis	96.993	2	2
Bijdrage aan LOC		12.664	12.664
Bijdrage aan LOC correctie waardering 2020			
Totaal		13.039	13.039

Verloop kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	13.039	6.558
Correctie boekwaarde 1 januari LOC	-	6.614
Totaal (na correctie beginbalans)	13.039	
Investeringen		
Desinvesteringen		
Ontvangen aflossingen		133-
Bijdrage aan LOC		
Boekwaarde per 31 december	13.039	13.039

Leningen aan deelnemingen	2022	2021
Enexis	213	213
Frauderisico onderlinge gemeenten	1	1
Totaal	214	214

Overige langlopende leningen	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	3.366	3.969
Uitzettingen	301	41
Ontvangen aflossingen	-66	-644
Boekwaarde per 31 december	3.601	3.366

VLOTTENDE ACTIVA

	Saldo 2022	Voorzie- ning	Gecorr saldo 2022	Saldo 2021	Voorzie- ning	Gecorr saldo 2021
Grond en hulpstoffen:						
Onderhanden werk/ gronden in exploitatie	19.240	10.993-	8.247	20.714	11.570-	9.144
Totaal	19.240	10.993-	8.247	20.714	11.570-	9.144

	Verv. waarde 31-12-2021	Voorzien. Verliesl. Complex	Balans waarde 31-12-2021	Verme.	Vermind.	Winstn.	Verver- digings- waarde 2022	Voorzien. Verlies. Complex	Balans- waarde 2022
Centrumplan Hardenberg:	4.106	4.799	693-	360			4.466	4.875	409-
Centrumplan Dedemsvaart:	412	321	91	127	387-		152	312	160-
Broeklanden	352		352	27	457-	18	60-		60-
Slagharen werkg.Moeshoek	5-	81	86-	26	14-		7	84	77-
Slagharen woong.Moeshoek	828	1.250	422-	209	163-		874	1.254	380-
De Meerstal I	519-		519-	2	185-	130	572-		572-
Haardijk II	50-		50-	3			47-		47-
Broeklanden De Kop	1.142		1.142	39	2-		1.179		1.179
Broeklanden Zuid	5.988	898	5.090	596	731-		5.853	344	5.509
Katingerveld Balkbrug	2.057-		2.057-	1.413	1.022-	1.090	576-		576-
Bransveen	822-		822-	85		70	667-		667-
Sluis V Balkbrug	383-		383-	76	191-	110	388-		388-
Garstlanden III	845-		845-	57		70	718-		718-
De Marke II	385-		385-	198		10	177-		177-
Gezondheidspark	4.679	4.006	673	47			4.726	4.086	640
Rollepaal Oost	302-	185	487-	134	488-	210	446-		446-
Uitbreiding De Kuilen	45		45	5	206-	70	86-		86-
Marslanden II gemeentelijk	9.163		9.163	2.992	2.943-		9.212		9.212
Garstlanden IV	159-		159-	298	2.167-	390	1.638-		1.638-
Bransveen fase II	1.837-		1.837-	471	1.051-	550	1.867-		1.867-
Beukenlaan De Krim	220		220	35			255		255
Locatie Hofsteeweg	423		423	30	475-	10	12-		12-
Meerstal II	226		226	99	455-	50	80-		80-
De Wieken II	226	30	196	120	438-		92-	38	130-
t Refter	268		268	209	671-	30	164-		164-
De Marke iii	0		-	196	100-	10	106		106
Totaal bouwgrond in exploitatie	20.714	11.570	9.144	7.854	12.146-	2.818	19.240	10.993	8.247

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar:

Soort vordering	Saldo 2022	Voorzie- ning	Gecorr saldo 2022	Gecorr saldo 2021
Vorderingen op openbare lichamen	13.126		13.126	9.991
Schatkistbankieren	17.258		17.258	753
R.C.-verhouding niet financiële instellingen (SVN)	2.002		2.002	2.259
Overige vorderingen	7.686	-1.403	6.283	7.626
Totaal (na correctie beginbalans)	40.072	-1.403	38.669	20.629

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	3785,91			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	425	510	442	471
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.361	3.276	3.344	3.315
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

(1) Berekening drempelbedrag

		Verslagjaar	
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	189.295	
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	189.295	
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,02 met een minimum van €1.000.000	Drempelbedrag	3785,91	

(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen

		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	38.223	46.423	40.646	43.306
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	425	510	442	471

Verloop vorderingen

	2022	2021
Debiteuren openbare lichamen	13.126	9.991
Schatkistbankieren	17.258	753
R.C.-verhouding niet financiële instellingen (SVN)	2.002	2.259
Vorderingen Sociale Zaken	2.555	2.608

Overige debiteuren	4.543	5.965
Overige tussenrekeningen	16	32
Saldo 31 december	39.500	21.608
Voorziening dubieuze debiteuren	-1.403	-979
Saldo (na correctie beginbalans)	38.097	20.629

Liquide middelen:

Banksaldi	2022	2021
BNG	1.559	1.675
Rabobank	13	4
ABN		3
Totaal	1.572	1.682

Kassaldi

Kassaldi	2022	2021
Kas	45	15

Overlopende activa:

Overlopende activa	2022	2021
Nog te ontvangen bijdragen van het rijk	1.450	-
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	1.246	892
Nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	3.794	5.474
Totaal	6.490	6.366

Specificatie nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	Saldo 1-1-2022	Toevoe- gingen	Ontvangen Bedragen	Saldo 31-12-2022
Min van Justitie en Veiligheid; opvang ontheemden Oekraïne	-	1.450	-	1.450
Totaal uitkeringen rijk	-	1.450	-	1.450
Provincie Overijssel; Programmabudget verkeersveiligheid 2021	204	7		211
Provincie Overijssel; Verkeersveiligheid Broekdijk Bruchterveld	178	47		225
Provincie Overijssel; Integrale aanpak Haardijk	66	264		330
Provincie Overijssel; Mobiliteit 2019 Broeklandenweg e.d.	187	77	264	-
Provincie Overijssel; verkeersveilige ontsluiting Katingerveld	-	219		219
Provincie Overijssel; stadsarrangement, actieplan centrum H'berg	-	71	50	21
Provincie Overijssel; Subsidie crisisarrangement	3		3	-
Provincie Overijssel; intensivering energietoezicht	-	37	33	4
Provincie Overijssel; Versnelling woningbouw	6		6	-
Provincie Overijssel; controle toegangsbewijzen (Corona)	104	56	160	-
Provincie Overijssel; Binnenschoolse cultuureducatie	1	22	23	-
Provincie Overijssel; Project Masterplan Stationsomgeving	137	99		236
Totaal uitkeringen overige overheden	886	899	539	1.246
St.Nat.Fonds voor vrede; vrijheid en veteranenfonds	1		1	-
ZonMW; Grip op verwardheid	5		5	-
Totaal overige uitkeringen	6	-	6	-
Totaal nog te ontvangen bijdragen	892	2.349	545	2.696

Specificatie nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Nog te ontvangen posten:		
Afdeling Directiestaf		
Afdeling Ruimtelijk Domein		1.126
Afdeling Dienstverlening		1.822
Afdeling Openbaar Gebied		162
Afdeling maatschappelijk Domein		104
Vooruitbetaalde posten:		554
Exploitatie overeenkomsten GREX		92
Overige tussenrekeningen		-66
Totaal		3.794

VASTE PASSIVA**Eigen vermogen:**

Reserves	2022	2021
Algemene reserve	59.446	51.354
Correctie boekwaarde 1 januari LOC		6.614
Totaal (na correctie beginbalans)	59.446	57.968
Mutaties	11.299	1.478
Totaal algemene reserve	70.745	59.446
Bestemmingsreserve dekking kapitaallasten	28.478	28.629
Resultaat	21.826	15.796
Totaal	121.049	103.871

Voor een toelichting naar de aard en de reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan wordt verwezen naar de onder bijlage 'reserves en voorzieningen' opgenomen overzichten

Voorzieningen:

Voorzieningen	2022	2021
Voorzieningen voor verplichtingen	8.057	8.312
Door derden bekleemde middelen	3.590	3.825
Totaal	11.647	12.137

Vaste schulden:

Specificatie vaste schulden	2022	2021
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	99.814	96.216
Door derden belegde gelden	-	1
Waarborgsommen	443	443
	100.257	96.660

Verloop binnenlandse banken en overige financiële instellingen

	2022	2021
Stand per 1 januari	96.216	107.618
bij: nieuw aangetrokken leningen	15.000	
af: reguliere aflossingen	-11.402	-11.402
Totaal	99.814	96.216

Specificatie waarborgsommen

	2022	2021
Bankgarantie Marslanden B.V.	325	325
Bankgarantie Mien Ruyslaan Dedemsvaart	105	105
Bankgarantie Café Doks	9	9
Waarborgsommen sleutels	4	4
Totaal	443	443

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:

Kasgeldleningen	2022	2021
Opgenomen kasgeldleningen	-	5.000

Banksaldi	2022	2021
BNG	1.061	1.177

Overige schulden	2022	2021
Crediteuren	8.102	4.981
Schulden rijk BBZ	700	937
Loonheffing / af te dragen premies	3.033	2.259
Betaling onderweg / reservering samenleving	2.690	2.703
Overige schulden		
Totaal	14.525	10.880

Overlopende passiva

Overige schulden	2022	2021
Nog te betalen bedragen	6.139	6.332
Nog te besteden uitkeringen Rijk	4.645	4.938
Nog te besteden uitkeringen overige overheden	3.591	3.594
Nog te besteden uitkeringen overige instellingen	87	78
Vooruit ontvangen bedragen	1.037	697
Totaal (na correctie beginbalans)	15.499	15.639

Nog te betalen bedragen	2022
Afdeling Directiestaf	110
Afdeling Ruimtelijk Domein	538
Afdeling Dienstverlening	1.268
Afdeling Openbaar gebied	36
Afdeling Maatschappelijk Domein	3.833
Overige tussenrekeningen	354
Totaal	6.139

Vooruit ontvangen bedragen	2022
Afdeling Maatschappelijk Domein (Zwembaden / Voorveghter)	1.037
Totaal	1.037

Specificatie nog te besteden uitkeringen	Saldo 1-1-2022	Toevoe- gingen	Vrijval	Saldo 31-12-2022
Uitkeringen van het Rijk				
Ministerie van Infra; Verkeersveiligheid 2020-2021	123		64	59
Ministerie van Infra; Verkeersveiligheid 2022-2023	0	568	0	568
Ministerie van Infra; circulaire ambachtscentra	0	41		41
Ministerie van BZK: specifieke uitkering ventilatie in scholen	0	210	0	210
Rijksdienst Ondernemend Ned.; Ventilatie scholen	368	101	469	0
Rijksdienst Ondernemend Ned.; huisvesting aandachtsgroepen	0	350		350
Rijksdienst Ondern. Ned.; spuk impulsaanpak winkelgebieden		271		271
Ministerie VROM; Tijdelijke Stimuleringsregeling woningbouw	57			57
Ministerie BIZA; aanpak energiearmoede	0	1.099	450	649

Ministerie BIZA; Aanpak overlast gevende asielzoekers	79		79	0
Ministerie BIZA; Aanpak overlast gevende asielzoekers 2022	0	50	0	50
Ministerie OCW; onderwijsachterstandenbeleid 2019 t/m 2022	1.366	1.333	1535	1.164
Ministerie OCW; inhalen covid-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	0	851	238	613
Ministerie SZW; TOZO 2020	2.084		2.084	0
Ministerie VWS; bijdrage SPUK 2019 t/m 2022	861	938	1.186	613
Totaal nog te besteden uitkeringen van het Rijk	4.938	5.812	6.105	4.645

Specificatie nog te besteden uitkeringen	Saldo 1-1-2022	Toevoe- gingen	Vrijval	Saldo 31-12-2022
Uitkeringen van overige overheden				
Provincie Overijssel; Convenant Duurzaam	111			111
Provincie Overijssel; Brede welvaart in het Vechtdal	331	261	233	359
Provincie Overijssel; Vechtrijk Gramsbergen	0	252	104	148
Provincie Overijssel; Verhalen langs de Vecht	25		21	4
Provincie Overijssel; Arbeidsmarkt Overijssel 2021 groendoeners	45		7	38
Provincie Overijssel; Snelfietstunnel Hardenberg	337		225	112
Provincie Overijssel; ecologisch bermbeheerplan Hardenberg	0	20		20
Provincie Overijssel; fietsverbinding Slagharen-Hardenberg	0	281	23	258
Provincie Overijssel; programmabudget verkeersveiligheid 2022	0	199	164	35
Provincie Overijssel; ISV-3 Binnenstedelijke vernieuwing	26			26
Provincie Overijssel; Tijdelijke Stimuleringsregeling woningbouw	5			5
Provincie Overijssel; Stadsarrangement actieplan centrum 2.0	23		23	0
Provincie Overijssel; Vitale Vechtparken Vechtdal	81		54	27
Provincie Drenthe; Projecten regiodeal Zuid en Oost Drenthe	1.368	70	866	572
Provincie Overijssel; Stadsarrangement (Spindeplein)	260			260
Provincie Overijssel; inkoopactie isolatie Hardenberg	10		9	1
Provincie Overijssel; impulsregeling winkelgebieden		10		10
Provincie Overijssel; vierde crisisarrangement H'berg-Dedemsvaart		10	6	4
Provincie Overijssel; inkoopactie		10		10
Gemeente Zwolle; Wet Educatie en Beroepsonderwijs	4		4	0
Regiodeal Drenthe; Inzet kansencoach	118		27	91
Regiogemeenten; Simpel switchen	55			55
Provincie Overijssel; Lokaal cultuuronderwijs	7		7	0
Provincie Overijssel; Gewoon Actief on Tour	10		4	6
Gemeente Coevorden; Regio Deal Project gezinscoaches	134		50	84
Provincie Overijssel; Cultuur aan de basis 2.0	31		16	15
Provincie Overijssel; Housing First dak- en thuisloosheid	150		40	110
Provincie Overijssel; Cultuurfonds kickstart	45		45	0
Gemeente Zwolle; Wet Educatie en Beroepsonderwijs 2022	0	142	140	2
Provincie Overijssel; streekconvenant 2008 - 2011	418			418
Gemeente Borger-Odoorn; DPRA impuls gelden klimaatadaptie	0	810	0	810
Totaal nog te besteden uitkeringen overige overheden	3.594	2.065	2.068	3.591
Uitkeringen overige instellingen				
De Veenwieken; kwaliteitsimpuls/participatiebudget	65	22		87
Reg.Inform. en Expertise Centrum; Veilig buitengebied IJsselland	9		9	0
Sportservice Overijssel; De beste jij	4		4	0
Totaal nog te besteden uitkeringen ov. instellingen	78	22	13	87
Totaal nog te besteden uitkeringen (excl. uitkeringen Rijk)	3.672	2.087	2.081	3.678

Waarborgen

Omschrijving categorie	Oorspr. Bedrag	% Borg gingen	2022	2021
Woningbouw	207.597	50%	74.570	80.277
Zorginstellingen	3.000	100%	1.714	2.143
Alfa College	9.600	100%	9.600	9.600
Vechtdal College	1.084	100%	860	
Overige	273	100%	89	110
Totaal	221.554		86.833	92.130

Omschrijving categorie		% Borg gingen	2022
Woningstichting Vechtdal Wonen	Woningbouw	50%	74.570
Stichting Saxenburgh groep	Nieuwe werken		1.714
Alfa College	Bouw LOC / kasgeld en RC		9.600
Vechtdal College	Uitoefenen van de publieke taak		860
St. Sportvoorziening Kruserbrink	Bouw kleedgebouw		27
Stichting Sportpark Moskou	Renovatie kantine / kleedgebouw		15
SV Gramsbergen	Nieuwbouw clubgebouw		42
Voetbalvereniging EMMS	Clubgebouw		5
Totaal			86.833

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Omschrijving categorie	Waarde	Einddatum
Afval / inzameling goederen	3.699.791	31-5-2023
Levering aardgas	-	31-12-2023
Levering electriciteit	1.800.000	31-12-2023
Onderhoud openbare verlichting	-	31-12-2024
Levering duurzame energie en/of warmte, locatie de Kiefer	1.125.000	1-11-2026
Maatwerk vervoer, leerlingenvervoer Jeugdwet dagbesteding	4.007.904	31-7-2024
Huishoudelijke hulp	-	31-12-2023
Raamovereenkomst postbezorging	400.000	31-12-2023
Sporthal De Citadel Dedemsvaart: toezicht, beheer en schoonmaak	558.680	31-12-2023
Soft- en hardware FIVB	171.728	31-12-2023
Soft- en hardware Iburgerzaken	171.683	31-12-2024
Soft- en hardware (GGB/DVO GGB)	492.489	1-1-2025
Aansprakelijkheidsverzekering Hardenberg	234.079	31-12-2023
Arbeidsongeschiktheidsverzekering (IPAP)	348.000	30-6-2023
WGA eigen risicodragerschap	842.031	31-12-2023
EA leaseauto's	514.370	30-11-2024

Waarborgfonds Sociale Woningbouw

De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is in 1983 opgericht met als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Tegen betaling van een borgstellingsvergoeding door de betreffende woningcorporaties biedt het WSW zekerheid aan de geldgevers van die woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. Om te voorkomen dat het WSW wordt aangesproken op zijn borgstelling zijn er verschillende vangnetten en buffers. Een corporatie die niet voldoet aan de kredietwaardigheidseisen van het WSW komt in beginsel voor sanering in aanmerking. Daarbij ontvangt deze corporatie saneringssteun, opgebracht door de sector en geaccordeerd door de minister. Het fondsvermogen van het WSW is daarna de eerste buffer om aanspraken van geldgevers op te kunnen vangen. Deze reserve kan het WSW aanvullen door het onderpand van de noodlijdende corporatie uit te winnen. De tweede buffer is de onderlinge waarborg van corporaties (het obligo). Corporaties voldoen op eerste verzoek 3,85% van hun geborgde schuldrestant aan het WSW. De derde en laatste buffer bestaat uit de achtervang van Rijk en gemeenten, die indien nodig het WSW voorzien van renteloze leningen. Deze renteloze leningen worden terugbetaald als het vermogen van het WSW weer op voldoende peil is.

Nieuwe achtervangovereenkomst

Sinds 1 augustus 2021 gelden nieuwe regels voor de achtervang. Hierbij maakt de WSW onderscheid tussen achtervang van voor 1 augustus 2021 en vanaf 1 augustus 2021. Voor de achtervang van voor 1 augustus 2021 zijn er geen veranderingen en blijft de gemeente voor 100% achtervang. Voor achtervang vanaf 1 augustus 2021, is de verdeelsleutel gelijk aan het percentage van de marktwaarde van het DAEB (Diensten voor Algemeen Economisch Belang) -bezit van de corporatie in de gemeente. Het toegerekende achtervangbedrag is gelijk aan schuldrestant vermenigvuldigd met de verdeelsleutel.

9 Financiële verantwoording op programmaniveau

De programmaverantwoording is opgebouwd naar de vier thema's/ programma's van Zin in de Toekomst:

- Duurzaam Hardenberg
- Landelijk Hardenberg
- Ondernemend Hardenberg
- Vitaal Hardenberg

In het vijfde programma "Zo doen we dat in Hardenberg" is beschreven hoe wij in de samenleving staan en hoe wij met de samenleving willen samenwerken.

Zin in de Toekomst is bedoeld om meer focus aan te brengen in het uitwerken van het coalitieprogramma en om een zichtbaar en herkenbaar naar buiten te zijn. Qua uitgangspunten heeft geen wijziging plaatsgevonden ten opzichte van de toekomstvisie. Zin in de Toekomst is meer een hernieuwde en frisse focus op de ambities, dan een omwenteling van gemeentelijk beleid.

Leeswijzer

Hierna wordt een overzicht gegeven van het totaal van de baten en lasten in 2022 per programma en een korte toelichting op het verloop van het begrote resultaat en de afwijkingen groter dan € 100.000 benoemd.

Aansluitend wordt in paragraaf 6 "overzicht baten en lasten met toelichting" per programma een toelichting gegeven op budgetafwijkingen per beleidsproduct, voor zover deze budgetafwijking groter is dan € 50.000.

Daarbij wordt een afzonderlijke toelichting op het verschil in de baten en in de lasten gegeven. Dit tenzij sprake is van een sterke samenhang (1 op 1 relatie) tussen lasten en baten. Dit is onder meer het geval bij de grondexploitatie, maar ook bij uitgaven waarvoor een subsidie is/wordt ontvangen. In deze situaties wordt een toelichting op het saldo gegeven.

Verder merken wij op dat bij het beleidsveld de belangrijkste oorzaken worden benoemd en toegelicht. Voor zover hiermee het verschil niet volledige wordt verklaard, betreft het de optelsom van meerdere kleinere budgetafwijkingen.

Indien bij het betreffende beleidsveld een voorstel wordt gedaan voor resultaatbestemming dan wordt dit expliciet vermeld in de toelichting op de budgetafwijking.

Volledigheidshalve merken wij op dat de bedragen in deze jaarrekening zijn afgerond op een veelvoud van duizend euro. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan. Wij vragen uw begrip hiervoor.

Programma (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022 voor wijziging			Begroting 2022 na wijziging			Jaarrekening 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Vitaal Hardenberg	21.842	-90.255	-68.413	26.462	-102.568	-76.106	29.624	-99.642	-70.017
Duurzaam Hardenberg	14.239	-12.692	1.547	16.066	-15.675	391	15.406	-13.939	1.467
Landelijk Hardenberg	580	-4.365	-3.786	856	-4.969	-4.113	987	-4.852	-3.865
Ondernemend Hardenberg	17.806	-36.887	-19.081	24.707	-42.438	-17.731	14.529	-31.305	-16.775
Zo doen we het in Hardenberg	1.379	-17.533	-16.153	1.380	-13.932	-12.552	2.673	-14.391	-11.718
Totaal van de programma's	55.847	-161.732	-105.886	69.471	-179.583	-110.112	63.220	-164.129	-100.909
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien									
Algemene Uitkering	106.918		106.918	120.469		120.469	122.213		122.213
Dividend	2.258		2.258	2.290		2.290	2.276		2.276
Lokale heffingen	16.943		16.943	17.037		17.037	17.280		17.280
Saldo financierings functie	111		111	972	-30	942	492		492
Onvoorzien		1.572	1.572		650	650			
Totaal algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	126.230	1.572	127.802	140.768	620	141.388	142.261		142.261
Overhead	-797	-22.937	-23.735	17	-25.307	-25.290	2	-23.853	-23.851
Vennootschapsbelasting								-323	-323
Saldo programma's en algemene dekkingsmiddelen	181.279	-183.098	-1.818	210.256	-204.269	5.987	205.483	-188.305	17.178
Reserves	2.467		2.467	6.481	-1.833	4.648	6.481	-1.833	4.648
Saldo na mutatie reserves	183.746	-183.098	649	216.736	-206.102	10.634	211.963	-190.138	21.825
o.11 Resultaat van rekening	5.549	-6.198	-649	11.354	-21.989	-10.634			
Saldo na mutatie reserves en inclusief resultaat	189.295	-189.295		228.091	-228.091		211.963	-190.138	21.825

10 Financiële toelichting algemeen

Onderstaand wordt ingegaan op het verloop van het begrotingsaldo en een verklaring op hoofdlijnen gegeven voor het verschil tussen het begrote en het werkelijk resultaat 2021.

Verloop begrotingsaldo 2022

In de vergadering van 9 november 2021 heeft de raad de begroting 2022, inclusief de 1e t/m 3e wijziging 2022, vastgesteld.

Het begrotingsaldo 2022 is na bedoelde raadsvergadering op de gebruikelijke momenten in de planning en control cyclus (P&C-cyclus) bijgesteld. Het verloop van het begrotingsaldo in 2022 is in onderstaand overzicht opgenomen, waarbij wordt opgemerkt dat hier het resultaat na verrekening reserves wordt bedoeld:

bedragen x € 1.000	structureel	incidenteel	totaal	totaal cumulatief
primitieve begroting 2022	5.344	-4.965	649	
1e wijziging 2022 nieuw beleid 2022	-313	-225	-538	110
2e wijziging 2022 doorwerking 2e bestuursrapportage 2022 en voorstellen budgetoverheveling 2021	-346	-25	-371	-261
3e wijziging 2022 algemene uitkering gemeentefonds - septembercirculaire 2021	2.756	0	2.756	2.495
7e wijziging 2022 1e bestuursrapportage 2022	665	-1.527	-862	1.364
8e wijziging 2022 2e bestuursrapportage 2022	-321	8.335	8.013	9.646
11e wijziging 2022 algemene uitkering gemeentefonds - septembercirculaire 2022		988	988	10.634
totaal				

Na de 11e wijziging 2022 werd voor 2022 een voordelig resultaat begroot van € 10,6 miljoen. De jaarrekening 2022 is afgesloten met een positief saldo van € 22,0 miljoen.

Een toe te lichten voordelig verschil van € 11,4 miljoen. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de verschillen per beleidsveld groter dan € 100.000, waarmee in totaliteit een bedrag van € 11,1 miljoen is benoemd. Voor de toelichting op deze verschillen verwijzen wij u naar de toelichting zoals deze in de volgende paragraaf is opgenomen.

	Naam (bedragen x € 1.000)	Vershil
1.1	Ruimtelijke ontwikkeling	-993
1.11	Jeugdwet	343
1.2	Volkshuisvesting en woningbouw	-935
1.3	Infrastr.bereikbaarh.en verksr.veil.h.	115
1.4	Overige onderwijs en educatie	-134
1.5	Sport en accommodaties	-200
1.7	Bijstand/gemeentelijk minimabeleid	-279
1.8	WMO	-1.738
1.9	Welzijn	-2.212
2.1	Duurzaamheid en milieu	-1.120
3.1	Landbouw en agribusiness	-143
4.1	Bedrijven en ondernemers	-907
4.2	Onderwijshuisvesting	-357
4.3	Participatie en werkgelegenheid	335
5.1	Bestuur en bestuursondersteuning	-609
5.2	Openbare orde en veiligheid	-164
5.4	Algemene baten en lasten	-1.117
6.1	Algemene Uitkering	-1.744
6.3	Lokale heffingen	-243
6.4	Saldo financierings functie	450
6.5	Onvoorzien	650
		-11.002

11 Overzicht baten en lasten met toelichting

Vitaal Hardenberg

(bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	21.842	26.462	29.624	3.162
Totaal lasten	-90.255	-102.568	-99.642	2.927
Saldo baten en lasten	-68.413	-76.106	-70.017	6.089

- 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
- 1.2 Volkshuisvesting en woningbouw
- 1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verkr.sveil.h.
- 1.4 Overige onderwijs en educatie
- 1.5 Sport en accommodaties
- 1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg
- 1.7 Bijstand/gemeentelijk minimabeleid
- 1.8 WMO
- 1.9 Welzijn
- 1.10 Openbare gezondheidszorg
- 1.11 Jeugdwet

Ruimtelijke ordening

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		1.864	2.760	2.961	201
Totaal lasten		-1.510	-2.832	-2.040	792
Saldo baten en lasten		354	-72	921	993

BATEN

Leges omgevingsvergunningen

Budgettair neutraal

- In april 2021 heeft de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een geactualiseerde notitie gepubliceerd over de lokale heffingen. Deze notitie geeft een overzicht van alle relevante aspecten van lokale heffingen en bijbehorende voorzieningen en reserves. Een gevolg van die notitie is dat leges moeten worden toegerekend aan het moment van aanvraag en dat alle openstaande aanvragen nog moeten worden verantwoord in het verslagjaar. De gerealiseerde opbrengst uit leges omgevingsvergunningen in 2022 bedroeg € 1.661.474. Eind 2022 was aan leges voor lopende aanvragen voor bouwvergunningen nog een bedrag van € 926.547 te ontvangen. De berekende opbrengst uit leges omgevingsvergunningen voor 2022 komt daardoor uit op € 2.588.021. De afwijking ten opzichte van de raming van € 2.587.000 is € 1.021 (0,04%).

Leges bestemmingsplannen

V € 105.000 INC

- We hebben in 2022 meer aanvragen voor ruimtelijke plannen ontvangen. Hierdoor zijn ook meer leges in rekening gebracht dan in de begroting rekening mee is gehouden.

Bestemmingsplannen, kostenverhaalovereenkomsten

V € 83.000 INC

- De baten uit kostenverhaalovereenkomsten wijken € 83.000 voordelig af ten opzichte van de raming. Per saldo verloopt dit echter budgettair neutraal. Bij het afsluiten van een ontwikkelingsgebied op basis van een anterieure overeenkomst kijken we of er sprake is van een tekort of een overschot. In het jaar van afsluiten komt het uiteindelijke resultaat ten laste c.q. ten gunste van het rekeningresultaat.

Het overige verschil van € 13.000 wordt veroorzaakt door extra opbrengsten bij overige legesinkomsten. Dit is mede het gevolg van meer ontvangen principeverzoeken.

LASTEN

Omgevingsplan

V € 711.000 INC

- Bij de septembercirculaire 2022 heeft de gemeente een bedrag van € 734.000 ontvangen voor gemaakte kosten voor de invoering van de Omgevingswet. Deze kosten zijn verantwoord in de afgelopen jaren, verspreid over de diverse raadsprogramma's. Het ontvangen bedrag kan voor € 711.000 nu vrijvallen ten gunste van het rekeningresultaat.

Bestemmingsplannen, kostenverhaalovereenkomsten

N € 83.000 INC

- Zie voor verklaring toelichting bij de baten.

Bouw- en woningtoezicht

V € 196.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 161.000

- De gemeenteraad heeft het raadsvoorstel voor de aanwijzing van karakteristieke panden en de actualisatie van de welstandsnota voor de behandeling hiervan van de agenda gehaald. Hierdoor zijn in 2022 minder kosten gemaakt. Omdat deze middelen in 2023 wel nodig zijn, stellen we voor deze via resultaatbestemming over te hevelen. Het gaat om een bedrag van € 30.000. De verwachting is dat er begin 2023 een aangepast voorstel aan het college- en de raad kan worden voorgelegd.
- Eind 2021 is de opdracht voor het maken van de Kerkenvisie aan een externe partij verstrekt. De oplevering van de visie wordt in 2023 verwacht. Niet alle kosten zijn nog gemaakt. Daarom stellen wij voor € 41.000 via resultaatbestemming over te hevelen naar 2023.
- De inwerkingtreding van de wet Kwaliteitsborging Bouw- en woningtoezicht is uitgesteld waardoor er ook in 2023 kosten voor de implementatie moeten worden gemaakt. In 2022 zijn hierdoor minder kosten gemaakt. Wij stellen voor € 90.000 via resultaatbestemming over te hevelen naar 2023.

Per saldo is er voor bouw- en woningtoezicht aan inhuur en adviezen derden € 196.000 minder uitgegeven. We stellen voor hiervan € 161.000 over te hevelen naar 2023. Het overige voordeel van ongeveer € 35.000 wordt veroorzaakt door diverse kleinere posten, waaronder juridische planbegeleiding.

Volkshuisvesting en woningbouw

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		119	226	51	-175
Totaal lasten		-1.583	-2.981	-1.870	1.111
Saldo baten en lasten		-1.464	-2.755	-1.819	935

BATEN

Uitvoering actieplan Hardenberg centrum 2021-2023

N € 175.000 INC

De provincie heeft voor de uitvoering van het Stadsarrangement, actieplan Hardenberg centrum een subsidie toegezegd. Deze subsidie is wel geraamd maar niet verantwoord omdat de kosten die ten laste van deze subsidie

komen, pas in 2023 worden gemaakt. Op de baten heeft dit een nadelig effect maar is budgettair neutraal omdat de geraamde kosten dus ook niet gemaakt zijn (en pas in 2023 komen).

LASTEN

Wonen

V € 105.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 100.000

Het budget in de begroting wordt (ook) ingezet voor impuls gelden sociale woningbouw. Voor de komende jaren staat een grote opgave sociale woningbouw gepland: sociale huurwoningen die door Vechtdal Wonen worden gerealiseerd. Er is op dit moment, door personeelstekorten, een achterstand in de planvorming en realisatie van sociale woningen. De komende tijd vraagt dit extra sturing op de gemaakte prestatieafspraken om doelen wel te behalen. De achterstand heeft ook te maken met de overgang als gevolg van nieuwe afspraken, gemaakt in 2022, op landelijk en provinciaal niveau om meer sociale huurwoningen te gaan realiseren. Zij komen voort uit de afschaffing van de verhuurdersheffing en ondertekening Woondeal West Overijssel. Deze afspraken zijn verwerkt in de Prestatieafspraken 2023 met Vechtdal Wonen. Om de ondersteuning van de realisatie van de sociale huurwoningen te kunnen blijven uitvoeren, is overheveling van dit budget naar 2023 noodzakelijk.

Wonen en werken in Hardenberg

V € 166.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 165.000

De opdrachtverlening voor het opstellen van een drietal gebiedsvisies op de WVG-locaties heeft plaatsgevonden in het 4^e kwartaal 2022. De realisatie van de kosten wordt in 2023 daadwerkelijk voorzien. Naast een verplichting voor een stedenbouwkundig bureau (€ 100.000) hebben we nog een bedrag van € 65.000 nodig voor onderzoeken (b.v. duurzaamheid, mobiliteit, archeologie). Wij stellen daarom voor om een bedrag van € 165.000 binnen het budget voor het versnellingsprogramma woningbouw over te hevelen naar 2023.

Uitvoering actieplan Hardenberg centrum 2021-2023

V € 285.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 87.000

- De provincie heeft voor de uitvoering van het Stadsarrangement, actieplan Hardenberg centrum een subsidie toegezegd. De kosten worden pas in 2023 gemaakt, maar waren al geraamd in 2022. Dit levert een voordeel op de kosten op van € 175.000. Per saldo is dit budgettair neutraal omdat de geraamde subsidie dus ook nog niet verantwoord kan worden (pas in 2023).
- Naast de subsidie die de gemeente van de provincie ontvangt, heeft zij aan eigen middelen voor de uitvoering van het Actieplan Hardenberg centrum een budget van € 100.000 beschikbaar gesteld. Hiervan is in 2022 € 13.000 besteed. Het plan loopt door tot in ieder geval 2023. De resterende middelen dienen hiervoor beschikbaar te blijven.

Visievorming opwaardering openbare ruimte

V € 32.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 32.000

- De middelen voor de visievorming opwaardering openbare ruimte worden aangewend voor de herinrichting van de Admiraal Helfrichstraat en Emmanuelplein. Wij verwachten dit proces in de eerste helft van 2023 op te kunnen pakken. De aanvankelijke planning is enigszins vertraagd omdat deze herinrichting grote samenhang heeft met een aanpalende gebiedsontwikkeling.

Upgrade Marktpluin

V € 250.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 250.000

- Het participatietraject voor de upgrade van het Marktpluin loopt volop. In het eerste kwartaal 2023 verwachten wij met stakeholders een conceptplan te kunnen presenteren. Dat plan zal vervolgens technisch uitgewerkt worden. De middelen hebben wij nodig voor de uitvoering van het werk.

Ruimtelijke verkenning toekomst Voorveghter

V € 100.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 100.000

- Nagedacht wordt over de toekomst van de Voorveghter. Deze exercitie richt zich op het gebouw zelf maar ook op de koppelkansen met de omgeving. De middelen hebben wij nodig om diverse studies en scenario's uit te werken.

Centrumplan Slagharen

V € 143.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 143.000

Er zijn werkzaamheden gepland v.w.b. de ontwikkeling van 16 appartementen op de hoek Dr.

Willemslaan/Herenstraat in Slagharen. In 2021 zijn de eerste ontwerp werkzaamheden gestart.

Tevens is voor de verbetering van de detailhandel in dit gebied door de initiatiefnemers (Plaatselijk Belang) een financiële bijdrage beschikbaar gesteld.

Het ontwerp voor de nieuwbouw van de appartementen dient afgerond te zijn alvorens de werkzaamheden van de gemeente kunnen starten. Deze afronding van het ontwerp van de nieuwbouw wordt nu in 2023 verwacht.

Aansluitend zullen dan de werkzaamheden van de gemeente kunnen gaan starten. Voorgesteld wordt om het voorbereidingsbudget ad € 143.000 over te hevelen naar 2023.

Het overige verschil van € 30.000 wordt veroorzaakt door een tweetal kleinere voordelen.

Infrastr.bereikbaarh.en verksr.veil.h.

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.786	1.500	1.525	24
Totaal lasten	-9.977	-9.949	-10.088	-140
Saldo baten en lasten	-8.191	-8.448	-8.564	-115

BATEN

Schades openbare verlichting

V € 64.000 INC

Er is v.w.b. schades openbare verlichting in 2022 een totaal nadeel ontstaan van € 90.000, waarvan € 154.000 nadeel op lasten en € 64.000 voordeel op baten. Het totale nadeel is ontstaan doordat er dit jaar meer schades aan masten waren dan in voorgaande jaren. Dit komt onder andere dat bij het ombouwen van onze openbare verlichting naar Led verlichting ook de oudere beschadigde lichtmasten in de vervanging meegenomen worden. Ook waren er meer schadegevallen als gevolg van vandalisme die niet verhaalbaar zijn bij het Waarborgfonds.

Opbrengstenraming Wegen en Verkeersplannen + regelingen

N € 31.000 STR

Bij zowel Wegen als Verkeer zijn enkele baten posten geraamd waar al jarenlang geen opbrengsten (onder andere verpachtingen en verhuren) meer worden gerealiseerd. Wij zullen deze ramingen bij de 1e bestuursrapportage 2023 structureel corrigeren.

Het overige nadeel van € 9.000 wordt veroorzaakt door kleine incidentele tegenvallers.

LASTEN

J.C. Kellerlaan

V € 72.000 INC

Voorstel Resultaatbestemming

I.v.m. de beperkte capaciteit in de markt en ook de weersomstandigheden lukte het de aannemer niet om de werkzaamheden aan de verkeersregelingen in het laatste kwartaal van 2022 uit te voeren. De werkzaamheden zijn nu gepland in Q1 in 2023.

Verkeerspleinen en regelingen – elektriciteit

N € 54.000 INC

In verband met de stijgende energiekosten is bij de 1e bestuursrapportage een budgetverhoging voorgesteld. De werkelijke kostenstijging is hoger dan werd verwacht. Zie algemene toelichting energiekosten.

Openbare verlichting– elektriciteit

N € 189.000 INC

In verband met de stijgende energiekosten is bij de 1e bestuursrapportage een budgetverhoging voorgesteld. De werkelijke kostenstijging is hoger dan werd verwacht. Zie algemene toelichting energiekosten.

Schades openbare verlichting

N € 154.000 INC

Zie toelichting onder Baten.

Gladheidsbestrijding

V € 25.000 INC

Door een relatief korte periode van gladheidsbestrijding is er minder zout ingekocht dan gemiddeld.

Kapitaallasten

V € 137.000 INC

Deze post wordt centraal toegelicht.

Het resterende nadeel van ongeveer € 23.000 wordt veroorzaakt door een aantal incidentele tegenvallers.

Overige onderwijs en educatie

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	280	269	2.144	1.875
Totaal lasten	-4.292	-4.696	-6.437	-1.741
Saldo baten en lasten	-4.012	-4.427	-4.293	134

G.O.Achterstanden

Lasten N € 1.437.000 INC

Baten V € 1.477.000 INC

De werkelijke verantwoorde doelsubsidie is hoger dan in de begroting opgenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de kosten van het onderwijsachterstandenbeleid ook hoger uitvallen. Deze lasten worden gedekt door de rijksbijdrage doeluitkering GOAB 2022. De afrekening van deze subsidie met het Rijk vindt plaats in 2023.

Peuterspeelzalen

Lasten V € 224.000 INC

Het verschil kan worden verklaard uit een incidentele terugbetaling van teveel ontvangen subsidies over 2021 van € 74.000 en onderuitputting van het subsidieplafond 2022 van € 133.000. Daarnaast zijn er minder kleinere uitgaven geweest van € 36.000.

De kosten van inspecties kinderopvang door de GGD is daarentegen € 20.000 hoger uitgevallen. Voor 2023 is de raming hier ook op aangepast.

Rebound Project

Lasten N € 82.000,- INC

Baten V € 79.000 INC

Lasten

Het tekort wordt voor een bedrag van € 80.000 veroorzaakt door de kosten die worden gemaakt voor de kansencoaches in het project Kansen4Kinderen. Het betreft een project waarvoor de gemeente Hardenberg een bijdrage heeft ontvangen vanuit de regiodeal Drenthe. De uitgaven, noch de subsidie die hiervoor is ontvangen (zie bij hieronder bij verklaring baten) zijn in 2022 begroot.

Baten

Het voordeel is het gevolg van de ontvangen bijdrage vanuit de regiodeal Drenthe voor het project Kansen4Kinderen. Het project loopt in 2023 nog door.

Nationaal Programma Onderwijs

Lasten N € 238.000 INC

Baten V € 238.000 INC

Pas in de loop van 2022 is de lokale aanpak NPO meer concreet geworden en vanaf begin 2023 is duidelijk welke uitgaven we voorzien voor 2023. Tot medio 2025 mogen er uitgaven worden gedaan op dit budget. Bij de 1e bestuursrapportage 2023 geven we u een overzicht van de geraamde inkomsten en uitgaven.

Vervoerskosten leerlingen

N € 150.000 INC

In de tweede berap is het budget voor leerlingenvervoer verhoogd. Het verwachte kostenniveau voor 2022 zoals verwerkt in de jaarrekening is iets hoger dan de prognose tijdens de 2e bestuursrapportage. Het nadeel van de kosten voor leerlingenvervoer vloeit met name voort uit een afwikkeling van kosten met een vervoerder. Er zijn nog besprekingen met deze aanbieder gaande die mogelijk leiden tot een verlaging van de kosten. In afwachting van de uitkomst van deze besprekingen hebben wij het maximale bedrag van de afwikkeling in de jaarrekening opgenomen.

De overige verschillen op de baten (€ 33.000) en lasten (€ 58.000) worden veroorzaakt door diverse kleine verschillen.

Sport en accommodaties

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.947	1.965	2.264	299
Totaal lasten	-7.893	-8.718	-8.816	-98
Saldo baten en lasten	-5.946	-6.753	-6.552	200

Overige aangelegenheden sport

Lasten N € 189.000 STR

Baten V € 285.000 INC

De overschrijding aan de lastenkant wordt grotendeels veroorzaakt door een aantal grote vervangingsinvesteringen. Op het sportpark in Sibculo moesten bijvoorbeeld de complete veldafrostering, ballenvangers en het straatwerk rondom het hoofdveld vervangen worden. Totale kosten van deze werkzaamheden waren ruim € 55.000,-. Daarnaast zijn de kosten van het vervangen van de sportmaterialen ook fors gestegen. Doelen, ballenvangers, maar ook de materialen voor de binnensportaccommodaties zijn in prijs gestegen. In de 1e bestuursrapportage wordt daarom ook voorgesteld om het budget voor vervanging van sportmaterialen voor de binnensport en buitensport te verhogen tot € 250.000,-.

De overschrijding aan de batenkant wordt veroorzaakt door subsidies van het rijk. Er is € 304.000 geraamd aan subsidies. Werkelijk is ontvangen (definitieve afrekening Spuk 2021) € 196.000 en voorlopige specifieke uitkeringen 2022 € 393.000.

Overige aangelegenheden sportparken

Lasten N € 53.000 INC

De overschrijding aan de lastenkant wordt veroorzaakt door een extra bijdrage van € 10.000,- aan de Pumptrack in Dedemsvaart en een bijdrage van € 50.000,- voor het vervangen van de toplagen van de tennisbanen op de Boshoeck.

Tevens vallen de OZB (€ 3.000,-) en rente op investeringen (€ 4.000,-) lager uit.

Sport en accommodaties – energiekosten

V € 440.000 INC

In verband met de stijgende energiekosten is bij de 1^e bestuursrapportage een budgetverhoging voorgesteld. De werkelijke kostenstijging is lager dan werd verwacht. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door de uitvoering van verduurzamingsmaatregelen, anderzijds is de stijging van kosten lager dan bij de 1^e bestuursrapportage ingeschat. Zie algemene toelichting energiekosten.

Kosten personeel

N € 148.000 INC

Dit nadeel wordt deels veroorzaakt door langdurige ziekte en de regels rondom quarantaine in het eerste half jaar van 2022. Hierdoor moest extra ingehuurd worden. Daarnaast is er extra inzet geweest door de mooie zomer.

Sport en accommodaties – klein onderhoud

N € 65.000 INC

Het budget Klein onderhoud heeft een nadeel van € 65.000. Zie algemene toelichting Klein onderhoud.

Sport en accommodaties – kapitaallasten

V € 40.000 INC

De kapitaallasten zijn lager dan begroot, wat een voordeel van € 40.000 betekent. Zie algemene toelichting kapitaallasten.

Overige kleine budgetafwijkingen per saldo:

N € 28.000 INC

Kunst, cultuur en monumentenzorg

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.049	1.049	1.018	-31
Totaal lasten	-2.342	-2.354	-2.271	83
Saldo baten en lasten	-1.293	-1.305	-1.253	52

BATEN

Theater de Voorveghter – Huuropbrengsten

N € 32.000 INC

In 2022 heeft het college besloten tot het verlenen van huurcompensatie voor 5 maanden aan Bioscoop Hardenberg i.v.m. gedeelde inkomsten vanwege de coronamaatregelen. Hierdoor ontstaat een incidenteel nadeel van € 32.000.

Kalkoventerrein Dedemsvaart – Huuropbrengsten

N € 15.000 STR

De huurovereenkomst met de Historische Vereniging Avereest is op basis van vroegere afspraken komen te vervallen na een periode van 10 jaar. Hier was in de begroting geen rekening mee gehouden. Hierdoor ontstaat een structureel nadeel van € 15.000.

Er is een voordeel ontstaan van € 15.000 als gevolg van diverse kleinere bijdragen die zijn ontvangen. Dit verklaart het overige verschil bij de baten.

LASTEN

Algemeen gebouwen Kunst, cultuur en Monumenten – energiekosten

V € 62.000 INC

In verband met de stijgende energiekosten is bij de 1^e bestuursrapportage een budgetverhoging voorgesteld. De werkelijke kostenstijging is hoger dan werd verwacht. Zie algemene toelichting energiekosten. Daarnaast is sprake van diverse beperkte onder- en overschrijdingen. Zie ook centrale toelichting Klein onderhoud.

Het overige voordeel van € 21.000 wordt veroorzaakt door diverse kleine meevallers.

Bijstand/gemeentelijk minimabeleid

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	13.326	13.421	12.718	-703
Totaal lasten	-18.833	-22.884	-21.902	982
Saldo baten en lasten	-5.507	-9.463	-9.184	279

BUIG (WWB/IOAZ/IOAW)

Lasten: V € 600.000 INC

Baten: N € 180.000 INC

Voornaamste reden van het overschot in uitgaven is de huidige krappe arbeidsmarkt. Hierdoor is het ons gelukt meer mensen naar betaald werk te begeleiden en daarmee uit de uitkering te helpen. Dit resulteert in een voordeel van ca. €400.000 aan minder uitgegeven uitkeringskosten. Daarnaast hebben wij voor een bedrag van ca €200.000 minder aan loonkostensubsidie uitgegeven.

Qua ontvangsten/baten hebben wij ca. €130.000 minder ontvangen van het Rijk dan begroot. Daarnaast hebben wij ca. €50.000 minder ontvangen aan terugvorderingen.

Bij de 2e berap 2023 zullen wij bekijken in hoeverre dit voordeel structureel is.

BBZ

Lasten: V € 550.000 INC

Baten: N € 650.000 INC

De BBZ is bedoeld voor het verstrekken van leenbijstand en kapitaalleningen aan ondernemers. De verwachting was dat na Coronatijd veel ondernemers weer gebruik zouden gaan maken van deze regeling. Echter we hebben geen aanvragen ontvangen (€550.000 minder aan lasten). Hierdoor zijn ook de ontvangsten van het Rijk veel minder dan begroot (het Rijk financiert voor). Er was begroot dat wij ca €650.000 van het Rijk zouden ontvangen. Echter, doordat er geen uitgaven zijn gedaan hoefde het Rijk ook niks voor te financieren. Qua eerder afgesloten leningen hebben wij nog wel €100.000 terug betaald aan het Rijk. Per saldo resulteert dit dus in een tekort van ca. €100.000.

Bij de eerste berap 2023 zullen we voorstellen de begroting hierop aan te passen.

Minimabeleid en schuldhulpverlening

Lasten: N € 320.000 INC

Baten: V € 50.000 INC

Vanwege ons ruime toekenningsbeleid inzake energietoeslag (voor inwoners tot 130% bijstandsnorm excl. vakantietoeslag) hebben wij €270.000 meer uitgegeven dan begroot (middelen die we van het Rijk hiervoor hebben gekregen). Vanwege vertraging in ons regiodeal project intergenerationele armoede zijn de kosten (ca. 50.000) voor dit project beland in jaarrekening 2022. Echter hiertegenover staan ook hogere baten zodat per saldo budgettair neutraal verloopt.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

verrekening voorziening

Er is voor een bedrag van € 105.000 minder kwijtgescholden. Dit kan worden verklaard door de verplichte toepassing van de kostendelersnorm. Op kwijtscheldingsverzoeken is de kostendelersnorm uit de Participatiewet van toepassing. De normbedragen voor de bestaanskosten in de kwijtschelding sluiten daarmee aan bij de systematiek uit de Participatiewet. Naarmate er meer kostendelende medebewoners zijn wordt het bedrag van de kwijtscheldingsnorm lager. Het recht op kwijtschelding kan hierdoor (deels) komen te vervallen. Het bedrag aan toegekende kwijtschelding kan per jaar fluctueren, daarom moet dit voordeel als incidenteel worden aangemerkt. Dit voordeel wordt voor de kwijtschelding met betrekking tot de afvalstoffen- en rioolheffing verrekend met de voorziening afval dan wel riool en daarmee is het voordeel hierop niet van invloed op het rekeningresultaat.

De resterende verschillen aan zowel de baten- als de lastenkant worden veroorzaakt door diverse kleinere posten.

WMO

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		917	2.662	3.303	641
Totaal lasten	-15.140	-16.452	-15.355		1.097
Saldo baten en lasten	-14.223	-13.790	-12.052		1.738

Hulp bij huishouden

Lasten N € 60.000 STR

De kosten in verband met voorzieningen voor Hulp bij het huishouden zijn in 2022 verder toegenomen. Hierbij is ook een verschuiving in kosten te zien van de Algemene voorziening naar de Maatwerkvoorzieningen. We zien echter ook dat de toename van het gebruik van deze voorzieningen een dempend effect heeft op de kosten van Wmo Begeleiding. In de tweede bestuursrapportage is de begroting incidenteel bijgesteld met € 700.000. Bij de jaarrekening is aanvullend daarop nog sprake van een nadeel van ongeveer € 60.000. De kostentoeename heeft een structureel karakter. Bij de eerste Berap 2023 komen wij hierop terug.

Wmo Begeleiding/Maatwerk/ZIN en Wmo begeleiding PGB

Baten V € 134.000 INC
Lasten V € 492.000 INC
V € 400.000 STR

Het incidentele voordeel van € 134.000 bij de Baten vloeit voort uit een terugvordering. Vanwege een correctie in de facturering hebben wij dit bedrag teruggevorderd van een zorgaanbieder.

Het voordeel bij de Lasten in onder te verdelen in een aantal posten:

- Bij de uitgaven voor de Wmo begeleiding is sprake van een daling. Deze valt te verklaren met de volgende elementen: in 2022 zien we een lichte daling in het aantal cliënten en in het aantal voorzieningen per cliënt ten opzichte van het voorgaande jaar. De daling is deels te wijten aan het effect van corona. Voor een deel vloeit het ook voort uit de opgaven binnen programma Samen Door, zoals de transformatie en het benoemde potentieel uit het project in 2021 doorstroom Wmo naar de WLZ. Hier tegenover staat dat we in de begroting wel de reguliere prijsindexen op onze budgetten hadden doorgevoerd. Daarnaast zal er een effect zitten in het traject van de nieuwe inkoop 2023, de uitfaseringsafspraken hebben invloed gehad op de duur en mogelijk ook op de omvang van de indicaties. Dit leidt gezamenlijk tot een voordeel van ongeveer € 850.000.
- Bij de jaarrekening 2021 hebben wij een inschatting gemaakt van nog te ontvangen declaraties voor meerkosten als gevolg van Corona. De feitelijke declaraties zijn lager uitgevallen. Daarnaast hadden wij een bedrag gereserveerd voor nabetalingen van zorg over voorgaande jaren en een bedrag voor de nacalculatie van indexatie op geleverde zorg. De werkelijke kosten met betrekking tot deze reserveringen zijn eveneens lager uitgevallen. Dit leidt gezamenlijk tot een incidenteel voordeel van ongeveer € 200.000.

- Bij de PGB-kosten is sprake van een lichte stijging van de lasten. Dit wordt mede veroorzaakt door enkele nabetalingen over voorgaande jaren. In totaal leidt het voor de PGB's tot een nadeel van ongeveer €50.000.
- Verder is sprake van een incidenteel nadeel van ongeveer € 100.000 vanwege hogere kosten voor Wmo Toezicht, inkoopkosten en de kosten van juridische bijstand.
- Tot slot zijn er enkele kleine verschillen, zowel voordelig als nadelig, die samen een nadeel opleveren van ongeveer € 10.000.

Per saldo leiden de genoemde voor- en nadelen tot een voordelig resultaat van € 892.000 waarbij onze verwachting is dat het structurele voordeel ongeveer € 400.000 is. Bij de eerste Berap 2023 komen wij in het bredere verband van de Wmo-uitgaven (waaronder Huishoudelijke Hulp) hier op terug.

Beschermd wonen

Baten V € 540.000 INC
Lasten V € 51.000 INC
Resultaatbestemming € 76.000

Wij hebben een bedrag van ruim € 313.000 ontvangen van centrumgemeente Zwolle. Het betreft een extra bijdrage voor het initiëren van de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis. In 2024 wordt beschermd wonen voor de nieuwe instroom gedecentraliseerd. De middelen zijn naar verwachting nodig in 2023, ter dekking van de voorbereidingskosten. Een bedrag van € 165.000 is veroorzaakt doordat de werkelijk vrijval beschermd wonen vanuit de regio hoger is uitgevallen dan verwacht (de centrumgemeente heeft minder kosten gemaakt dan verwacht).

Een bedrag van € 40.000 betreft de subsidie 'housing first'. Hier staan de kosten die zijn gemaakt voor de pilot 'housing first' tegenover. Dit betreft een pilot in subregionaal verband (gemeenten Ommen, Dalfsen en Hardenberg) waarvoor de gemeente Hardenberg de financiën beheert.

In het najaar van 2020 zijn middels een collegevoorstel middelen beschikbaar gesteld voor de ambtelijke implementatie BW in 2021 - 2022. Medio 2022 is door het Rijk besloten tot uitstel van de invoering ervan en daarmee samenhangende nieuwe verdeelmodel voor BW. De resterende middelen ten behoeve van de implementatie van € 76.000 nemen we daarom mee naar 2023.

Wmo Woonvoorziening

Lasten V € 100.000 INC

Bij de tweede bestuursrapportage heeft een bijstelling van het budget plaatsgevonden, mede als gevolg van de verwachte inflatie en enkele forse woningaanpassingen. In het najaar van 2022 zijn dergelijke aanpassingen niet in die mate aan de orde geweest. De werkelijke kosten vallen hierdoor lager uit dan de prognose die bij de tweede berap gemaakt is. Dit leidt in de jaarrekening tot een incidenteel voordeel van ongeveer € 100.000.

Wmo vervoer materieel en immaterieel

Lasten V € 100.000 INC

De uitgaven voor de huur en het onderhoud van Wmo voorzieningen (o.a. rolstoelen) zijn in 2022 voordelig uitgevallen. Dit leidt tot een voordeel van ongeveer € 80.000. Daarnaast zijn er nog enkele kleine voor en nadelen. Gezamenlijk is er sprake van een voordeel van ongeveer € 100.000.

Taakstelling Samen Door

In 2020 is het programma Samen Door vastgesteld, waarbij wordt ingezet op de transformatie in het Sociaal Domein. In het programma is een gefaseerde taakstelling op kosten afgesproken. Voor 2022 bedroeg de taakstelling € 650.000 (zie hiervoor tevens de post onder taakveld 6.6.5). Met de genoemde voordelen die in 2022 zijn gerealiseerd, kan geconstateerd worden dat de taakstelling 2022 is behaald.

Welzijn

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		47	2.147	3.173	1.026
Totaal lasten	-8.220	-11.737	-10.551		1.186
Saldo baten en lasten	-8.174	-9.590	-7.378		2.212

Mantelzorg en vrijwillige ondersteuning

V € 50.000 INC

Resultaatbestemming € 50.000

Vanuit het programma Langer Thuis werkt het ministerie van VWS samen met partijen in het veld aan betere zorg en ondersteuning voor ouderen thuis. Mantelzorgers spelen daar een cruciale rol bij. In Nederland zijn 5 miljoen mantelzorgers die het vanzelfsprekend vinden om voor hun naaste te zorgen en het is belangrijk dat zij de zorg voor hun naasten kunnen volhouden. Voor het aanvragen van zorg en ondersteuning ervaren mantelzorgers problemen in de toegang ervan: er is grote onbekendheid bij hen over bestaande regelingen en zij ervaren administratieve rompslomp bij aanvragen. In een eerste tranche hebben in totaal 44 gemeenten via een decentralisatie-uitkering middelen ontvangen om de toegang tot lokale regelingen voor mantelzorgers te vereenvoudigen en de regellast voor mantelzorgers bij de aanvraag van deze voorzieningen te verminderen. Via de mei-circulaire 2022 ontvangen wij een eenmalige bijdrage van € 50.000. Deze middelen worden onder andere ingezet voor het invliegen van een respijt coördinator om de regellast voor mantelzorgers in onze gemeente te verminderen. Wegens personeelssituatie c.q. krapte op de arbeidsmarkt heeft de afdeling MD deze werkzaamheden niet in 2022 kunnen verwezenlijken. In 2023 wil de afdeling MD/team Beleid dit alsnog oppakken.

Programma Samen Door

V € 95.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 95.000

Het afgelopen jaar hebben we veel inzet gedaan met eigen medewerker en hierdoor zijn niet alle financiële middelen ingezet. In 2023 zijn er strategische opgaven die we verder moeten uitwerken en hiervoor hebben we extra ondersteuning nodig. Deze uitwerking is een (aanvullend) onderdeel van het programma Samen Door. Wij stellen voor om deze extra kosten in 2023 via een resultaatbestemming ter beschikking te stellen.

AZC Heemserpoort

Lasten: N € 62.000 INC

Baten: V € 42.000 INC

De hogere uitgaven voor de AZC hebben hoofdzakelijk betrekking op de gemeentelijke belastingen € 44.000. De extra uitgaven worden gedekt door de ontvangsten van het COA € 42.000 voor de betaalde gemeentelijke belastingen

Wet Inburgering

Lasten: V € 143.000 INC

voorstel resultaatbestemming € 68.000

Het Rijk verstrekt jaarlijks (vanaf 2021) een integratie-uitkering Inburgering. Voor 2022 betreft dit een bedrag van €276.000 voor Hardenberg. In 2021 hadden we een restant van € 95.000 dat uw raad heeft overgeheveld naar 2022. Van dit totale budget (ad € 371.000) is € 230.000 besteed ter uitvoering/implementatie van de nieuwe inburgeringswet. Dit betekent een restant van € 141.000. Omdat het onzeker is hoe de uitgaven in 2023 daadwerkelijk zich gaat ontwikkelen, stellen wij voor hiervan een bedrag van € 68.000 via resultaatbestemming over te hevelen naar 2023.

Lokale integratie nieuwkomers

Lasten: V € 269.000 INC

Dit budget werd voor de komst van de nieuwe wet Inburgering (met de hieruit voortvloeiende rijksuitkeringen) ingezet voor de inburgeringskosten (o.a. maatschappelijke begeleiding). Met de komst van de nieuwe wet zetten we de hiervoor verleende Rijksuitkeringen (zoals de SPUK en de integratie-uitkering) in. Echter doordat we nog onvoldoende ervaringen hebben met de bekostiging/uitvoering van deze nieuwe regie-taak, is het budget in 2022 niet volledig gebruikt.

Jongerenwerk

Lasten V € 180.000 INC

De uitbetaalde subsidie voor een deel van de aanvullende activiteiten JGZ 0-18 van GGD IJsselland is in 2022 lager geweest dan geraamd (€ 40.000). Dit komt deels omdat een verschuiving heeft plaatsgevonden van aanvullende activiteiten naar basistakenpakket. Een andere verklaring zit in krapte op de arbeidsmarkt. We verwachten dat het een eenmalig voordeel betreft. Jongerenwerk speelt een prominente rol binnen het transformatieprogramma Samen Door en het Hardenbergse model. De laagdrempelige ondersteuning daar waar jongeren opgroeien levert een bijdrage aan het voorkomen van problemen, zoals schooluitval, werkloosheid, overlast, uitsluiting en gezondheid. We hebben € 140.000 subsidie begroot voor ondersteunende instellingen, maar hierop is geen beroep gedaan.

Inclusieve samenleving

V € 50.000 INC

Resultaatbestemming € 50.000

Dit geld was bedoeld voor de organisatie van Challenge Days op voortgezet onderwijs scholen. In 2021 en 2022 was per jaar €25.000,- beschikbaar. De Challenge Days in 2021 en het eerste deel van 2022 konden niet doorgaan in verband met Corona. Stichting Challenge Day Nederland is per 1 juli 2022 gestopt vanwege financiële problemen. In 2023 kijken we naar ander soortgelijk aanbod voor VO scholen. Hierover gaan we in gesprek met de scholen. Daarom wordt dit voordeel van €50.000,- meegenomen als resultaatbestemming naar 2023.

Sociaal cultureel Werk

Lasten N € 75.000 STR

Vanuit deze kostenplaats worden verschillende welzijnsactiviteiten en organisaties gefinancierd. Het tekort op deze kostenplaats is te verklaren door een hoger indexatiepercentage (door o.a. loon- en CAO-stijgingen in de welzijnssector) dan waar vooraf rekening mee is gehouden. Dit geldt met name voor de jaarlijkse subsidie voor de welzijnsorganisatie die steeg met ruim 2,6% t.o.v. 2021. Vanwege een late beschikkingstermijn is het niet gelukt dit te corrigeren in een bestuursrapportage.

Opvang Oekraïners

Lasten V € 152.000 INC

Baten V € 951.000 INC

Voor de dekking van de kosten opvang vluchtelingen Oekraïne ontvangen gemeenten een normvergoeding van het rijk. In 2022 zijn de kosten voor opvang lager geweest dan de ontvangen normvergoeding. Verwachting is dat het restant in 2023 wel besteed wordt. Daarom wordt ook voorgesteld dit bedrag over te hevelen via resultaatbestemming.

Openbare gezondheidszorg

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		506	463	468	5
Totaal lasten		-3.529	-3.661	-3.662	-2
Saldo baten en lasten		-3.023	-3.197	-3.194	3

Jeugdgezondheidszorg

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten		-	-	-
Totaal lasten	-16.935	-16.305	-16.648	-343
Saldo baten en lasten	-16.935	-16.305	-16.648	-343

LASTEN

Jeugd individuele voorzieningen/Jeugd PGB

Lasten N € 360.000 STR

Lasten N € 185.000 INC

Het beroep op de jeugdwet is in 2022 licht toegenomen. Dit leidt tot een structureel nadeel van ongeveer € 180.000. Op de kosten jeugdwet-vervoer is sprake van een nadeel van € 60.000. Ook dit nadeel is structureel. Deze kosten zullen in de toekomst naar verwachting verder stijgen.

De kosten van PGB's hebben de afgelopen jaren forse een daling laten zien. In de begroting was daarom ook een dalende lijn opgenomen. Deze daling heeft in 2022 niet verder doorgezet. Het kostenniveau is vergelijkbaar met het niveau van 2021. Dit betekent wel dat er ten opzichte de begroting een structureel tekort is van ongeveer € 120.000. Daarnaast is er sprake van een incidenteel nadeel door nabetalingen van zorg uit 2021 en eerder. Deze kosten zijn ongeveer € 185.000 hoger uitgevallen dan vooraf ingeschat.

Knooppunt relaties en scheidingen

V € 50.000 INC

Resultaatbestemming € 50.000

Het knooppunt relaties en scheidingen komt tot stand in samenwerking met een aantal externe partners. De voorbereiding met de partners kostte meer dan tijd dan verwacht. Daarnaast moet het voorstel tot uitwerking in de stuurgroep Samen Door besproken worden. Dat kon niet meer in 2022 worden gerealiseerd. De daadwerkelijke uitvoering schuift hiermee op naar 2023. We nemen daarom een resultaatbestemming op van € 50.000.

Jeugd LTA

Lasten V € 200.000 INC

Op de kosten in verband het Landelijke transitiearrangement (LTA) is sprake van een voordeel van € 200.000. Het LTA heeft betrekking op een contract tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en landelijk werkende jeugdhulpaanbieders met zeer specialistische functies (ernstige psychose, levensbedreigende eetstoornissen, eer gerelateerd geweld). Dit kan gaan om forse bedragen per behandeling en/of cliënt. In 2022 is er relatief weinig gebruik van gemaakt. Daarom beschouwen wij het voordeel als incidenteel.

Samen Doen

Resultaatbestemming € 46.000

Binnen de jeugdhulp zetten we in op het organiseren van praktijkondersteuners bij de huisarts. Deze ondersteuners zijn voor deel van de tijd gestationeerd bij de huisarts maar zijn formeel onderdeel van Samen Doen. We doen daarbij ook onderzoek naar de kwaliteit van deze manier van werken (tevredenheid artsen en ouders) en de ontwikkeling van de functie van praktijkondersteuner. Dit zal gedeeltelijk plaatsvinden in 2023. Hiervoor nemen we een resultaatbestemming op van € 46.000.

Duurzaam Hardenberg

(bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	14.239	16.066	15.406	-660
Totaal lasten	-12.692	-15.675	-13.939	1.736
Saldo baten en lasten	1.547	391	1.467	1.077

- 2.1 Duurzaamheid en milieu
- 2.2 Afvalverwijdering/verwerking
- 2.3 Riolering en waterzuivering

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Duurzaamheid en milieu

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		-	463	545	82
Totaal lasten		-2.128	-3.748	-2.710	1.038
Saldo baten en lasten		-2.128	-3.285	-2.165	1.120

LASTEN

Omgevingsdienst IJsselland

V € 209.000 INC

Een voordelig verschil tussen de geraamde en gerealiseerde bijdrage aan de Omgevingsdienst wordt verklaard door een verrekening van nagekomen lasten uit 2021 die lager uitviel (€ 61.000). Voor het geautomatiseerde systeem (IJVI) kwamen de kosten € 47.000 lager uit, voor de kosten van het sociaal plan € 24.000 en kosten voor Samen toekomstbestendig (STB) € 14.000. Overige kosten vielen € 24.000 nadelig uit, onder andere door een thuiswerkvergoeding over afgelopen jaren. Voor een bedrag van € 148.000 viel de gemeentelijke bijdrage aan de Omgevingsdienst over 2022 lager uit.

Aanpak energiearmoede

V € 102.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 100.000

De raad heeft, bovenop de middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld (Specifieke Uitkering ten behoeve van aanpak energiearmoede), € 100.000 aan eigen middelen beschikbaar gesteld voor de aanpak van energiearmoede. In 2022 zijn alle voor dit doel gemaakte kosten als subsidiabel opgevoerd. Hierdoor zijn er in 2022 geen kosten geweest die ten laste konden worden gebracht van het gemeentelijk deel van het budget. Dat zou inhouden dat het budget van € 100.000 zou vrijvallen ten gunste van het jaarrekeningresultaat. Om in het vervolg ook de gemeentelijke middelen nog ten goede te kunnen laten komen aan het doel, moeten zij overgeheveld worden naar 2023.

Project Duurzaamheid

V € 808.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 767.000

Wij stellen voor om het in 2022 niet bestede bedrag voor het project duurzaamheid over te hevelen naar de jaren 2024 en verder. Hiermee anticiperen we op de benodigde middelen voor de uitvoering van het nieuwe duurzaamheidsprogramma energietransitie en -innovatie, dat in 2024 wordt opgesteld. Bij de vaststelling van het Meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024 "Samen bouwen aan een duurzame toekomst" heeft uw raad ons college opgedragen om te komen met een voorstel betreffende de lange termijn inzet van middelen voor het realiseren van de duurzaamheidsopgaven. Daartoe kan de voorgestelde overheveling een voorlopige aanzet geven.

De daadwerkelijk benodigde programmamiddelen voor de komende jaren brengen we bij de samenstelling van het nieuwe programma in beeld. Op dat moment is er ook meer zicht op de middelen die we van het Rijk verkrijgen. In 2022 zijn er meer werkzaamheden uitgevoerd dan tevoren gepland. Er zijn in 2022 vanuit het Rijk en ook provincie en RegioDeals meer middelen binnengekomen dan voorzien. Er is extra inzet geweest om de energiecrisis en stijgende energielasten bij inwoners, bedrijven en organisaties aan te pakken. Niet alle middelen konden in 2022 worden ingezet. De resterende middelen willen we graag voor dit thema beschikbaar houden en daarom stellen we voor om ze over te hevelen.

Milieutoezicht en Handhaving / Project duurzaamheid

N € 82.000 INC

Zie voor de toelichting de verklaring onder baten.

BATEN

Milieutoezicht en Handhaving / Project duurzaamheid

V € 82.000 INC

In 2022 zijn provinciale bijdragen ontvangen van € 82.000 die niet begroot waren. Hiervoor zijn uitgaven gedaan die ook niet begroot waren en dus aan de lastenkant ook hebben geleid tot een overschrijding. Per saldo is dit budgettair neutraal.

Afvalverwijdering/verwerking

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	6.738	6.916	6.823	-93
Totaal lasten	-5.355	-5.535	-5.476	59
Saldo baten en lasten	1.383	1.381	1.346	-35

Afvalverwijdering/ -verwerking

Verrekening voorziening, budgettair neutraal

Door de verrekening met de voorziening Afvalstoffenheffing verloopt het totale beleidsproduct Afvalverwijdering/verwerking (inclusief kwijtschelding) zowel begroot als op rekeningbasis budgettair neutraal. Door diverse kleinere voordelen aan de lastenkant is de onttrekking aan de voorziening € 143.000 lager dan geraamd.

Riolering en waterzuivering

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	7.501	8.687	8.038	-648
Totaal lasten	-5.209	-6.392	-5.753	639
Saldo baten en lasten	2.292	2.295	2.285	-9

BATEN

Plaatsen rioolgemaal Radewijk

Verrekening voorziening

Afgelopen jaar hebben we in Radewijk een nieuw rioolgemaal gerealiseerd ten behoeve van o.a. een nieuw bungalowpark. De kosten daarvan komen voor een deel (€ 28.000) ten laste van de eigenaar van dit bungalowpark. Deze kosten waren aan zowel aan de baten- als lastenkant niet geraamd, en verlopen daarmee kostenneutraal.

Samenwerking Noordelijke Vechtstromen (SNV)

Verrekening voorziening

De gemeente Hardenberg is penvoerder van de Samenwerking Waterketen. Alle kosten die in het kader van de samenwerking worden gemaakt worden in eerste instantie gefactureerd naar de gemeente Hardenberg. Deze kosten worden vervolgens weer door gefactureerd naar de verschillende partners. Een en ander verloopt per saldo kostenneutraal.

Voor 2023 is op basis van de overeenkomst een uitvoeringsprogramma gemaakt, inclusief een financiële doorvertaling daarvan. De financiële consequenties hiervan zullen we meenemen in de eerste Bestuursrapportage. Ook dit verloopt weer kostenneutraal.

Verrekening voorziening riolering

N € 457.000 INC

Doordat de kosten van riolering en waterzuivering in 2022 per saldo lager uitvallen dan begroot, is de onttrekking uit de voorziening riolering ook lager dan begroot. Dit heeft geen invloed op het saldo van de jaarrekening.

LASTEN

Optimalisatie drukrioleringssysteem Balkbrug

Verrekening voorziening

In 2022 wilden we het drukrioleringssysteem rondom Balkbrug gaan optimaliseren. Hiervoor hadden we in de exploitatie een bedrag van € 200.000 gereserveerd. Vanwege de complexiteit van het werk en de sterk gestegen kostprijzen hebben we de bijbehorende aanbesteding niet kunnen afronden. We pakken dit in 2023 verder op. We stellen voor om het bedrag van € 200.000 in het kader van de eerste bestuursrapportage 2023 weer beschikbaar te stellen.

Reparatiewerkzaamheden Riolering

Verrekening voorziening

In 2022 hebben we de grootschalige reparatiewerkzaamheden riolering opnieuw aanbesteed. Voor deze werkzaamheden hadden we in de exploitatie een bedrag van € 150.000 gereserveerd. Tijdens de aanbestedingsprocedure zijn juridische complicaties opgetreden, die het moment van gunnen hebben vertraagd. De geplande werkzaamheden hebben we in 2022 daarom niet kunnen uitvoeren. We willen in 2023 daarom een inhaalslag maken. We stellen voor het bedrag van € 150.000 in het kader van de eerste bestuursrapportage 2023 weer beschikbaar te stellen.

Kostenstijgingen GWW-sector

Verrekening voorziening

In het kader van onze zorg voor het water- en rioleringssysteem is in de begroting 2022 een bedrag van € 2.000.000 aan uitvoeringswerkzaamheden opgenomen. In de tweede bestuursrapportage hebben we aangegeven dat op dat moment de kostenstijging in de GWW-sector zo'n 10% was. De kosten zijn gedurende de tweede helft van 2022 nog verder gestegen. De totale kostenstijging over 2022 bedraagt ca. 24%. Dit hebben we ook teruggezien in de exploitatie riolering. De uitvoeringswerkzaamheden laten een tekort van € 130.000 zien. Dit tekort is rechtstreeks terug te voeren op de genoemde kostenstijgingen. Dit bedrag is onttrokken aan de voorziening riolering. In het nieuwe programma Klimaat, Water en Biodiversiteit is al rekening gehouden met deze kostenstijgingen.

Plaatsen rioolgemaal Radewijk

Verrekening voorziening

Zie toelichting onder Baten.

Samenwerking Noordelijke Vechtstromen (SNV)

Verrekening voorziening

Zie toelichting onder Baten.

Riolering en waterzuivering– energiekosten

Verrekening voorziening

In verband met de stijgende energiekosten is bij de 1^e bestuursrapportage een budgetverhoging voorgesteld. De werkelijke kostenstijging is € 205.000 lager dan werd verwacht. Zie algemene toelichting energiekosten.

De overige kleine voor- en nadelen bedragen per saldo € 9.000 nadelig. Deze worden ook verrekend met de voorziening.

Rioolheffing

De rioolheffing laat een meeropbrengst zien van € 27.000. In de 2e bestuursrapportage was reeds melding gemaakt van een meeropbrengst van € 47.500 omdat de raming van het aantal belastingplichtigen en de hoogte van de aanslagen van de grootverbruikers te laag waren ingeschat. Bij de jaarrekening blijkt dat het aantal belastingplichtigen en de aanslagen voor de grootverbruikers nog iets hoger is. Hier is voor komend jaar al rekening mee gehouden. De meeropbrengst kan worden toegevoegd aan de voorziening riolering.

Verrekening voorziening

Landelijk Hardenberg

(bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	580	856	987	131
Totaal lasten	-4.365	-4.969	-4.852	117
Saldo baten en lasten	-3.786	-4.113	-3.865	248

- 3.1 Landbouw en agribusiness
- 3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie
- 3.3 Recreatie en Toerisme

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Landbouw en agribusiness

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		-	-	5	5
Totaal lasten		-340	-332	-194	138
Saldo baten en lasten		-340	-332	-189	143

LASTEN

Platteland vernieuwing

V € 134.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 134.000 INC

De stemming in de agrarische sector werd in 2022 bepaald door de stikstofproblematiek en de opzet van een Nationaal Programma Landelijk Gebied. Dit heeft geleid tot grote onzekerheid en discussie over welke ontwikkelingsrichtingen mogelijk zijn. Om deze reden zijn er minder initiatieven vanuit de sector geweest waaraan we vanuit het budget Platteland vernieuwing een bijdrage hebben kunnen leveren. In juli 2023 zal de provincie een opzet voor Provinciaal Programma Landelijk Gebied indienen bij het Rijk, waarbij naast de opgaven op het gebied van klimaat, water en biodiversiteit ook het perspectief voor de landbouw en de sociaal-economische vitaliteit van het landelijk gebied als doelen zijn gesteld. Om hier de komende jaren op in te spelen wordt voorgesteld de resterende middelen uit 2022 te bestemmen voor de jaren 2023 (€ 34.000), 2024 (€ 50.000) en 2025 (€ 50.000).

Openbaar groen en openluchtrecreatie

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		566	749	910	160
Totaal lasten		-3.704	-4.237	-4.353	-116
Saldo baten en lasten		-3.138	-3.488	-3.443	45

Zomerfestival

V € 26.000 INC

Vanwege corona zijn organisaties en inwoners terughoudend geweest in het organiseren van activiteiten. Hierdoor is het budget niet volledig benut.

BATEN

Kernteam Ruimte voor de Vecht

V € 100.000 INC

Tot en met 2022 was gemeente Hardenberg penvoerder voor het programma Ruimte voor de Vecht. Onderdeel daarvan was dat wij de uitgaven voor het programma verzorgden en deze werden doorberekend aan de betalende

partners (provincie, 2 waterschappen, 4 gemeenten) waardoor zowel de uitgaven als de inkomsten zijn overschreden met ongeveer € 100.000.

Doelgroepers

V € 55.000 INC

In 2022 hadden we relatief meer doelgroepers via de gemeente (en minder via UWV). Daardoor stijgen de uitgaven (wij betalen volledige loon) maar stijgt ook het te ontvangen subsidie bedrag (zie onder baten, kosten neutraal, causaal verband).

Snippergroen

V € 37.000 INC

In 2022 was sprake van een hogere verkoop aan snippergroenpercelen (circa € 37.000), waarbij de kosten om dit te realiseren maar beperkt zijn gestegen (circa € 12.000). In totaal heeft dit per saldo geleid tot een incidenteel voordeel.

Openbaar groen

N € 20.000 INC

De oplevering van het bermbeheerplan is vertraagd, door capaciteitsproblemen bij de externe opdrachtnemer. Oplevering zal nu in het eerste kwartaal van 2023 plaatsvinden. Als gevolg hiervan verschuift ook de afrekening van de kosten en de subsidie die we hiervoor ontvingen naar 2023. Voordeel op baten bedraagt hierdoor ongeveer € 20.000.

Het resterende nadeel van € 12.000 wordt verklaard door diverse kleine nadelen.

LASTEN

Kernteam Ruimte voor de Vecht

N € 97.000 INC

Zie toelichting onder Baten.

Doelgroepers

N € 55.000 INC

Zie toelichting onder Baten.

Openbaar groen

V € 43.000 INC

Voorstel Resultaatbestemming € 50.000

Door prijsstijgingen zijn er hogere bedragen uitgegeven voor inkoop van plantmateriaal, verwerking van plantsoenafval en inhuur van hoogwerkers voor bomenonderhoud. De meerkosten bedroegen € 35.000.

Daartegenover staat het begroot bedrag van € 50.000 voor het kappen en herplanten van bomen langs de Kanaalweg West nog niet is uitgegeven. Dat komt omdat de uitvoering hiervan is opgeschoven naar 2023.

Voorgesteld wordt het niet bestede bedrag via resultaatbestemming over te hevelen naar 2023.

Zie ook toelichting subsidie bermbeheerplan onder Baten. Deze bijdrage kon nog niet in 2022 worden geboekt vanwege vertraging in de oplevering. Voordeel op lasten: € 28.000.

Openluchtrecreatie

N € 35.000 INC

Voorstel Resultaatbestemming € 20.000

Voor een bewonersinitiatief uit Heemse zijn skatetoestellen besteld. Vanwege de levertijd worden deze pas in 2023 geplaatst en betaald. voorgesteld wordt het budget van € 20.000 dat hiermee is gemoeid, via resultaatbestemming over te hevelen naar 2023.

Het nadeel op de post Openluchtrecreatie bedraagt € 55.000. Dit komt door een overschrijding van € 10.000 op de uitgaven voor speelvoorzieningen. En door een extra bijdrage van € 45.000 die we hebben toegekend voor een bewonersinitiatief voor het opknappen van het park aan de Oostermaat in Gramsbergen.

Snippergroen

N € 12.000 INC

Zie toelichting onder Baten.

Het resterende voordeel van € 10.000 wordt veroorzaakt door diverse kleine voordelen.

Recreatie en Toerisme

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		13	107	72	-35
Totaal lasten		-321	-401	-306	95
Saldo baten en lasten		-308	-294	-234	60

BATEN

Aanpak vitale recreatieparken

Budgettair neutraal

- De provincie heeft voor de aanpak van vitale vakantieparken een subsidie toegezegd. De uitgaven die de gemeente doet in een jaar binnen het kader van de subsidie kan zij als opbrengst verantwoorden. Dit leidt tot een budgettair neutraal effect, zie ook Lasten (afwijking tussen raming en realisatie lasten en baten € 39.000).

LASTEN

Aanpak vitale recreatieparken

V € 28.000 INC

- De provincie heeft voor de aanpak van vitale vakantieparken een subsidie toegezegd. De uitgaven die de gemeente doet in een jaar binnen het kader van de subsidie kan zij als opbrengst verantwoorden. Dit leidt tot een budgettair neutraal effect, zie ook Baten (afwijking tussen raming en realisatie lasten en baten € 39.000). De eigen middelen die niet besteed zijn vallen vrij en leveren wel een voordeel op.

Recreatie en toerisme

V € 30.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 30.000

- Op zowel lokaal- als Vechtdalniveau wordt in samenwerking met het platform Gastvrij Hardenberg en Vechtdal Marketing gewerkt aan realisatie van onze doelen. Specifieke aandachtspunten daarbij zijn o.a. productontwikkeling, gastvrijheid, seizoenversterking en onderlinge verbinding. In 2022 zijn diverse zaken in gang gezet die hun verdere uitvoering in 2023 hebben, waaronder verkenning Kotermeerstal, Actieplan Seizoensversterking 2023-2025 en uitwerking programmalijnen Vechtdal Visie 3.0. Het verzoek is dan ook om een bedrag van € 30.000 mee te nemen als resultaatbestemming, om onder meer de kosten voor het verkennende onderzoek Kotermeerstal, welke doorloopt in de eerste helft 2023, van dekking te voorzien.

Ondernemend Hardenberg

(bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	17.806	24.707	14.529	-10.178
Totaal lasten	-36.887	-42.438	-31.305	11.133
Saldo baten en lasten	-19.081	-17.731	-16.775	956

- 4.1 Bedrijven en ondernemers
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Participatie en werkgelegenheid
- 4.4 Grondexploitatie

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Bedrijven en ondernemers

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		316	1.212	1.029	-183
Totaal lasten		-3.611	-5.536	-4.446	1.090
Saldo baten en lasten		-3.295	-4.325	-3.417	907

BATEN

Regiodeals

Budgettair neutraal

- De provincie heeft voor de Regiodeals ZO Drenthe subsidies toegezegd. De uitgaven die de gemeente doet in een jaar binnen het kader van de subsidie kan zij als opbrengst verantwoorden. Dit leidt tot een budgettair neutraal effect, zie ook Lasten (afwijking tussen raming en realisatie lasten en baten € 138.000).

LASTEN

Economisch beleid (algemeen)

V € 196.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 204.000 INC

Door diverse oorzaken is het budget van 2022 niet volledig besteed. Dit betreft de volgende posten:

- de Human Capital Agenda; De agenda en uitvoering zijn doorlopend en budgetten daarom lastig te ramen. Voor 2023 is er geen bedrag opgenomen in de begroting. Bijdrage per jaar € 112.000, uitvoering Q1 2023;
- Regiobranding DTZ; Dit bedrag is meermaals toegezegd, maar door vertraagde besluitvorming in de provincie Drenthe nog niet aan de DTZ verstrekt. Bedrag € 40.000, uitvoering Q1 2023;
- Hardenberg Innoveert: Project is geknipt in 2 fases. Op basis van uitkomst 1e fase wordt 2e fase ook betaald. Bedrag € 24.750, uitvoering Q1 2023;
- Door omstandigheden is het event voor de dag van de ondernemer verschoven naar 10 februari 2023. Bedrag € 27.500.

Wij stellen daarom voor om een bedrag van € 204.250 van het budget 2022 voor economie over te hevelen naar 2023.

Regiodeals

V € 24.000 INC

De provincie heeft voor de Regiodeals ZO Drenthe subsidies toegezegd. De uitgaven die de gemeente doet in een jaar binnen het kader van de subsidie kan zij als opbrengst verantwoorden. Dit leidt tot een budgettair neutraal effect, zie ook Baten (afwijking tussen raming en realisatie lasten en baten € 138.000). De eigen middelen die niet besteed zijn vallen vrij en leveren een voordeel op van € 24.000.

Bedrijfshuisvesting

V € 212.500 INC

Voorstel resultaatbestemming € 212.500

De bedrijventerreinenstrategie is nog niet vastgesteld. Het toekomstbestendig maken en houden van bedrijventerreinen is een verantwoordelijkheid van gemeente en ondernemers. Onderdeel van de op te stellen bedrijventerreinenstrategie is nieuw beleid voor de revitalisering / het toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen en een in te stellen vitaliteitsfonds. Bedrijven kunnen aanvragen indienen voor een financiële bijdrage ter verbetering van de vitaliteit en toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen. Wij zullen spelregels hebben vast te stellen, op basis van de Algemene subsidieverordening, voor de beoordeling van ingediende verzoeken. Op dit moment wordt gedacht aan minimaal het benutten van het in de begroting 2022 beschikbare bedrag voor de aanpak van "Blackspots". De hoogte van het budget Blackspots bedraagt eenmalig (nog) € 212.500. Wij stellen voor om dit budget over te hevelen naar 2023.

Structuurvisie binnenstedelijke opgaven

V € 171.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 171.000

- Actualisatie centrumplan Dedemsvaart € 51.000: In 2022 hebben wij opdracht gegeven voor het actualiseren van het Centrumplan Dedemsvaart (geraamd bedrag € 75.000). In 2022 is een bedrag uitgegeven van € 24.000. De werkzaamheden en de kosten hiervoor duren voort tot medio 2023. De reden dat nog niet alle werkzaamheden zijn uitgevoerd, is dat het maken van het nieuwe centrumplan een doorlooptijd heeft tot medio 2023 en de kosten daarvoor dan ook doorlopen in 2023.
- Feestverlichting en hanging baskets Bergentheim € 20.000: Essent moest eerst onderzoek doen of er stopcontacten voor feestverlichting in de lantaarnpalen aangebracht konden worden. Dit heeft langer geduurd dan verwacht, waardoor uitvoering in 2022 niet meer mogelijk was.
- Uitvoering vergroenen Julianastraat € 100.000: De uitvoering van het vergroenen vindt plaats in 2023. De reden waarom de werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd, is dat 2022 gebruikt is voor de voorbereidende werkzaamheden (zoals een participatietraject) om te komen tot een ontwerp, vertaling naar digitale tekeningen en kostenraming.

Uitvoering detailhandelsstructuurvisie Dedemsvaart

V € 340.000 INC

Voorstel resultaatbestemming € 340.000

- Dedemsvaart algemeen €250.000: Inzetten om leegstand in het aanloopgebied op te lossen. In Dedemsvaart is het concentratiebeleid afgesproken voor detailhandel in het kernwinkelgebied. Daardoor zijn er al verschillende middenstanders verhuisd naar het centrum van Dedemsvaart en is in het gebied net buiten het kernwinkelgebied leegstand ontstaan. Het geld dat beschikbaar is, zal aangewend worden om deze leegstand op te lossen. Met het geld kan bijvoorbeeld een aankoop worden gedaan van onroerend goed of kunnen investeringen worden gedaan in het openbaar gebied. De reden waarom de werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd, is dat we op dit moment in beeld aan het brengen zijn om welke onroerend zaken op openbaar gebied het gaat. De komende jaren (2023/2024/2025) worden de investeringen gedaan.
- Verhuisvergoeding Makelij € 90.000: De Makelij is gevestigd in het voormalig Jumbo pand aan de Julianastraat in Dedemsvaart. Dit pand wordt verhuurd door de gemeente. Omdat dit pand herontwikkeld wordt tot appartementen moet de Makelij verhuizen. De intentie was dat de Makelij in 2022 zou verhuizen, maar omdat het nieuwe pand nog niet gereed was, is de huur verlengd tot medio 2023. Dat betekent dat de verhuisvergoeding die toegezegd is ook op dat moment wordt uitgekeerd.

Bedrijven Investeringszone (BIZ)

N € 40.000 INC

In verband met de coronacrisis kunnen ondernemers 100% korting krijgen op de BIZ 2022. De omvang van de gemeentelijke afdracht aan Stichting Centrummanagement Hardenberg blijft met betrekking tot deze regeling voor 2022 gelijk. In 2022 is ruim € 35.000 aan korting verleend. Ook zijn er overige aanslagen uit voorgaande jaren oninbaar verklaard met een totaalbedrag van € 5.000. Deze bedragen worden niet overgemaakt aan de stichtingen. Een negatief saldo op de BIZ leidt in deze gevallen dus niet tot een negatief saldo voor de gemeente. De eindafrekening vindt in 2023 plaats.

Onderwijshuisvesting

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		344	344	455	111
Totaal lasten	-4.660	-5.077	-4.831		246
Saldo baten en lasten	-4.315	-4.733	-4.376		357

Huisvesting basisonderwijs

Lasten V € 142.000 INC

Baten V € 112.000 INC

Dit beleidsveld sluit met een positief saldo. Dit komt door een combinatie van oorzaken. De belangrijkste zijn:

- Er is minder gebruik gemaakt van externe adviezen dan geraamd (€ 45.000);
- Omdat nog niet alle geplande onderwijshuisvestingsprojecten tot concrete investeringen hebben geleid is de rentelast minder hoog dan begroot (€ 295.000);
- De bijdrage die de scholen in de Matrix aan de gemeente betalen voor het onderhoud is lager dan geraamd. Bij nader inzien was de raming te hoog (€ 99.000). We passen dit aan in de volgende begroting;
- Hardenberg heeft gebruik gemaakt van de SUVIS-regeling. SUVIS staat voor "Specifieke uitkering ventilatie in scholen". De ontvangen rijksmiddelen (€ 210.000) waren niet geraamd, maar dat geldt ook voor de uitgaven (€ 226.000) voor de verbetering van de ventilatie, waardoor een klein tekort van € 26.000 ontstaat.

Huisvesting speciaal onderwijs

Lasten V € 110.000 INC

Ook de huisvestingskosten van het speciaal onderwijs sluit met een positief saldo. De belangrijkste oorzaken zijn:

- De OZB-lasten waren lager dan begroot (€ 26.000). We passen dit aan in de volgende begroting;
- Net als bij het basisonderwijs is er sprake van een lagere rentelast (€ 88.000) dan begroot omdat geplande investeringen nog niet hebben plaatsgevonden.

Huisvesting voortgezet onderwijs

Lasten V € 55.000 INC

De kosten voor huisvesting van het voortgezet onderwijs geven ook een voordeel. De belangrijkste oorzaken zijn:

- De OZB-lasten waren lager (€ 33.000) dan begroot. We passen dit aan in de volgende begroting;
- Er zijn minder onderwijshuisvestingsbijdragen verstrekt (€ 13.000) aan het voortgezet onderwijs dan geraamd.

Participatie en werkgelegenheid

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		368	318	493	175
Totaal lasten	-12.473	-12.624	-13.134		-510
Saldo baten en lasten	-12.105	-12.306	-12.641		-335

Re-integratie

Lasten N €110.000 INC

Baten V €50.000 INC

In deze post zijn ook diverse projecten ondergebracht. T.a.v. het project sociale coöperatie is er ca. €50.000 meer uitgegeven dan begroot. De kosten worden echter gedekt door een hogere bate (subsidie provincie Overijssel) van hetzelfde bedrag.

Daarnaast zijn t.b.v. het Pak je Kans fonds lopende aanvragen afgewerkt. Dit leidt tot een extra uitgaven van ca. € 60.000.

WSW

Lasten N € 131.000 INC

Er is op een totaal begroot bedrag van € 9.420.000 voor een bedrag van €131.000 meer uitgegeven aan personeelsgebonden kosten. Dit heeft te maken met ontwikkelingen van de SW-CAO.

Beschut werk

Lasten N € 160.000 STR

We blijven zeer succesvol in het plaatsen van mensen die behoren tot de doelgroep beschut werk. We plaatsen ruim meer personen dan de door het Rijk gestelde taakstelling (54 personen t.o.v. een taakstelling van 36 personen). Dit heeft in sterke mate te maken met ons beleid, dat wij maatschappelijke werkgevers tot 100% van de loonkosten vergoeden. Alhoewel wij daardoor mensen structureel uit de bijstand houden leidt dit wel tot hogere kosten voor beschut werk.

P-budget Inburgering (SPUK)

Lasten N € 106.000 INC

Baten V € 128.000 INC

Dit budget betreft de specifieke uitkering voor de inburgeringsvoorzieningen (maatschappelijke begeleiding, de leerroutes, Participatieverklaringstrajecten en de Module arbeidsparticipatie). Het Rijk berekent de SPUK op basis van het aantal te verwachten statushouders dat de gemeente gaat huisvesten en begeleiden. Aan het eind van het kalenderjaar wordt deze bijgesteld op basis van het daadwerkelijke aantal statushouders. Aan de hand van het aantal ingezette trajecten wordt uit dit budget de kosten betaald. Voor de SPUK geldt een reserveringsregeling: het niet-bestede bedrag mag doorgeschoven worden naar het jaar erop.

Grondexploitatie

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	16.778	22.834	12.552	-10.281
Totaal lasten	-16.144	-19.202	-8.893	10.308
Saldo baten en lasten	634	3.632	3.659	27

Hierna is een overzicht met de resultaten van de bouwgrondexploitatie opgenomen. Voor de verdere toelichting verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid.

	begroot	werkelijk	restant
<i>Tussentijdse winstneming</i>	-2.600.000	-2.818.000	218.000
<i>Aanpassen voorzieningen</i>	-398.000	-763.000	365.000
<i>Afsluiten complexen/winstneming:</i>	81.000	-9.000	90.000
<i>Overige resultaten</i>	-715.000	-69.000	-646.000
Totaal resultaat	-3.632.000	-3.659.000	27.000

Zo doen we het in Hardenberg

(bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	582	1.397	2.675	1.278
Totaal lasten	-40.470	-39.239	-38.568	671
Saldo baten en lasten	-39.888	-37.842	-35.893	1.949

- 5.1 Bestuur en bestuursondersteuning
- 5.2 Openbare orde en veiligheid
- 5.3 Dienstverlening en burgerzaken
- 5.4 Algemene baten en lasten

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Bestuur en bestuursondersteuning

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten		-	-	610
Totaal lasten		-3.703	-3.878	-1
Saldo baten en lasten		-3.703	-3.878	609

Wet open overheid

V € 30.000 INC

Door de centrale overheid is in de loop van 2022 extra budget beschikbaar gesteld voor de meerkosten van een centraal platform. Dit platform komt er voorlopig niet. Derhalve zijn de kosten niet gemaakt.

Rekenkamercommissie

V € 24.000 INC

Door de gemeenteraadsverkiezingen moest er een nieuwe bemensing van de rekenkamercommissie komen. In de tussentijd is via een wetswijziging aangekondigd dat raadsleden vanaf 1-1-2023 geen deel meer mogen uitmaken van de eigen rekenkamer. Daarom zijn in 2022 geen nieuwe leden voor de rekenkamercommissie benoemd en is er ook geen onderzoek verricht. Vandaar dat het grootste gedeelte van het budget niet is besteed.

Wethouders (ex)

N € 82.000 INC

Wachtgelduitkering (ex) wethouders.

De wachtgelduitkering aan voormalige wethouders is hoger uitgevallen dan oorspronkelijk was geraamd. In verband met de gemeenteraadsverkiezingen hebben twee wethouders recht gekregen op een wachtgelduitkering. Hier was in de begroting geen rekening mee gehouden.

Het overige voordeel van ongeveer € 26.000 wordt veroorzaakt door diverse kleine voordelen.

BATEN

Pensioenvoorziening (ex)wethouders

V € 610.000 INC

Politieke ambtsdragers in functie bouwen pensioenaanspraken op. Deze pensioenaanspraken komen ten laste van de gemeente waar zij het ambt vervullen. Gemeenten zijn verplicht op grond van artikel 44, vierde lid van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een voorziening in te stellen voor pensioenen voor wethouders. Ook voor oud-wethouders of hun nabestaanden moeten de bedragen van de pensioenaanspraken in een voorziening worden ondergebracht. De reden voor deze voorziening is dat deze verplichtingen onvoorspelbaar zijn.

Indien nodig /gewenst moet het bedrag van de voorziening acuut vrijgemaakt kunnen worden om de pensioenaanspraken over te dragen aan een ander bestuursorgaan of aan een pensioenfonds. Jaarlijks, per datum 31 december, worden door een extern bureau de actuariële berekeningen van de pensioenverplichting opgesteld die de gemeente heeft jegens haar (gewezen) wethouders en/of gepensioneerden en hun nabestaanden. De waarde van de pensioenverplichtingen moet, jaarlijks per 31-12, in de voorziening aanwezig zijn, met andere woorden, de voorziening moet op 31-12 op peil/niveau zijn. Op basis van de uitgevoerde actuariële berekeningen voor pensioenverplichting per (gewezen) wethouder is de benodigde stand van de voorziening pensioenverplichting per 31-12-2022 berekend op € 5.000.000.

Op grond van deze actuariële berekeningen en rekening houdende met het verloop (toevoegingen / onttrekkingen) van de voorziening in 2022, bedraagt het overschot binnen de voorziening per 31-12-2022 een bedrag van € 610.000. Dit bedrag is dan ook aanvullend onttrokken uit de voorziening.

Openbare orde en veiligheid

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		315	392	617	225
Totaal lasten		-5.555	-5.566	-5.627	-61
Saldo baten en lasten		-5.241	-5.175	-5.011	164

BATEN

BOA Handhaving

V € 162.000 INC

- De verklaring voor de hoger dan geraamde baten uit de handhaving door BOA's is dat voor een bedrag van € 107.000 aan gerealiseerde opbrengsten is verantwoord voor externe detachering, terwijl dit in de raming op de lasten in mindering is gebracht. Wij verwijzen hiervoor dus ook naar de lasten.
- Het Ministerie Justitie en Veiligheid heeft voor de aanpak van overlastgevende asielzoekers subsidies toegezegd. De uitgaven die de gemeente doet in een jaar binnen het kader van de subsidie kan zij als opbrengst verantwoorden. Niet bestede middelen verantwoordt zij op de balans. Dit leidt tot een budgettair neutraal effect, zie ook Lasten (afwijking tussen raming en realisatie lasten en baten € 50.000).

Het overige verschil van ongeveer € 60.000 wordt grotendeels verklaard door meer ontvangen APV-leges (ongeveer € 45.000). Het restant wordt verklaard door diverse kleinere voordelen.

LASTEN

BOA Handhaving

N € 61.000 INC

- Per saldo is er voor de lasten tussen raming en realisatie binnen de BOA-handhaving sprake van een nadeel van € 61.000, het budgettair neutraal bedrag van € 50.000 buiten beschouwing gelaten. Dit nadeel wordt echter ruimschoots goedge maakt door de opbrengsten van de externe detachering. Wij verwijzen hiervoor dus ook naar de baten.
- Het Ministerie Justitie en Veiligheid heeft voor de aanpak van overlastgevende asielzoekers subsidies toegezegd. De uitgaven die de gemeente doet in een jaar binnen het kader van de subsidie kan zij als opbrengst verantwoorden. Dit leidt tot een budgettair neutraal effect, zie ook Baten (afwijking tussen raming en realisatie lasten en baten € 50.000).

LASTEN

Brandweerkazerne Hardenberg- Onderzoek

V € 53.000 INC

Voorstel Resultaatbestemming

Het college heeft in oktober 2022 ingestemd met het voorstel om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden voor de Brandweerkazerne Hardenberg. Het onderzoek is in uitvoering en wordt in de eerste helft 2023 afgerond. Voorgesteld is om via resultaatbestemming de incidenteel beschikbare gelden ad € 53.000 mee te nemen naar 2023.

Dierenbescherming

V € 9.000 INC

De kosten voor opvang van zwerfdieren en andere dieren schommelen van jaar tot jaar. In 2022 was dit bedrag ruim € 9.000 lager dan begroot.

Integrale veiligheid

V € 20.000 INC

Voor 2022 was een incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 25.000 voor de aanpak van ondermijning. Dit budget is slechts voor een klein deel gebruikt doordat er nauwelijks activiteiten zijn ontplooid als gevolg van inzet van capaciteit ten behoeve van de vluchtelingenopvang.

Veiligheidsregio

V € 20.000 INC

Dit voordeel is grotendeels te verklaren door de verrekening van piketkosten voor het regionale crisisteam (team Bevolkingszorg). De gemeenten in de regio dragen deze kosten gezamenlijk en de verdeling daarvan vindt plaats op basis van het aantal geleverde piketfunctionarissen en naar rato van het inwoneraantal. De verrekening heeft geleid tot een teruggave door de veiligheidsregio.

Dienstverlening en burgerzaken

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		661	627	808	182
Totaal lasten		-2.465	-2.517	-2.640	-123
Saldo baten en lasten		-1.804	-1.890	-1.831	59

Verkiezingen

N € 14.000 INC

In verband met voorbereidingen op de verkiezingen die in 2023 plaatsvinden zijn er al kosten gemaakt.

Burgerzaken

N € 14.000 INC

Voor 2023 zijn al kosten gemaakt op het gebied van software en is de voorraad beveiligd papier aangevuld, dat leidt tot een incidenteel nadeel van € 14.000.

Reisdocumenten (leges)

Lasten N € 34.000 INC

Baten V € 121.000 INC

We zien een groter aantal uitgegeven reisdocumenten in 2022. Dit hogere aantal kan worden verklaard vanuit een inhaalslag omdat inwoners na de coronaperiode weer reisdocumenten nodig hebben om op vakantie te gaan. Daarnaast zien we een verschuiving van ID-kaarten naar paspoorten.

Reisdocumenten (corona)

N € 11.000 INC

Het bezorgen van reisdocumenten is tot en met juli 2022 voor de inwoners gratis geweest, met als reden om zo min mogelijk klantcontact op het gemeentehuis te laten plaatsvinden. Dit heeft geleid tot een incidenteel nadeel van € 11.000. Inmiddels worden hiervoor weer leges in rekening gebracht.

Bevolkingsadministratie

Lasten N € 22.000 INC

Baten V € 26.000 INC

We zien dat het aantal naturalisaties in 2022 hoger ligt dan begroot en is een gevolg van een inhaalslag na de coronaperiode. Dit heeft geleid tot een hogere afdracht van leges aan het Rijk en een hoger bedrag aan legesinkomsten voor de gemeente.

Rijbewijzen

Lasten N € 33.000 INC

Baten V € 31.000 INC

We zien een groter aantal uitgegeven rijbewijzen in 2022. Dit hogere aantal kan worden verklaard vanuit een inhaalslag omdat inwoners na de coronaperiode weer rijexamens konden doen.

Algemene baten en lasten

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	-393	379	640	261
Totaal lasten	-28.747	-27.277	-26.421	856
Saldo baten en lasten	-29.140	-26.898	-25.782	1.117

Tot de algemene baten en lasten worden gerekend:

Omschrijving	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
1. De Stelling	228	260	208	52
2. LOC	463	489	460	29
3. NIEGG	141	141	219	-78
4. Overige gebouwen en gronden	1.241	976	586	390
5. Heffing en invordering belastingen	711	796	807	-11
6. Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	8	-8
7. Stelposten	3.520	-120	2	-122
8. Saldi kostenplaatsen	22.604	24.121	22.722	1.399
9. Overige algemene baten en lasten	232	235	454	-219
	29.140	26.898	25.467	1.432

Hierna volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000

De Stelling/facilitair

Mede door Covid-19 en het hybride werken is er minder geld uitgegeven aan plantverzorging, onderhoud inventaris en kantoorartikelen en met name koffie/thee en schoonmaakkosten (€ 29.000). De geleverde diensten worden volgens contract uitgevoerd. In afwachting van het verloop van het huurcontract en de verdere ontwikkeling van het hybride werken wordt het voordeel vooralsnog als incidenteel aangemerkt.

De energiekosten zijn € 23.000 lager uitgevallen. Voor de toelichting hierop wordt verwezen naar de algemene toelichting op de energiekosten in deze jaarrekening.

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)

In verband met een wijziging/ aanpassing van de voorschriften BBV ingaande 2016 worden de NIEG-gronden opgenomen onder de materiële vaste activa 'voorraden en gronden'. Deze gronden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs (aanschaffingskosten) van de gronden dan wel zijn gewaardeerd tegen de lagere marktwaarde. Het

verhogen van de boekwaarde van deze gronden als gevolg van rentetoerekening is daardoor niet toegestaan. Deze rente vormt daarmee een nadeel voor de begroting van baten en lasten.

Overige gebouwen en gronden

V € 390.000

Regeling huurkorting Covid

V € 25.000 INC

Voorstel Resultaatbestemming: € 25.000

Het college heeft de regeling huurkorting Covid eind 2022 vastgesteld, waardoor besloten is om de termijn van indienen van een aanvraag voor huurkorting te verlengen tot 31-01-2023. Verzoeken en eventuele korting worden verwerkt in 2023. Via een resultaatbestemming is verzocht om de beschikbaar gestelde gelden, € 25.000 (I) over te hevelen naar 2023.

Voormalige school Kastanjehof - Overige vergoedingen (servicekosten) en huur

V € 57.000 INC

De huursom van de Kastanjehof is afhankelijk van de bezettingsgraad met startende ondernemers en wordt 1x per jaar achteraf berekend. In verband met de BTW dient wel halfjaarlijks gefactureerd te worden. In 2022 zijn de facturen echter vooraf gefactureerd in plaats van achteraf, waardoor er extra facturen zijn gestuurd en er een incidenteel voordeel ontstaat van € 29.000. Dit wordt in 2023 gecorrigeerd bij de afrekening over 2022.

Daarnaast is in 2022 in overleg met de huurder van de Kastanjehof de vergoeding voor de servicekosten (o.a. gas, elektra) verhoogd en heeft er o.b.v. de jaarafrekening servicekosten 2021 een nabetaling plaatsgevonden. Dit leidt tot een voordeel van € 28.000. Vooralnog wordt dit voordeel als incidenteel beschouwd gezien de onstabiele energiemarkt. Mocht blijken dat de voorschotten juist zijn geraamd dan zal in 2023 bekeken worden of het budget structureel aangepast moet worden.

Verkoop vm. schoolgebouw

V € 230.000 INC

In 2022 is het voormalige schoolgebouw de Klimop in de Krim verkocht. Dit levert een incidenteel voordeel op van € 230.000.

Energiekosten

V 157.000 INC

In verband met de stijgende energiekosten zijn de budgetten voor inkoop van elektriciteit en gas bij de eerste bestuursrapportage naar boven bijgesteld. Bij het afsluiten van het boekjaar blijkt dat de werkelijke kosten in minder zijn gestegen dan bij de eerste bestuursrapportage werd verwacht.

Voor een nadere toelichting op de energiekosten wordt hier verwezen naar de algemene toelichting in deze jaarrekening.

Kiosk Gedempte haven

N € 22.000 INC

Het betreft voormalige gebouw Docks. Het gebouw is medio 2022 in gebruik genomen door de WaterSportVereniging. Inkomsten uit horeca zijn achtergebleven bij de verwachtingen, terwijl energiekosten zijn gestegen. Gesprekken over verrekening van kosten worden begin 2023 afgerond.

Vm pand Rabobank

N € 32.000 INC

De plankosten en kosten ter voorbereiding van de herontwikkeling Spindeplein zijn hoger uitgevallen doordat er wijzigingen zijn aangebracht op de originele plannen en er sprake is van prijsstijgingen.

Stelposten

N 121.000 INC

In de begroting is een stelpost opgenomen voor de verwachte hogere gemeentefondsuitkering (onderdeel verfijningsuitkering opvangcentra). De hogere uitkering is al wel verwerkt (begroot), maar verzuimd is daarbij om deze stelpost af te voeren.

Saldi kostenplaatsen

V € 1.389.000 INC

voorstel resultaatbestemming € 567.000

De baten en lasten op kostenplaatsen hebben betrekking op kosten van activiteiten, die niet rechtstreeks aan een specifiek product (kunnen) worden toegerekend. Voorbeelden hiervan zijn de loon- en overige personeelskosten, kosten huisvesting en tractiekosten. Van het genoemde saldo heeft € 567.000 betrekking op restant budgetten waarvan wij voorstellen om deze in 2023 weer beschikbaar te stellen om hiermee de aangegane verplichtingen te betalen. Het betreft de (restant-)budgetten voor:

- Sustainable development goals	€ 50.000
- Organisatieontwikkeling	€ 237.000
- Strategische communicatie	€ 34.000
- Diverse projecten ICT	€ 246.000

Het resterende voordeel van € 822.000 wordt vooral verklaard uit:

- Vorming voorziening stuwmeer verlof	N € 690.000
- Lagere loonkosten/inhuur derden	V € 740.000
- Lagere uitgaven teamgebonden personeelskosten	V € 102.000
- Lagere kosten ICT	V € 335.000
- Overige factoren	V € 335.000

Waaronder lagere huisvestingskosten (€ 94.000); lagere uitgaven organisatieontwikkeling (€ 79.000) en lagere uitgaven facilitaire dienstverlening (€ 73.000).

Sustainable Development Goals

voorstel resultaatbestemming € 50.000 INC

In het coalitieakkoord is opgenomen dat wij ons laten leiden door de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties: de Sustainable Development Goals (SDG's). De vorige gemeenteraad heeft voor 2022 incidenteel een budget beschikbaar gesteld. Tot nog toe hebben wij dat budget nog niet hoeven aan te spreken. In lijn met de aangenomen raadsnotie gaan we ons aanmelden als SDG-gemeente bij Gemeenten4GlobalGoals en geven wij actief invulling aan de SDG's, bijvoorbeeld in alle raads- en collegevoorstellen. Maar ook in ons beleid en uitvoering. Denk aan het gesprek over 'klimaat, water en biodiversiteit', onze sociaal beleid, duurzame inkoop en bijvoorbeeld onze catering. Gelet op het brede draagvlak in de gemeenteraad voor deze ontwikkelingsdoelen, willen wij de raad hier actief bij betrekken. In samenspraak met de raad kiezen wij de SDG's waar wij ons in het bijzonder op richten. Omdat we in 2023 naar verwachting wel kosten gaan maken, stellen we deze budgetoverheveling voor.

Toelichting verschil Organisatieontwikkeling

voorstel resultaatbestemming € 237.000 INC

Het programma organisatieontwikkeling bevat een groot aantal projecten (19) die in de afgelopen drie jaar tot uitvoer zijn gebracht. De eerste programmaperiode wordt financieel in het boekjaar 2022 afgesloten. De volgende periode (2023 – 2025) wordt na evaluatie, gestart met een (herijkte) ontwikkelagenda. Op basis van de inhoud van deze agenda volgt een programmabegroting 2023.

In de afgelopen programmaperiode is jaarlijks budget overgeheveld. Dit heeft deels te maken gehad met vertraging als gevolg van corona, maar tevens ook door krappe projectbezettingen (beperkte uitvoeringscapaciteit). Dit laatste is ook reden dat verzocht wordt om een gedeelte van het beschikbare incidentele budget te bestemmen voor de uitvoering van het programma in 2023 en de projecten die gestart zijn af te kunnen ronden.

Het jaar 2022 wordt afgesloten met een positief saldo van € 316.000. Met een resultaatbestemming wordt van dit bedrag € 237.000 bestemd voor 2023. Met deze middelen kunnen projecten die in uitvoering zijn (strategische personeelsplanning, Hardenberg Academie, online participatieplatform en informatiseringstrajecten) worden afgerond.

Strategische Communicatie

voorstel resultaatbestemming V € 34.000 INC

Om invulling te geven aan de strategische communicatievisie is een uitvoeringsplan gemaakt.

Team communicatie is in 2022 gestart met de projecten uit het uitvoeringsplan. Een deel van deze projecten is gestart, maar nog niet afgerond. Daarom is het geraamde budget nog niet geheel uitgegeven. Deze projecten lopen in 2023 nog door en worden dan afgerond. Daarnaast is de uitvoering van enkele projecten door onvoorziene omstandigheden doorgeschoven naar 2023.

ICT projecten

voorstel resultaatbestemming € 193.000

Bij de uitvoering van diverse projecten Ommen en Hardenberg is vertraging ontstaan. Wij stellen voor om hiervan €193.000 via resultaatbestemming beschikbaar te stellen. Het betreft:

Omschrijving	Totaal	Aandeel Ommen	Aandeel Hardenberg
Vervanging Witness Server en WLS Server	13.000	3.250	9.750
Common Ground	10.000	2.500	7.500
Doorontwikkeling Zaaksysteem	49.000	12.250	36.750
Vervanging telefonie	55.000	13.750	41.250
iBijhouding / i Brondocumenten	10.000	0	10.000
Koppeling IJVI (VTH applicatie Omgevingsdienst) en Zaaksysteem Hardenberg (ZSNL)	75.000	0	75.000
DSO: inrichting VTH applicatie Hardenberg: Leef t.b.v. de werkprocessen Ruimtelijk Domein	13.000		13.000
Totaal	225.000	31.750	193.250

Stuwmeer verlof

Als gevolg van een aanscherping van de begrotingsvoorschriften (BBV) zijn gemeenten verplicht om een voorziening te vormen voor het stuwmeer aan verlof. Aan de hand van het overzicht van het openstaande verlof per 31 december 2022 is de benodigde omvang van deze voorziening berekend op € 690.000.

Loonkosten/inhuur derden

De kosten voor eigen personeel en inhuur van derden kwamen in 2022 € 793.000 lager uit dan geraamd. Dit komt overeen met 2% van het beschikbaar budget.

Het voordelig verschil valt voor een deel te verklaren uit het feit dat vacatures door (tijdelijk personeel of inhuur) later werden ingevuld als gevolg van een krappe arbeidsmarkt. Ten opzichte van de raming kwamen de kosten voor voormalig personeel voordeliger uit, omdat er minder beroep is gedaan op WW-verplichtingen. Verder konden (meer) kosten worden toegerekend aan projecten of stond daar een vergoeding tegenover van derden of via leges.

Een deel van het voordelig verschil wordt veroorzaakt door de vertraging van de aanbesteding PINK, levering software ICT. De uitvoering hiervan vindt in 2023 plaats. Voorgesteld wordt om het bedrag van € 53.000 door resultaatbestemming voor 2023 beschikbaar te stellen.

Teamgebonden personeelskosten

De lagere uitgaven zijn vooral een gevolg van het hybride werken. Aan medewerkers wordt een thuiswerkvergoeding gegeven. De kosten van deze thuiswerkvergoeding (€ 67.000) worden ruimschoots gedekt door een besparing op de reiskosten woon-/werkverkeer (€ 199.000). Ook de uitgaven voor dienstreizen lager dan begroot (€ 106.000) is als gevolg van deze andere wijze van werken. De besparingen op deze en de overige

teamgebonden personeelskosten zijn (deels) ingezet voor (hogere) uitgaven vorming, training en opleiding (€ 51.000) en adviezen derden (€ 99.000).

ICT

De vertraging in de projecten (zie hiervoor voorstel resultaatbestemming) heeft als gevolg dat ook de (begrote) jaarlijkse uitgaven voor gebruik en onderhoud later van start gaan. Verder is een aantal vervangingen niet of wordt later uitgevoerd omdat dit een relatie heeft met de visie in het meerjarig automatiseringsplan. Dit betreft onder andere vervanging hardware voor de back-up / vervanging Witness en WLS Server.

Overige algemene baten en lasten

N € 219.000 INC

- meer uren doorberekend aan investeringen V € 116.000 INC

In 2022 is in totaal € 331.000 aan uren inzet eigen organisatie doorberekend aan investeringen. Dit is € 116.000 meer dan begroot.

- BTW V 86.000 INC

Dit betreft de vrijval van de stelpost kostprijsverhogende BTW dienstverlening Ommen ad € 69.000 en de bijdrage van de GGD als compensatie voor de zogenaamde niet compensabele BTW.

- toevoeging aan voorziening dubieuze debiteuren N 290.000 INC

Aan het einde van het jaar is de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend. Op basis van de jaarlijks werkelijk oninbaar verklaarde posten over de afgelopen 5 jaar kan de hoogte worden berekend. De voorziening moet dit jaar worden opgehoogd met € 290.000.

- hogere kapitaallasten deelnemingen N 116.000 INC

Het afgelopen jaar is de boekwaarde van de deelneming LOC gecorrigeerd met afgerond € 6,6 miljoen. De verhoging van de boekwaarde leidt toe dat er ook rente aan deze investering wordt doorberekend. Deze doorberekende rente was nog niet begroot.

Algemene verklaring groot en klein onderhoud en energie

Samenvatting Groot onderhoud Gebouwen

Verrekening voorziening

Voor 2022 was een bedrag begroot van totaal € 1,8 miljoen voor Groot onderhoud waarvan ruim € 1 miljoen is gerealiseerd.

We hebben minder uitgegeven dan voorzien. Oorzaken zijn bijvoorbeeld dat werkzaamheden uitgesteld worden omdat er sprake is van een nieuwe visie of dat er nog onderzoek plaatsvindt naar de verschillende mogelijkheden (bv renovatie versus nieuwbouw). Een enkele keer blijkt dat het onderhoud nog niet nodig is omdat de kwaliteit nog voldoende is en wordt het met een paar jaar doorgeschoven.

Een andere oorzaak is de beperkte beschikbaarheid van adviseurs en aannemers door krapte in de markt als gevolg van de coronacrisis, dit leidt tot forse vertragingen in de uitvoering. Veel schilderwerk wat in 2022 was begroot, zal in 2023 worden uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld de herinspecties van de gebouwen.

Een aantal voorbeelden waarbij niet alles is gerealiseerd:

- Uitstel renovatie van Sporthal de Kamp;
- De renovatie van het sanitairgebouw bij de Spartelvijver was begroot in 2022 maar uitvoering vindt plaats in 2023;
- De geplande werkzaamheden bij Brandweerkazerne Hardenberg, waarbij besloten is om eerst een onderzoek uit te voeren naar mogelijkheden renovatie of nieuwbouw;

- Het sanitair bij zwembad de Kiefer bleek nog in voldoende staat, waardoor vervanging doorgeschoven kon worden;
- Bij Natuuractiviteitencentrum de Koppel is in 2022 de voorbereiding gestart van het vervangen van de warmte- en ventilatiesystemen, de uitvoering zal in 2023 plaatsvinden.

Er zijn ook een aantal budgetten overschreden. De grootste overschrijding betreft het budget Beheer exploitatie gebouwen. Deze kostenplaats bevat de gebouwen uit de flexibele schil en hier wordt niet standaard groot onderhoud voor geraamd. Bij de voormalige school aan de Piet Heinstraat bleek het dak slechter dan gedacht en moest vervangen worden.

Naast onvoorziene kosten zien we ook dat de prijzen het afgelopen jaar flink zijn gestegen, waardoor we niet altijd uitkomen met het geraamde budget.

Het Groot onderhoud wordt verrekend met de voorziening Groot onderhoud, waardoor dit geen gevolgen heeft voor het begrotingsresultaat. De niet uitgegeven gelden blijven beschikbaar voor de komende jaren.

Samenvatting Klein onderhoud Gebouwen

V € 13.000 INC

In het totaal is van de budgetten Klein onderhoud Gebouwen ongeveer € 13.000 minder besteed dan begroot. Dit is een optelsom van budgetten waar gelden over zijn en budgetten waar sprake is van overschrijdingen. De grootste overschrijdingen zien we bij de zwembaden. Bij zwembad de Kiefer is de overschrijding ontstaan door onvoorziene uitgaven aan de Tencatrap en aan het meerwerk voor onderhoud van de bodem (N € 20.500 I). Bij Zwembad Hattemat en Onder ons zijn de geraamde bedragen in 2022 te laag ingeschat (N € 38.500 I). De benodigde gelden voor het standaard onderhoud ligt al flink hoger dan de budgetten en daarnaast zien we, door de hoeveelheid installaties, meer storingen bij zwembaden dan bij andere gebouwen. In de 1^e berap 2023 zullen we hierop terug komen om waar nodig de bedragen structureel te verhogen. En bij Kindcentrum Baalderveld hadden we een onvoorziene post van € 13.000 (I) doordat de kozijnen rot bleken te zijn.

Bij het gemeentehuis Hardenberg zien we de grootste onderschrijding (V € 83.000). Voor het gemeentehuis is een onderhoudscontract voor 20 jaren afgesloten. De bedragen voor klein en groot onderhoud variëren per jaar. In 2022 is meer groot onderhoud uitgevoerd, waardoor minder klein onderhoud noodzakelijk was. Aangezien de budgetten klein onderhoud niet jaarlijks worden bijgesteld op het onderhoudscontract ontstaat hierdoor het verschil.

Bij de gemeentewerf is minder uitgegeven (V € 17.000 I) omdat er wegens beperkte beschikbaarheid van leveranciers werkzaamheden niet zijn uitgevoerd en er geen tot weinig storingen waren.

De rest van de over/onderschrijdingen samen (N € 15.000 I) maakt het totale voordeel van € 13.000.

Energiebudgetten Gas/Elektriciteit

V € 159.000 INC

Samenvatting energieposten (totale jaarrekening)

In verband met de stijgende energiekosten zijn de budgetten voor inkoop van elektriciteit en gas bij de eerste bestuursrapportage 2022 fors naar boven bijgesteld. Bij het afsluiten van het boekjaar blijkt dat de werkelijke kosten in totaal € 732.000 minder zijn gestegen dan bij de eerste bestuursrapportage werd verwacht. Op individueel gebouwniveau is soms sprake van grote verschillen tussen begroting en realisatie. De grootste afwijkingen zijn benoemd onder de verschillende beleidsvelden voor totaal een incidenteel voordeel van € 550.000. De overige afwijkingen op de overige kostenplaatsen hebben in totaal een incidenteel voordeel van € 182.000.

Deze afwijkingen worden voornamelijk veroorzaakt door:

Gehanteerde methodiek voor de berekening van de kostenstijging 1^e berap 2022:

- Bij de raming is uitgegaan van een vaste verhouding tussen de kosten voor levering en de overige kosten. In de praktijk blijkt deze benadering te grofmazig. Verschillen zijn aanwezig tussen grootverbruik en kleinverbruik aansluitingen, maar ook tussen gebouwen enerzijds en riolering/openbare verlichting anderzijds.

- Bij de raming is uitgegaan van de basisbegroting 2022. Deze bleek in meerdere gevallen af te wijken van de realisatie in voorgaande jaren. Door het doorrekenen van een forse kostenstijging is het verschil tussen budget en realisatie sterk uitvergroet.

Verbruik:

- Er is minder gas verbruikt (meer dan 20% ten opzichte van 2021), deels door besparingsmaatregelen, deels ook door de gunstige temperaturen.
- Het elektriciteitsverbruik is licht gedaald. Dit betekent dat een toename in elektriciteitsverbruik door de toepassing van nieuwe warmtepompen opgevangen is door verminderd elektriciteitsverbruik door verduurzamingsmaatregelen en de gunstige weersomstandigheden voor PV-panelen.
In 2022 zijn veel gebouwen intensiever gebruikt dan in 2021 (beperkt gebruik tijdens Corona periode). Toch is geen sprake van stijging van energieverbruik t.o.v. 2021.

Tarief:

- Tarief elektriciteit: er was sprake van een variabel contract. Het tarief is minder gestegen dan verwacht.
- Tarief gas: in 2022 was sprake van een vast tarief, dit betrof een forse stijging ten opzichte van 2021. Per oktober is de inkoopovereenkomst met Sefe (voorheen Gazprom) opgezegd. Hierdoor moest een nieuwe overeenkomst worden afgesloten met hogere tarieven. De facturen van de maanden november/december worden verwerkt in boekjaar 2023 (zoals ook in voorgaande jaren). Een deel van de kostenstijging komt hierdoor pas in 2023 naar voren.
- De overheid heeft de btw op energie in de tweede helft 2022 tijdelijk verlaagd van 21% naar 9%.

Dienstverlening van de energieleverancier

- De leverancier heeft problemen met de software voor registratie en facturatie. Gevolgen hiervan zijn afwijkingen of ontbreken van meterstanden en een moeizaam verlopende facturatie. De analyse van kosten is hierdoor lastig.
- De leverancier heeft de 2^e helft van het jaar de voorschotnota's voor kleinverbruik elektriciteit aangepast om prijsstijgingen te compenseren. Waarschijnlijk zijn te hoge voorschotten in rekening gebracht. Dit zal duidelijk worden bij de eindafrekeningen die we in 2023 zullen ontvangen.
- In 2022 is een naheffing voor ontvangen voor de periode 2019-2021 van ca € 300.000,-, dit is verrekend in de realisatie 2022. Ook voor 2022 is een naheffing te verwachten van ca € 100.000 (te werken in 2023). De oorzaak ligt in beperkingen van het facturatiesysteem van de leverancier. Verwacht wordt dat dit per 2023 zal zijn verholpen.

In 2023 proberen we grote verschillen tussen begroting en realisatie zoveel mogelijk te voorkomen, de mate waarin dit lukt is mede afhankelijk van de situatie in Oekraïne, het overheidsbeleid en de marktontwikkelingen. Ook de inzet van een energiecoördinator zal vanaf 2023 bijdragen aan het scherper voorspellen van verbruik en kosten.

Waar nodig worden in bestuursrapportages budgetaanpassingen voorgesteld.

Algemene dekkingsmiddelen en overig

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Baten	147.249	148.742	1.493
Lasten	-1.213	-1.833	-620
Saldo	146.036	146.909	873

Bedragen x € 1.000		Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
6.1	Algemene Uitkering	120.469	122.213	1.744
6.2	Dividend	2.290	2.276	-14
6.3	Lokale heffingen	17.037	17.280	243
6.4	Saldo financierings functie	942	492	-450
6.5	Onvoorzien	650	-	-650
6.6	Reserves	4.648	4.648	-
Totaal algemene dekkingsmiddelen		146.036	146.909	873

Algemene Uitkering

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	106.918	120.469	122.213	1.744
Totaal lasten	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	106.918	120.469	122.213	1.744

Gedurende het jaar zijn drie circulaire door de beheerders van het gemeentefonds uitgebracht, namelijk in mei, in september en in december 2022. De raming is gebaseerd op de uitkomsten van de septembercirculaire 2022.

Het voordelige verschil is te verklaren uit:

- De ontwikkeling van de uitkeringsbasis € 66.000 N
- uitkomsten Decemercirculaire 2022 € 1.810.000 V

Deze circulaire is op 21 december 2022 gepubliceerd en daarmee "te laat" om nog in de begroting 2022 te verwerken.

Over het uitkeringsjaar 2020 is een na-uitkering ontvangen van € 96.000, vanwege nieuwe gegevens over de belastingcapaciteit 2020.

De uitkering 2022 is verhoogd met € 1.714.000. Het grootste deel (€ 1.311.000) hiervan heeft betrekking op de energietoeslag. Dit bedrag ontvangt onze gemeente om daarmee een voorschot te kunnen verstrekken op de energietoeslag 2023 en via de bijzondere bijstand gerichte hulp aan te kunnen bieden.

De overige toevoegingen/mutaties hebben betrekking op:

- de compensatieregeling Voogdij 18+ € 106.000
- meerkosten Oekraïne sociaal domein € 56.000
- Corona-steunpakket € 71.000
- Overige € 170.000

De extra inkomsten decemercirculaire leiden tot een hoger rekeningresultaat. Daarbij merken wij dan wel op dat wij bij de jaarrekening zullen voorstellen om (een deel van) het bedrag dat betrekking heeft op de energietoeslag via resultaatbestemming weer beschikbaar te stellen in 2023 voor de uitvoering van deze regeling.

Energietoeslag 2023

voorstel resultaatbestemming € 1.311.000

Eind 2022 hebben wij (Oktoberbrief Rijk) extra middelen gekregen ten behoeve van de energietoeslag 2023.

Voorstel is om deze middelen mee te nemen naar 2023 zodat we in de eerste helft van 2023 kunnen overgaan tot uitbetaling van de toeslag (€500 per huishouden).

Dividend

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	2.258	2.290	2.276	-14
Totaal lasten	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	2.258	2.290	2.276	-14

Voor de specificatie van het ontvangen dividend verwijzen wij hier naar de bijlage "specificatie algemene dekkingsmiddelen" bij deze jaarrekening.

Lokale heffingen

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	16.943	17.037	17.280	243
Totaal lasten	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	16.943	17.037	17.280	243

Toelichting:

OZB woningen

V € 157.000 INC

Bij de 1e Bestuursrapportage 2022 was reeds melding gemaakt van een meeropbrengst van € 300.000 in verband met de waardeontwikkeling. Bij de jaarrekening blijkt dit nog iets hoger. Dit betreft een bedrag van € 132.000. Het overige saldo heeft betrekking op oninbare belastingen. Er is zo'n € 18.000 oninbaar afgeboekt, dit is € 25.000 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bezwaar en beroep tegen vastgestelde WOZ-waarden kunnen de opbrengst nog beïnvloeden. Dit komt ten laste van een volgend jaar.

OZB niet-woningen

V € 58.000 INC

De meeropbrengst heeft betrekking op een optimalisatieslag die is uitgevoerd voor de niet-woningen. Een klein bedrag hiervan heeft betrekking op oninbare belastingen. Er is € 19.500 oninbaar afgeboekt. Dit is € 3.500 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bezwaar en beroep tegen de vastgestelde WOZ-waarde kunnen de opbrengst nog beïnvloeden. Dit komt ten laste van een volgend jaar.

Forensenbelasting

V € 32.000 INC

Vanaf 2022 geldt er een vast bedrag voor de forensenbelasting in plaats van een tarief afhankelijk van de vloeroppervlakte. Door wijziging in de systematiek is de forensenbelasting in 2022 niet met inflatie verhoogd maar is de baat naar beneden bijgesteld. Hierdoor kon het tarief op € 225 vastgesteld worden.

De forensenbelasting laat een positief saldo zien van € 32.000. Door intensieve controles zijn er meer aanslagen opgelegd dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden. Hiervan heeft € 3.500 betrekking op minder oninbaar afgeboekte belastingen.

Saldo financieringsfunctie

Kostenplaats kapitaallasten Bedragen x € 1.000	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Rente langlopende geldleningen	3.786	3.789	-3
Rente rekening courant	8	-77	85
Doorberekening rente aan investerings	-4.737	-4.204	-533
Totaal baten/lasten	-943	-492	-451

Op het 'saldo financieringsfunctie' worden vanaf 2017 (conform wijziging regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording) alleen nog de rentelasten verzameld. Bij het opstellen van de begroting was nog rekening gehouden met een financieringstekort van € 39 miljoen en hiermee samenhangende rentekosten van € 395.000. In de 1e bestuursrapportage 2022 heeft aanpassing plaatsgevonden op basis van de werkelijke balans- / boekwaardes en de rentepercentages op dat moment. Hierdoor is een rentevoordeel van € 200.000 ingeboekt. De rentekosten worden via een omslagpercentage verdeeld over de programma's.

Op begrotings- en rekeningsbasis is het omslagpercentage berekend op 1,76% (afgerond 1,75% is verdeeld). Het verschil is te verklaren doordat op begrotingsbasis sprake is van een hogere boekwaarde (investerings welke nog doorlopen naar het nieuwe jaar, rente wordt berekend over het beschikbare budget en niet over de werkelijke boekwaarde per 1 januari 2022).

De afschrijvingslasten worden rechtstreeks ten laste aan de diverse programma's doorberekend.

Onvoorzien

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	-	-	-	-
Totaal lasten	1.572	650	-	-650
Saldo baten en lasten	1.572	650	-	-650

Toelichting:

Taakstelling Samen Door

In 2020 is het programma Samen Door vastgesteld. Hierin is een gefaseerde taakstelling op kosten afgesproken. Voor 2022 bedroeg de taakstelling € 650.000. Met de genoemde voordelen die in 2022 in het Sociaal Domein zijn gerealiseerd (zie hiervoor taakveld 6.1.8), kan geconstateerd worden dat de taakstelling 2022 is behaald.

Reserves

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	2.467	6.481	6.481	-
Totaal lasten	-	-1.833	-1.833	-
Saldo baten en lasten	2.467	4.648	4.648	-

De werkelijke toevoegingen en onttrekkingen hebben conform de opgenomen ramingen plaatsgevonden. Onderstaand is een specificatie opgenomen van de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve en de reserve dekking kapitaallasten.

bedragen x € 1.000	Rekening
Algemene reserve	
-toevoegingen	536
-onttrekkingen	-5.033
Reserve dekking kapitaallasten	
-toevoegingen	1.297
-onttrekkingen	-1.448

Voor de toelichting op deze toevoegingen en onttrekkingen verwijzen wij naar de bijlage "reserves en voorzieningen".

Saldo na bestemming

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	5.549	11.354	-	-11.354
Totaal lasten	-6.198	-21.989	-	21.989
Saldo baten en lasten	-649	-10.634	-	10.634

De (primitieve) begroting 2022 met een begroot overschot van € 649.000 is vastgesteld in de raadsvergadering van 9 november 2021. Op de gebruikelijke momenten in de planning en control cyclus (P&C-cyclus) is dit begrotingsaldo bijgesteld. Na de laatste begrotingswijziging 2022 (uitwerking septembercirculaire 2022 gemeentefonds) werd over 2022 een voordelig resultaat geprognosticeerd van € 10.634.000. Het werkelijk resultaat 2022 is uitgekomen op € 21.826.000 voordelig.

12 Begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Aan het eind van deze jaarrekening wordt nogmaals een overzicht gegeven van de begrote en gerealiseerde baten en lasten 2022. Uit dit overzicht mag worden geconcludeerd dat er in 2022 geen sprake is geweest van begrotingsonrechtmatigheid.

Op grond van artikel 28, lid a, BBV, moet in de toelichting op de programmarekening een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening worden gemaakt.

Op grond van artikel 189, lid 3 Gemeentewet zijn alle begrotingsoverschrijdingen op de lasten (en daarmee overeenstemmende balansmutaties) onrechtmatig. Bij de afweging van de relevantie van deze onrechtmatige lasten is het criterium "passend binnen het door de raad uitgezette beleid" van belang. In geval van strijd met een wettelijke bepaling of met een door de raad genomen beslissing is duidelijk dat e.e.a. niet "passend" is. Maar voor vele andere situaties is dit minder duidelijk. Daarom is het nodig dat de gemeenteraad nader omschrijft op welke wijze dan wel onder welke omstandigheden overschrijdingen op de begrote lasten als "passend" binnen het door de raad uitgezette beleid" kunnen worden beschouwd.

In 2022 is er bij geen van de programma's sprake geweest van overschrijdingen aan de lastenkant.

Bij de investeringskredieten is er wel sprake geweest van overschrijdingen van het budget. Deze worden veroorzaakt door de opgelopen inflatie in 2022, waar bij de aanvraag voor het krediet geen rekening mee is gehouden. De overschrijdingen passen daarmee binnen het beleid van de raad. Onderstaand treft u hiervan een overzicht aan.

IO	Omschrijving	Overschrijving krediet ontstaan in 2022	onderbouwing
601921	Herontwikkeling Spindeplein (riool)	49.149,20	0
601762	Verbetering 3 woonstraten	181.702,03	0
601862	2022 Verv.toplaag kunstgrasvelden	109.072,24	In de oorspronkelijke kredieten is geen rekening gehouden met de uitzonderlijke inflatie.
601984	2 Padelbanen TV De Reest	102.500,00	#N/B
601746	Integrale aanpak Haardijk te H'berg	102.420,99	Indicatief en op basis van huidige prijpspeil wordt een totaal tekort van € 470.000 verwacht. Voor toelichting zie bestand Notitie onderbouwing prijsontwikkeling IHH-SFR 261022
601760	Herinrichting Broekdijk en omgeving	89.631,44	0
601505	Parkeerplaats sportpark Gramsbergen	75.299,23	In de oorspronkelijke kredieten is geen rekening gehouden met de uitzonderlijke inflatie.
		709.775,13	

Over geplande investeringen is in het coalitieakkoord 'Oog voor elkaar, blik op de toekomst' het volgende opgenomen:

In eerdere begrotingen zijn al verschillende investeringen voor de periode 2022 – 2025 opgenomen. Het 'IHP Onderwijs' is daar een belangrijk onderdeel van. De huidige bouw- en ontwikkelprijzen zijn echter fors gestegen ten opzichte van het moment waarop deze kosten zijn geraamd. Over de volle breedte houden wij rekening met prijsstijgingen tot 10%. We stellen daarom voor om over de gehele linie van investeringen een bedrag van € 5,5 miljoen te reserveren voor oplopende kosten als gevolg van de huidige marktomstandigheden.

Programma (bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging			Jaarrekening			Saldo afwijking		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Vitaal Hardenberg	26.462	-102.568	-76.106	29.624	-99.642	-70.017	3.162	2.927	6.089
Duurzaam Hardenberg	16.066	-15.675	391	15.406	-13.939	1.467	-660	1.736	1.077
Landelijk Hardenberg	856	-4.969	-4.113	987	-4.852	-3.865	131	117	248
Ondernemend Hardenberg	24.707	-42.438	-17.731	14.529	-31.305	-16.775	-10.178	11.133	956
Zo doen we het in Hardenberg	1.397	-39.239	-37.842	2.675	-38.568	-35.893	1.278	671	1.949
Som van de programma's	69.488	-204.889	-135.402	63.222	-188.305	-125.083	-6.266	16.584	10.318
Algemene Uitkering	120.469	-	120.469	122.213	-	122.213	1.744	-	1.744
Dividend	2.290	-	2.290	2.276	-	2.276	-14	-	-14
Lokale heffingen	17.037	-	17.037	17.280	-	17.280	243	-	243
Saldo financierings functie	972	-30	942	492	-	492	-480	30	-450
Totaal algemene dekkingsmiddelen	140.768	-30	140.738	142.261		142.261	1.493	30	1.523
Saldo programma's en algemene dekkingsmiddelen	210.256	-204.919	5.337	205.483	-188.305	17.178	-4.773	16.614	11.841
Onvoorzien	-	650	650	-	-	-	-	-650	-650
Totaal voor mutatie reserves	210.256	-204.269	5.987	205.483	-188.305	17.178	-4.773	15.964	11.191
Reserves	6.481	-1.833	4.648	6.481	-1.833	4.648			
Saldo na mutatie reserves	216.736	-206.102	10.634	211.963	-190.138	21.825	-4.773	15.964	11.191

13 Overzicht van incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten 2022 (> € 100.000)				
Beleidsveld		Begroot	Werkelijk	Toelichting
Afvalverwijdering/verwerking	Lasten	153.000	153.000	Eindafrekening Rova 2021
	Baten	-153.000	-153.000	Eindafrekening Rova 2021 (dekking voorziening)
Algemene baten en lasten	Baten	-120.200	-	Stelpost taakstelling bedrijfsvoering
Bedrijven en ondernemers	Baten	-970.000	-832.234	Bijdrage Provincie inz. Regiodeals
	Lasten	340.000	54.500	Detailhandelsstructuurvisie Dedemsvaart
	Lasten	317.000	106.438	Structuurvisie Binnenstedelijke opgaven
	Lasten	107.500	110.931	Economisch beleid, tijdelijk personeel
	Lasten	744.500	448.676	Economisch beleid, inhuur expertise
	Lasten	150.000	120.341	Regiodeals, inhuur expertise
	Lasten	600.000	602.266	Regiodeals, advieskosten derden
	Lasten	150.000	16.035	Regiodeals, inhuur personeel
	Lasten	750.000	820.000	Subsidies IQ Boulevard en bibliotheek
	Lasten	213.000	-	Bedrijfshuisvesting, verduurzaming bedrijventerrein
Bijstand/gem.minimabeleid	Lasten	500.000	300.000	Loonkostensubsidie
	Lasten	3.377.000	3.640.162	Energietoeslag lage inkomens
Dividend	Baten	-172.000	-172.000	Dividend BNG/Wadinko/Rova
Duurzaamheid en milieu	Baten	-452.700	-450.368	Subsidie aanpak energiearmoede
	Lasten	552.700	450.368	Aanpak energiearmoede
	Lasten	100.000	100.000	Kosten omgevingsdienst
	Lasten	380.000	-	Gemeentefonds, klimaatakkoord
	Lasten	166.500	106.054	Inhuur personeel
	Lasten	514.500	47.876	Advieskosten derden
Infrstr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	Baten	-101.100	-84.994	Leges, actualisatie
	Lasten	273.000	273.000	Elektriciteit openbare verlichting
	Lasten	113.000	102.983	Onderhoud bruggen, tunnels, viaducten

Beleidsveld		Begroot	Werkelijk	Toelichting
Landbouw en agribusiness	Lasten	162.000	102.424	Plattelandsvernieuwing
Lokale heffingen	Baten	-300.000	-300.000	OZB Meeropbrengst waardeontwikkeling
Openbaar groen en openluchtrecre.	Baten	-171.500	-222.577	Grondverkopen
Openbare gezondheidszorg	Lasten	150.000	150.000	Tegemoetkoming meerkosten corona
Overige onderwijs en educatie	Lasten	100.000	100.000	Aangepast leerlingenvervoer
Participatie en werkgelegenheid	Lasten	300.000	295.297	Inhuur personeel
Recreatie en toerisme	Lasten	121.500	5.138	Aanpak vitale recreatieparken, advieskosten
Riolering en waterzuivering	Baten	-620.000	-313.000	Onttrekking voorziening voor energiekosten en extra onderhoud
	Baten	-128.000	-147.360	Bijdragen diverse gemeenten DPRA programmamanagement
	Baten	-141.800	-	Bijdragen voor optimaliseren waterketen
	Lasten	115.000	115.000	Onderhoud drukriolering Balkbrug en verbetering
	Lasten	445.000	240.342	Kosten elektriciteit
Ruimtelijke ontwikkeling	Baten	-1.312.000	-1.312.000	Extra opbrengsten leges
	Lasten	100.000	109.909	Inhuur personeel uitvoering Erven met kwaliteit
	Lasten	734.000	-	Gemeentefonds, kosten invoering omgevingswet
	Lasten	835.000	652.528	Inhuur bouw- en woningtoezicht
	Lasten	228.000	166.128	Advieskosten derden, o.a. kerkenvisie en Wet kwaliteitsborging
Sport en accommodaties	Lasten	129.000	129.000	Extra subsidie Heuveltjesbosbad voor vervangingsinvestering
	Lasten	108.000	37.678	Groot onderhoud de Kiefer

Beleidsveld		Begroot	Werkelijk	Toelichting
Volkshuisvesting en woningbouw	Baten	-223.500	-38.958	Bijdrage provincie stadsarrangement actieplan Hardenberg
	Lasten	323.500	38.958	Kosten stadsarrangement actieplan Hardenberg
	Lasten	100.000	-	Centrumontwikkeling Slagharen
	Lasten	250.000	-	Upgrade Marktplein e.o.
	Lasten	100.000	-	Ruimtelijke verkenning toekomst Voorveghter
	Lasten	500.000	334.462	Advieskosten Wonen en Werken in Hardenberg
	Lasten	116.000	15.490	Wonen, stimulering sociale woningbouw
Welzijn	Baten	-2.100.000	-3.050.000	SPUK opvang vluchtelingen Oekraïne
	Lasten	205.000	159.615	Maatschappelijke initiatieven
	Lasten	500.000	349.484	Inhuur personeel opvang vluchtelingen Oekraïne
	Lasten	350.000	210.613	Onderhoud gebouwen opvang vluchtelingen Oekraïne
	Lasten	400.000	207.873	Overige kosten opvang vluchtelingen Oekraïne
	Lasten	250.000	292.125	Leefgeld vluchtelingen Oekraïne
	Lasten	450.000	617.199	Kosten locaties opvang vluchtelingen Oekraïne
	Lasten	308.900	308.900	Noodhulp Oekraïne
	Lasten	237.700	-	Gemeentefonds, maatschappelijke begeleiding statushouders
	Lasten	195.000	197.385	Kosten Samen Door en lokaal inkopen jeugdhulp
	Lasten	125.000	-	Bijdrage preventie collectieve voorzieningen
	Lasten	108.000	72.370	Kosten Inburgering
	Lasten	130.000	130.000	Samen Doen jeugdconsulenten huisartsen
WMO	Baten	-1.600.000	-1.694.664	Vrijval Beschermd Wonen 2021
	Lasten	250.000	250.000	Woonvoorzieningen
	Lasten	675.000	675.000	Huishoudelijke verzorging
	Lasten	108.000	108.000	Bijdrage in kosten beschermd wonen

14 Overzicht specificatie algemene dekkingsmiddelen

Hiervoor in de programmarekening is reeds ingegaan op de algemene dekkingsmiddelen en zijn de grotere verschillen toegelicht.

In dit hoofdstuk wordt een specificatie gegeven van alle algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Jaarrekening	Vershil
1. Lokale middelen, waarvan de besteding niet gebonden is	16.942.700	17.037.200	17.279.953	242.753
2. Algemene Uitkering	106.918.300	120.469.000	122.212.785	1.743.785
3. Dividend	2.258.000	2.290.000	2.276.378	-13.622
4. Saldo financieringsfunctie	111.000	942.150	491.957	-450.193
Totaal algemene dekkingsmiddelen	126.230.000	140.738.350	142.261.072	1.522.722

Bedragen in €	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Jaarrekening	Vershil
OZB Gebruikers /Niet-Woningen 2017	8.485.400	8.235.400	8.293.475	58.075
OZB Eigenaren/Woningen 2017	6.552.200	6.852.200	7.009.502	157.302
Woonforensenbelasting	332.100	332.100	364.043	31.943
Toeristenbelasting	1.387.500	1.387.500	1.382.824	-4.676
Hondenbelasting	185.500	185.500	184.613	-887
Totaal lokale middelen	16.942.700	16.992.700	17.234.458	241.758

Algemene uitkering specificatie

Omschrijving	Eenheden	Bedrag per eenheid	Bedrag
Inkomstenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor NIET van toepassing is			
onroerendezaakbelasting waarde woningen eigenaren	5.399.200.000	-0,000838	-4.524.530
onroerendezaakbelasting waarde niet-woningen gebruikers	998.200.000	-0,001315	-1.312.633
onroerendezaakbelasting waarde niet-woningen eigenaren	1.116.850.000	-0,001631	-1.821.582
		Sub-totaal	-7.658.745
Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is			
inwoners	61.798	162,68	10.053.299
kernen met 500 of meer adressen	8	60.292,49	482.340
ozb-waarde van de niet-woningen gedeeld door 1.000.000	1.117	380,05	424.459
inwoners jongeren jonger dan 18 jaar	12.913	878,77	11.347.557
inwoners ouderen 65 jaar en ouder	12.002	101,03	1.212.562
inwoners ouderen 75 t/m 84 jaar	3.906	26,49	103.470
huishoudens met laag inkomen	7.315	30,96	226.472
lage inkomens met drempel	4.620	1.041,54	4.811.811
bijstandsontvangers	794	2.173,29	1.726.317
loonkostensubsidie	141	1.972,65	278.144
uitkeringsontvangers	3.965	87,11	345.420
eenpersoonshuishoudens	7.167	92,42	662.374
minderheden	960	327,99	314.870
eenouderhuishoudens	1.471	1.040,35	1.530.355
huishoudens	26.147	90,82	2.374.671

klantenpotentieel lokaal	60.430	46,15	2.788.845
klantenpotentieel regionaal	42.110	40,31	1.697.454
leerlingen (V)SO	1.091	230,78	251.666
leerlingen VO	3.090	370,50	1.144.993
land	31.211	41,11	1.283.084
land *bodemfactor gemeente	31.211	26,89	839.264
binnenwater	504	38,04	19.172
oppervlakte bebouwing woonkernen	362	2.284,96	827.156
oppervlakte bebouwing buitengebied	308	1.921,87	591.936
oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	362	3.089,49	1.118.395
oppervlakte bebouwing buitengebied*bodemfactor buitengebied	308	1.525,03	469.709
oppervlakte bebouwing	670	588,37	394.208
woonruimten	26.951	57,21	1.541.867
woonruimten * bodemfactor woonkernen	26.951	50,79	1.368.841
bewoonde oorden	1.013	31,48	31.889
investeringsbudget stedelijke vernieuwing (a)	0	6.087.306,96	6.209
investeringsbudget stedelijke vernieuwing (b)	0	3.736.019,31	1.929
omgevingsadressendichtheid (oad)	15.308	64,88	993.194
oeverlengte * bodemfactor gemeente	5.205	11,72	61.003
(oeverlengte+2*veen/kleiveengebied)*bf.gemeente*dh.factor	10.142	5,82	59.027
meerkernigheid	25	9.113,30	227.833
meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	25	14.878,30	371.958
bedrijven	6.690	75,76	506.834
vast bedrag voor iedere gemeente	1	297.627,30	297.627
jeugdigen in gezinnen met armoederisico	1.059	323,53	342.575
basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 0.3	312	-2.152,32	-671.524
basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 1.2	206	-3.377,61	-695.788
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (particuliere hh)	14.944	-164,92	-2.464.597
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (hh met kinderen)	3.800	-645,23	-2.451.997
ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	478	4.760,61	2.277.599
eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	601	1.684,75	1.012.535
bijstandshuishoudens met minderjarige kinderen	210	868,53	182.391
eenouderhuishoudens die bijstand ontvangen	165	2.300,33	379.554
uitkeringsontvangers minus bijstandsontvangers	3.171	1.360,82	4.315.160
wajongeren	1.173	869,52	1.019.947
medicijngebruik met drempel	9.840	379,63	3.735.704
re-integratie klassiek	2	367.155,38	672.996
inwoners jonger dan 65 jaar	49.796	4,25	211.633
inwoners ouderen 65 t/m 74 jaar	6.767	0,19	1.286
inwoners ouderen 85 jaar en ouder	1.329	0,19	253
eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	1.169	16,50	19.289
eenpersoonshuishoudens 75 t/m 84 jaar	1.211	65,89	79.793
eenpersoonshuishoudens 85 jaar en ouder	653	115,38	75.343
huishoudens met laag inkomen 65 t/m 74 jaar	702	129,39	90.804
huishoudens met laag inkomen 75 t/m 84 jaar	454	517,19	234.850

huishoudens met laag inkomen 85 jaar en ouder	162	903,82	146.100
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 65 t/m 74 jaar	2.151	118,18	254.155
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 75 t/m 84 jaar	1.392	472,79	657.897
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 85 jaar en ouder	495	827,35	409.834
bedden	103.844	0,86	89.306
		Sub-totaal exclusief uitkeringsfaktor	62.713.310
Uitkeringsfaktor			1,823
		Sub-totaal inclusief uitkeringsfaktor	114.326.364
SUPPLETIE-UITKERING:			
IUSD			8.134
		Sub-totaal suppletie-uitkering	8.134
Totaal algemene uitkering			106.675.753

INTEGRATIE-UITKERINGEN SOCIAAL DOMEIN		
Inburgering		228.744
Voogdij 18+		3.078.408
Participatie		9.142.660
Totaal Integratie-uitkeringen		12.449.812

Overige bestanddelen van de algemene uitkering		
DECENTRALISATIE-UITKERINGEN:		
armoedebestrijding kinderen		201.484
brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches		304.332
einde lening inburgeringsplichtig		6.213
extra capaciteit BOA's		39.754
faciliteitenbesluit opvangcentra		267.928
gemeenteraadsverkiezingen		84.917
gezond in de stad		83.911
handhaving quarantaine (covid-19)		1.053
invoeringskosten Omgevingswet		734.135
jeugdhulp aan kinderen in een AZC		91.950
leerlingenvervoer Oekraïne		64.867
maatschappelijke begeleiding		156.420
mantelzorgbeleid		50.000
meerkosten Oekraïne sociaal domein		55.623
uitvoeringskosten klimaatakkoord		380.175
vergunningverlening, toezicht en handhaving		261.698
versterking omgevingsveiligheidsdiensten		17.000
versterking sociale basis		37.448
voorschoolse voorziening peuters		114.436
Wet kwaliteitsborging bouw		120.404
Totaal Decentralisatie uitkeringen		3.073.748
Algemene uitkering	2022	122.199.314
Verrekening Algemene uitkering	2020	110.852

Verrekening Algemene uitkering	2021	-97.381
Totaal		122.212.785

De gemeente heeft per 31 december 2022 aandelen in:
bedragen x € 1.000

Instelling	Aantal	Begroot	Werkelijk	Verschil
BNG	64.935	148	148	0
Enexis	63.932	44	42	2-
Rova	816	336	336	0
Cogas	650	1.300	1.289	11-
Rendo	57	291	288	3-
Vitens	63.007	-	-	-
Wadinko	136	171	171	0-
Totaal dividend		2.290	2.274	16-

15 Overzicht verloop post voor onvoorziene uitgaven

In de primitieve begroting 2022 is een stelpost voor onvoorziene uitgaven (opvang structurele tegenvallers) opgenomen van € 200.000. Dit bedrag is in 2022 ingezet voor incidentele tegenvallers..

Verder zijn in de begroting 2022 een aantal (algemene) stelposten opgenomen geweest. Het betreft de volgende posten:

bedragen x € 1.000	primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na 1e berap 2022	Begroting 2022 na 2e berap 2022	Rekening 2022	verschil
- nog functioneel te ramen bedragen	-500	-500	0	0	0
- nieuw beleid	389	34	0	0	0
- prijscompensatie	1.201	304	0	0	0
- nog in te vullen bedragen alg.uitkering Gemeentefonds	-1.674	-1.455	0	0	0

De stelpost nog functioneel te ramen is bij de 2e berap 2022 ingezet. De stelpost nieuw beleid is bij de 1e begrotingswijziging 2022 al bijna volledig ingezet. Het restant is vrijgevallen bij de 2e berap 2022.

De stelpost prijscompensatie is in 2022 (1e berap 2021) grotendeels ingezet voor de compensatie voor prijsstijgingen in de gehele breedte van de organisatie.

De stelpost nog in te vullen bedragen algemene uitkering Gemeentefonds betreft in hoofdzaak het opgenomen budget voor de nieuwe verdeling Voogdij/18+.

16 WNT-verantwoording 2022

De WNT is van toepassing op gemeente Hardenberg. Het voor gemeente Hardenberg toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000, dit betreft het algemene bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling.

Gegevens 2022 (bedragen x € 1)	I.A.A. Oostmeijer - Oosting	F.G.S. Droste
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	115.175	103.147
Beloningen betaalbaar op termijn	22.032	18.212
<i>Subtotaal</i>	<i>137.207</i>	<i>121.359</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	137.207	121.359
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2021	I.A.A. Oostmeijer - Oosting	F.G.S. Droste
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	112.803	98.104
Beloningen betaalbaar op termijn	21.675	18.687
<i>Subtotaal</i>	<i>134.478</i>	<i>116.791</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000
Totale bezoldiging	134.478	116.791

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Niet van toepassing in 2022

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Niet van toepassing in 2022

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.800 of minder

Niet van toepassing in 2022

1e Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.800

Niet van toepassing in 2022

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.800 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is

Niet van toepassing in 2022.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.800 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is

Niet van toepassing in 2022

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Niet van toepassing in 2022

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Bijlage: reserves en voorzieningen

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2021	Correctie 1-1-2022	Gecorrigeerd saldo 1-1-2022	Bestem result. 2021	Toevoeg.	Onttrek.	Dekking kap.lst	Saldo per 31-12-2022
Reserves algemeen								
Algemene reserve	59.446		59.446	15.796	536	5.033		70.745
Resultaat nog te bestemmen	15.796		15.796	-15.796				
Totaal reserves algemeen	75.242		75.242		536	5.033		70.745
Bestemmingsreserves								
Reserve dekking kapitaallasten	28.629		28.629		1.297	1.448		28.478
Totaal reserve dekking kpl	28.629		28.629		1.297	1.448		28.478
Voorzieningen Algemene dienst								
Voorziening verlof					690			690
Voorziening pensioenen wethouders	5.600		5.600		165	776		4.989
Voorziening groot onderhoud gebouwen	2.337		2.337		669	1.055		1.951
Totaal voorziening Algemene dienst	7.937		7.937		1.524	1.831		7.630
Voorzieningen Exploitatieovereenkomsten								
Voorziening Marslanden I	190		190		40			230
Voorziening Mollincksvaart	184		184		12			196
	374		374		52			426
Door derden beklemde middelen								
Voorziening afvalstoffenheffing	1.212		1.212		85	30		1.267
Voorziening rioolheffing	2.613		2.613		48	338		2.323
Totaal door derden beklemde middelen	3.825		3.825		133	368		3.590
TOTAAL RESERVES	103.871		103.871		1.833	6.481		99.223
TOTAAL VOORZIENINGEN	12.136		12.136		1.709	2.199		11.646
TOTAAL GENERAAL	116.007		116.007		3.542	8.680		110.869

Hieronder wordt aangegeven voor welke bedragen in 2022 aan reserves wordt toegevoegd of onttrokken.

		Raming	Werkelijk bedrag
<u>Algemene reserve</u>			
Programma:	Toevoegingen		
Vitaal Hardenberg	Leges omgevingsvergunningen	400	400
	Programma Samen Door	75	75
	Lokaal inkopen WMO/JW	30	30
Landelijk Hardenberg	Leader projecten	31	31
Totaal		536	536
Programma	Onttrekkingen		
Duurzaam	project duurzaam	260	260
Landelijk	Leader, Vechtpark, visienota Samen Spelen	268	268
	Detailhandel, Matrix, bedrijventerrein, afvalstromen	1301	1301
Ondernemend Hardenberg	amendement project fietspaden	80	80
Vitaal Hardenberg	amendement energiefonds	100	100
	WMO hulpmiddelen	502	502
	Asfalt, kunstwerken, wegen, wonen	1177	1.177
	Jeugdhulp, Wet Inburgering, JOPP	472	472
	Verdeeldienst, organisatieontwikkeling, ICT	873	873
Zo doen wij het in Hardenberg		873	873
Totaal		5.033	5.033
<u>Bestemmingsreserve dekking kapitaallasten</u>			
Programma:	Toevoegingen		
Vitaal Hardenberg	HUB Bergentheim	130	130
	Onderhoud bijdrage wegen	982	982
	Opwaardering fietsverbinding	80	80
	Afronding Vechtpark	105	105
Totaal		1.297	1.297
Programma:	Onttrekkingen		
Vitaal Hardenberg	Spindeplein	90	90
	MFA De Krim	30	30
	Fietspaden	4	4
	Vechtpark	29	29
	Zwembad De Slag Hardenberg	179	179
	Kanovereniging Hardenberg	10	10
	De Gashouder Dedemsvaart	15	15
Zo doen wij het in Hardenberg	Laptops	155	155
Bedrijfsvoering	Gemeentewerf Hardenberg	100	100
	Gemeentehuis Hardenberg	836	836
Totaal		1.448	1.448

RESERVES PER PROGRAMMA

Algemene reserve (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2022	€	59.446
	vermeerderingen	€	16.332
	verminderingen	€	5.033
	Stand per 31 december 2022	€	70.745
Kostenplaats	714910000		
Programma	-		
Doel	Het vormen van een financiële buffer voor het opvangen van risico's, waarvoor geen bestemmingsreserve of voorziening is gevormd of die ontoereikend blijken		
Vermeerderingen	Resultaat jaarrekening 2021 € 15.796 en budgetoverheveling 2e bestuursrapportage 2022 € 536		
Verminderingen	Nieuw contract hulpmiddelen WMO €502, resultaatbestemming jaarrekening 2020 en 2021 € 3.012, budgetoverheveling 2e berap € 1.369, energiefonds € 100 en development sustainable goals € 50		
Bijzonderheden	<p>Voor de beoordeling van de toereikendheid van de algemene reserve hanteert de gemeente de zogenaamde ratio weerstandsvermogen. Hierbij wordt de beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit.</p> <p>De benodigde weerstandscapaciteit is gelijk aan de som van de risico's. Deze risico's worden 2 maal per jaar in beeld gebracht, bij de begroting en bij de jaarrekening.</p> <p>De gemeente Hardenberg streeft naar een ratio weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 (keer de som van de risico's = benodigde weerstandscapaciteit). Dat wil zeggen, dat de algemene reserve dan een voldoende omvang heeft.</p>		

Reserve dekking kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	28.629
	vermeerderingen	€	1.297
	verminderingen	€	1.448
	Stand per 31 december 2021	€	28.478
Kostenplaats	726100000		
Programma	Diverse		
Doel	Opvang kapitaallasten van investeringen met een economisch nut		
Vermeerderingen	conform 6e wijziging afronding Vechtpark € 105, 7e wijziging opwaardering fietsverbindingen € 80 en onderhoud wegen € 982 en de 8e wijziging HUB Bergentheim € 130		

Verminderingen	Dit bedrag wordt per jaar bepaald, afhankelijk van de hoogte van de raming van de kapitaallasten: - investering gashouder € 15 - investering gemeentewerf € 100 - investering gemeentehuis € 836 - investering de Slag € 179 - investering Vechtpark € 29 - investering Kanovereniging € 10 - investering Spindeplein € 90 - investering MFA de Krim € 30 - investering fietspaden € 4 - investering laptops € 155
Bijzonderheden	Op moment dat een actief volledig vervalt worden de beschikbare middelen vanuit deze reserve ook ineens aangewend.

VOORZIENINGEN ALGEMENE DIENST

voorziening pensioenen wethouders (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2022	€	5.600
	vermeerderingen	€	165
	verminderingen	€	776
	Stand per 31 december 2022	€	4.989
Kostenplaats	754001015		
Programma	Betrokken bestuur		
Doel	Bekostiging opgebouwde pensioenaanspraken wethouders		
Vermeerderingen	Bespaarde rente € 112 Waardeoverdracht € 53		
Verminderingen	Op grond van actuariële berekeningen 31-12-2022 vrijvaal voorziening € 776		
Bijzonderheden	Invoering landelijk pensioenfonds politieke ambtsdragers.		

Voorziening groot onderhoud gebouwen	Stand per 1 januari 2022	€	2.337
	vermeerderingen	€	669
	verminderingen	€	1.055
	Stand per 31 december 2022	€	1.951
Kostenplaats	774620150		
Programma	Ondernemend		
Doel	Schommelingen, ten opzichte van het 10-jaars-gemiddelde in het beheersysteem, in de onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen behorende tot de algemene dienst op te kunnen vangen.		
Vermeerderingen	Jaarlijkse toevoeging o.g.v. onderhoudsplan € 669.		
Verminderingen	Werkelijke lasten groot onderhoud € 1.055		
Bijzonderheden			

Voorziening verlof	Stand per 1 januari 2022	€	0
	vermeerderingen	€	690
	verminderingen	€	
	Stand per 31 december 2022	€	690

Kostenplaats	774001020		
Programma	Zo doen we het in Hardenberg		
Doel			
Vermeerderingen			
Verminderingen			
Bijzonderheden			

Voorzieningen exploitatieovereenkomsten

Voorziening Marslanden I	Stand per 1 januari 2022	€	190
	vermeerderingen	€	40
	verminderingen	€	
	Stand per 31 december 2022	€	230
	744830060		
	Ondernemend		
Doel	De voorziening is ingesteld ter dekking van het voorzienbare verlies		
Vermeerderingen	Aansluiting met de wijziging exploitatietekort		
Verminderingen			
Bijzonderheden			

Voorziening Mollincksvaart	Stand per 1 januari 2022	€	184
	vermeerderingen	€	12
	verminderingen	€	
	Stand per 31 december 2022	€	196
	744830050		
	Ondernemend		
Doel	De voorziening is ingesteld ter dekking van het voorzienbare verlies		
Vermeerderingen	Aansluiting met de wijziging exploitatietekort		
Verminderingen			
Bijzonderheden			

DOOR DERDEN BEKLEMDE MIDDELEN

Voorziening afvalstoffenheffing (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	1.166
	vermeerderingen	€	50
	verminderingen	€	4
	Stand per 31 december 2021	€	1.212
Kostenplaats	754721010		
Programma	Duurzaam en bereikbaar		
Doel	Egalisatie van de tarieven afvalstoffenheffing. Dit in relatie tot de sterk fluctuerende lasten afvalstoffenverwijdering/-verwerking		
Vermeerderingen	Eventuele voeding vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke baten en lasten op dit product. Totaal begrote / werkelijke toevoeging € 50.		

Verminderingen	Eventuele onttrekking vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke baten en lasten op dit product; primitief is rekening gehouden met een onttrekking. Totaal begrote onttrekking € 447, werkelijk onttrokken € 4.
Bijzonderheden	

Voorziening riool: rioolrechten (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	2.872
	vermeerderingen	€	130
	verminderingen	€	389
	Stand per 31 december 2021	€	2.613
Kostenplaats	754722030		
Programma	Duurzaam en bereikbaar		
Doel	Verrekening saldo kosten riolering en opbrengst rioolrechten		
Vermeerderingen	Eventuele voeding vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke onderhoudskosten en kapitaallasten en de opgenomen ramingen hiervoor. Totaal begrote / werkelijke toevoeging € 130.		
Verminderingen	Eventuele onttrekking vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke baten en lasten op dit product; primitief is rekening gehouden met een onttrekking. Totaal begrote / werkelijke onttrekking € 389.		
Bijzonderheden			

Bijlage modelstaat A en B

Modelstaat A

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals ook schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgeld van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgeld en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, zoals ook op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de 3 kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het voorafgaande jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van 3 achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de 3 kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, zo enigszins mogelijk ruim voorafgaand aan de 3e overschrijding, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1-4)	1 Vlottende schuld	2 Vlottende middelen	3 Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
1e kwartaal	6.489	2.640	3.849
2e kwartaal	2.070	-12.741	14.811
3e kwartaal	1.509	-21.268	22.777
4e kwartaal	2.083	-24.361	26.445
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	Kasgeldlimiet		16.090
(6a) = (5 > 4)	Ruimte onder de kasgeldlimiet		
	1e kwartaal		12.242
	2e kwartaal		1.279
	3e kwartaal		0
	4e kwartaal		0
(6b) = (4 > 5)	Overschrijding van de kasgeldlimiet		
	1e kwartaal		0
	2e kwartaal		0
	3e kwartaal		0
	4e kwartaal		0
Berekening kasgeldlimiet			
(7)	Begrotingstotaal		189.295
(8)	Percentage regeling		8,50%
(5) = (7) x (8)	Kasgeldlimiet		16.090

Modelstaat B

Modelstaat B wordt eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. Op deze staat wordt over het renterisico van de komende vier jaren gerapporteerd. Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, zoals ook op diensten zoals het grondbedrijf. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar.

RENTERISICONORM (bedragen x € 1.000)

	W2022	B2023	B2024	B2025
1. Renteherziening	0	0	0	0
2. Aflossingen	11.402	10.902	9.402	9.402
3. Renterisico (1+2)	11.402	10.902	9.402	9.402
4. Renterisiconorm	37.859	37.784	36.359	35.904
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	26.457	26.882	26.957	26.502
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)				
4a. Begrotingstotaal	189.295	188.919	181.793	179.520
4b. Percentage regelingen	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm	37.859	37.784	36.359	35.904

Bijlage: IMG-verantwoording

IMG verantwoording gemeente Hardenberg 2022									
	Beschikking -nummer provincie	Project afgerond / eindveran t- woording Ja-nee	In de verlenings- beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tlv provinciale middelen jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijk e middelen jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Aard controle	D1	D1	R	R	R	R	R	D1	D1
Stationsomgeving	2011/016751 9	nee	2.200.000	98.191		775.453	771.760	31-12-2024	

Bijlage: SISA

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 2-3-2023								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A8	Regeling eenmalige specifieke uitkering voor gemeenten i.v.m. het treffen van maatregelen [...] criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2021 en 2022 Gemeenten	Besteding (jaar T) uitvoering projectplan - zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding uitvoering projectplan (t/m jaar T) - inclusief uitvoering door derden	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op projecten die afwijken van voorlopige toekenning	Project afgerond (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Gerealiseerd <i>Aard controle R</i> Indicator: A8/01 € 64.859	Gerealiseerd <i>Aard controle R</i> Indicator: A8/02 € 85.875	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/03 Ja	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/04 Ja	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/05 Ja	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/06 Ja
JenV	A12B	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen Gemeenten	Naam veiligheidsregio	Besteding (jaar T)	Besteding volgens besluit van de veiligheidsregio uitgevoerd (Ja/nee)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/01 050003 Veiligheidsregio Usselland	<i>Aard controle R</i> Indicator: A12B/02 € 60.000	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/03 Ja	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/04 € 164.000	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/05 Ja	
JenV	A13	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R</i> Indicator: A13/01 € 14.000	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A13/02 Ja	<i>Aard controle R</i> Indicator: A13/03 € 0	<i>Aard controle R</i> Indicator: A13/04 € 14.000	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A13/05 Ja	
JenV	A15	Regeling eenmalige specifieke uitkering voor gemeenten in verband met het treffen van maatregelen ter vermindering van overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2022 en 2023 Gemeenten	Besteding (jaar T) - zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding uitvoering projectplan (t/m jaar T) - inclusief uitvoering door derden	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op projecten die afwijken van voorlopige toekenning	Project afgerond (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			<i>Aard controle R</i> Indicator: A15/01 1 € 0 2	<i>Aard controle R</i> Indicator: A15/02 € 0	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A15/03 Ja	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A15/04 Nee	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A15/05 Ja	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A15/06 Ja

JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T)	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A18/02 (jaar T) - uitzonderingsbeoordeling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
			<i>Aard controle R Indicator: A16/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: A16/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: A16/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: A16/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: A16/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: A16/06</i>
		Gemeenten	€ 1.899.000	€ 679.770	€ 0	€ 79.897	€ 35.846	€ 225.926
			Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R Indicator: A16/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: A16/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: A16/11</i>	
			€ 0	€ 129.780	€ 3.050.219	€ 3.050.219	Nee	
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021)	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021)
			<i>Aard controle R Indicator: B2/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: B2/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06</i>
			2	84	0	0	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/09</i>		
			Nee	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00		
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten
			<i>Aard controle R Indicator: B2/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/11</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/12</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/13</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/14</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/15</i>
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen
			<i>Aard controle R Indicator: B2/16</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/17</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/18</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/19</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/20</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/21</i>
			€ 20.520	€ 20.520	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling				
<i>Aard controle R Indicator: B2/22</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/23</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/24</i>	<i>Aard controle R Indicator: B2/25</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/26</i>				
€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.520				

BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikkingnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
			1 SUVIS21-00743478	€ 1.145.764	€ 1.370.010	Ja		Nee
			2 SUVIS21-01179421	€ 376.517	€ 376.517	Ja		Nee
			3 SUVIS21-01658131	€ 207.122	€ 277.592	Ja		Nee
			4 SUVIS21-01658142	€ 0	€ 150.000	Ja		Nee
			5 SUVIS21-01658156	€ 327.054	€ 463.419	Ja		Ja
			6 SUVIS21-2-02783877	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			7 SUVIS21-2-03052740	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			8					
			Kopie Beschikkingnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09			
			1 SUVIS21-00743478	Ja				
			2 SUVIS21-01179421	Nee	nog in uitvoering			
			3 SUVIS21-01658131	Nee	nog in uitvoering			
			4 SUVIS21-01658142	Nee	nog in uitvoering			
			5 SUVIS21-01658156	Ja	afgerond			
			6 SUVIS21-2-02783877	Nee	nog in uitvoering			
			7 SUVIS21-2-03052740	Nee	nog in uitvoering			
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeoide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemeoide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeoide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemeoide kosten
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06
			3.158	€ 223.383	€ 223.383	3.208	€ 226.985	€ 226.985
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeoide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemeoide kosten			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09			
			0	€ 0	€ 0			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, sponwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot oevola.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15
			6.447	18.992	18	4	0	2.110

BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen Aard controle R Indicator: C62/03 € 5.211	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C62/04 Nee				
BZK	C75B	Regiodeals 3* tranche SisA tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/01	Kenmerk/ beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/02	Betreft pijler Een pijler per regel Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/03	Besteding per pijler (jaar T) Aard controle R Indicator: C75B/04	Cofinanciering per pijler (jaar T) Aard controle R Indicator: C75B/05	
			1 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 4 Fietspad Hardenberg-Rheeze	€ 0	€ 0	
			2 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 6: Varen op de Vecht	€ 125.252	€ 125.252	
			3 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 8: Beleven en Bewegen	€ 50.000	€ 50.000	
			4 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 9: Zwemmen in de Vecht	€ 37.500	€ 37.500	
			1 030004 Provincie Overijssel	€ 429.271	€ 429.271	In 2021 was abusievelijk alleen de bijdrage van de provincie als cofinanciering opgenomen		
			2 030004 Provincie Overijssel	€ 1.076.917	€ 1.076.917	In 2021 zijn de gemeentelijke middelen abusievelijk niet vermeld als cofinanciering		
			3 030004 Provincie Overijssel	€ 50.000	€ 50.000			
			4 030004 Provincie Overijssel	€ 37.500	€ 37.500			
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/10		Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/07	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/08	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/09	
			€ 532.303		€ 218.414	Nee		
BZK	C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: C209/01	Projectnaam Aard controle n.v.t. Indicator: C209/02	Besteding (jaar T) per project Aard controle R Indicator: C209/03	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SisA 2023 Aard controle n.v.t. Indicator: C209/04	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project Aard controle D2 Indicator: C209/05	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C209/06
			1 RHA2022/03333458	Huisvesting aandachtsgroepen Marslanden	€ 0	€ 0	€ 0	0
			Kopie Projectnaam Aard controle n.v.t. Indicator: C209/07		Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C209/08	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C209/09	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) Aard controle R. Indicator: C209/10	
			1 Huisvesting aandachtsgroepen Marslanden Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C209/11		0	Ja	Ja	
			Nee					

OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoole educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en neutersneelzalen (conform	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			<i>Aard controle R Indicator: D8/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/05</i>		
			€ 1.064.396	€ 472.868	€ 0	-€ 2.379	€ 1.389.508		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die oemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die oemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode	Bedrag	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/09</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/10</i>		
	1					€ 686.093			
	2								
	100								
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Prooramma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			<i>Aard controle R Indicator: D14/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/05</i>		
			€ 118.706	€ 0	€ 119.275	€ 0	€ 250.327		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die oemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Prooramma	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die oemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Prooramma			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/09</i>			
	1								
	2								
	10								

lenW	E20	Regeling stimuleringsverkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T)		
			<i>Aard controle R Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04</i>		
			€ 125.557	€ 403.200	€ 201.600	Ja		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08</i>		
			1 108 Aanleg van een	Ja	2	3 minder gerealiseerd dan		
			2 109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden aantal in st	Ja	2	afgerond in 2021		
			3 112 Inrichten van een schoolzone door snelheidsbeïnvloedende maatregelen aantal in st	Ja	2			
			4 119 Aanleg van een fietsoversteek (middeneiland), alleen bij een kruispunt aantal in st	Ja	2	afgerond in 2020		
			5 121 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur zone aantal in st	Ja	1	1 minder uitgevoerd dan aangevraagd		
			6 122 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Ja	6			
			7					
lenW	E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra Gemeenten en GR'en	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E21/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E21/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/06</i>
			1 ENW/BSK-2022/301290	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2					
			Kopie beschikingsnummer	Is voldaan aan artikel 15 van de regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra? (Ja/Nee)	Toelichting aan welke voorwaarde(n) van artikel 15 vd regeling word(t)(en) niet voldaan? (a of/en b of/en c)? (verplicht als bij 06 Nee is inoeverd)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E21/09</i>			
			1 ENW/BSK-2022/301290	Ja				
			2					

lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06</i>
1		061681 Gemeente Borger-Odoorn		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
2								
3								
4								
5		061681 Gemeente Borger-Odoorn		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
6								
		Kopie CBS(code)	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel				
		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>				
1		061681 Gemeente Borger-Odoorn	project 05:herontw. Spinde	Nee				
2			project 16:Brandweg/Berkenlaan	Nee				
3			project 28:Park Oostermaatsteeg	Nee				
4			Project 29:Bruchterveld 3e tranche	Nee				
5		061681 Gemeente Borger-Odoorn	Project 12: Aanpak knelpunt bedr.terr.Nieuwe Haven	Nee				
6			Project 13: aanpak oppervl.afstroming Lage Doelen	Nee				
7			Project 14: Marktstr.Hardenberg	Nee				
8			Project 15: Aanpak knelpunt Baalder	Nee				
9			Project 17: Dedemsvaart-Julianastraat en centrum	Nee				
10			Project 18: Dedemsvaart-Rozenstraat	Nee				
11			Project 19: Dedemsvaart-Componistenbuurt	Nee				
12			Project 20: Dedemsvaart-Latrusstraat	Nee				
13			Project 21: Hardenberg-Waterplantbuurt	Nee				
14			Project 22: Heemse, Hazenbosch	Nee				
15			Project 23: Baalderveld-Bloemburt	Nee				
16			Project 24: Slagharen Vergouwlaan/Veenstraat	Nee				
17			Project 34: Reconstr.Haardijk en aanleg snelfietsroute	Nee				
18			Project 35: Marktplaats, Hardenberg	Nee				
19								
20								

IenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T)		
			<i>Aard controle R Indicator: E84/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E84/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04</i>		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08</i>		
			1 314 Saneren van verticale trottoirbanden en hoogteverschillen tussen verharding en berm(aantal in Meters)	Nee	0			
			2 318 Verbreden van fietspaden(aantal in Meters)	Nee	0			
			3 334 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraten GOW naar 30 km/uur-zone(aantal in Stuks)	Nee	0			
			4 337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/h weg(aantal in Meters)	Nee	0			
			5 342 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom(aantal in Stuks)	Nee	0			
			6 360 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 60 km/h(aantal in Stuks)	Nee	0			
			7 361 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden (rekening houdend met landbouwverkeer)(aantal in landbouwverkeer)	Nee	0			
			8 362 Aanleg van één rijloper met fiets(suggestie)stroken en bermen(aantal in Meters)	Nee	0			
			9					
EZK	F20	Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden	Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Toelichting afwijking besteding (jaar T) conform projectplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: F20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: F20/06</i>
			1 SPUKIW22-1-03117133	Hardenberg Spinde	€ 0		€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gerealiseerd (t/m jaar T)	Aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/08</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: F20/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/10</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: F20/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/12</i>
			1 SPUKIW22-1-03117133	€ 0	Ja	0	Ja	0
			Kopie beschikingsnummer	Realisatie fasering verloopt conform projectplan (ja/nee)	Toelichting (verplicht indien bij indicator F20/14 'Nee' is ingevuld)	Samenwerkingsovereenkomst aanwezig (ja/nee)	Eindverantwoording (ja/nee)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/13</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: F20/14</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/15</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: F20/16</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F20/17</i>	
			1 SPUKIW22-1-03117133	Ja		Ja	Nee	

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam oovericht op	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicator: G2/03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicator: G2/04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicator: G2/05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicator: G2/06</i>
			€ 10.454.304	€ 182.676	€ 605.166	€ 1.626	€ 91.655	€ 765
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicator: G2/07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicator: G2/08</i>	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R Indicator: G2/09</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/11</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslaaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2/12</i>
			€ 83.410	€ 29.090	€ 0	€ 1.663.906	€ 6.110	€ 0
		Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle D2 Indicator: G2/13</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14</i>					
		€ 0	Ja					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam oovericht op	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/01</i>	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/02</i>	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/03</i>	Besteding (jaar T) Bob Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/04</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/05</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b. Bbz 2004 (Bob) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/06</i>
			€ 0	€ 6.294	€ 61.419	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslaaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/07</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslaaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/08</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BOB in (jaar T) i.v.m. Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/09</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslaaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3/10</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
		€ 0						

SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2022	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam oovericht op	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/06</i>
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 54.680	€ 3.949	€ 303
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 6.450	€ 45.797	€ 1.968
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 9.394	€ 11.101	€ 355
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 5.286	€ 190	€ 25
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 75.810	€ 61.037	€ 2.651
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10</i>	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6 Totaal	0	0	Ja		
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht). aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht). overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderonvantoeslagaffaire Gemeente	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderonvantoeslagaffaire Gemeente		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			6 Totaal	0	0	0	0	

SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam oovericht op orond van de Wor	Besteding (jaar T) Gemeente	Baten (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G10/01 € 128.860	Aard controle R Indicator: G10/02 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03 Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW- domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam oovericht op orond van	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G12/01 € 0	Aard controle R Indicator: G12/02 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/04 Ja			
SZW	G13	Onderwijsroute 2022_ deel gemeente Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam oovericht op orond van	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: G13/01 € 0	Aard controle R Indicator: G13/02 € 0	Aard controle R Indicator: G13/03 € 0	Aard controle R Indicator: G13/04 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05 Ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
			Aard controle R Indicator: H4/01 € 1.096.719	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02 € 968.691				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
			1 1.1 nieuwbouw	€ 3.716	€ 3.716			
			2 1.2 renovatie	€ 273.398	€ 273.398			
			3 1.3 onderhoud	€ 173.129	€ 173.129			
			4 2.1 aankoop	€ 45.011		€ 45.011		
			5 2.2 dienstverlening door derden	€ 88.474		€ 88.474		
			6 2.3 beheer en exploitatie	€ 220.119		€ 220.119		
7 3.1 mengpercentage	€ 106.069			€ 106.069				
8 3.3 overig	€ 60.775			€ 60.775				

VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikingsnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01</i>	Totaal bedrag volgens beschikking <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02</i>	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle R Indicator: H8/03</i>	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle R Indicator: H8/04</i>	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05</i>	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06</i>
			1 1104303-1042404	€ 75.433	€ 0	€ 38.720	€ 0	€ 38.720
			Kopie beschikingsnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08</i>				
			1 1104303-1042404	Nee				
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: H12/01</i>	is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/02</i>	Eindverantwoording? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03</i>			
			€ 11.400	Ja	Nee			
DRE	DRE10C	Regiodeal Zuid-Oost Drenthe	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/01</i>	Welk project betreft het <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/02</i>	Totale besteding in jaar T ten laste van regiodealmiddelen via provincie <i>Aard controle R Indicator: DRE10C/03</i>	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding ten laste van regiodealmiddelen via provincie <i>Aard controle R Indicator: DRE10C/04</i>	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T ten laste van regiodealmiddelen via provincie <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/05</i>	Toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/06</i>
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Drenthe						Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
			1 202001500-00883400	Fablab Hardenberg	€ 70.000		€ 180.000	
			2 202101421-00944582	Pijler wonen - Bloeiende toekomst voor Bloemkoolwijken in Emmerhout en Norden. Het betreft een vervolgproject die in samenwerking met de gemeente Emmen wordt uitgevoerd	€ 12.234		€ 14.413	
			3 202101421-00944582	Pijler werken -IQ BLVD	€ 750.000		€ 750.000	
			4 202003840-00916699	Jeugdhulp gewoon dichtbij	€ 3.600		€ 90.000	
			5					
			Kopie beschikingsnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/07</i>	Kopie Projectnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/08</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden <i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/09</i>			
			1 202001500-00883400	Fablab Hardenberg	Nee			
			2 202101421-00944582	Pijler wonen - Bloeiende toekomst voor Bloemkoolwijken in Emmerhout en Norden. Het betreft een vervolgproject die in samenwerking met de gemeente Emmen wordt uitgevoerd	Nee			
			3 202101421-00944582	Pijler werken -IQ BLVD	Nee			
			4 202003840-00916699	Jeugdhulp gewoon dichtbij	Ja			
			5					

Bijlage EMU-saldo	T-1	T	T
	2021	2022 begroot	2022 Realisatie
Omschrijving	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	13.337	-5.778	17.178
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	8.370	14.490	1.824
3. Mutatie voorzieningen	1.877	-825	-490
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-6.904	-320	-897
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	13.748	-20.773	15.761

Bijlage: Overzicht naar taakvelden

o. Bestuur en ondersteuning	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
0.1 Bestuur		-2.573	-2.573		-2.710	-2.710	609	-2.748	-2.139	609	-38	571
0.10 Mutaties reserve	2.467		2.467	6.481	-1.833	4.648	6.481	-1.833	4.648			
0.11 Resultaat van rekening	5.549	-6.198	-649	11.354	-21.989	-10.634				-11.354	21.989	10.634
0.2 Burgerzaken	661	-2.465	-1.804	627	-2.517	-1.890	808	-2.640	-1.831	182	-123	59
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	377	-2.449	-2.072	335	-2.201	-1.866	609	-2.082	-1.474	274	118	392
0.4 Overhead	-797	-22.937	-23.735	17	-25.307	-25.290	2	-23.853	-23.851	-15	1.453	1.438
0.5 Treasury	2.370	-116	2.254	3.263	-146	3.117	2.773	-233	2.540	-490	-87	-577
0.61 OZB woningen	6.552	-100	6.452	6.852	-185	6.668	7.019	-205	6.814	167	-21	146
0.62 OZB niet-woningen	8.485	-352	8.133	8.235	-352	7.883	8.293	-352	7.941	58		58
0.63 Parkeerbelasting	1.470		1.470	1.019		1.019	1.012	-1	1.011	-7	-1	-8
0.64 Belastingen overig	186	-260	-74	230	-260	-30	230	-260	-29			
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	106.918		106.918	120.469		120.469	122.213		122.213	1.744		1.744
0.8 Overige baten en lasten	26	-2.091	-2.065	26	624	651	17	-250	-233	-10	-874	-883
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)								-323	-323		-323	-323
<i>Totaal o. Bestuur en ondersteuning</i>	<i>134.264</i>	<i>-39.540</i>	<i>94.723</i>	<i>158.908</i>	<i>-56.874</i>	<i>102.034</i>	<i>150.065</i>	<i>-34.779</i>	<i>115.286</i>	<i>-8.843</i>	<i>22.095</i>	<i>13.252</i>

1. Veiligheid	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	261	-4.336	-4.075	333	-4.258	-3.925	344	-4.176	-3.832	11	82	93
1.2 Openbare orde en veiligheid	54	-1.219	-1.165	59	-1.308	-1.249	257	-1.406	-1.149	199	-98	100
<i>Totaal 1. Veiligheid</i>	<i>315</i>	<i>-5.555</i>	<i>-5.241</i>	<i>392</i>	<i>-5.566</i>	<i>-5.174</i>	<i>601</i>	<i>-5.582</i>	<i>-4.981</i>	<i>210</i>	<i>-16</i>	<i>194</i>

2. Verkeer en vervoer	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
2.1 Verkeer en vervoer	310	-8.444	-8.134	475	-8.519	-8.044	501	-8.662	-8.161	26	-143	-117
2.2 Parkeren	6	-1.427	-1.421	6	-1.252	-1.246	10	-1.258	-1.248	4	-6	-2
2.3 Recreatieve havens	13	-84	-71	13	-85	-72	18	-93	-75	5	-9	-4
2.4 Economische havens en waterwegen		-27	-27		-29	-29	2	-24	-23	2	5	6
2.5 Openbaar vervoer		-78	-78		-148	-148		-143	-143		5	5
<i>Totaal 2. Verkeer en vervoer</i>	<i>330</i>	<i>-10.061</i>	<i>-9.731</i>	<i>495</i>	<i>-10.033</i>	<i>-9.539</i>	<i>531</i>	<i>-10.181</i>	<i>-9.650</i>	<i>36</i>	<i>-147</i>	<i>-111</i>

3. Economie	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
3.1 Economische ontwikkeling		-1.528	-1.528		-1.690	-1.690	9	-1.493	-1.484	9	196	205
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.473	-1.609	-137	2.244	-2.837	-593	2.886	-3.585	-699	642	-748	-106
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	316	-2.256	-1.940	1.305	-3.759	-2.454	1.079	-2.890	-1.811	-225	869	644
3.4 Economische promotie	1.725	-415	1.309	1.725	-533	1.192	1.747	-453	1.294	22	80	103
<i>Totaal 3. Economie</i>	<i>3.513</i>	<i>-5.808</i>	<i>-2.295</i>	<i>5.273</i>	<i>-8.819</i>	<i>-3.546</i>	<i>5.722</i>	<i>-8.421</i>	<i>-2.699</i>	<i>448</i>	<i>398</i>	<i>846</i>

4. Onderwijs	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
4.1 Openbaar basisonderwijs	9	-324	-315	9	-306	-298	7	-388	-382	-2	-82	-84
4.2 Onderwijshuisvesting	342	-4.332	-3.989	342	-4.741	-4.398	455	-4.433	-3.978	113	307	421
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	263	-2.367	-2.104	251	-2.703	-2.452	2.079	-4.395	-2.316	1.828	-1.692	136
<i>Totaal 4. Onderwijs</i>	<i>614</i>	<i>-7.022</i>	<i>-6.408</i>	<i>602</i>	<i>-7.750</i>	<i>-7.148</i>	<i>2.541</i>	<i>-9.216</i>	<i>-6.675</i>	<i>1.939</i>	<i>-1.466</i>	<i>473</i>

5. Sport, cultuur en recreatie	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
5.1 Sportbeleid en activering	308	-1.285	-977	308	-1.348	-1.040	648	-1.615	-967	340	-267	73
5.2 Sportaccommodaties	1.639	-6.608	-4.969	1.657	-7.370	-5.713	1.615	-7.201	-5.585	-42	169	128
5.3 Cult.presentatie, -productie en -partic.	1.033	-2.525	-1.492	1.033	-2.557	-1.525	1.042	-2.509	-1.467	9	49	58
5.4 Musea	15	-79	-64	15	-65	-51	6	-56	-49	-8	10	2
5.6 Media		-1.425	-1.425		-1.510	-1.510		-1.488	-1.488		22	22
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	561	-3.863	-3.301	744	-4.417	-3.673	910	-4.561	-3.651	166	-143	22
<i>Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie</i>	<i>3.556</i>	<i>-15.784</i>	<i>-12.229</i>	<i>3.757</i>	<i>-17.267</i>	<i>-13.511</i>	<i>4.222</i>	<i>-17.429</i>	<i>-13.207</i>	<i>465</i>	<i>-161</i>	<i>304</i>

6. Sociaal domein	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	58	-4.670	-4.613	2.158	-7.860	-5.703	3.183	-7.030	-3.847	1.026	830	1.856
6.2 Wijkteams		-3.258	-3.258		-3.585	-3.585	2	-3.325	-3.323	2	259	261
6.3 Inkomensregelingen	13.326	-18.219	-4.893	13.421	-22.270	-8.849	12.718	-21.288	-8.570	-703	982	279
6.4 Begeleide participatie	225	-11.818	-11.592	175	-11.718	-11.542	169	-12.009	-11.840	-6	-292	-298
6.5 Arbeidsparticipatie	142	-655	-513	142	-906	-764	323	-1.125	-801	181	-219	-38
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)		-1.707	-1.707		-2.134	-2.134		-2.003	-2.003		132	132

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	917	-13.780	-12.863	2.662	-14.664	-12.003	3.303	-13.627	-10.324	641	1.037	1.678
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		-17.443	-17.443		-16.813	-16.813		-17.156	-17.156		-343	-343
6.82 Geëscaleerde zorg 18-		-312	-312		-312	-312		-305	-305		7	7
Totaal 6. Sociaal domein	14.668	-71.861	-57.193	18.558	-80.262	-61.704	19.699	-77.868	-58.169	1.141	2.394	3.535

7. Volksgezondheid en milieu	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
7.1 Volksgezondheid		-2.835	-2.835		-2.997	-2.997		-3.020	-3.020		-23	-23
7.2 Riolering	7.501	-5.209	2.292	8.687	-6.392	2.295	8.038	-5.753	2.285	-648	639	-9
7.3 Afval	6.738	-5.355	1.383	6.916	-5.535	1.381	6.823	-5.476	1.346	-93	59	-35
7.4 Milieubeheer		-1.966	-1.965	463	-3.563	-3.100	545	-2.524	-1.979	82	1.039	1.121
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	506	-510	-3	463	-479	-16	468	-464	4	5	15	19
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	14.746	-15.875	-1.129	16.529	-18.967	-2.438	15.874	-17.238	-1.364	-655	1.728	1.074

8. VHROSV	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
8.1 Ruimte en leefomgeving	114	-968	-854	173	-1.702	-1.529	378	-1.107	-729	205	596	801
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	15.306	-14.535	771	20.590	-16.578	4.013	9.666	-5.309	4.357	-10.924	11.269	345
8.3 Wonen en bouwen	1.871	-2.285	-414	2.815	-4.273	-1.457	2.665	-3.014	-349	-150	1.258	1.109
Totaal 8. VHROSV	17.291	-17.789	-498	23.578	-22.553	1.026	12.709	-9.429	3.280	-10.869	13.123	2.254

Totaal:	189.295	-189.295		228.091	-228.091		211.963	-190.143	21.820	-16.127	37.948	21.820
----------------	----------------	-----------------	--	----------------	-----------------	--	----------------	-----------------	---------------	----------------	---------------	---------------

Bijlage - Beleidsindicatoren

Taakveld:	Indicator:	Eenheid:	Bron:
o. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
		2019	8,70 (realisatie)
		2020	9,53 (realisatie)
		2021	8,66 (begroot)
		2022	8,34 (begroot)
Eventuele toelichting:			
o. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
		2019	8,8 (realisatie)
		2020	8,9 (realisatie)
		2021	7,44 (begroot)
		2022	8,31 (begroot)
Eventuele toelichting:			
o. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting
		2019	€ 49.203.803 (realisatie)
		2020	€ 49.610.925 (realisatie)
		2021	€ 51.973.344 (begroot)
		2022	€ 51.457.215 (begroot)
Eventuele toelichting:			
o. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
		2019	18,96 (realisatie)
		2020	14,59 (realisatie)
		2021	8,46 (begroot)
		2022	4,66 (begroot)
Eventuele toelichting:			
o. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting
		2019	9,11% (realisatie)
		2020	12,61% (realisatie)
		2021	13,08% (begroting)
		2022	12,08% (begroting)
Eventuele toelichting:			

Taakveld:	Indicator:	Eenheid:	Bron:
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	Bureau Halt
		2017	14
		2018	9
		2019	7
		2020	6
Eventuele toelichting:			
1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2017	1,2
		2018	1,3
		2019	1,7
		2020	n.n.b
Eventuele toelichting:			
1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2017	3,2
		2018	3,0
		2019	3,1
		2020	2,5
Eventuele toelichting:			
1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2017	1,6
		2018	2,6
		2019	1,4
		2020	n.n.b
Eventuele toelichting:			
1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2017	4,3
		2018	4,4
		2019	4,1
		2020	3,7
Eventuele toelichting:			
3. Economie	Funciemenging	%	LISA
		2017	51,4
		2018	51,9
		2019	52,3
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:			
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA
		2017	131,6
		2018	135,4
		2019	137,5
		2020	142,8
Eventuele toelichting:			

4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
		2017	6,3
		2018	2,7
		2019	1,9
		2020	1,9
Eventuele toelichting:	Betreft inschrijvingen. Leerplicht ziet er op toe dat alle leerlingen staan ingeschreven. Leerlingen die DUO als absoluut verzuim hanteert, zijn bij teamleerplicht bekend.		
4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
		2017	17
		2018	18
		2019	20
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:	Leerlingen die zijn ingeschreven maar de school niet bezoeken, staan bekend als relatief verzuim. Denk aan luxeverzuim, spijbelen, te laat komen. Op deze meldingen gaat team leerplicht meteen in.		
4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado
		2017	1,0
		2018	1,4
		2019	1,5
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:			
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	%	Gezondheidsenquête (CBS / RIVM)
		2017	n.n.b.
		2018	n.n.b.
		2019	n.n.b.
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:	Het onderzoek wordt om de 4 jaar uitgevoerd.		
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar	LISA
		2017	662,3
		2018	678,8
		2019	691,0
		2020	699,8
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2017	1
		2018	0
		2019	0
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:			

6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2017	4
		2018	4
		2019	3
		2020	<i>n.n.b.</i>
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS
		2017	68,9
		2018	70,5
		2019	70,7
		2020	69,5
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2017	2
		2018	2
		2019	2
		2020	<i>n.n.b.</i>
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
		2017	264,5
		2018	249,0
		2019	232,8
		2020	435,2
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Lopende re- integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	CBS
		2017	296,0
		2018	307,5
		2019	179,3
		2020	197,7
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
		2017	10,5
		2018	10,3
		2019	11,6
		2020	11,8
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
		2017	
		2018	

		2019	
		2020	
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
		2017	0,2
		2018	0,3
		2019	0,3
		2020	0,2
Eventuele toelichting:			
6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD
		2017	n.n.b.
		2018	n.n.b.
		2019	n.n.b.
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:	Geen cijfers beschikbaar		
7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS
		2017	108
		2018	101
		2019	94
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:			
7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS
		2017	8,1
		2018	7,8
		2019	12,1
		2020	n.n.b.
Eventuele toelichting:			
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS
		2017	207
		2018	208
		2019	217
		2020	224
Eventuele toelichting:			
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen
		2017	8,9
		2018	7,1
		2019	9,7
		2020	14,4
Eventuele toelichting:			